

Річний звіт
2024

 Національний
банк України

СТІЙКІСТЬ

ЗМІСТ

Звернення Голови Національного банку
Ключові показники розвитку економіки та фінансового сектору України за 2024 рік
Правління Національного банку
Організаційна структура Національного банку України
Система колегіальних органів Національного банку України
Стратегія розвитку фінансового сектору України
Стратегія Національного банку України

Ціль 1. Сійка гривня

Монетарна політика: підтримання балансу між забезпеченням цінової стабільності та сприянням адаптації економіки до шоків війни
Регулювання грошово-кредитного та валютного ринків в умовах військової агресії
Накопичення міжнародних (золотовалютних) резервів України
Досягнення заходів Стратегії пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування
Кон'юнктурні опитування Національного банку

Ціль 2. Фінансова стабільність

Стан фінансового сектору в умовах війни
Реєстрація, ліцензування банків та небанківських фінансових установ
Основні результати інспекційних перевірок банків
Нагляд за ринком небанківських фінансових послуг
Основні результати інспекційних перевірок небанківських фінансових установ
Основні результати перевірок небанківських надавачів платіжних послуг
Нагляд з питань фінансового моніторингу, дотримання вимог валютного та санкційного законодавства України
Оверсайт інфраструктур фінансового ринку
Звіт про захист прав споживачів в умовах війни
Запровадження нових вимог до капіталу, підготовка оцінки стійкості на 2025 рік, оновлення макропруденційної стратегії
Упровадження європейських пруденційних вимог до банків та банківських груп
Удосконалення підходів до здійснення ризик-орієнтованого нагляду за банками
Створення інтегрованої платформи нагляду за учасниками фінансового ринку
Розв'язання проблематики непрацюючих кредитів
Регулювання ринку небанківських фінансових послуг та небанківського платіжного ринку
Регулювання у сфері фінансового моніторингу та у сфері реалізації санкцій
Національна платіжна система "Український платіжний простір"

Ціль 3. Фінансова система працює на відновлення країни

Роль фінансового сектору у відновленні країни: розвиток кредитування
Організація технологічного доступу учасників фінансового ринку до інформації з державних реєстрів

Розвинена інфраструктура ринків капіталу як каталізатор залучення інвестицій на відновлення країни
Посилення санкційної політики та розкриття інформації щодо зв'язків клієнтів із державою-агресором
Удосконалення захисту прав споживачів
Безбар'єрні фінансові послуги та фінансова інклюзія
Підвищення рівня фінансової грамотності українців

Ціль 4. Сучасні фінансові послуги

Стійкість, ефективність та клієнтоорієнтованість готівкового обігу
Регулювання платіжного ринку
Розвиток грошової та платіжної інфраструктури
Система електронних платежів Національного банку
Розвиток СЕП і запровадження миттєвих переказів
Приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA)
Цифрові фінансові послуги – частина цифрової країни. Система BankID Національного банку
Технологічний розвиток фінансового ринку. Упровадження стандартів відкритого банкінгу
Е-гривня
Нульова толерантність до російського й білоруського програмного забезпечення
Посилення співпраці з учасниками ринку в напрямі розвитку регтех в Україні
Кіберзахист фінансового сектору
Розвиток системи збирання звітності та складання статистики

Ціль 5. Ефективний центральний банк

Відносини Національного банку із зацікавленими сторонами (стейкхолдерами)
Голос Національного банку України: Стратегічні комунікації під час війни
Європейська інтеграція та міжнародне співробітництво Національного банку України
Проектне управління
Система управління процесами Національного банку
Упровадження штучного інтелекту (ШІ) у Національному банку
Система управління ризиками Національного банку
Імплементація методик та вимог Європейського центрального банку щодо бухгалтерського обліку та складання звітності в Національному банку
Внутрішній аудит
Використання новітніх технологій для автоматизації визначених функцій Національного банку
Підвищення мобільності робочих місць працівників
Людський капітал – основний актив
Розвиток досліджень

ЗВЕРНЕННЯ

Прозорість та відкритість Національного банку є тим важливим активом, який допомагає зберігати довіру стейкхолдерів, насамперед громадян України, до наших рішень. Тому щороку публічно та детально ми звітуємо про результати роботи.

Якщо одним реченням окреслити ціль, яку ми ставили на 2024 рік, то це – зміцнення фундаменту для відновлення економіки й подальше повернення нормальності в економічне життя країни навіть в умовах війни. Адже тільки так створюється перспектива на майбутнє. Протягом звітного року ми цілеспрямовано наповнювали ці слова конкретними рішеннями та результатами.

Попри виклики війни, макрофінансова ситуація залишається контрольованою

Як влучно зазначив Голова банку Англії Ендрю Бейлі, немає жодного компромісу між макрофінансовою стабільністю та економічним зростанням.

Для виконання мандата у 2024 році ми перейшли до гнучкого інфляційного таргетування, за якого наші дії спрямовуються на приведення інфляції до цілі 5% на прийнятному горизонті політики (до 3 років). Це важливий крок у напрямі повернення до нормальності. Чітке розуміння широким загалом завдань НБУ посилює передбачуваність наших дій та спрощує оцінювання їх результативності. А це важливий елемент для збільшення довіри економічних агентів до НБУ, національної валюти та фінансових установ.

Також відбулася повна адаптація валютного ринку до керованої гнучкості курсу, до якого НБУ перейшов у жовтні 2023 року. Новий курсовий режим підвищив спроможність економіки протистояти внутрішнім та зовнішнім шокам, а бізнесу та всім економічним агентам повернув відчуття валютного ризику. За понад рік дії керованої гнучкості курсу вдалося майже утричі збільшити глибину валютного ринку, а також мінімізувати різницю між офіційним курсом та курсом на готівковому валютному ринку. Усе це – компоненти стійкості валютного ринку в тривалій перспективі.

Наші рішення з процентної політики враховували необхідність збереження балансу між ціновою стабільністю, що є пріоритетом НБУ, та підтримкою економічного зростання. В умовах низького інфляційного тиску НБУ продовжив розпочате з середини 2023 року пом'якшення процентної політики, знизивши облікову ставку в першому півріччі

2024 року на 2 в. п. до 13%. Разом із впровадженням профільної стратегії ці рішення забезпечили потужний поштовх для розвитку кредитування.

Чистий кредитний портфель бізнесу в гривні у 2024 році зріс на 21%, населення – на 40%. Такій позитивній динаміці також посприяли як відновлення попиту бізнесу та населення на кредити, так і збільшення ризик-апетиту банків. Звісно, на цьому ми не зупинимося і у 2025 році надалі реалізовуватимемо кроки, визначені в Стратегії з розвитку кредитування.

Макрофінансова стабільність та стійкість валютного ринку також дали змогу нам далі рухатися дорожньою картою валютної лібералізації. У травні 2024 року ми ухвалили найбільший від початку повномасштабної війни пакет валютних пом'якшень для бізнесу. Ним уже змогли скористатися сотні компаній, водночас вплив від лібералізації на валютний ринок був обмеженим.

Ми постійно аналізували ситуацію та завчасно відреагували на прогнозований розворот інфляційного тренду в другому півріччі 2024 року. З липня 2024 року зупинили пом'якшення процентної політики, а в грудні перейшли до підвищення облікової ставки, враховуючи потужніший ціновий тиск. Це дало змогу зберегти контроль над інфляційними процесами та очікуваннями.

Фінансовий сектор є стійким та надалі реформується відповідно до європейських стандартів

Банки залишаються капіталізованими і прибутковими, безперебійно працюють та підтримують економіку. Завдяки прибутковості та достатньому перехідному періоду банки успішно перейшли до нової структури капіталу та нормативів його достатності за стандартами ЄС. У планах НБУ – подальше впровадження європейських регуляцій. Крім того, у 2025 році ми проводимо стандартну оцінку стійкості банківської системи, включно зі стрес-тестуванням за базовим та несприятливим сценаріями.

Упродовж 2024 року ми вкотре пересвідчилися, наскільки згуртованим та відповідальним є банківський сектор. Я так точно вперше за свою кар'єру банкіра побачив такі приклади партнерства в настільки висококонкурентному середовищі.

Перший – це співпраця для розвитку кредитування проєктів із відновлення об'єктів енергетичної інфраструктури України, у межах якої було підписано Меморандум та визначено спільну продуктову рамку. У червні його підписали 20 банків із загальною часткою понад 85% чистих активів сектору. За сім місяців (з червня до грудня) банки розпочали фінансування проєктів бізнесу з відновлення енергетичної інфраструктури на 10,5 млрд грн. Це надані кошти та відкриті кредитні ліміти, які поступово використовуються в міру реалізації відповідних довгострокових інвестиційних проєктів, закупівлі та встановлення обладнання. Загалом до кінця року було профінансовано потужність генерації на понад 470 МВт.

Другий приклад 2024 року – ініціатива великих банків із забезпечення прозорості функціонування ринку платіжних послуг, закріплена відповідним Меморандумом у грудні. Мета документа – упорядкувати діючі процеси та підходи у сфері ефективного моніторингу платіжних операцій, щоб разом не дати використовувати платіжну інфраструктуру для фінансування незаконної діяльності. Йдеться про фінансування терористичної та диверсійної діяльності, коли через дроп-центри росія оплачує підпали та вибухи в наших містах, та обслуговування тіншової економіки, яка позбавляє Україну величезного ресурсу, потрібного для оборони.

Ця ініціатива стала логічним продовження діалогу, який ми розпочали з ринком восени 2024 року, коли заявили про необхідність напрацювання комплексного рішення для боротьби з використанням платіжної інфраструктури в незаконних цілях. Щоб дати час собі та ринку на формування системного рішення, впровадили тимчасовий ліміт для переказів з картки на картку між фізособами на суму 150 000 грн на місяць лише для вихідних переказів, який обмежує діяльність дропів.

Минулого року банки вчергове стали найбільшим донором Уряду України. Вони збільшили обсяги інвестицій в ОВДП на майже 230 млрд грн, а з початку повномасштабного вторгнення – на понад 350 млрд грн. Це кошти на фінансування потреб оборони. Інший напрям підтримки бюджету – дивіденди державних банків та податки. За 2024 рік банки сплатили близько 130 млрд грн, що еквівалентно 5% усіх податкових та неподаткових надходжень до держбюджету. У підсумку частка доходів держбюджету, які генерує фінансовий сектор, значно перевищує частку сектору у ВВП (на рівні 3%).

НБУ активно продовжує трансформацію небанківського фінансового сектору.

З січня 2024 року почали діяти розроблені Національним банком закони про фінансові послуги, про страхування, про кредитні спілки та відповідні нормативні документи НБУ. Це фундамент для подальшої трансформації небанківського сегменту фінансового ринку. Нові регуляції, з одного боку, суворіші, адже це нова звітність та обов'язкові нормативи, вимоги до систем управління та внутрішнього контролю, захисту прав споживачів. З іншого боку, це запорука якості функціонування сектору, щоб досягти мети – сформувати прозорий, надійний, конкурентний ринок, що працює за правилами ЄС і сприяє відновленню країни.

Ми також перезавантажуємо наші наглядові функції і впроваджуємо ризик-орієнтований підхід, переосмислили процес ліцензування та реєстрації. Ухвалено розроблений нами новий закон про “автоцивілку”, – що суттєво підвищив рівень захисту споживачів шляхом збільшення суми відповідальності та спростивши процес врегулювання страхових випадків. Серед інших новацій закону – перехід на електронні поліси, запровадження нагляду за МТСБУ та перезавантаження його системи корпоративного управління. Ми активно продовжимо працювати над цим у 2025 році.

Довіра до банківської системи та національної валюти зберігається

Найбільш промовистим показником на підтвердження цієї тези є приріст строкових коштів. Їх обсяг та частка у структурі коштів клієнтів зростає. Частка гривневих коштів, які населення зберігає на строкових депозитах, становила близько третини їх загального обсягу протягом 2024 року – це помітне зростання, порівнюючи з 2022 роком.

Загалом зростали і обсяги всіх коштів населення та бізнесу на рахунках. На 01 січня 2025 року обсяг гривневих коштів клієнтів у банках сягнув 1,9 трлн грн (0,8 трлн грн – на рахунках населення, 1,1 трлн грн – на рахунках бізнесу). За рік обсяг гривневих коштів фізичних осіб у банках зріс на 12%, бізнесу – на 19%. З початку повномасштабного вторгнення обсяг гривневих коштів клієнтів у банках подвоївся. Тож навіть ситуативні сезонні коливання коштів не змінили загальний тренд та не мали відчутного впливу на ліквідність банківської системи.

Довіру також підтримують безперебійна робота банків, якісні сервіси та забезпечення безперешкодного доступу до коштів. Зокрема, підтвердив свою функціональність проєкт POWER BANKING, у чому я особисто пересвідчився весною в Харкові, коли росія розпочала нову хвилю атак на енергетичну інфраструктуру України.

Рівень співпраці з міжнародними партнерами та національними державними інституціями залишається високим

Наприкінці року Рада директорів Міжнародного валютного фонду схвалила шостий (!) перегляд програми розширеного фінансування (EFF) для України. Це безпрецедентний результат для нашої країни за всю історію співпраці з МВФ (на момент підготовки Звіту Україна успішно пройшла сьомий перегляд програми). Далі четвертого перегляду програми ми раніше не просувалися. Чи можна було помислити, що Україна саме в найскладніші часи буде настільки ефективною? Успішне виконання програми є найкращим аргументом для наших партнерів виконувати й свої запевнення щодо підтримки України.

Загалом зовнішня фінансова допомога, надана нашій країні, у 2024 році становила 42 млрд дол. США. Це дало змогу встановити новий історичний рекорд міжнародних резервів України – на рівні 43,8 млрд дол. США станом на 01 січня 2025 року.

У контексті міжнародної співпраці 2024 рік був знаковим ще в одному напрямі. Українська команда, частиною якої є НБУ, досягла прогресу в питанні доступу України до знерухомлених російських активів. Під час кожного міжнародного візиту, кожної зустрічі з партнерами ми доводимо, що використання цих активів на користь України є справедливим та безпечним, долучаємося до пошуку необхідного формату доступу.

Нашою відправною точкою було категоричне “ні” від партнерів про можливість використання цих активів для потреб України. Сьогодні ж ми маємо перший (і точно не останній) реалізований інструмент – Extraordinary Revenue Acceleration (ERA) Loans, який відкрив нашій країні доступ до фінансування від країн G7 під заставу доходів від знерухомлених російських активів. Коли в червні 2024 року за підсумками Саміту країн G7 було затверджено ERA Loans, стало зрозуміло, що відбувся остаточний злам у сприйнятті активів рф, і розпочалася нова ера підтримки України.

Ми вже поставили для себе наступну ціль – домогтися використання безпосередньо “тіла” активів, а не лише прибутків. Україна має отримати справедливу компенсацію збитків, завданих росією.

Конструктивна взаємодія з усіма учасниками фінансового сектору, зокрема з Міністерством фінансів України, дала змогу й надалі ефективно залучати фінансування на внутрішньому борговому ринку для покриття потреб бюджету оборони. Разом із міжнародною підтримкою ці кошти стали запорукою беземісійного фінансування бюджету.

Ефективна внутрішня та зовнішня співпраця також забезпечила наш прогрес у впровадженні найамбітнішого за всю історію незалежності України плану реформ, що посилять фінансовий сектор та допоможе країні на шляху до приєднання до Європейського Союзу.

Триває скринінг національного законодавства з Європейською комісією. З боку НБУ є стовідсоткова готовність реформувати країну та рухатися далі до ЄС. Ураховуючи наші дискусії всередині країни та рекордний поступ у виконанні міжнародних програм, зокрема за програмою Ukraine Facility з ЄС, я переконаний, що така ж готовність є і в колег з інших державних органів.

Українська фінансова система й надалі є одним із лідерів цифрової трансформації

01 грудня 2024 року відбувся перехід на нову версію Системи електронних платежів НБУ (СЕП). Відтоді в СЕП впроваджено функціональність миттєвих кредитових переказів, що забезпечує практично миттєве перерахування коштів з рахунку платника на рахунок отримувача. Його тривалість – не більше 10 секунд з обов’язковим невідкладним інформуванням платника та отримувача про результати виконання миттєвого кредитового переказу. Ми очікуємо, що миттєві перекази СЕП матимуть позитивний вплив на рівень цифровізації, фінансової інклюзії та розвиток Cashless економіки.

Запровадження миттєвих кредитових переказів сприятиме й подальшій трансформації фінансового ринку України. Зокрема, вагомою є їхня роль для розвитку відкритого банкінгу, який з 01 серпня 2025 року має запрацювати в Україні. Запуск відкритого банкінгу передбачає появу нових учасників на платіжному ринку України – надавачів нефінансових

платіжних послуг, які матимуть змогу розробляти власні продукти, отримавши відповідну авторизацію.

Миттєві кредитові перекази та відкритий банкінг сприятимуть виконанню частини критеріїв інтеграції України в Єдину зону платежів у євро (SEPA).

Розпочато масштабну роботу для розвитку фінансової інклюзії

Наша мета – створити найінклюзивнішу фінансову систему у світі. НБУ як фінансовий регулятор став лідером у цьому процесі, згуртувавши учасників сектору.

Перше – маємо забезпечити фізичний та інформаційний доступ до фінансових послуг. З цією метою в прифронтових областях уже працюють мобільні банківські відділення – броньовані автокомплекси, які бувають там, де функціонування стаціонарних відділень просто неможливе. Банки та небанківські фінустанови поступово адаптують приміщення та загалом упроваджують ухвалені Національним банком Методичні рекомендації з правил інклюзивного надання фінансових послуг.

Другий великий блок фінансової інклюзії стосується повноцінної реінтеграції ветеранів та прифронтових регіонів в економічне життя країни. Ми вже розпочали його реалізацію. Навесні НБУ підписав меморандум з ЄБРР про взаєморозуміння стосовно співпраці на підтримку фінансової інклюзії та реінтеграції ветеранів війни в Україні. Зокрема, він передбачає просування Хартії з фінансової інклюзії та реінтеграції ветеранів. До Хартії вже приєдналися 38 великих банків. Вони взяли на себе зобов’язання протягом двох років реалізувати дуже амбітну програму внутрішніх змін не лише в ролі надавачів фінансових послуг, а і як роботодавці, що приймуть ветеранів на роботу.

Також НБУ планує запровадити новий тип фінансової установи – банк фінансової інклюзії з обмеженою банківською ліцензією. Це дасть змогу вирішити питання доступу населення та бізнесу до фінансових послуг у невеликих населених пунктах та наближених до фронту територіях. Відповідний законопроект перебуває на розгляді Верховної Ради.

НБУ працює над відновленням історичної справедливості в грошовому обігу

У вересні в День гривні до 28 річниці від початку грошової реформи, після якої національною валютою незалежної України стала гривня, НБУ оголосив про ініціативу змінити назву розмінної монети. Замість російської назви “копійка” ми запропонували повернути в життя сучасних українців питомо українську назву, якою користувалися попередні покоління, — “шаг”.

Сьогодні український народ повертає собі все, що було несправедливо в нього вкрадене та понівечене кремлівськими наративами. Відродження назви “шаг” поверне українським монетам власну ідентичність та, по суті, завершить грошову реформу, розпочату ще в 1992 році, коли з’явилася гривня, але все ж залишилася копійка. Маємо прибрати цю дрібку сміття з нашого дому.

Ми генеруємо тренди розвитку центробанкінгу для всього світу та навчаємо колег з інших країн

Своїм прикладом НБУ демонструє, як можна дивитися на виконання мандата ширше, неважливо, чи це стосується нашої підтримки санкційної політики держави проти країни-агресора, чи участі

в боротьбі з незаконними тіньовими схемами, через які країна втрачає ресурси.

І головне – наскільки складними не були б завдання, ми зберігаємо незалежність Національного банку України.

Завдяки цим результатам ми здобули потужний голос НБУ, що звучить і за межами країни.

До нас приходять за знаннями, наші рішення – у монетарній або валютно-курсовій політиці, у побудові безперебійної роботи банків в умовах воєнного стану – стають для центробанків унікальним джерелом інформації та вдосконалення власних процесів. Наша нумізматична продукція перемагає в міжнародних конкурсах, бо є продуктом глибокої колективної рефлексії про українську сучасність, а її символізм відгукується людям у різних куточках світу.

Насамкінець буде доречно визначити цілі на 2025 рік. Кожен із окреслених мною пунктів залишається актуальним. Проте вже сьогодні нам варто починати думати над тим, яким буде день, наступний після настання справедливого миру, для України. Яким буде проєкт відбудови України, її економічного відновлення та зміцнення фінансової системи.

КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ

розвитку економіки та фінансового сектору України

2024

+2,9%

Зміна
реального ВВП

12%

ціль 5%

Інфляція

830

млрд грн

+14,2%

Банківські кредити
у гривні (валові)

268,8

млрд грн

+4,1%

Регулятивний капітал
банківського сектору

43,8

млрд дол. США

+8%

Міжнародні резерви

30,3%

-7,1 в. п.

Частка NPL

1 906

млрд грн

+15,7%

Кошти клієнтів
в банках у гривні

13,5%

-1,5 в. п.

Облікова ставка НБУ

125,9

млрд грн

+14%

Кредити,
надані фінкомпаніями

94,6%

+1,1 в. п.

Частка безготівкових
розрахунків у загальній
кількості операцій
із картками

УПРАВЛІННЯ

Правління Національного банку

Функцією Правління Національного банку є управління діяльністю Національного банку, забезпечення реалізації грошово-кредитної політики та організація виконання інших функцій відповідно до Закону України “Про Національний банк України”.

Правління Національного банку складається із семи осіб: Голови Національного банку, першого заступника та заступників Голови Національного банку. Голова Національного банку призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України строком на сім років. Заступники Голови призначаються на посади та звільняються з посад Радою Національного банку за поданням Голови Національного банку.

Засідання Правління Національного банку є правомочним, якщо на ньому присутні не менше чотирьох членів Правління Національного банку. Рішення Правління Національного банку приймаються на колегіальній основі простою більшістю голосів, Голова Національного банку має право вирішального голосу.

АНДРІЙ ПИШНИЙ

Андрій Пишний вступив на посаду Голови Національного банку України 7 жовтня 2022 року.

Голова керує діяльністю Національного банку у межах компетенції, визначеної Законом України про Національний банк, діє від імені Національного банку і представляє його інтереси без доручення у відносинах зі стейкхолдерами. У його безпосередньому підпорядкуванні перебуває також діяльність самостійних підрозділів за такими напрямками як: управління персоналом, юридичне супроводження, система управління ризиками, сфера комунікацій, захист прав споживачів фінансових послуг, безпека, збереження державної таємниці, протидія та запобігання корупції.

За підсумками діяльності у 2023 році Андрій Пишний отримав дві престижні міжнародні нагороди у сфері центробанкінгу:

- “Голова центрального банку 2024 року в Європі та світі” за версією британського фінансового видання The Banker;
- “Голова центрального банку” за підсумками премії Central Banking Awards 2024, яку щороку вручає профільний британський журнал Central Banking.

У фінансовому секторі Андрій Пишний працює з 2000 року.

Із березня 2014 року до листопада 2020 року він обіймав посаду голови правління АТ “Ощадбанк”.

У 2012 році Андрій Пишний був обраний народним депутатом України та першим заступником голови комітету Верховної Ради України з питань регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради України. У 2009–2012 роках працював директором ТОВ “Фонд соціальної стратегії”. Із серпня 2007 року до червня 2009 року був заступником секретаря Ради національної безпеки і оборони України. З квітня 2007 року – першим заступником голови правління ВАТ “Укресімбанк”, згодом – членом наглядової ради ВАТ “Укресімбанк” та ВАТ “Ощадбанк”. З 2003 року до 2007 обіймав посади члена правління, першого заступника голови правління та виконував обов’язки голови правління ВАТ “Ощадбанк”. Розпочав

кар’єру банкіра у 2000 році з посади керівника департаменту правового забезпечення ВАТ “Ощадбанк”.

У 1996 році Андрій Пишний почав працювати викладачем, асистентом кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Чернівецького державного університету ім. Ю. Федьковича.

Андрій Пишний закінчив Чернівецький державний університет за спеціальністю “Правознавство” та Українську академію банківської справи НБУ за спеціальністю “Банківська справа”. Має ступінь кандидата юридичних наук.

КАТЕРИНА РОЖКОВА

Перший заступник Голови Національного банку з червня 2018 року, у складі Правління Національного банку – із січня 2016 року.

До сфери повноважень Катерини Рожкової належить керівництво напрямами фінансової стабільності та макропруденційної політики, методології регулювання діяльності банків та небанківських фінансових установ. Входить до складу Ради з фінансової стабільності за участю представників Національного банку, Уряду України та регуляторів фінансового ринку. Залучена до низки стратегічних проєктів з імплементації в українському фінансовому законодавстві правил Євросоюзу. Понад п'ять років у Національному банку Катерина Рожкова відповідала за банківський нагляд спочатку як керівник департаменту, а згодом – як заступник Голови – куратор напряму. Разом із командою вона відіграла ключову роль у глобальному оздоровленні банківської системи, під час якого з ринку виведено 97 банків, а найбільший банк країни АТ КБ “ПриватБанк” націоналізовано.

Під керівництвом Катерини Рожкової пруденційним блоком проведено низку реформ, у тому числі розпочато імплементацію ризик-орієнтованого нагляду за методологією SREP (Supervisory Review and Evaluation Process) та Закону про “спліт”, внаслідок якого Національний банк став регулятором страхових, лізингових, фінансових компаній, кредитних спілок, ломбардів та бюро кредитних історій.

Крім Національного банку, Катерина Рожкова 20 років працювала в банківській системі України, у тому числі понад 12 років – на керівних посадах. Розпочинала кар'єру в одному з найбільших українських банків – АППБ “Аваль”. Катерина Рожкова має диплом магістра Київського національного економічного університету та здобула ступінь MBA в Міжнародному інституті менеджменту.

ЮРІЙ ГЕЛЕТІЙ

Заступник Голови Національного банку з 27 липня 2020 року.

До сфери повноважень Юрія Гелетія належить управління такими напрямками, як регулювання грошово-кредитного та валютного ринків, проведення операцій з регулювання ліквідності банківської системи, надання кредитів банкам для підтримки ліквідності та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, управління діяльністю депозитарію Національного банку та реалізацією прав Національного банку як акціонера в процесі корпоративного управління в компаніях.

Працює у сфері фінансів із 2003 року. До призначення заступником Голови Національного банку працював у Міністерстві фінансів України: з 2018 до липня 2020 року – на посаді заступника Міністра фінансів України, у 2015–2018 роках – на посаді директора Департаменту фінансової політики. У Міністерстві фінансів України він, зокрема, опікувався питаннями стратегічного реформування державного банківського сектору, розвитку ринку фінансових послуг, ринку цінних паперів.

Розпочав професійну кар'єру в 2003 році в Національному банку, де впродовж 2003–2015 років пройшов шлях від економіста I категорії до керівника підрозділу в структурі Департаменту нормативно-методологічного забезпечення банківського регулювання та нагляду та Департаменту методології.

Юрій Гелетій закінчив Львівський національний університет ім. І. Франка за двома спеціальностями: “Міжнародні економічні відносини”, кваліфікація – спеціаліст із міжнародних економічних відносин, перекладач та “Правознавство”. Має ступінь кандидата економічних наук.

ЯРОСЛАВ МАТУЗКА

Заступник Голови Національного банку з 17 вересня 2020 року.

До сфери повноважень Ярослава Матузки належить управління такими напрямками, як бухгалтерський облік, фінансовий контролінг, забезпечення діяльності Національного банку, закупівлі, операційна діяльність, робота з проблемними активами, управління діяльністю Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку, організація охорони праці, пожежної та екологічної безпеки.

До призначення заступником Голови Національного банку із 2016 року працював в АТ КБ “ПриватБанк”, де у 2018 році став керівником напрямку з юридичної координації діяльності головного офісу.

У 2010–2017 роках був членом наглядової ради АБ “УКРГАЗБАНК” та в 2011–2014 роках – членом ревізійної комісії АТ “Ощадбанк”.

Розпочинав кар’єру в Міністерстві фінансів України, пройшовши шлях від юриста I категорії до директора Юридичного департаменту (2001–2008, 2009–2016 роки).

У 2008–2009 роках Ярослав Матузка працював у приватному секторі, очолюючи напрям юридичної діяльності кількох інвестиційних компаній. Ярослав Матузка в 2001 році закінчив Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана за спеціальністю “Правознавство” та отримав ступінь магістра з правового регулювання економіки.

СЕРГІЙ НІКОЛАЙЧУК

Заступник Голови Національного банку з 23 липня 2021 року.

До сфери повноважень Сергія Ніколайчука належать питання монетарної політики та економічного аналізу, статистики та звітності, міжнародного співробітництва.

З 2004 до 2019 року Сергій Ніколайчук працював у Національному банку, де пройшов шлях від економіста до директора Департаменту монетарної політики та економічного аналізу.

Із вересня 2019 до квітня 2020 року він обіймав посаду заступника Міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, а з квітня 2020 року до липня 2021 року працював начальником відділу макроекономічних досліджень ІСУ.

Сергій Ніколайчук – почесний професор практики Київської школи економіки, а також викладач Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

У 2004 році з відзнакою закінчив Київський національний університет імені Тараса Шевченка зі ступенем магістра економіки, а у 2008 році в цьому самому закладі освіти захистив дисертацію на тему “Моделювання трансмісійного механізму монетарної політики в Україні” та отримав ступінь кандидата економічних наук.

ДМИТРО ОЛІЙНИК

Заступник Голови Національного банку з 25 жовтня 2022 року.

До сфери повноважень Дмитра Олійника належить управління такими напрямками, як банківський нагляд, нагляд за ринком небанківських фінансових послуг, інспектування, ліцензування та фінансовий моніторинг. Дмитро Олійник працює у фінансовій системі України з 2005 року.

Розпочав трудовий шлях із посади фахівця відділення АТ “УКРСИББАНК”. Упродовж 2007–2013 років працював в українських та міжнародних банках. У 2013 році розпочав роботу в міжнародній компанії ПАТ “Прайсуотерхаускоперс” (PwC), надаючи консалтингові послуги банкам у регіоні Центральної і Східної Європи та державним установам України. Із 2017 року працював директором департаменту кредитних ризиків та оцінки активів АТ “Ощадбанк”, згодом – директором генерального департаменту з управління ризиками цього державного банку. Із січня 2020 року працював директором Департаменту фінансової політики Міністерства фінансів України. Із квітня 2021 року і до призначення в Національний банк був генеральним директором директорату з питань економічної політики Офісу Президента України. У 2007 році закінчив Хмельницький національний університет за спеціальністю “Економічна кібернетика”, у 2011 році – аспірантуру цього самого університету. З 2020 року навчається в аспірантурі ДННУ “Академія фінансового управління”.

ОЛЕКСІЙ ШАБАН

Заступник Голови Національного банку з 07 серпня 2020 року.

До сфери повноважень Олексія Шабана належить управління такими напрямками, як розвиток і регулювання діяльності платіжних та розрахункових систем, управління системою готівкового обігу та виготовлення грошових знаків, інформаційних технологій та захист критичної інфраструктури тощо.

У банківській системі України Олексій Шабан працює понад 29 років.

До призначення заступником Голови Національного банку з лютого 2020 року обіймав посаду директора Департаменту платіжних систем та інноваційного розвитку Національного банку.

До роботи в Національному банку він пропрацював понад 24 роки в АТ КБ “ПриватБанк”, де очолював напрям роздрібного бізнесу та активно займався впровадженням нових карткових та платіжних продуктів, зокрема й через дистанційні канали. З 2018 року був членом правління АТ КБ “ПриватБанк”.

Олексій Шабан у 1995 році закінчив Державну металургійну академію України за спеціальністю “Менеджмент у виробничій сфері”.

Рада Національного банку

Відповідно до Конституції України основними завданнями Ради Національного банку є розроблення Основних засад грошово-кредитної політики та здійснення контролю за проведенням грошово-кредитної політики. Згідно із Законом України “Про Національний банк України” завданням Ради Національного банку також є здійснення нагляду за системою внутрішнього контролю Національного банку.

До складу Ради Національного банку входять члени Ради Національного банку, призначені Верховною Радою України та Президентом України. Верховна Рада України призначає чотирьох членів Ради Національного банку шляхом прийняття відповідної постанови. Президент України призначає чотирьох членів Ради Національного банку шляхом видання відповідного указу. Голова Національного банку, який призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України, входить до складу Ради Національного банку за посадою.

Строк повноважень членів Ради Національного банку – сім років, крім Голови Національного банку, який входить до складу Ради Національного банку на строк здійснення ним повноважень за посадою.

Засідання Ради проводяться один раз на квартал. Рада Національного банку проводить позачергові засідання у разі необхідності. Засідання Ради Національного банку є правомочними за наявності не менше шести її членів. Рада Національного банку організовує

свою роботу згідно з річним планом роботи, що затверджується на її засіданні, а також визначає регламент проведення своїх засідань. Прийняття рішень проводиться шляхом відкритого голосування. Кожний член Ради Національного банку має один голос.

Станом на 31 грудня 2024 року до складу Ради Національного банку входили:

- члени Ради Національного банку, призначені Верховною Радою України:
 - Анатолій Барсуков;
 - Василь Горбаль;
 - Олена Щербакова;
- члени Ради Національного банку, призначені Президентом України:
 - Ігор Веремій;
 - Василь Фурман.
 - Андрій Пишний – Голова Національного банку, член Ради Національного банку за посадою.

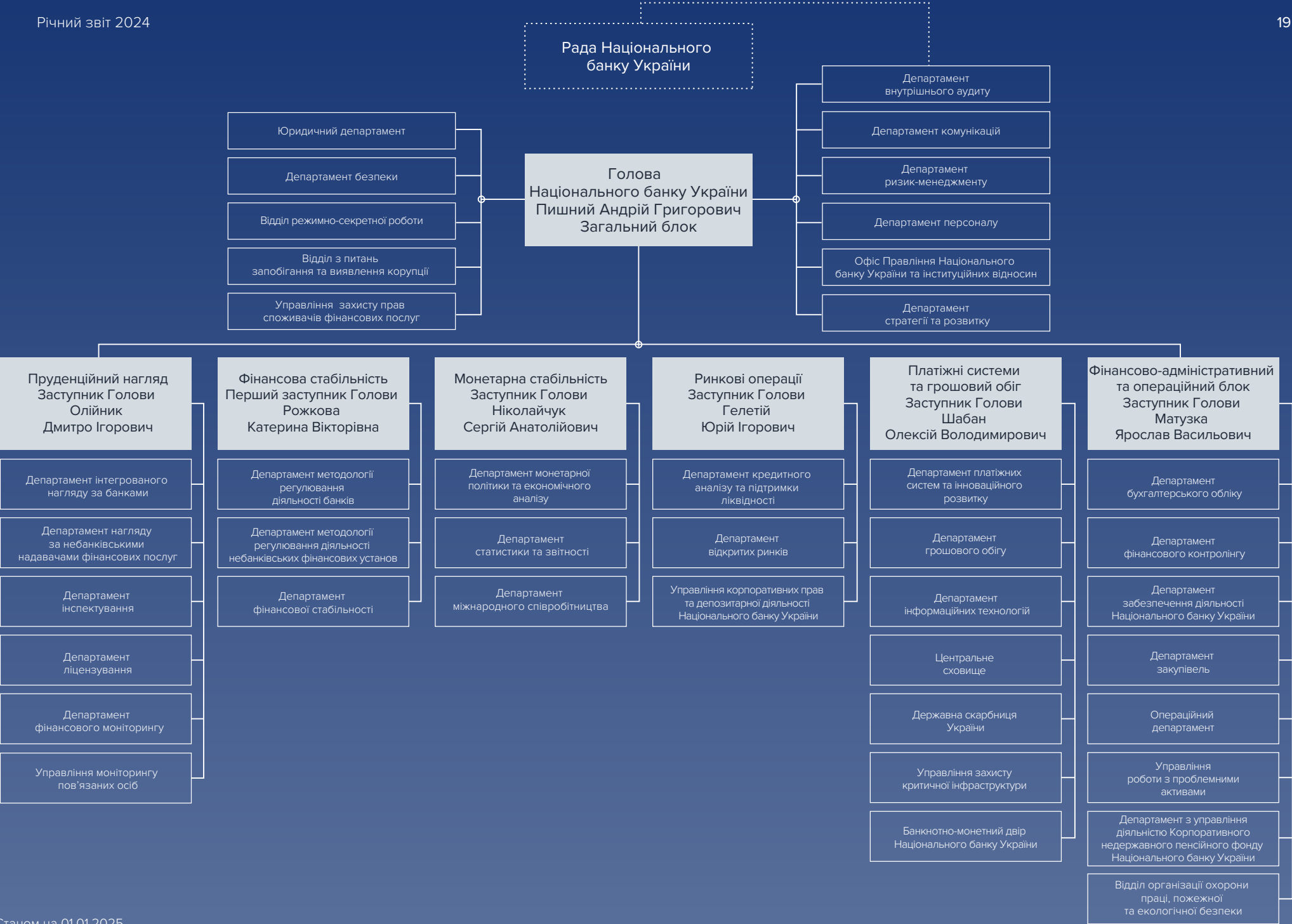
Окрему роль у діяльності Ради Національного банку відіграє Аудиторський комітет – консультативний робочий орган, який діє на підставі положення, затвердженого Радою Національного банку. Його основною метою є оцінка надійності та результативності системи внутрішнього контролю в Національному банку, повноти та достовірності річної фінансової звітності Національного банку. До складу Аудиторського комітету, крім членів Ради Національного банку, можуть входити незалежні експерти. Кількість членів Аудиторського комітету не може бути більшою

ніж п'ять осіб. Станом на 31 грудня 2024 року до складу Аудиторського комітету Ради Національного банку входили:

- голова Аудиторського комітету – член Ради Національного банку Василь Горбаль;
- члени Аудиторського комітету – члени Ради Національного банку:
 - Анатолій Барсуков;
 - Олена Щербакова.

До складу Аудиторського комітету також входить незалежний експерт (відповідно до статті 131 Закону України “Про Національний банк України”) – Віра Ричаківська.

Іншим консультативним робочим органом Ради Національного банку є Комітет з питань грошово-кредитної (монетарної) політики та фінансової стабільності Ради Національного банку. Основні його завдання – розроблення та подання на розгляд Ради Національного банку проектів рішень та інших матеріалів відповідно до вимог регламенту Ради Національного банку.

Система колегіальних органів Національного банку України

Станом на кінець 2024 року в Національному банку функціонувало дев'ять комітетів Правління Національного банку. Наявна структура системи комітетів охоплює всі основні функціональні напрями Національного банку, які потребують колегіальних рішень.

Комітети поділяються на три основні групи:

1) розроблення політики:

- Комітет з монетарної політики;
- Комітет з фінансової стабільності;

2) упровадження політики:

- Кредитний комітет;
- Комітет з управління активами та пасивами Національного банку України;
- Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, оверсайта платіжної інфраструктури;
- Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності ринків небанківських фінансових послуг;

3) підтримання політики:

- Комітет з управління змінами;
- Комітет з управління операційними ризиками та безперервною діяльністю Національного банку України;
- Бюджетний комітет.

Мандати комітетів Правління Національного банку:

Комітет з монетарної політики

Консультативний колегіальний орган, створений з метою обміну інформацією та поглядами щодо формулювання та реалізації грошово-кредитної політики.

Основними завданнями комітету є:

- 1) формулювання принципів та реалізація монетарної політики для виконання цілей і завдань, визначених законодавством України, Стратегією монетарної політики та Основними засадами грошово-кредитної політики;
- 2) формування проекту пропозицій щодо цілей та орієнтирів монетарної політики;
- 3) застосування інструментів монетарної політики.

Комітет з фінансової стабільності

Консультативно-дорадчий колегіальний орган, який розробляє пропозиції і рекомендації щодо формулювання принципів та реалізації макропруденційної політики з метою забезпечення фінансової стабільності.

Основними завданнями комітету є:

- 1) ідентифікація можливих системних ризиків, що загрожують фінансовій стабільності, та підготовка пропозицій з питань мінімізації їх негативного впливу;
- 2) розроблення рекомендацій щодо застосування інструментів макропруденційної політики, їх узгодження із заходами монетарної

та мікропруденційної політики, а також моніторинг результатів їх застосування;

3) забезпечення взаємодії підрозділів Національного банку під час розроблення рекомендацій з питань фінансової стабільності.

Кредитний комітет

Консультативно-дорадчий колегіальний орган, створений для розгляду та опрацювання питань та надання рекомендацій Правлінню Національного банку.

Основними завданнями комітету є формування та подання Правлінню Національного банку рекомендацій щодо:

- 1) надання кредитів банкам для підтримання ліквідності, крім операцій із застосуванням стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи, та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;
- 2) формування (вивільнення) та використання резервів на покриття фінансових ризиків, пов'язаних зі зменшенням корисності (знеціненням) активів Національного банку (уключаючи кредити, цінні папери), за винятком дебіторської заборгованості;
- 3) роботи з повернення заборгованості банків, віднесених до категорії неплатоспроможних, за кредитами, отриманими ними від Національного банку;
- 4) методології оцінки кредитного ризику (оцінки застави) за операціями Національного банку та управління ним.

Комітет з управління активами та пасивами Національного банку України

Колегіальний орган, якому Правління Національного банку делегувало повноваження щодо прийняття рішень із питань управління активами і пасивами, у тому числі золотовалютними (міжнародними) резервами України, забезпечення моніторингу ризиків і фінансових результатів за операціями з активами і пасивами Національного банку.

Основними завданнями комітету є:

- 1) формування і реалізація політики ефективного управління активами та пасивами, у тому числі міжнародними резервами;
- 2) визначення та реалізація інвестиційної стратегії Національного банку за операціями з розміщення міжнародних резервів;
- 3) визначення дій на відкритих ринках;
- 4) визначення та реалізація політики управління фінансовими ризиками міжнародних резервів і ринковими ризиками Національного банку;
- 5) забезпечення моніторингу ринкових ризиків і фінансових результатів за операціями з активами та пасивами Національного банку.

Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, оверсайта платіжної інфраструктури

Колегіальний орган, якому Правління Національного банку делегувало окремі повноваження щодо здійснення банківського регулювання та нагляду, валютного нагляду, державного регулювання та нагляду у сфері

фінансового моніторингу, оверсайта платіжної інфраструктури, нагляду за дотриманням законодавства про захист прав споживачів фінансових та платіжних послуг.

Основними завданнями комітету є:

- 1) забезпечення стабільності та надійності банківської системи України, захист інтересів вкладників та інших кредиторів банків;
- 2) вирішення пріоритетних питань нагляду за банками, їх відокремленими підрозділами та філіями іноземних банків і діяльності банківського сектору економіки України;
- 3) визначення тенденцій розвитку банківської системи та надання відповідних пропозицій Правлінню Національного банку (за потреби);
- 4) забезпечення координації роботи структурних підрозділів Національного банку, що здійснюють нагляд за банками, уключаючи питання вдосконалення потоків інформації, подальшого розвитку процедур своєчасного й ефективного прийняття рішень і реагування щодо діяльності банків;
- 5) застосування заходів впливу та санкцій за порушення банківського, валютного законодавства України, законодавства України з питань фінансового моніторингу, нормативно-правових актів Національного банку, уключаючи нормативно-правові акти з питань реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) (далі – санкційне законодавство), вимог Національного банку України, установлених відповідно до статей 66, 67 Закону України “Про банки і банківську діяльність”, законодавства України з питань захисту

критичної інфраструктури, кіберзахисту та інформаційної безпеки, про захист прав споживачів фінансових та платіжних послуг, законодавства, що регулює діяльність на платіжному ринку, та в разі недостатності заходів з управління ризиками, що вживаються для захисту інтересів споживачів платіжних послуг, або в разі здійснення банками ризикової діяльності, яка загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, а також у разі застосування іноземними державами або міждержавними об'єднаннями, або міжнародними організаціями санкцій до банків чи власників істотної участі в банках, що становлять загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку та/або стабільності банківської системи;

6) ужиття заходів щодо запобігання злочинності та правопорушенням у банківській системі;

7) сприяння вдосконаленню законодавчого забезпечення здійснення банківського регулювання та нагляду, валютного нагляду, державного регулювання та нагляду у сфері фінансового моніторингу, нагляду за дотриманням санкційного законодавства, оверсайта платіжної інфраструктури, нагляду за дотриманням законодавства про захист прав споживачів фінансових та платіжних послуг шляхом ініціювання розроблення нових і внесення змін до законів України, нормативно-правових актів Національного банку;

8) погодження, відмова в погодженні на посаду керівника (крім голови правління) банку, філії іноземного банку, головного ризик-менеджера, головного комплаєнс-менеджера,

керівника підрозділу внутрішнього аудиту (кандидатів на ці посади) банку, філії іноземного банку, відповідального за проведення фінансового моніторингу працівника банку, філії іноземного банку, прийняття рішень про відповідність або невідповідність керівника (крім голови правління), головного ризик-менеджера, головного комплаєнс-менеджера, керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку, філії іноземного банку, відповідального за проведення фінансового моніторингу працівника банку, який є членом правління банку, філії іноземного банку, кваліфікаційним вимогам, установленим законодавством України, нормативно-правовими актами Національного банку, щодо незалежного директора та/або вимогам щодо незалежності, щодо члена наглядової ради державного банку та/або вимогам статті 7 Закону про банки;

9) забезпечення реалізації функцій Національного банку у сфері реєстрації та ліцензування банків, акредитації філій, представництв іноземних банків на території України, реєстрації платіжних систем.

Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності ринків небанківських фінансових послуг

Колегіальний орган, якому Правління Національного банку делегувало окремі повноваження щодо здійснення в межах компетенції державного регулювання та нагляду на ринках небанківських фінансових послуг, включаючи їх застосування до учасників ринків небанківських фінансових послуг та колекторських компаній, заходів впливу, у тому числі накладення штрафних

санкцій (штрафів), передбачених законами України.

Основними завданнями комітету є:

- 1) забезпечення стабільності й надійності ринків небанківських фінансових послуг України,
- 2) забезпечення захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг;
- 3) вирішення питань нагляду та регулювання ринків небанківських фінансових послуг України, в тому числі у сфері споживчого кредитування щодо колекторських компаній;
- 4) визначення тенденцій розвитку ринків небанківських фінансових послуг і надання (за потреби) відповідних пропозицій Правлінню Національного банку;
- 5) забезпечення координації роботи підрозділів нагляду за ринками небанківських фінансових послуг, удосконалення обміну інформацією між ними, подальшого розвитку процедур своєчасного й ефективного прийняття рішень і реагування щодо діяльності на ринках небанківських фінансових послуг, включаючи у сфері споживчого кредитування щодо колекторських компаній;
- 6) застосування заходів впливу та штрафних санкцій за порушення законодавства у сфері небанківських фінансових послуг, захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг, валютного законодавства, законодавства з питань фінансового моніторингу, законодавства щодо забезпечення реалізації і моніторингу ефективності застосованих

персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), включаючи нормативно-правові акти Національного банку, такими об'єктами нагляду:

- юридичними та фізичними особами, які надають одну чи кілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, крім банків та об'єктів оверсайта платіжної інфраструктури;
 - колекторськими компаніями, небанківськими фінансовими установами, які є кредитодавцями, новими кредиторами;
 - небанківськими фінансовими групами та установами, які визначені нормативно-правовими актами Національного банку з питань організації та здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій);
- 7) сприяння вдосконаленню законодавчого забезпечення для здійснення нагляду та регулювання діяльності ринків небанківських фінансових послуг, валютного нагляду, державного регулювання та нагляду у сфері фінансового моніторингу, захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг, надання рекомендацій щодо внесення змін до нормативно-правових та розпорядчих актів Національного банку;
- 8) забезпечення реалізації функцій Національного банку у сфері реєстрації та ліцензування учасників ринків небанківських фінансових послуг;

9) забезпечення реалізації функцій Національного банку у сфері захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг.

Комітет з управління змінами

Колегіальний консультативно-дорадчий орган Правління Національного банку, створений для управління проектною діяльністю Національного банку з метою забезпечення змін у напрямі розбудови сучасного, інституційно спроможного центрального банку та фінансового сектору, уключаючи банківську систему України.

Основними завданнями комітету є:

1) управління реалізацією стратегічних ініціатив у межах стратегії Національного банку, стратегії фінансового сектору та функціональних стратегій, що відповідають критеріям та ознакам проектної діяльності, або таких, що реалізуються в межах змін до процесів Національного банку без відкриття відповідних проектів;

2) погодження впровадження нових інформаційних систем і технологій, програмних комплексів, що реалізуються в межах проектної діяльності;

3) розгляд питань щодо впровадження інноваційних фінансових продуктів та послуг у Національному банку.

Комітет з управління операційними ризиками та безперервною діяльністю Національного банку

Колегіальний консультативно-дорадчий орган, створений з метою сприяння формуванню культури управління операційними ризиками,

підвищенню обізнаності працівників Національного банку з питань керування неперервністю діяльності (у тому числі в особливий період) та організації системи внутрішнього контролю.

Основними завданнями комітету є розгляд і надання Правлінню Національного банку рекомендацій та пропозицій щодо управління операційними ризиками, керування неперервністю діяльності (у тому числі в особливий період), організації системи внутрішнього контролю Національного банку.

Бюджетний комітет

Колегіальний консультативно-дорадчий орган, створений з метою забезпечення умов для професійного обговорення питань, пов'язаних із забезпеченням діяльності Національного банку, що сприятиме підвищенню якості прийняття управлінських рішень.

Основними завданнями комітету є:

1) сприяння формуванню та реалізації політики Національного банку, спрямованої на підвищення ефективності управління його фінансовими ресурсами;

2) забезпечення процесу управління витратами, уключаючи кошторисний процес, та його інтеграції з процесом стратегічного планування для побудови цілісної системи управління діяльністю Національного банку;

3) сприяння реалізації процесу управління витратами Національного банку для

підвищення економічної обґрунтованості прийняття управлінських рішень у сфері фінансово-господарської діяльності Національного банку України.

Змін у структурі системи комітетів Національного банку у 2024 році не відбувалося. Впродовж звітнього періоду здійснювалися доповнення та уточнення повноважень Комітету з питань нагляду та регулювання діяльності банків, оверсайта платіжної інфраструктури з метою забезпечення їх відповідності змінам у законодавстві України.

Стратегія розвитку фінансового сектору України

Стратегія розвитку фінансового сектору України (далі – Стратегія), оприлюднена в серпні 2023 року, визначає майбутні пріоритети фінансової системи та забезпечує скоординовані кроки регуляторів фінансового сектору України для:

- відновлення та розвитку фінансової системи;
- забезпечення безперервності роботи фінансової системи;
- поступового згортання надзвичайних пруденційних заходів;
- упровадження планів з діагностики банківських активів, моніторингу та вирішення проблеми непрацюючих кредитів.

Розроблення нової Стратегії, сфокусованої на спротив російській агресії та відновлення країни, передбачене Меморандумом про економічну та фінансову політику між Україною та Міжнародним валютним фондом.

Стратегія передбачає, в тому числі, розроблення та забезпечення реалізації Стратегії пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування. Особливу увагу приділено імплементації європейського законодавства та кращої світової практики у сфері регулювання та нагляду за фінансовим сектором. Також Стратегія фокусується

на врегулюванні питання щодо державних банків, зокрема на оновленні Стратегії розвитку державного банківського сектору з метою забезпечення макрофінансової стабільності та скорочення частки держави в банківському секторі, а також оновленні індивідуальних стратегій державних банків та забезпечення їх фінансової стійкості.

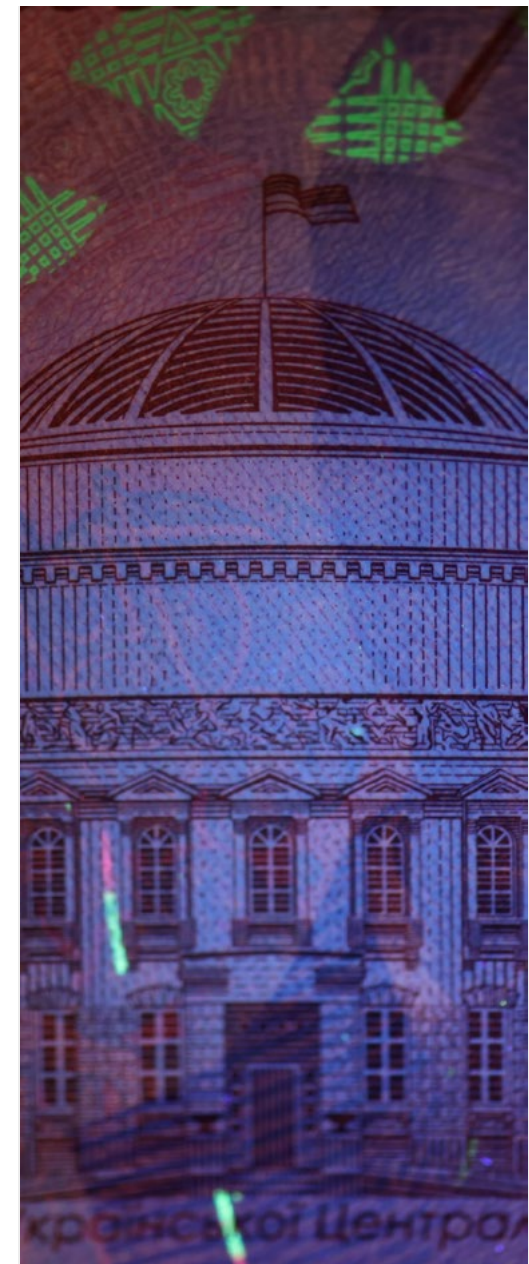
Органом моніторингу та контролю за реалізацією Стратегії є Комітет з фінансового розвитку при Раді з фінансової стабільності.

Комітет створений з ініціативи Національного банку України. До нього також приєдналися представники Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Основними завданнями Комітету є:

- визначення напрямів та пріоритетів, спрямованих на впровадження Стратегії;
- сприяння скоординованій реалізації заходів, передбачених Стратегією, забезпечення моніторингу ефективності їхньої реалізації;
- розгляд пропозицій щодо планування заходів із розвитку фінансового сектору.

Засідання Комітету, присвячене моніторингу реалізації Стратегії та питанням її актуалізації, відбулося 11 липня 2024 року. За його результатами у 2024 році розпочато процес оновлення Стратегії.

Стратегія Національного банку України

Стратегія Національного банку з назвою “Фінансова фортеця” (далі – Стратегія Національного банку) – це гнучкий документ, сфокусований на спротив російській агресії та відновлення країни.

Зважаючи на мінливі та непередбачувані зовнішні обставини, він періодично актуалізується. Перше оновлення Стратегії Національного банку, затвердженої у травні 2023 року, відбулося в січні 2024 року.

Наприкінці 2024 року Національний банк вдруге з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну актуалізував інституційну Стратегію. Її оновлення сприятиме підвищенню ефективності діяльності Національного банку в умовах швидкозмінного зовнішнього середовища, посиленню готовності до нових викликів та різних сценаріїв розвитку подій.

Місія та візія Національного банку

Місія та візія Національного банку відповідають викликам військової агресії.

ВІЗІЯ: Національний банк – це сучасний, інноваційний, відкритий, незалежний центральний банк, спроможний реалізовувати свій мандат за будь-яких умов, який є лідером розвитку фінансової екосистеми, дбає про користувачів фінансових послуг, інтегрований до європейської спільноти центробанків, має довіру суспільства та міжнародних партнерів.

МІСІЯ: забезпечення цінової та фінансової стабільності, сприяння сталому економічному розвитку для зміцнення потенціалу України як на її шляху до Перемоги, так і під час повоєнного відновлення.

Для найкращої реалізації Візії та Місії в існуючих умовах та задоволення очікувань клієнтів стратегічні завдання Національного банку ураховують виклики, що постають, у двох векторах: спротив російській агресії та відновлення країни.

Оновлення пріоритетних заходів Стратегії Національного банку

Стратегічні цілі деталізуються у 25 стратегічних ініціативах, які декомпонуються у перелік заходів, на досягненні яких центральний банк зосереджує свої зусилля.

Наприкінці 2024 року команда Національного банку провела стратегічну сесію, на якій було детально розглянуто та уточнено сучасні тренди, загрози та можливості для фінансового сектору й Національного банку, верифіковано та розширено поточну дорожню карту заходів Стратегії Національного банку за всіма стратегічними цілями та оновлено індикатори їх досягнення. У результаті оновлення до Стратегії Національного банку додалося 11 нових індикаторів та уточнено 6 діючих. Дорожня карта заходів оновленого документа доповнилася 17 новими за своїм змістом заходами, ще 45 заходів було уточнено або трансформовано відповідно до викликів сьогодення.

Так, перелік пріоритетних завдань регулятора доповнився низкою актуальних заходів та уточнених індикаторів, зокрема:

- в межах цілі 1 “Стиійка гривня” Національний банк запланував досягнення більш амбітних цілей у напрямі цінової стабільності, інфляційних очікувань та курсової стійкості;
- в межах цілі 2 “Фінансова стабільність” додалися нові заходи, спрямовані на:
 - посилення забезпечення безперервної діяльності учасників фінансового сектору;
 - удосконалення вимог до організації системи управління ризиками в банках;
 - виявлення та реагування на зв’язки з державою-агресором у структурах власності учасників фінансового ринку;
 - створення реєстрів дропів та міскодингу, забезпечення протидії наявним та новим схемами дропів;
 - забезпечення стійкості критичної інфраструктури фінансового сектору.

У зв’язку з поглибленням євроінтеграційного напрямку оновлено назву цілі 3 “Фінансова система працює на відновлення країни та інтегрується до Європейського Союзу” та перелік ініціатив для її досягнення. Так, зусилля Національного банку додатково сфокусуються на:

- інтеграції до ринку фінансових послуг ЄС;
- розробленні та впровадженні Політики ESG для фінансового сектору;
- дотриманні вимог до системи корпоративного управління учасників фінансового ринку (постійно, з урахуванням ризик-орієнтованого підходу);

- стимулюванні розвитку фінансової інклюзії, в тому числі з урахуванням потреб ветеранів війни в Україні;
- ініціативах з розвитку кредитування та фінансової грамотності населення та підприємців, зокрема з урахуванням нових міжвідомчих стратегій (Стратегії з розвитку кредитування та Національної стратегії розвитку фінансової грамотності до 2030 року).

Додатковими індикаторами для реалізації завдань за цією ціллю стали відкриття перемовин про вступ України до ЄС за переговорними кластерами, які включають розділи під головуванням або із залученням Національного банку, та оновлений відповідно до перебігу переговорного процесу Комплексний план Національного банку з європейської інтеграції.

У межах цілі 4 “Сучасні фінансові послуги” Національний банк планує:

- посилити контроль за кіберстійкістю, інформаційною безпекою, цифровою операційною стійкістю, зокрема з урахуванням законодавства ЄС щодо цифрової операційної стійкості фінансового сектору (DORA);
- розширити периметр діяльності щодо впровадження регулювання та нагляду за віртуальними активами;
- конкретизувати заходи з розвитку грошового обігу відповідно до затвердженої моделі організації готівкового обігу України та інфраструктури Національного банку.

Додатковими індикаторами для реалізації завдань за цією ціллю стало запровадження регулювання з метою застосування технології хмарних обчислень та надання хмарних послуг,

а також унеможливлення використання програмних рішень постачальників, що пов'язані з країною-агресором.

У межах цілі 5 “Ефективний центральний банк” суттєво розширився перелік пріоритетних заходів, спрямованих на безперебійне виконання функцій Національного банку за будь-яких умов.

Зокрема, йдеться про:

- розвиток систем безпеки та організацію виконання Національним банком завдань як оператора критичної інфраструктури;
- побудову та розвиток Галузевого державного архіву Національного банку;
- розроблення та поетапне впровадження Політики ESG для Національного банку;
- впорядкування процесу управління змінами в центральному банку;
- розвиток інноваційного потенціалу регулятора (зокрема розроблення Стратегії цифрової трансформації Національного банку), дослідження штучного інтелекту та впровадження його в процеси центрального банку;
- уточнення заходів, спрямованих на розвиток людського капіталу, зокрема щодо розвитку корпоративної культури та реінтеграції й адаптації ветеранів війни в Національному банку.

Водночас Національний банк щоденно доводить, що здатний працювати за будь-яких умов, об'єднує учасників фінансової екосистеми для забезпечення фінансової оборони країни, зміцнює потенціал України на шляху до перемоги, забезпечує цінову

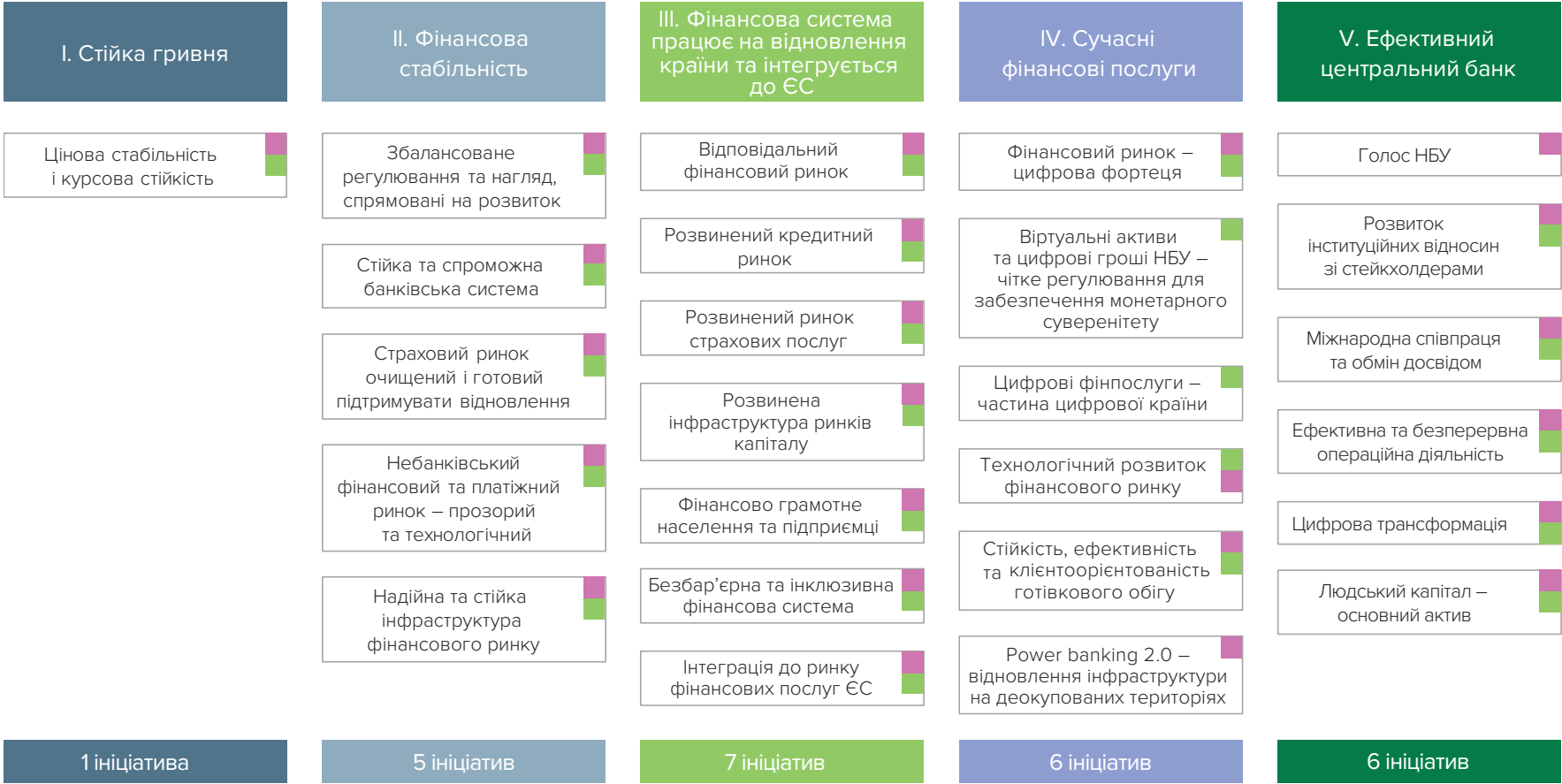
та фінансову стабільність під час війни та всебічно сприяє відновленню країни.

На кінець 2024 року вдалося повністю реалізувати 26% заходів Стратегії Національного банку, що становить 48% від запланованих заходів “фокусу спротиву”, 21% “фокусу відновлення” та 13% від заходів, які одночасно належать до обох фокусів. Найбільший показник виконання зафіксовано за ціллю 2 “Фінансова стабільність” – 48%, за ціллю 4 “Сучасні фінансові послуги” – 26% та ціллю 1 “Стійка гривня” – 25%.

В умовах невизначеності та підвищених ризиків до Стратегії Національного банку були включені індикатори реалізації стратегічних цілей на кінець “фокусу спротиву”, оскільки досягнення стратегічних цілей залежить від настання відповідних макроекономічних та інших передумов, строки яких не можуть бути надійно прогнозовані. 48% цільових значень індикаторів досягнуто (14 із 29 індикаторів). За більшістю інших індикаторів спостерігається позитивна динаміка.

Реалізація Стратегії Національного банку та Стратегії розвитку фінансового сектору України закладе підвалини для подальшого розвитку фінансового сектору України, його конкурентоспроможності в умовах європейської інтеграції та інтеграції у світовий фінансовий простір, створить умови для зміцнення потенціалу України на її шляху до Перемоги, сприятиме втіленню перетворень для відбудови та зростання національної економіки як під час, так і після повномасштабної війни.

Стратегічні цілі та ініціативи Національного банку

■ Фокус 1. Спротив ■ Фокус 2. Відновлення та розвиток

СТІЙКА

ГРИВНЯ

Ціль 1/5

Стійка гривня

ЦІЛЬ 1

СТІЙКА ГРИВНЯ

Монетарна політика: підтримання балансу між забезпеченням цінової стабільності та сприянням адаптації економіки до шоків війни

На початку повномасштабного російського вторгнення Національний банк кардинально переглянув підходи до здійснення монетарної політики, однак одразу задекларував в [Основних засадах грошово-кредитної політики на період воєнного стану](#) своє стратегічне прагнення повернутися до повноцінного формату інфляційного таргетування (далі – ІТ) з плаваючим обмінним курсом у міру нормалізації функціонування економіки та фінансової системи.

Упродовж 2022–2023 років були створені передумови для чергового кроку на цьому шляху. Йдеться передусім про поліпшення дієвості облікової ставки як монетарного інструменту, посилення ролі інфляції як номінального якоря для очікувань, пом'якшення низки адміністративних обмежень на валютні операції та рух капіталу, а також успішне [запровадження режиму керованої гнучкості обмінного курсу](#).

Ці тенденції дали змогу Національному банку в 2024 році перейти до режиму гнучкого ІТ. Принципи, цілі, завдання та інші ключові характеристики нового режиму були закріплені Радою Національного банку в [Основних засадах грошово-кредитної політики на середньострокову перспективу](#) (далі – Основні засади).

Гнучке ІТ є проміжним режимом на шляху до відновлення повноцінного формату ІТ. За такого режиму монетарна політика й надалі спрямовується передусім на досягнення та підтримку цінової стабільності шляхом приведення інфляції, яка вимірюватиметься індексом споживчих цін у річному вимірі, до цілі на належному горизонті політики. Водночас у межах режиму гнучкого ІТ Національний банк перейшов від інфляційної цілі з діапазоном прийнятних відхилень ($5\% \pm 1 \text{ п.п.}$) до точкової цілі 5%. Окрім того, максимальну тривалість горизонту політики, тобто періоду, упродовж якого потрібно повернути інфляцію до цілі, було подовжено з 9–18 місяців до трьох років. Такі зміни дають змогу Національному банку гнучкіше реагувати на шоки, імовірність виникнення яких є суттєвою з огляду на непередбачуваний характер війни, та підтримувати відновлення економіки, не створюючи загроз стійкого розбалансування інфляційних очікувань.

Так, гнучке ІТ передбачає можливість тимчасового відхилення інфляції від цілі з метою підвищення здатності економіки України

адаптуватися до змін внутрішніх і зовнішніх умов функціонування та стабільно відновлюватися. Водночас контрольованість інфляційних очікувань і процесів за такого монетарного режиму забезпечується належною процентною політикою (зокрема для підживлення інтересу до гривневих інструментів), а також підтриманням стійкості валютного ринку в режимі керованої гнучкості обмінного курсу. Отже, ще однією важливою відмінністю гнучкого ІТ від повноцінного формату ІТ є активне застосування консистентної комбінації інструментів валютно-курсової та процентної політики, валютних обмежень й інших монетарних інструментів для підтримання належного балансу між забезпеченням цінової стабільності та сприянням адаптації економіки до шоків війни.

Так, у першій половині 2024 року посилення спроможності Національного банку забезпечувати стійкість валютного ринку та прогрес у зниженні інфляції (до 3,2% у квітні 2024 року) уможливили продовження циклу пом'якшення процентної політики, розпочатого в 2023 році. Облікову ставку було знижено з 15% у січні до 13 % у червні. Коригування параметрів операційного дизайну процентної політики в [березні](#) та [квітні](#) також були покликані підживити кредитування й підтримати відновлення економіки.

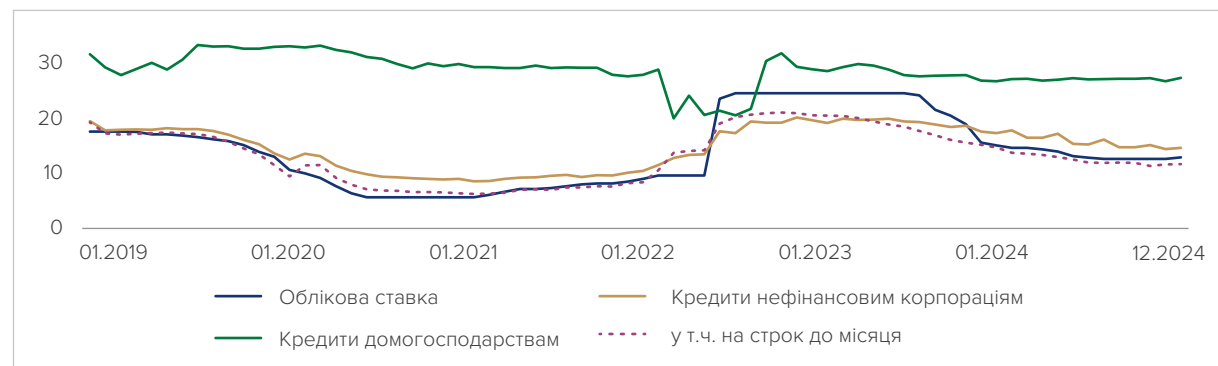
У результаті на тлі пом'якшення процентної політики середня вартість кредитів для бізнесу протягом 2024 року знизилася до 15% річних, тобто до доковідного рівня 2019 року.

Водночас збереження макрофінансової стабільності сприяло подальшому пом'якшенню кредитних стандартів. Разом із прогресом у

реалізації [Стратегії з розвитку кредитування](#) це підживило зростання обсягу гривневих кредитів корпоративному сектору на 10% (51 млрд грн), а населення – на 25% (53 млрд грн) з початку року (детальніше див. розділ “Роль фінансового сектору у відновленні країни: реалізація стратегії з розвитку кредитування”).

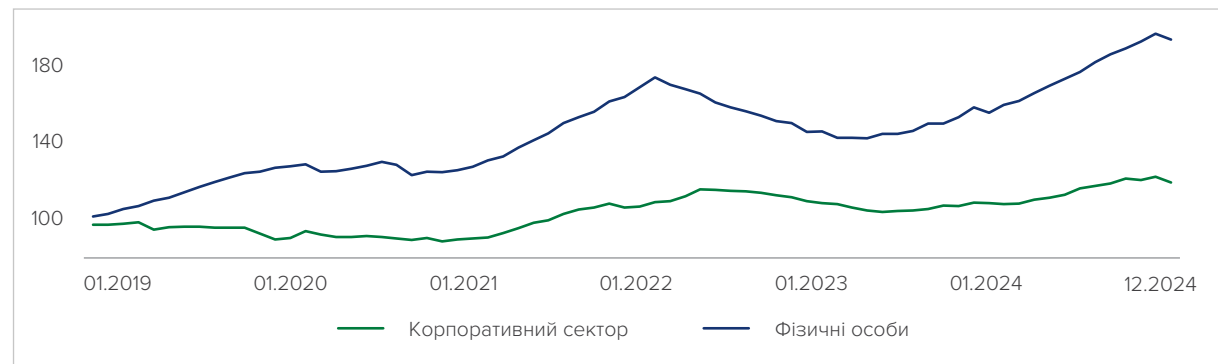
Пожвавлення кредитування підтримало відновлення економіки, яка у 2024 році зросла на 2,9%. Попри збільшення інтенсивності бойових дій, посилення повітряних атак РФ та пов'язаний із цим дефіцит електроенергії, зростання економіки забезпечувалося високою адаптивністю бізнесу та населення до воєнних умов. Економічне зростання також

Середньозважені процентні ставки за гривневими кредитами та середньомісячна облікова ставка, %

Джерело: НБУ.

Гривневі кредити, 12.2018 = 100

Джерело: НБУ.

підтримували стабільне функціонування морського коридору та м'яка фіскальна політика, що сприяла стійкості як споживчого, так і інвестиційного попиту. Водночас відновлення стримували гірші врожаї через складні погодні умови 2024 року та дещо слабший, ніж очікувалося, зовнішній попит.

Надходження міжнародної фінансової допомоги та забезпечення стійкості валютного ринку завдяки застосуванню комбінації інструментів дали змогу Національному банку протягом 2024 року поступово пом'якшувати валютні обмеження без загроз для макрофінансової стабільності. Натомість лібералізація найбільш обтяжливих обмежень сприяла формуванню підґрунтя для поліпшення умов ведення бізнесу в Україні, що в перспективі підтримає вихід вітчизняного бізнесу на нові ринки та приплив нових інвестицій у країну (детальніше див. пункт 3.4 “Досягнення заходів [Стратегії пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування](#)”).

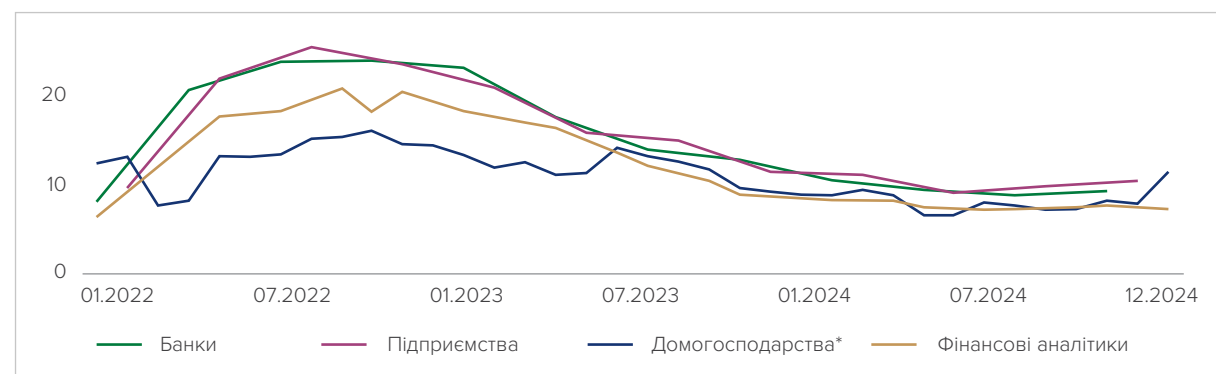
Водночас в середньо- та довгостроковій перспективі важливою передумовою для поживлення кредитування, припливу інвестицій і стійкого відновлення економіки є збереження стійкості інфляційних очікувань та цінової стабільності. Тож, ураховуючи прогнозоване пришвидшення інфляції й зміщений угору баланс ризиків для її динаміки, Національний банк з липня 2024 року призупинив цикл пом'якшення процентної політики та вживав заходи для посилення стійкості валютного ринку.

У другому півріччі споживча інфляція очікувано прискорилася та значною мірою визначалася тимчасовими чинниками, передусім

пов'язаними з ефектами гірших урожаїв на тлі несприятливих погодних умов, відновленням дефіциту електроенергії через нові руйнування енергетичної інфраструктури унаслідок атак РФ та послабленням обмінного курсу гривні

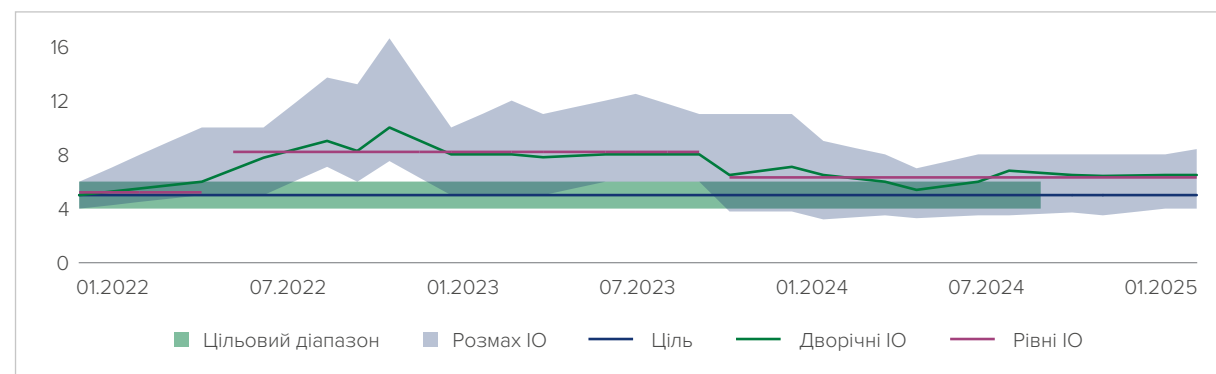
в першій половині року. Проте, незважаючи на посилення цінового тиску, інфляційні очікування всіх груп респондентів на наступні 12 місяців демонстрували відносну стійкість до IV кварталу 2024 року.

Інфляційні очікування на наступні 12 місяців*, %

* З березня 2022 року метод опитування домогосподарств змінено з віч-на-віч на телефонні інтерв'ю.
Джерело: Національний банк, Info Sapiens.

Інфляційна ціль Національного банку, середньострокові інфляційні очікування (ІО) фінансових аналітиків, їх рівні та розмах*, %

* ІО медіанне значення. Оцінку рівнів ІО здійснено на основі методології Bai і Perron (2003).
Джерело: НБУ.

Зазначені чинники зберегли простір для проведення доволі гнучкої монетарної політики у III кварталі 2024 року. Йдеться, зокрема, про збереження облікової ставки на незмінному рівні, оптимізацію параметрів операційного дизайну й обов'язкових резервів у пошуках компромісу між підтримкою адаптивності економіки до шоків, необхідністю стимулювання внутрішніх боргових залучень для зменшення ризику відновлення емісійного фінансування та забезпеченням цінової стабільності на середньостроковому часовому горизонті.

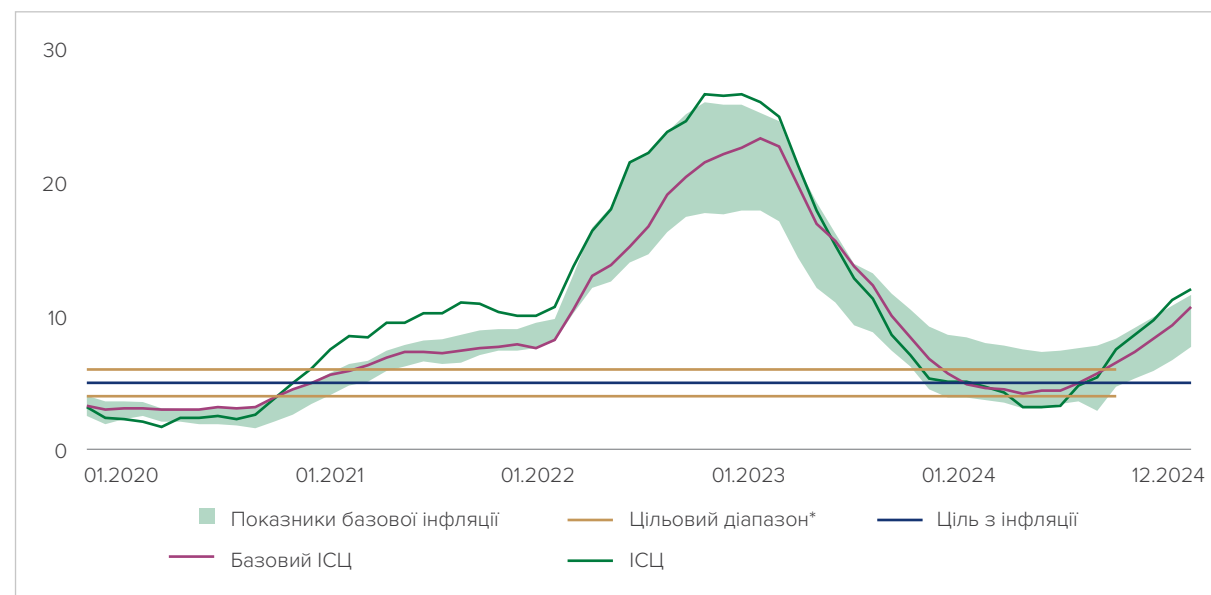
Так, [вересневі](#) зміни в операційному дизайні разом із застосуванням модифікованого механізму обов'язкового резервування були передусім спрямовані на збільшення гнучкості банків в управлінні власною ліквідністю й активізацію внутрішнього боргового ринку. Національний банк зменшив на 0,5 в. п. спреда між обліковою ставкою й ставками за тримісячними депозитними сертифікатами та кредитами рефінансування, а також обмежив максимальний строк надання останніх 14 днями. Разом зі змінами в операційному дизайні були анонсовані, а в жовтні підвищені на 5 в. п. нормативи обов'язкового резервування. Одночасно було збільшено до 60% частку обов'язкових резервів, яку банки мають змогу покривати за рахунок бенчмарк-ОВДП.

Запроваджені зміни сприяли поживленню попиту на ОВДП, що посилює спроможність уряду залучати необхідні обсяги фінансування на внутрішньому борговому ринку без звернення до емісійних джерел. Роловер вкладень в ОВДП за підсумками 2024 року становив 155% за номіналом у всіх валютах.

Водночас наприкінці року фундаментальний ціновий тиск суттєво посилювався: базова інфляція пришвидшилася до 10,7% р/р у грудні, зокрема відчутно подорожчали послуги (12,5% р/р). Така цінова динаміка зумовлювалася збільшенням витрат бізнесу на сировину, матеріали й електроенергію, а також підвищенням зарплат на тлі збереження дефіциту кадрів.

Інфляцію також підживлювало збереження стійкого споживчого попиту. У результаті споживча інфляція сягнула 12% у грудні 2024 році, суттєво перевищивши прогноз Національного банку й очікування фінансових аналітиків.

Споживча інфляція та оцінки основного інфляційного тренду, % р/р

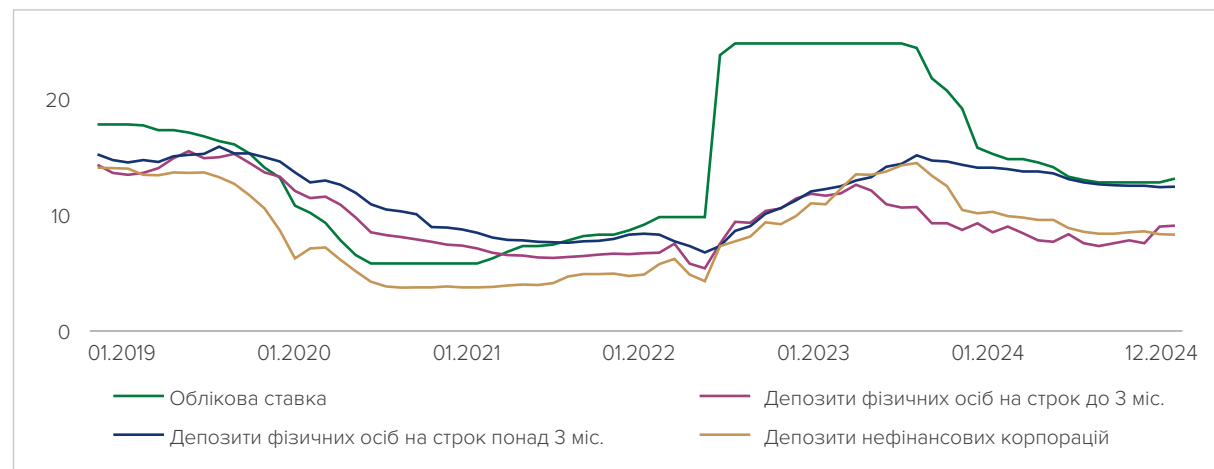
* Цільовий діапазон діяв до серпня 2024 року включно. Джерело: ДССУ, розрахунки Національного банку.

Пришвидшення інфляції до двозначних рівнів суттєво посилює занепокоєння економічних агентів щодо майбутньої вартості товарів і послуг (детальніше – у вставці 2 [Інфляційного звіту](#) за жовтень 2024 року). У результаті наприкінці року короткострокові інфляційні очікування бізнесу та населення відчутно погіршилися, хоча й залишилися на рівні, нижчому за поточну інфляцію. Хоча фінансові аналітики й банки зберегли стійкість інфляційних очікувань, подальше зростання інфляції могло негативно позначитися й на їх переконаності у швидкоплинності цінового сплеску.

Реагуючи на подальше зростання фундаментального цінового тиску та ризики розбалансування інфляційних очікувань, а, відповідно, й загрозу тривалішого закріплення інфляції на високих рівнях, Національний банк у грудні 2024 року перейшов до циклу посилення процентної політики. Підвищивши облікову ставку до 13,5%, Національний банк також оголосив про готовність посилювати процентну політику й надалі для підтримання інтересу до заощаджень у гривні, розвороту інфляційного тренду у 2025 році та приведення інфляції до цілі 5% на горизонті політики.

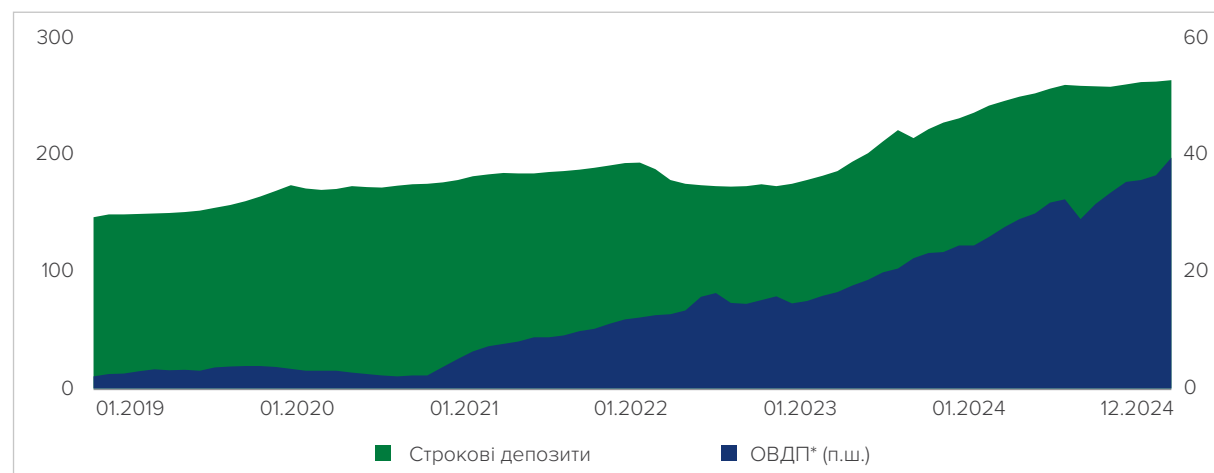
Зацікавленість банків залучати строкові гривневі вклади населення підтримувало розміщення [тримісячних депозитних сертифікатів](#) Національним банком. Такі операції дали змогу стримати темп інерційного зниження депозитних ставок під час та після завершення циклу зниження облікової ставки й надалі захистити гривневі заощадження від інфляції. У результаті, попри пришвидшення інфляції і певне погіршення очікувань, реальні ставки за строковими гривневими інструментами залишалися в позитивній площині.

Середньозважені процентні ставки за строковими гривневими депозитами та середньомісячна облікова ставка, %

Джерело: НБУ.

Залишки гривневих ОВДП у портфелі ФО та гривневих строкових депозитів ФО, млрд грн

* ОВДП – за номінально-амортизаційною вартістю.
Джерело: НБУ.

Захист строкових заощаджень від інфляційного знецінення підтримував інтерес українців до гривневих інструментів. Так, приплив гривневих депозитів населення в банки хоча й сповільнився (у тому числі через підвищення ставки військового збору), але зберігся: строкові депозити населення протягом року зросли на 9%, з початку повномасштабного вторгнення – на 41% до 264 млрд грн станом на 01 січня 2025 року.

Відсутність оподаткування доходів від ОВДП на тлі їх високої реальної доходності посилювала інтерес населення до цього інструменту для заощаджень. Портфель гривневих ОВДП у власності фізичних осіб у 2024 році збільшився на більш ніж 50%, а його зростання в IV кварталі перевищило приріст строкових депозитів.

Підтримання інтересу до строкових інструментів у гривні протягом 2024 року обмежувало тиск на ціни за каналами очікувань і схильності до заощаджень, а також сприяло збереженню стійкості валютного ринку та ощадливому використанню міжнародних резервів. Зі свого боку збереження стійкої та контрольованої ситуації на валютному ринку залишалося важливим запобіжником розбалансування очікувань та однією з ключових передумов забезпечення цінової стабільності.

Так, повномасштабне вторгнення росії викривило економічні процеси та фінансування бюджетного дефіциту, що обумовило й суттєві зміни в функціонуванні валютного ринку України. Зокрема, з одного боку, протягом 2024 року спостерігався та, ймовірно, ще досить тривалий час зберігатиметься значний

структурний дефіцит іноземної валюти в приватному секторі: так, наприклад, торговий дефіцит у 2024 році становив 35,7 млрд і був обумовлений обмеженими експортними можливостями на тлі високих потреб в імпорті, у тому числі військового призначення. З іншого боку, міжнародні резерви достатньою мірою поповнювалися завдяки відчутним обсягам допомоги від міжнародних партнерів, яка напряду не потрапляла на валютний ринок. Так, завдяки отриманим Україною від міжнародних партнерів у 2024 році кредитам і грантам у обсязі близько 42 млрд дол. США Національний банк мав змогу наростити міжнародні резерви до історичного максимуму (43,8 млрд дол. США наприкінці 2024 року). Крім того, невизначеність, обмеження на рух капіталу та інші наслідки повномасштабного вторгнення все ще викривлюють та обмежують дієвість каналів монетарної трансмісії.

Все це обумовило важливість присутності Національного банку на валютному ринку для підтримання помірних двосторонніх курсових коливань залежно від змін ринкової кон'юнктури протягом 2024 року. З одного боку, Національний банк забезпечував перетік частини міжнародної допомоги на валютний ринок, компенсуючи структурний дефіцит іноземної валюти в приватному секторі та підживлюючи пропозицію іноземної валюти, а також згладжував надмірні курсові коливання. З іншого боку, дотримуючись [принципів керованої гнучкості обмінного курсу](#), Національний банк сприяв посиленню ролі обмінного курсу як коригуючого механізму для економіки.

Для досягнення бажаних синергетичних ефектів Національний банк також калібрував параметри проведення валютних інтервенцій, узгоджуючи

їх з параметрами процентної політики та налаштуваннями валютних обмежень. Це, зокрема, дало змогу в 2024 році:

- нівелювати проблему множинності курсів: різниця між готівковим та офіційним курсами в середньому становила менше 1% та протягом року не перевищувала 3% (водночас у 2022 році сягала 25%, а у 2023 році – 10%). Це, зокрема, важливо для детінізації попиту на готівкову валюту, збереження контролю над динамікою готівкового обмінного курсу, а відповідно – над курсовими очікуваннями;
- стимулювати ринкову активність і збільшити глибину валютного ринку, що посилює його здатність до самозбалансування: середньоденний обсяг операцій без участі Національного банку з моменту запровадження керованої курсової гнучкості зріс майже втричі, а частка таких операцій у загальному обсязі угод на міжбанківському ринку – майже вдвічі;
- посилити зв'язок обмінного курсу з кон'юнктурою валютного ринку, повернути економічним агентам відчуття валютного ризику, що важливо для уникнення накопичення зовнішньоторговельних дисбалансів, зниження диспропорцій в економіці та посилення її адаптивності;
- поліпшити дієвість каналів монетарної трансмісії, що посилює спроможність Національного банку впливати на макроекономічні процеси, зокрема підтримувати належний баланс між забезпеченням цінової стабільності та сприянням адаптації економіки до шоків війни.

Регулювання грошово-кредитного та валютного ринків в умовах військової агресії

Одним з інструментів, що дав змогу Національному банку забезпечити з перших днів війни стабільність функціонування банківської системи, стало запровадження тимчасових надзвичайних обмежувальних заходів згідно з постановою Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 № 18 “Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану” (далі – Постанова № 18). Такий крок зіграв надзвичайно важливу роль для підтримання макрофінансової стабільності, яка є основою для забезпечення роботи бізнесу в стресових умовах широкомасштабного вторгнення.

Валютні обмеження / заборони, запроваджені Постановою № 18, наразі залишаються чинними, зокрема на:

- операції з торгівлі валютними цінностями та перекази валютних цінностей з України за кордон, а також перекази коштів на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів у гривні та іноземній валюті, відкриті в банках-резидентах;
- зняття коштів з рахунків в іноземній інвалюті, а також з гривневих рахунків як на території України, так і за кордоном;
- операції, що не притаманні для широких верств населення, а саме переказ коштів на рахунки фізичних осіб за кордоном з використанням реквізитів платіжних карток платника, а також здійснення операцій із використанням платіжних карток

для придбання активів, які безпосередньо конвертуються (обмінюються) на грошові кошти та належать до операцій quasi cash;

- операції, пов’язані з рухом капіталу з України. Водночас для цих операцій поступово розширюється перелік винятків із заборон щодо переказу коштів з України, який містить винятки для виконання гарантованих державою зобов’язань, операцій з окремими міжнародними фінансовими організаціями, операцій за визначеними категоріями кредитних договорів / договорів позики, укладених резидентами-позичальниками з нерезидентами-кредиторами, операцій з часткової виплати дивідендів за корпоративними правами / акціями;
- операції з російськими та білоруськими рублями, а також видаткові операції за рахунками резидентів росії та білорусі;
- граничні строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів (скорочено з 365 до 180 календарних днів);
- строк використання купленої валюти (зменшено з 10 до двох робочих днів);
- випуск та розповсюдження електронних грошей, поповнення електронних гаманців електронними грошима;
- видачу банками ощадних сертифікатів, номінованих в іноземній валюті;
- укладання банками деривативних контрактів грошового ринку (крім свопів).

Національний банк протягом 2024 року здійснив низку кроків щодо послаблення валютних обмежень. Зокрема, на початку

травня 2024 року було впроваджено найбільший з початку повномасштабної війни пакет пом’якшення валютних обмежень для підприємств. Також у липні – грудні 2024 року цей пакет доповнено додатковими лібералізаційними заходами.

Ці лібералізаційні зміни стосувалися кількох напрямів:

1) за операціями з експорту-імпорту товарів:

- дозволено здійснювати купівлю та перекази іноземної валюти для імпорту усіх видів товарів, у тому числі робіт, послуг (скасування переліку товарів критичного імпорту), поставка яких здійснена / здійснюється після 23 лютого 2021 року;
- пом’якшено обмеження щодо купівлі іноземної валюти та/або переказу коштів з України під час розрахунків за імпортом товарів, який був поставлений у період до 23 лютого 2021 року: з 20 листопада 2024 року це обмеження не застосовується до операцій з виконання зобов’язань за імпортними контрактами, які реалізуються за участю іноземних експортно-кредитних агентств або за участю іноземної держави;
- збільшено граничні строки розрахунків за операціями з експорту окремих видів аграрної продукції з 90 до 120 календарних днів;

2) здійснено кілька значних кроків з пом’якшення валютних обмежень за операціями з виконання резидентами-позичальниками боргових зобов’язань за кредитними договорами / договорами позики з нерезидентами. Так, дозволено здійснювати купівлю іноземної валюти та переказ коштів з України:

- для повернення та обслуговування “нових” зовнішніх кредитів, за якими кредитні кошти надійшли в Україну після 20 червня 2023, та за умови дотримання максимальної процентної ставки 12% річних. У цьому разі зберігається тільки обмеження щодо купівлі іноземної валюти з метою повернення короткострокового (зі строком до одного року) “нового” зовнішнього кредиту (раніше діяло обмеження щодо купівлі іноземної валюти для повернення кредиту й сплати процентних платежів за “новими” зовнішніми кредитами зі строком до трьох років);
- для сплати процентних платежів “за старими” зовнішніми кредитами (одержання кредитних коштів за якими розпочалося в період до 21 червня 2023); для прострочених станом на 01 травня 2024 процентних платежів у межах квартального ліміту 1 млн євро, а для майбутніх (після 01 травня 2024) планових процентів без жодних обмежень за сумою платежу. Обмеження щодо купівлі іноземної валюти та переказу коштів з України зберігається тільки для тих “старих” зовнішніх кредитів, за якими станом на 24 лютого 2022 вже була прострочена заборгованість;

3) дозволено переказ іноземної валюти з України за кордон на користь іноземного інвестора / нерезидента з метою часткової виплати дивідендів за корпоративними правами / акціями, уключаючи:

- репатріації “нових” дивідендів (дивідендів за корпоративними правами / акціями за кордон, що нараховані за результатами діяльності в періоді, що починається не раніше 01 січня 2024) безпосередньо за кордон на користь

нерезидентів-власників цих корпоративних прав / акцій та/або через депозитарну систему України в межах щомісячного ліміту до 1 млн євро (на одного емітента);

- додаткові виплати (понад встановлений ліміт) юридичною особою-резидентом дивідендів за корпоративними правами / акціями за умови, що ці кошти в кінцевому підсумку спрямовуються на здійснення планових чи відшкодування вже сплачених відсоткових платежів (купонів) за єврооблігаціями, які емітовані нерезидентом (афілійованою / пов’язаною особою резидента). Переказ коштів у цьому разі дозволяється за дотримання низки додаткових умов;
- з 21 грудня 2024 перелік випадків, коли дозволяється репатріація дивідендів на цілі відшкодування витрат зі сплати купонів за єврооблігаціями, доповнено випадком, коли нерезидент, що не є афілійованою / пов’язаною особою резидента, за рахунок коштів від розміщення єврооблігацій надав кредит резиденту-позичальнику. Отже, норми, що дають змогу українським компаніям відшкодовувати нерезидентам витрати, понесені через сплату купонів за єврооблігаціями, оптимізовано так, щоб усі українські компанії, які залучали кошти для фінансування проєктів в Україні через випуск євробондів, мали однакові можливості їхнього відшкодування нерезидентам;

4) знято обмеження на переказ коштів з України за лізингом / орендою.

Юридичним особам та фізичним особам-підприємцям дозволено переказувати кошти за

кордон для розрахунків за договорами лізингу / оренди без додаткових обмежень щодо предмета лізингу / оренди (раніше дозволялися перекази тільки за відповідними договорами щодо лізингу, оренди транспортних засобів);

5) дозволено переказ іноземної валюти представництвами авіакомпаній та міжнародних карткових платіжних систем на користь їхніх материнських компаній з обмеженням до 5 млн євро (в еквіваленті на дату здійснення відповідної операції) на календарний місяць на одне представництво однієї компанії в одному банку за вибором представництва;

6) дозволено переказ іноземної валюти державними підприємствами з метою купівлі емісійних квот для покриття або компенсації викидів діоксиду вуглецю, пов’язаних з авіаційною діяльністю;

7) розширено можливості для проведення розрахунків резидентів (комісіонерів / комерційних агентів [(субагентів) / повірених] із нерезидентами за посередницькими договорами. Відтепер відповідно до договору комісії / агентського договору / договору доручення резиденти зможуть переказувати нерезиденту (комітенту / суб’єкту), якого представляє комерційний агент (субагент) / довіритель, кошти, отримані внаслідок продажу з 24 лютого 2022 продукції, послуг, робіт нерезидента (до 04 травня 2024 така можливість передбачалася для послуг, робіт, зазначених у постанові Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 року № 153 “Про окремі питання щодо забезпечення здійснення імпорту” (зі змінами));

8) знято обмеження на сплату резидентами за гарантіями / поруками, що забезпечують виконання зобов'язання резидента-позичальника за кредитним договором / договором позики з нерезидентом (за умови, що за відповідними операціями резидентів-позичальників також дозволено переказ коштів з України);

9) надано можливість вітчизняному бізнесу переказувати кошти з метою відшкодування витрат / виплат, які понесені нерезидентами-гарантами (поручителями, заставодавцями, страховиками) внаслідок їх участі в задоволенні вимог кредиторів за зовнішніми кредитами / позиками, одержаними українськими позичальниками. Умовою для проведення такої операції є те, що таким гарантом / поручителем / заставодавцем / страховиком зовнішнього кредиту має бути іноземне експортно-кредитне агентство чи іноземна держава або ж гарантом чи поручителем за таким зобов'язанням є міжнародна фінансова організація (МФО). Такі зміни розширяють можливості українських компаній із залучення нових зовнішніх кредитів та позик;

10) дозволено переказ коштів на користь нерезидентів – юридичних осіб, до складу учасників (акціонерів, засновників) яких входить іноземна держава (крім держави, яка здійснює збройну агресію проти України), за договорами, які передбачають покриття військових ризиків на території України;

11) надано можливість резидентам здійснювати оплату зборів (мита) за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти права інтелектуальної власності, уключаючи оплату послуг, які надаються патентними відомствами

інших країн, і послуг патентних повірених за кордоном;

12) суб'єкти електронної комерції-резиденти (юридичні особи та фізичні особи-підприємці), які зареєстровані як платники податку на додану вартість у країнах Європейського Союзу, отримали можливість переказувати іноземну валюту для сплати податку на додану вартість відповідно до законодавства Європейського Союзу до бюджету країни реєстрації;

13) знято обмеження на виплати за операціями, передбаченими договором перестрахування, укладеним з іноземними ядерними страховими пулами;

14) надано можливість державним суб'єктам ринку природного газу здійснювати транскордонні перекази (на умовах та в обсягах, погоджених урядом) з метою виконання зобов'язань за рішеннями іноземних арбітражних судів;

15) надано можливість переказу коштів з України для проведення розрахунків за проєктами / програмами міжнародної технічної допомоги незалежно від того, якою державою / організацією фінансується проєкт / програма;

16) надано можливість для нерезидентів здійснювати благодійні внески (пожертви) в гривнях на території України з метою сприяння обороноздатності України та інших нагальних потреб населення в умовах воєнного стану. Такі внески можуть здійснюватися на рахунки як державних органів, так і благодійних фондів;

17) дозволено переказ коштів фізичною особою з метою повернення соціальних виплат, отриманих в іноземній державі;

18) унормовано ліміти для розрахунків із рахунків, відкритих в іноземній валюті, за межами України для операцій з використанням окремих кодів категорій торговців, зокрема дозволені розрахунки:

- у розмірі 100 000 гривень (в еквіваленті) на календарний місяць за кодами категорій торговців 5 094 (коштовне каміння, метали та ювелірні вироби), 5 944 (годинники, ювелірні вироби та вироби із срібла), 5 972 (магазини монет та марок);
- у розмірі 500 000 гривень (в еквіваленті) на календарний місяць з використанням коду категорії торговця 6 513 (МПС Visa "Агенти та менеджери з нерухомості"; МПС MasterCard "Агенти та менеджери з нерухомості: Оренда");

19) за операціями з торгівлі валютними цінностями:

- запроваджено тимчасову можливість (у період до 31 грудня 2024 року) конвертації (продажу, обміну) залишків коштів клієнтів банків у російських / білоруських рублях у безготівковій формі. Зазначена зміна внесена з метою забезпечення реалізації Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг" від 22 листопада 2023 № 3498-IX;
- дозволено купівлю-продаж юридичними особами / фізичними особами-підприємцями банківських металів без фізичної поставки

за безготівкові гривні за одночасного дотримання певних умов (потреба в банківських металах обумовлена господарською діяльністю цих осіб у сфері виробництва ювелірних виробів; такі особи розпочали здійснювати діяльність у сфері виробництва ювелірних виробів до 23 лютого 2022 року, що підтверджується відповідними документами);

- деталізовано норму щодо наявного ліміту в розмірі 100 000 гривень на день (без урахування комісії банку) для купівлі та продажу готівкової іноземної валюти за безготівкові кошти в гривні, що відповідає ліміту на видачу готівкових коштів із поточних рахунків клієнтів (для валютно-обмінних операцій з готівковими коштами залишається можливість їх здійснення без обмежень за сумою).

Також з метою запобігання непродуктивному впливу капіталу, зменшенню тиску на валютний ринок України Національний банк у 2024 році запровадив такі запобіжні заходи:

1) запроваджено додаткові критерії для репатріації дивідендів за кордон у межах ліміту, які стосуються:

- мінімального періоду діяльності емітентів з дати державної реєстрації до дати здійснення переказу (не менше 12 місяців);
- моменту набуття іноземним інвестором права власності на корпоративні права / акції емітента, за якими виплачуються дивіденди (не раніше 6 місяців до дати здійснення переказу);

2) заборонено використання валютних кредитів / позик для цілей придбання клієнтами цінних

паперів, номінованих в іноземній валюті, а саме банкам заборонено:

- здійснювати за дорученням клієнта (крім іншого банку) переказ коштів в іноземній валюті, отриманих цим клієнтом на умовах кредиту (позики, уключаючи поворотну фінансову допомогу), в іноземній валюті, з метою придбання цінних паперів, номінованих в іноземній валюті, та/або на поточний рахунок центрального контрагента;
- надавати кредити в іноземній валюті з метою придбання клієнтом-позичальником цінних паперів, номінованих в іноземній валюті.

На законодавчому рівні було запроваджено низку системних заходів, спрямованих, зокрема, на стимулювання своєчасного повернення валютної виручки за операціями з експорту окремих видів аграрної продукції. У розробленні цих заходів активну участь разом з іншими державними органами брав Національний банк. Йдеться про розроблення та прийняття Закону України від 09 травня 2024 № 3706-IX “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей експорту окремих видів товарів у період дії воєнного стану” і запровадження відповідно до норм цього закону режим експортного забезпечення (згідно з відповідною постановою Уряду України).

Водночас з метою мінімізації ризиків для безпеки та стабільності фінансової системи, зменшення негативних наслідків функціонування сфери азартних ігор у мережі Інтернет, сприяння захисту прав споживачів

та розвитку відповідального споживчого кредитування з 22 червня 2024 надавачам платіжних послуг забороняється здійснювати платіжні операції користувачів за рахунок коштів, наданих користувачам на умовах кредиту, на рахунки організаторів азартних ігор для участі в азартних іграх у мережі Інтернет.

Також з метою запобігання використанню платіжної інфраструктури в протиправних цілях на період із 01 жовтня 2024 до 31 березня 2025 включно Національний банк установив ліміт на перекази в межах України з усіх рахунків фізичної особи-користувача, відкритих у цього надавача платіжних послуг у національній валюті, в сумі, що не перевищує 150 000 гривень включно на місяць, на рахунки інших фізичних осіб-отримувачів, під час яких використовуються реквізити електронних платіжних засобів фізичних осіб-отримувачів. Цей ліміт не застосовується до рахунків волонтерів, які відповідають критеріям, визначеним Постановою № 18, осіб, щомісячні доходи яких із підтверджених джерел перевищують суму встановленого обмеження, та в разі переказу коштів між власними рахунками клієнта. Слід зазначити, що операції за реквізитами IBAN не обмежуються.

Також Національний банк протягом 2024 року забезпечував заходи щодо вдосконалення інструментів з регулювання ліквідності банків.

Так, у 2024 році Національний банк продовжив зберігати для банків можливість купувати тримісячні депозитні сертифікати за більш привабливою ставкою, ніж депозитні сертифікати овернайт у межах приросту залучених коштів населення на термін від

трьох місяців. Можливості банку вкладати кошти в тримісячні депозитні сертифікати Національного банку визначаються залежно від його активності в сегменті залучення гривневих коштів населення на строк понад 92 дні. У вересні 2024 року Правління НБУ ухвалило рішення щодо модифікації параметрів інших інструментів та операцій монетарної політики. Так, із 20 вересня 2024 максимальний строк надання кредитів рефінансування було обмежено 14 днями. Раніше кредити з підтримання ліквідності надавалися на строк до одного року.

Крім того, у 2024 році було збільшено розмір нормативів обов'язкового резервування на 5 в. п. (за винятком нормативів для строкових вкладів фізичних осіб у гривні строком 93 календарних дні та більше), внаслідок чого обсяг обов'язкових резервів збільшився на понад 120 млрд грн.

Одночасно було посилено стимулюючу складову цього інструмента, а саме збільшено можливість банків формувати за рахунок бенчмарк-ОВДП, перелік яких визначався на підставі пропозицій Міністерства фінансів України, частину обов'язкових резервів до 60% від загального обсягу обов'язкових резервів. Це сприяло збільшенню ринкового попиту на ОВДП і, відповідно, забезпеченню фінансування дефіциту бюджету на беземісійній основі.

Також у 2024 році перелік ОВДП, які можуть зараховуватись у покриття обов'язкових резервів, було розширено з 11 до 15 ISIN (міжнародний ідентифікаційний номер цінних паперів).

Накопичення міжнародних (золотовалютних) резервів України

Міжнародні (золотовалютні) резерви України (далі – міжнародні резерви) станом на 01.01.2025 становили 43,8 млрд дол. США і збільшилися за рік на 3,3 млрд дол. США, або на 8,1%.

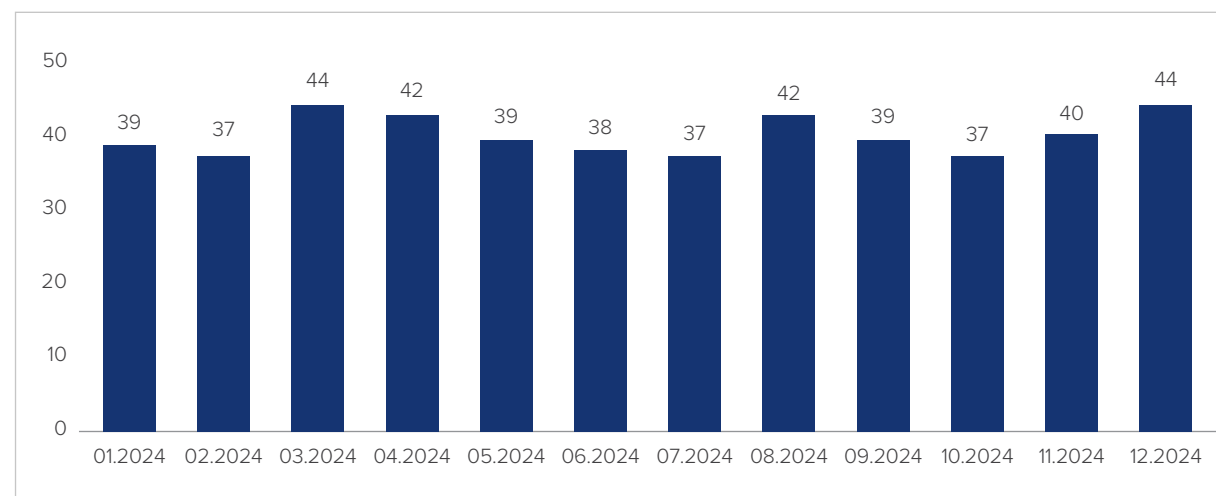
Основними джерелами поповнення міжнародних резервів у 2024 році були надходження на загальну суму, еквівалентну 42 млрд дол. США (у тому числі 5,3 млрд дол. США в еквіваленті від МВФ) та надходження від розміщення державних цінних паперів України на загальну суму, еквівалентну 3,5 млрд дол. США.

У 2024 році міжнародні резерви зменшувалися переважно за рахунок продажу іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України на загальну суму 34,9 млрд дол. США, платежів Уряду України на загальну суму, еквівалентну 6,7 млрд дол. США, та платежів із погашення та обслуговування боргу перед МВФ на суму, еквівалентну 3,4 млрд дол. США.

Основною метою управління міжнародними резервами було забезпечення оптимального співвідношення рівнів захищеності, ліквідності та дохідності, яке забезпечувало виконання функцій Національного банку, визначених законодавством України.

У звітному році управління міжнародними резервами здійснювалося відповідно до Тимчасової інвестиційної декларації міжнародних (золотовалютних) резервів України на час воєнного стану чи особливого періоду.

Міжнародні резерви України (за поточним курсом) на кінець періоду, млрд дол. США

Досягнення заходів Стратегії пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування

У 2024 році Національний банк продовжив реалізацію Стратегії пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування¹ (далі – Стратегія).

Щодо пом'якшення валютних обмежень

Лібералізація запроваджених із введенням в країні воєнного стану валютних обмежень триває відповідно до комплексної Дорожньої карти поступового пом'якшення валютних обмежень² (далі – Дорожня карта), яка реалізується Національним банком у межах Стратегії.

Національний банк у травні 2024 року впровадив найбільший з початку повномасштабної війни пакет пом'якшення валютних обмежень. Кроки, здійснені в межах цього пакета, стосувалися заходів як першого, так і другого етапів Дорожньої карти. Зокрема, було дозволено:

- переказувати іноземну валюту за кордон для імпорту всіх видів робіт та послуг (якщо такі роботи та послуги здійснені після 23 лютого 2021);

- обслуговувати та погашати “нові” зовнішні кредити (отримані після 20 червня 2023);
- частково сплачувати планові відсотки за “старими” зовнішніми кредитами (отриманими до 20 червня 2023), прострочені відсотки за такими позиками, які були нараховані станом на 01 травня 2024;
- репатріювати дивіденди за корпоративними правами чи акціями за кордон, що нараховані за результатами діяльності в період з 01 січня 2024;
- переказувати іноземну валюту за кордон за лізингом та орендою та представництвами авіакомпаній і міжнародних карткових платіжних систем на користь їхніх материнських компаній.

У липні, вересні, листопаді, грудні 2024 року було схвалено додаткові лібералізаційні заходи другого етапу Дорожньої карти, метою яких, зокрема, було:

- надання можливості здійснення переказу коштів для виплати дивідендів за корпоративними правами / акціями понад установлений ліміт за умови, що ці кошти спрямовуються на планові виплати відсоткового доходу (купонного платежу) та відшкодування вже сплачених відсоткових платежів (купонів) за єврооблігаціями;
- зняття обмеження на перекази з України коштів для виконання зобов'язань за імпортними операціями, поставка товарів за якими здійснена до 23 лютого 2021 року

(якщо такі операції здійснені за участю іноземного експортно-кредитного агентства / іноземної держави);

- уніфікація підходів щодо сплати минулих та планових відсотків (купонів) для випадків різного структурування зовнішніх корпоративних запозичень;
- створення підґрунтя для протидії непродуктивному впливу капіталу з України.

У результаті впровадження вищезазначених лібералізаційних заходів фактично всі кроки першого етапу Дорожньої карти виконано. Однак реалізація першого етапу триває, оскільки деякі операції все ще здійснюються в межах установлених лімітів. Водночас Національний банк у 2024 році розпочав і активно здійснює реалізацію другого етапу.

Основною метою усіх зазначених лібералізаційних заходів було поліпшення умов ведення бізнес-діяльності в Україні для виходу вітчизняного бізнесу на нові ринки. Ці зміни дали змогу посилити економічну активність і створити умови для припливу інвестиційного капіталу в Україну.

З травня до грудня 2024 року 295 компаній скористалися можливістю сплачувати відсотки за “старими” зовнішніми позиками та 452 компанії – можливістю репатріювати дивіденди, що нараховані за результатами діяльності в період з 01 січня 2024. Обсяг транскордонних переказів, що пов'язані із заходами валютної лібералізації, становить

¹ Посилання для ознайомлення з документом на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку: <https://bit.ly/3Z7Q8Jm>

² Посилання для ознайомлення з документом на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку: <https://bank.gov.ua/ua/files/gdFgnFolILJXXBg>

5-7% від загального обсягу переказів, значна частина цих коштів (близько 40%) – це власна валюта підприємств.

Загальний обсяг нових інвестицій в Україну для участі в капіталі за період із запровадження найбільшого травневого пакета валютної лібералізації до 01 січня 2025 становив 0,2 млрд дол. США. Водночас за 2024 рік українські компанії залучили нові зовнішні позики від нерезидентів на суму 0,5 млрд дол. США.

Наступні кроки з лібералізації визначатимуться формуванням відповідних економічних передумов і зважуванням потенційних ризиків. Ураховуючи продовження військових дій та поточні макроекономічні умови в Україні, лібералізація валютних обмежень може здійснюватися поступово, спираючись на наявність належних економічних передумов.

Щодо гнучкості обмінного курсу

У 2024 році валютні інтервенції Національного банку залишалися важливим інструментом для покриття структурного дефіциту валюти, згладжування короткострокових коливань на ринку та підтримання стійкості валютного ринку.

За підсумками 2024 року, від'ємне сальдо валютних інтервенцій Національного банку становило 34,8 млрд дол. США (у 2023 році – 28,6 млрд дол. США). Попри збільшення обсягів інтервенцій, їхній характер залишався переважно стабілізаційним, спрямованим на покриття розриву між попитом і пропозицією.

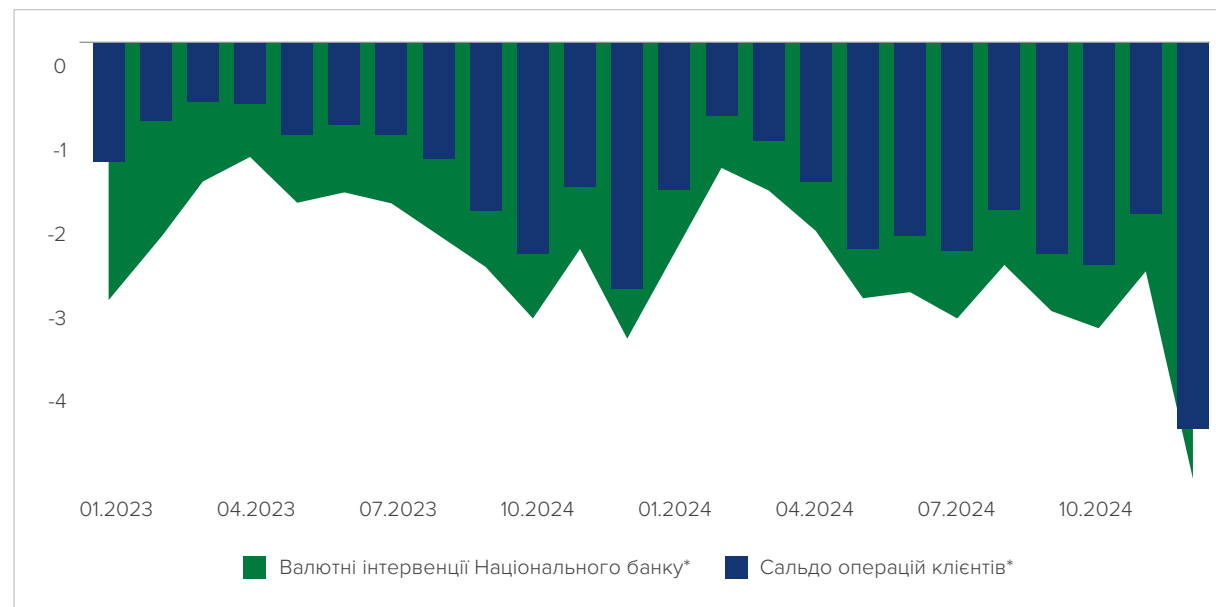
Надходження міжнародної фінансової допомоги у 2024 році в розмірі близько

42 млрд дол. США забезпечило достатній рівень міжнародних резервів.

Міжнародні резерви на 01 січня 2025 досягли 43,8 млрд дол. США – на 3,3 млрд дол. США більше, ніж на початок 2024 року (40,5 млрд дол. США) та на 16,4 млрд дол. США більше, ніж на початок повномасштабної війни (27,4 млрд дол. США).

Збереження високого рівня міжнародних резервів упродовж 2024 року стало ключовою передумовою для продовження валютної лібералізації відповідно до Дорожньої карти.

Сальдо операцій з іноземною валютою клієнтів банків* та інтервенції Національного банку, млрд дол. США

* Сальдо операцій з купівлі та продажу готівкової та безготівкової іноземної валюти клієнтами банків на умовах "тод", "том", "спот".

Вектор курсового руху визначався впливом зміни ринкової кон'юнктури, а саме зміною балансу між попитом та пропозицією валюти в той або інший бік.

Окремі періоди 2024 року (зокрема серпень та грудень) відзначалися ситуативними сплесками попиту на валюту, які, зі свого боку, позначилися на курсовій динаміці. Національний банк покривав структурний дефіцит іноземної валюти та згладжував надмірні коливання курсу.

У 2024 році обмінний курс гривні залишався в контрольованих межах, курс змінювався в різних напрямках як упродовж кожного окремого торговельного дня, так і в межах будь-якого більшого періоду часу.

Офіційний курс гривні до долара США на 31 січня 2024 становив 42,04 гривень за дол. США або знецінився за 2024 рік на 10,7%. Готівковий курс продажу іноземної валюти на 31 січня 2024 становив 42,5 грн за дол. США або за 2024 рік знецінився на 8,7%. Спред між готівковим та офіційним курсами в середньому за рік не перевищив 1%.

Протягом 2024 року активність на валютному ринку без участі Національного банку залишалася на високому рівні. Середня частка угод без участі Національного банку в загальному обсязі угод на міжбанківському ринку була на рівні близько 50%, що на 10 в. п. більше середнього показника у 2023 році після запровадження гнучкості курсу (39%) та майже удвічі більше аналогічного показника до запровадження гнучкості курсу.

Середньоденний обсяг угод на валютному ринку між банками без участі Національного

банку у 2024 року зріс у середньому до 113 млн дол. США порівняно з 91 млн дол. США у середньому за жовтень – грудень 2023 року (з часу запровадження гнучкості курсу) та майже втричі

перевищив рівень відповідного обсягу до запровадження гнучкості курсу. Упродовж 2024 року цей показник коливався в діапазоні від 77 млн дол. США до 133 млн дол. США.

Динаміка курсу гривні до дол. США

* Спред середній за період.

Обсяги операцій між банками (без Національного банку) на валютному ринку

Кон'юнктурні опитування Національного банку

З метою інформаційного забезпечення процесу ухвалення рішень з монетарної та макропруденційної політики, а також для зміцнення зв'язку Національного банку з економічними агентами та суспільством і забезпечення його відкритості у 2024 році було продовжено системну роботу з кон'юнктурних опитувань:

- підприємств щодо їхньої ділової активності – щомісяця та щокварталу;
- банків щодо зміни умов кредитування клієнтів і джерел фінансування (банківське фондування);
- фінансових аналітиків (професійних прогнозистів) щодо макроекономічних очікувань;
- керівників ключових фінансових установ та компаній України щодо системних ризиків фінансового сектору.

Національний банк забезпечив активну двосторонню комунікацію з учасниками ринків, продовживши практику зустрічей із керівниками підприємств, які беруть участь в опитуваннях щодо ділових очікувань. Такі регулярні зустрічі є ефективним майданчиком для інформування ділової спільноти про останні рішення Національного банку, отримання зворотного зв'язку та обговорення нагальних для бізнесу питань. Попри посилення інтенсивності бойових дій та обстрілів інфраструктурних об'єктів, у 2024 році відбулося дві таких онлайн-зустрічі за участі значної кількості учасників (відповідно

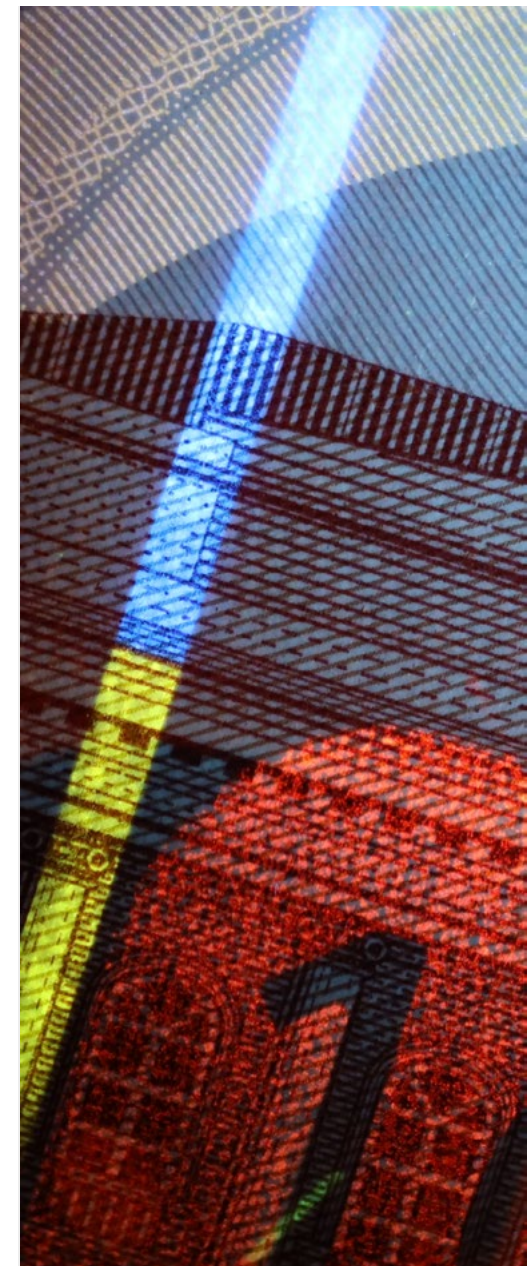
114 та 132 представники підприємств майже всіх видів економічної діяльності та регіонів України).

Програма зустрічей традиційно охопила широке коло питань з акцентом на нещодавніх рішеннях і подальших планах діяльності Національного банку. Серед ключових тем:

- огляд поточного стану економіки та оновлений макроекономічний прогноз Національного банку;
- ситуація на валютному ринку та поступ валютної лібералізації;
- проблемні питання з фінансового моніторингу та санкційна політика під час війни;
- стійкість банківського сектору та розвиток кредитування.

Крім того, представники Національного банку надали детальні відповіді на численні запитання представників бізнес-спільноти.

Також у межах забезпечення доступу користувачів до даних, для швидкого обміну інформацією між різними цільовими групами, полегшення аналізу та прогнозування дослідниками, підвищення прозорості даних та довіри до Національного банку на постійній основі публікуються показники за результатами щомісячних та квартальних опитувань підприємств на сторінці “Відкриті дані” Офіційного інтернет-представництва Національного банку.

A close-up, artistic photograph of a Euro banknote, specifically the 2 Euro note. The image is dominated by the large, stylized number '2' in a dark blue color. The background of the note is a mix of green and yellow, with intricate security patterns. A hand is visible on the left side, holding the edge of the note. The lighting is dramatic, with strong highlights and shadows, giving it a textured, almost abstract appearance.

СТАБІЛЬНІСТЬ

Ціль 2/5

**Фінансова
стабільність**

ЦІЛЬ 2

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ

Стан фінансового сектору в умовах війни

Стан банківського сектору

За 2024 рік кількість діючих банків в Україні зменшилася на два до 61: Комінвестбанк (0,04% від чистих активів сектору) виведено з ринку через порушення законодавства України та вимог регулятора, а банк Альпарі (менше 0,01% від чистих активів сектору) припинив банківську діяльність за власною ініціативою. Їхній вихід із ринку не мав суттєвого впливу на сектор. Мережа відділень платоспроможних банків у 2024 році незначно скоротилася порівняно з попереднім роком: у цілому за рік скорочено 156 відділень, із них 80 – у приватних банках (у тому числі за рахунок виведених із ринку фінустанов).

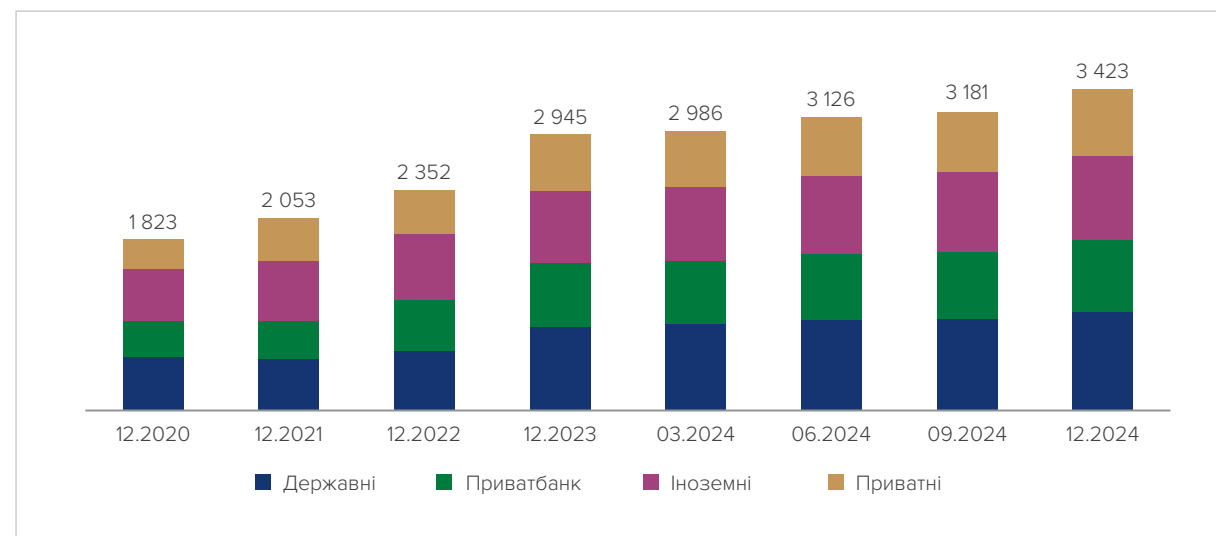
За рік два невеликих банки перекласифіковано до групи державних після їх передачі від підсанкційних осіб у власність держави: Перший інвестиційний банк (0,01% загальних активів сектору) та Мотор-Банк (0,02% активів сектору). Попри це частка чистих активів групи державних банків за рік знизилася на 0,3 в. п. до 53,3%. Частка коштів

населення у держбанках знизилася на 1,2 в. п. до 63,3%. ПриватБанк залишається лідером за залученням депозитів фізосіб – понад 36% від залученого сектором обсягу. Частка чистих активів 20 найбільших банків у системі за рік зросла на 0,4 в. п. до 93,4%.

Обсяг чистих активів банків за 2024 рік зріс на 16,2% (за фіксованим на початок періоду курсом – на 13,1% р/р). Передусім зросли

вкладення в ОВДП – за рік більше ніж на третину. Банки нарощували частку державних облігацій у активах, щоб зберегти дохідність портфеля за зниження ставок. Крім того, попит банків на бенчмарк-ОВДП забезпечило підвищення нормативу обов'язкового резервування та рівня їх врахування для виконання цього нормативу. Водночас обсяг депозитних сертифікатів Національного банку за рік зменшився на 11,6%.

Загальні активи банків, млрд грн*

* На кінець кварталу з урахуванням коригуючих проводок – крім IV кварталу 2024 року. Платоспроможні банки поділено на групи згідно з класифікацією у відповідному звітному періоді.

Протягом 2024 року економіка відновлювалася завдяки успішній адаптації до складних умов війни. Це сприяло попиту з боку позичальників, а отже поступовому зростанню кредитного портфеля банків. За результатами проведеного Національним банком опитування про умови банківського кредитування, попит на корпоративні кредити зростав упродовж усього 2024 року. Оцінки банкірами попиту на кредити великим підприємствам в останньому кварталі року були найвищими з 2021 року.

Чисті гривневі кредити бізнесу зростали півтора року поспіль станом на кінець 2024 року. За рік приріст становив 20,6%. Чисті гривневі кредити МСП зростали дещо швидше – на 22,1% за рік, а їхня частка в чистому гривневому портфелі кредитів бізнесу зроста до 60,2% на 0,7 в. п. за рік. Кредитний портфель найбільше зріс у держбанках: на 24,8% за рік. У цілому за рік найбільше зросли кредити у сфері торгівлі та харчової промисловості.

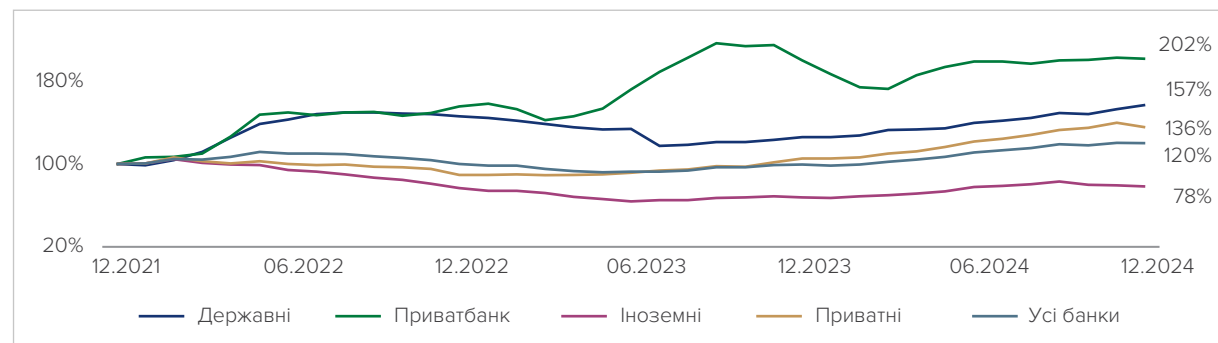
Сприятливі умови кредитування, зокрема відсоткові ставки, що в другому півріччі відповідали рівню “доковідного” 2019 року, заохочують кредитування і зменшують попит на субсидійовані кредити. Частка кредитів, наданих за програмою “Доступні кредити 5-7-9%”, у гривневому чистому портфелі бізнесу становить 33,7% на кінець року.

В опитуванні про умови кредитування наприкінці року банки відзначили зростання попиту бізнесу на кредити з огляду на наміри здійснити капітальні інвестиції. Відповідно в портфелі зростає частка кредитів, довгих за три роки, до 25,2% – на 6 в. п. за рік. Чисті гривневі кредити зі строком погашення понад три роки збільшилися на понад 58% за рік.

Чисті гривневі кредити населенню жваво зростають, на 39,9% за рік. У цьому портфелі надалі домінують незабезпечені кредити. Водночас частка двох банків-лідерів у сегменті поволі скорочувалася під впливом конкуренції останні два квартали року, до 54,5%. Зростання обсягу іпотечних кредитів уповільнилося на кінець року до 60,7% р/р, частка іпотеки в портфелі чистих роздрібних гривневих

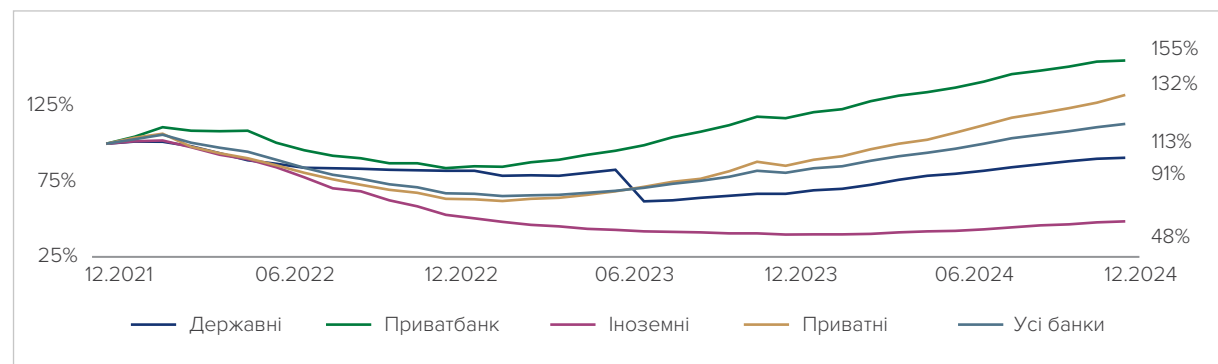
кредитів дещо зросла за рік, на 1,7 в. п. Іпотечне кредитування і надалі відбувалося майже виключно за державною програмою “єОселя”. Для розвитку іпотечного кредитування потрібне активніше залучення банків із ринковими продуктами, що потребує посилення нормативного й законодавчого регулювання сектору нерухомості та удосконалення дизайну державної підтримки іпотеки.

Чисті кредити суб'єктам господарювання в гривні, 2021=100%

У банках, платоспроможних станом на 01 січня 2025 року, з нарахованийми відсотками.

Чисті кредити населенню в гривні, 2021=100%

У банках, платоспроможних станом на 01 січня 2025 року, з нарахованийми відсотками.

Якість кредитного портфеля поліпшується. Упродовж року частка непрацюючих кредитів (NPL) скоротилася на 7,1 в. п. до 30,3%. Водночас без урахування боргів екскласників ПриватБанку та старих боргів, що виникли до кризи 2014–2016 років, ця частка становить 18,6%, вона скоротилася на 6,4 в. п. за рік. Частка NPL населення знижується швидше, ніж бізнесу. Основним рушієм зниження частки NPL залишалося їхнє списання та зростання обсягів нових кредитів. Протягом 2024 року частка NPL знижувалася в усіх групах банків. Частка корпоративних позичальників, що зазнали дефолту за гривневими кредитами у 2024 році, знизилася до близько 4%.

У 2024 році обсяг зобов'язань платоспроможних банків надалі зростав (на 14,8%). Частка коштів клієнтів у структурі зобов'язань банків упродовж року була стабільно високою (понад 90%). Залишки кредитів рефінансування Національного банку становили 1,9 млрд грн у п'яти невеликих фінустанов. Сума зовнішнього боргу знизилася на 0,15 млрд дол. США порівняно з 2023 роком і перебувала протягом року на рівні близько 1,6 млрд дол. США (нижчому від рівня кінця 2023 року), що становить близько 2% від зобов'язань.

Обсяги гривневих коштів фізичних осіб у банках за рік збільшилися на 11,5% – зростання відбулося в усіх групах банків. Строкові депозити фізосіб у гривні також зросли, на 8,8% за рік. Однак з огляду на швидший приріст коштів на поточних рахунках частка строкових коштів знизилася на 0,8 в. п. за рік до 33,6%. Кошти населення в іноземній валюті зросли на 2,7% за рік також передусім завдяки припливу на поточні рахунки. Водночас

строкові депозити у валюті скоротилися за рік на 6,2%, попри певне зростання показника упродовж останнього кварталу.

Гривневі кошти бізнесу зросли на 19,0%. Зростання відбулося в усіх групах банків, крім ПриватБанку. Обсяги валютних коштів бізнесу збільшилися в цілому за рік на 5,5% р/р.

Частка валютних коштів населення зросла на 0,5 в. п. – до 34,9%, валютних коштів бізнесу – зменшилася на 0,4% до 28,8%. У цілому рівень доларизації вкладів клієнтів за рік майже не змінився і становив 31,4%.

Банки зберігають високу ліквідність. Нормативи короткострокової ліквідності LCR в усіх валютах та в іноземних валютах більш як утричі перевищують мінімальні вимоги.

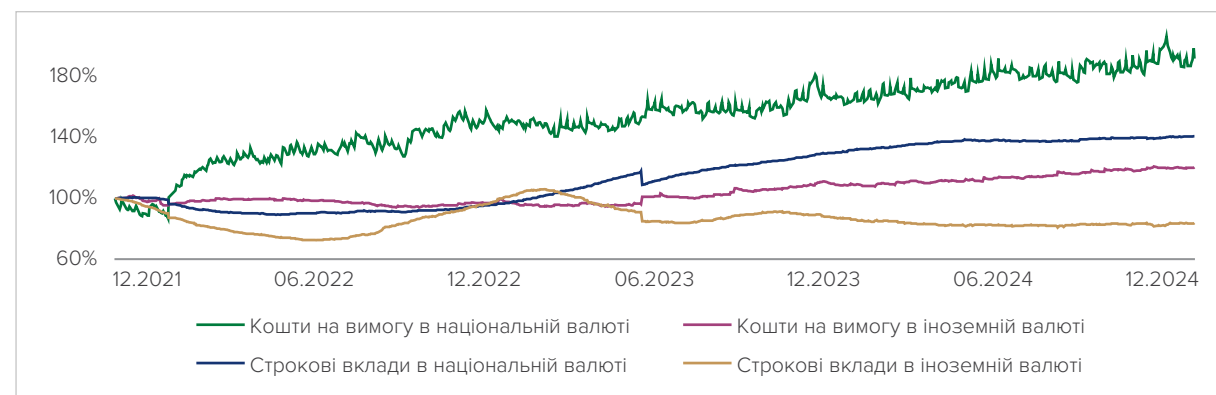
Облікова ставка Національного банку сукупно за перше півріччя скоротилася на 1,5 в. п. до 13,0% річних. Цикл зниження ключової ставки центрального банку призупинився в грудні,

Національний банк підняв ставку до 13,5%. Тож домінуючою тенденцією впродовж року було зниження ринкових ставок.

Вартість депозитів фізичних осіб скоротилася за рік: UIRD для дванадцятимісячних гривневих депозитів за рік знизився на 1,1 в. п. до 13%, для тримісячних – на 1,0 в. п. до 13,1% річних відповідно на кінець грудня. Водночас у результаті призупинення циклу зниження ключової ставки Національного банку зменшення ставок за коштами населення також призупинилося в останньому кварталі. Вартість нових гривневих залучень від фізичних осіб становила 9,6% річних у грудні. Спрод між тримісячними та дванадцятимісячними депозитами з жовтня 2023 року був незначним, наприкінці року ставки за тримісячними депозитами незначно вищі, ніж за річними.

Ставка за кредитами бізнесу за рік знизилася на 2,9 в. п. і становила 14,7% у грудні. Ставка за кредитами населення коливалася в діапазоні 27% – 28%.

Кошти фізичних осіб, 2021=100%

У банках, платоспроможних станом на 01 січня 2025 року.

Згідно з попередніми даними річного аудиту за 2024 рік банки отримали 103,7 млрд грн прибутку, 39% якого сформував ПриватБанк. Збитковими були дев'ять малих банків із сукупним збитком 0,4 млрд грн. У IV кварталі сектор зафіксував збиток у 13,5 млрд грн, який був спричинений нарахуванням податку на прибуток за підвищеною ставкою 50% ретроспективно за весь рік.

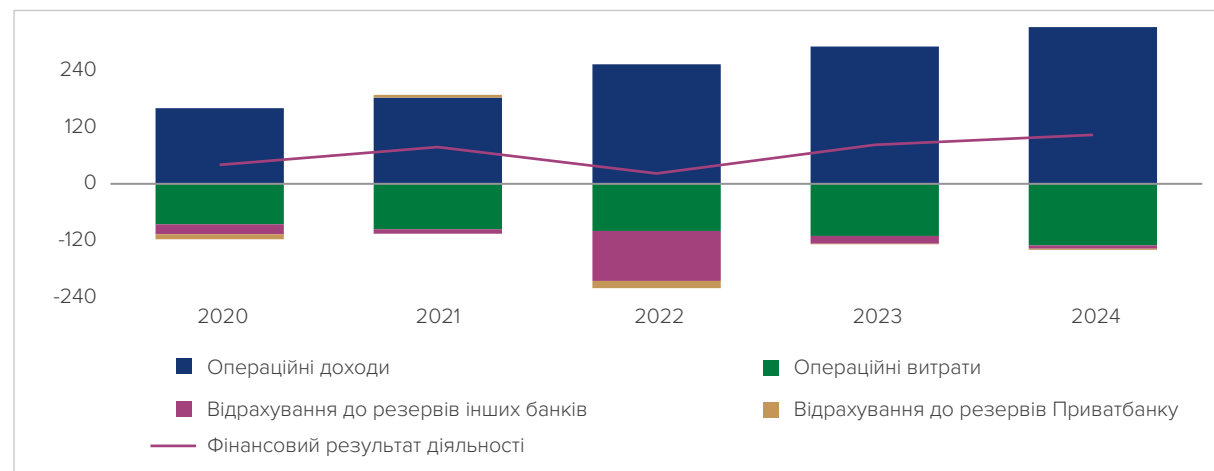
Чистий процентний дохід зріс на 16,4% за рік і залишався основним джерелом високого прибутку. Роль доходності депозитних сертифікатів Національного банку суттєво знизилася. Натомість роль доходності ОВДП та кредитів збільшилася. Вартість зобов'язань та доходність активів знижувалися майже синхронно, тож процентна маржа за рік суттєво не змінилася. У середньому за рік вона була на рівні 7,6%.

Чистий комісійний дохід також відчутно зріс, на 11,3% за рік. У грудні вперше за час повномасштабної війни його місячний обсяг досяг передвоєнного рівня.

Операційні витрати за рік зросли, найбільш відчутно – витрати на персонал, на 20,2%. Співвідношення операційних витрат і операційного доходу (CIR) поступово погіршувалося впродовж року і в останньому кварталі становило 46,4%, у середньому за рік – 39,2%. Операційно збитковими за рік були вісім банків.³

У цілому за рік відбулося розформування резервів за кредитами та доформування резервів під ОВДП.

Фінансовий результат* діяльності банків

* За 2024 рік – оперативні дані.

³ У тому числі Представництво ПУМБ в м. Лондон, яке перебуває в стані "Тимчасово призупинено діяльність".

Банківський сектор з 01 січня 2024 року враховує 100% операційного ризику, а в серпні 2024 року перейшов на нову структуру та нормативи капіталу, а також почав покривати капіталом ринковий ризик (див. розділ [“Запровадження нових вимог до капіталу, підготовка оцінки стійкості на 2025 рік, оновлення макропруденційної стратегії”](#)). Завдяки переходу банків на нову структуру капіталу зросла найякісніша його складова – основний капітал першого рівня (за рахунок включення накопичених прибутків, які до цього переважно відображалися в капіталі нижчих рівнів, та врахування відповідно до перехідних положень проміжного прибутку без його підтвердження аудитом). Тож капітал банків достатній для покриття всіх суттєвих ризиків. Протягом року достатність капіталу залишилася на високих рівнях та становила на 01 січня близько 17% для регулятивного капіталу та капіталу першого рівня. Усі банки дотримувалися вимог до достатності капіталу на кінець року.

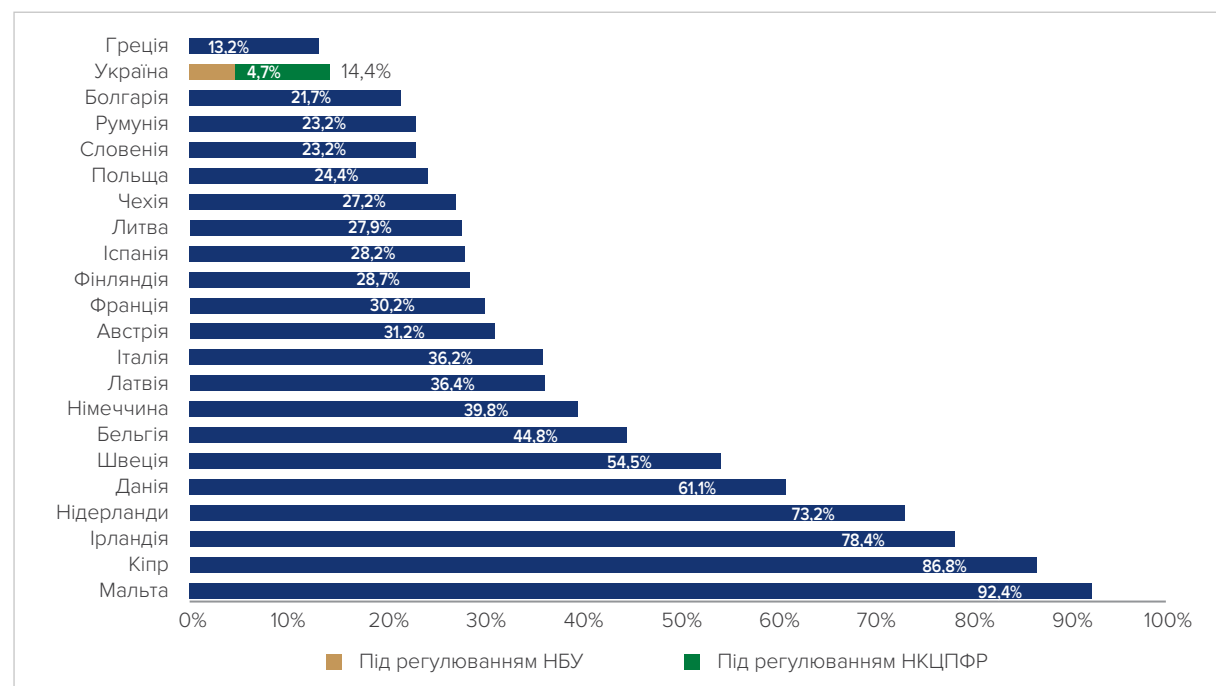
Стан сектору небанківських фінансових послуг

Український фінансовий сектор банкоцентричний, обсяги активів банків у разі перевищують сукупні активи решти учасників ринку. Надавачі небанківських фінансових послуг, як показало повномасштабне вторгнення, є менш стійкими до криз. Однією з головних причин цього донедавна було застаріле законодавство та послаблені вимоги до установ. Це не забезпечувало належного захисту інвестицій, дотримання прав споживачів фінансових послуг та стримувало розвиток сектору. Частка активів небанківських фінансових установ в активах фінсектору (включно з Національним банком)

становить лише 14%, що є одним із найнижчих показників серед країн ЄС.

Відправною точкою для перезавантаження ринку небанківських фінансових послуг стало ухвалення у 2021–2023 роках ключових законів для фінансових компаній, страховиків, кредитних спілок та ломбардів. З огляду на заявлені цілі євроінтеграції законодавство наближене до європейської практики. Оновленими законами запроваджено нові умови ліцензування,

Частка активів* небанківських учасників ринку в активах фінансового сектору країн Європи, червень 2024 року

* Частка від загальних активів фінансової системи, які включають активи центральних банків.

Джерело: Eurostat, Національний банк.

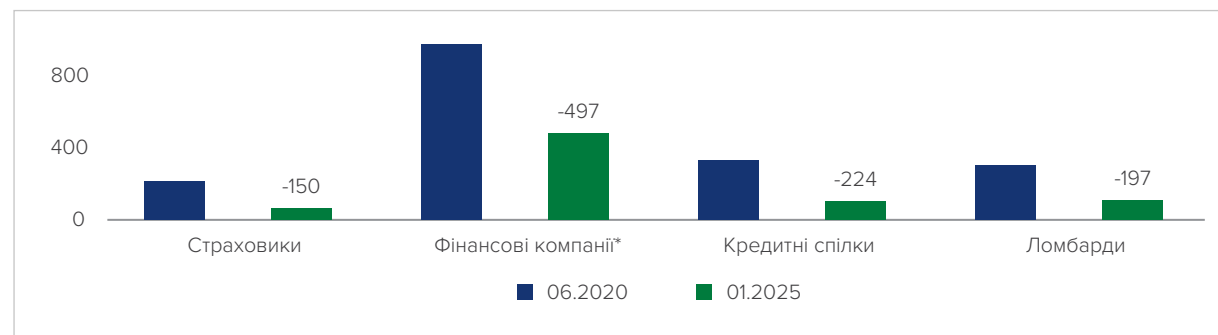
вимоги до структури власності, корпоративного управління, системи внутрішнього контролю, а також ліквідності та платоспроможності. Також тривала зміна підходів до складання та подання звітності учасниками ринку – із початку 2024 року вони надають звітність за новими правилами.

У 2024 році кількість надавачів небанківських фінансових послуг далі зменшувалася, за рік з ринку пішла кожна четверта компанія. Загалом ринок скоротився більше ніж на 250 установ, переважно фінансових компаній, страховиків і ломбардів. Більшість компаній залишили ринок за рішенням регулятора, зокрема через невиконання ліцензійних умов. Відповідно до нових вимог законодавства на початку року всі діючі юридичні особи-лізингодавці набули статусу фінансових компаній. Упродовж року зареєстровано лише три фінкомпанії.

Обсяги активів сегментів ринку змінювалися різноспрямовано: фінансових компаній і ломбардів – зросли, кредитних спілок і страховиків – дещо зменшилися. Частка небанківського сегмента в активах фінансових установ, нагляд за якими здійснює Національний банк, дещо зросла за рік та становила 10,2% на кінець 2024 року.

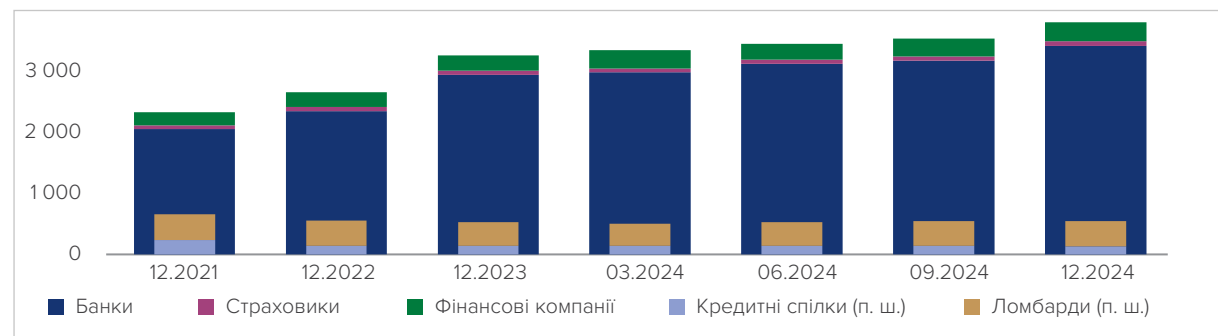
Страховий ринок у 2024 році зростав однорідними темпами. Обсяг премій із ризикового страхування за 2024 рік зріс на 13% до 47 354 млн грн перевищивши довоєнні показники. Премії страховиків життя зросли на 11% протягом року (до 5 725 млн грн), що на 3% менше, ніж у 2021 році.

Зміна кількості надавачів фінансових послуг від початку реформи “спліт”

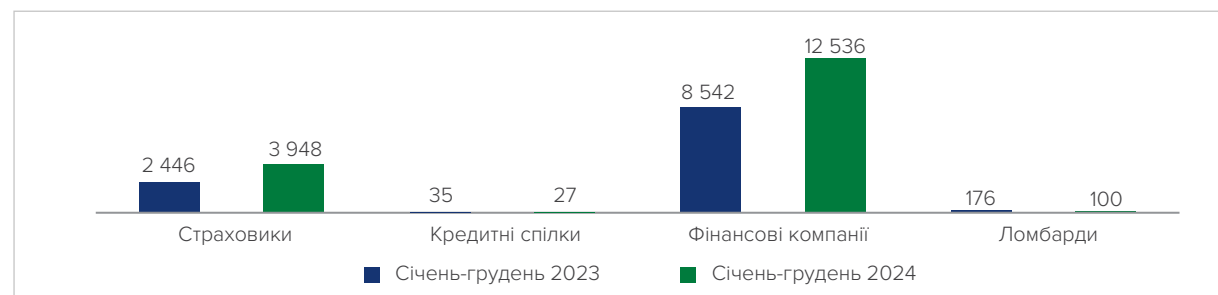

* Починаючи з 01 січня 2024 року, юридичні особи-лізингодавці набули статусу фінансових компаній.
У підписах зазначена зміна кількості учасників за період.

Активи фінансових установ під регуляцією Національного банку, млрд грн

Чистий фінансовий результат за рік, млн грн

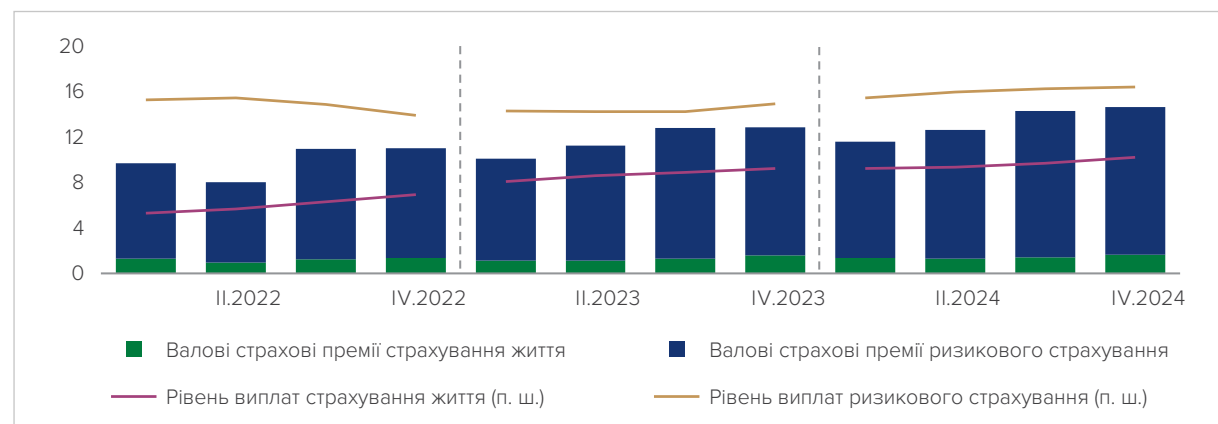
З 01 січня 2024 року впроваджено нові підходи до подання страховими компаніями інформації в регуляторних цілях. Зокрема, інформацію про страхові продукти ризикового та страхування життя страховики подають у розрізі 25 ліній бізнесу. Продукти транспортного страхування (КАСКО, ОСЦПВ, “Зелена картка”) та особистого страхування (життя, здоров’я та асисти́нс) залишаються лідерами ринку: протягом року за ними страховики отримали понад 80% від усіх премій (45 102 млн грн) та здійснили понад 90% від усіх виплат (19 677 млн грн). Іншими лініями бізнесу, за якими страховики у 2024 році отримали понад 1 млрд грн премій, були майно та вогневі ризики, відповідальність, вантажі та багаж і фінансові ризики.

Станом на 01 січня 2025 року частка прийнятих активів у активах⁴ страховиків становила 86% (62 699 млн грн). Понад 95% прийнятих активів страховиків становлять кошти в банках та ОВДП. Натомість прийнятні активи ризикових страховиків є більш різноманітними – третину становлять інші складові: залишки коштів в МТСБУ, резерви перестрахування⁵ та інші.

За 2024 рік фінансовий результат ризикових страховиків зріс майже на третину порівняно з 2023 роком – 2,5 млрд грн, а чистий прибуток страховиків життя зріс у понад двічі завдяки ефекту однієї компанії – до 1,4 млрд грн. Для виконання оновлених мінімальних вимог до платоспроможності окремі страховики збільшили капітал.

Страховий ринок покинули компанії, що не змогли привести свою діяльність у відповідність до вимог оновленого законодавства України, зокрема вимог до платоспроможності. У 2024 році з ринку вийшли 34 ризикових страховики та два страховики життя. Станом на 01 січня 2025 року усі страхові компанії дотримувались нових вимог до платоспроможності: мінімального капіталу (MCR) та/або капіталу платоспроможності (SCR). Медіанне значення співвідношення регулятивного капіталу до капіталу платоспроможності станом на початок січня становило 142% за нормативної вимоги 100%.

Премії та рівень виплат за видами страхування, млрд грн

⁴ Дані регуляторної звітності відображають обсяги активів та зобов'язань страховика з відображенням обсягів окремих складових за пруденційними вимогами, передусім резервів.

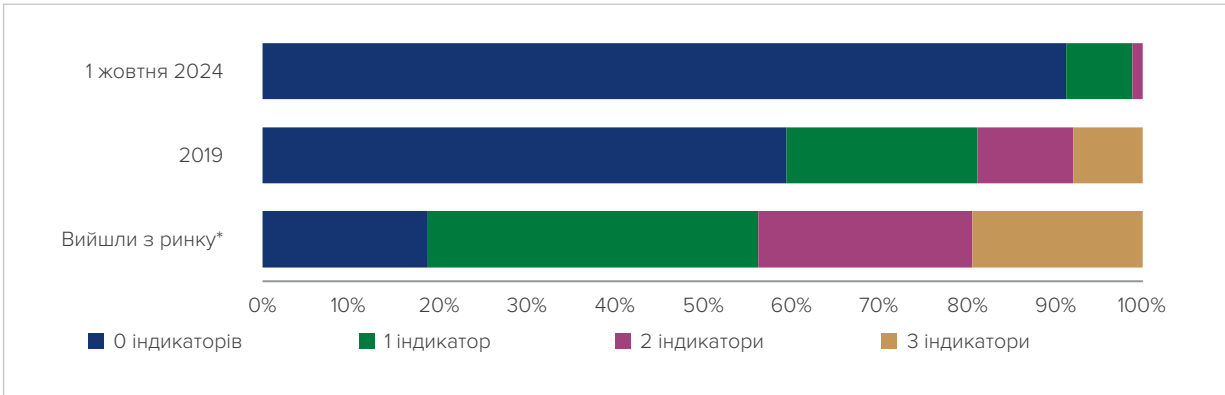
⁵ Технічні резерви за договорами вихідного перестрахування.

За чотири роки з моменту початку реформи небанківського сектору страховий ринок став значно стійкішим. Частка компаній з індикаторами ризику: часткою низьколіквідних активів, волатильністю коштів у банках, заниженим обсягом резервів премій скоротилася з 41% до 9% за обсягом активів.

У 2024 році тривало звуження сектору кредитних спілок. Обсяг їх активів скоротився за рік на 5% переважно за рахунок падіння активів “пайових” спілок. Водночас зменшилася й кількість установ. Протягом року з реєстру виключено 29 спілок. Через труднощі у 2022-2024 роках внаслідок повномасштабного вторгнення 12 установ скористалися наданим регулятором правом “заморозити діяльність”. На кінець року загальний обсяг активів становив 60% довоєнного рівня.

З 2024 року нове законодавство розширило членство кредитних спілок за рахунок малого бізнесу, а також перелік фінансових послуг. Проте малоефективні бізнес-моделі більшості установ, проблеми з цифровізацією, помірне відновлення платоспроможності фізичних осіб значно стримують розвиток цього сегменту, попит на його послуги. За рік зменшився обсяг нових кредитів (на 6%) й валового кредитного портфеля (на 8%) за рахунок споживчих кредитів. Портфель бізнес-кредитів майже не змінився. Частка прострочених на понад 90 днів кредитів зросла на 5 в. п. до 23%.

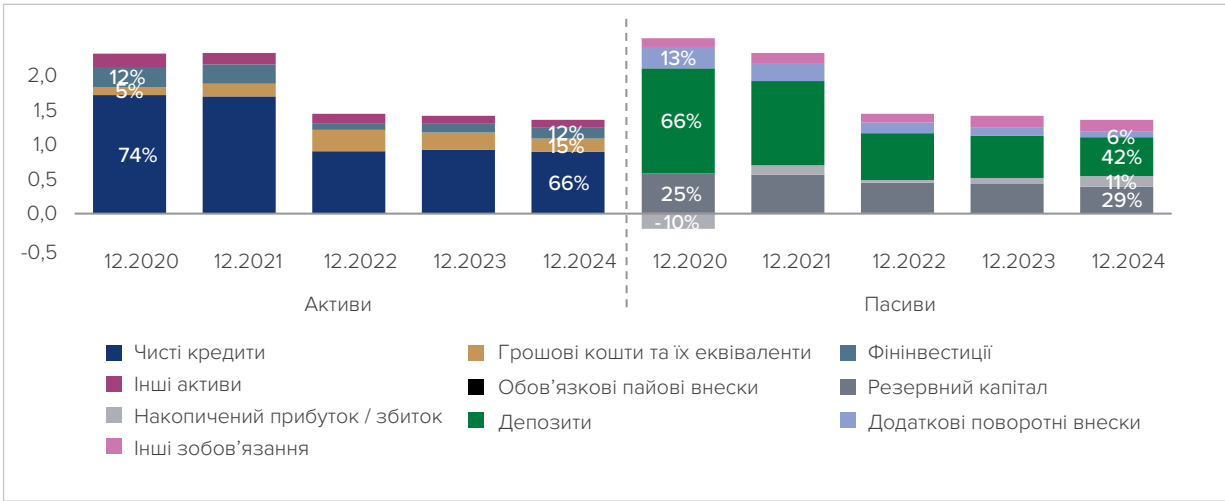
Частка активів страховиків за кількістю індикаторів ризику

Індикатори ризику – експертна оцінка Національного банку для цілей фінансової стабільності, включно із значною часткою неліквідних активів, високою волатильністю коштів у банках, нижчими за середні для сектору резервами премій, порушеннями нормативів тощо.

* Компанії, що вийшли з ринку з 2020 року, та компанії, що добровільно виходять з ринку згідно з погодженим планом Національного банку.

Активи та пасиви кредитних спілок, млрд грн

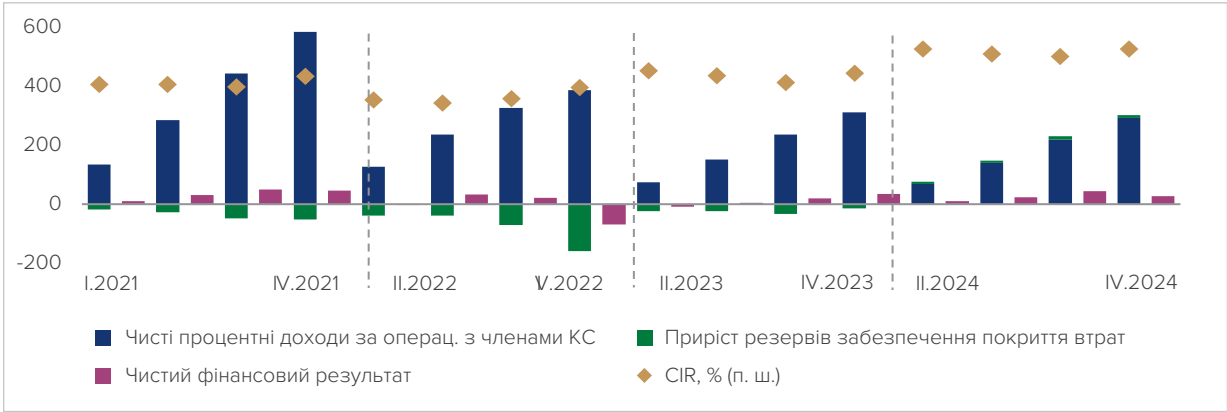

У 2024 році діяльність спілок була операційно неефективною. Це обумовлено зменшенням кредитного портфеля та скороченням операційних доходів за зростання адміністративних витрат. Не тільки, у II кв. сальдо РОКЗ було негативним, а прибуток був забезпечений значними непроцентними доходами на майже 18 млн грн (в т.ч. доходи від безоплатно одержаних активів на суму 12 млн грн). Водночас реалізація кредитного ризику зменшила прибутковість спілок порівняно з попереднім роком. Помірна прибутковість надалі не дає достатньо ресурсів кредитним спілкам для збільшення капіталу та платоспроможності. Триває вплив депозитів та додаткових пайових внесків.

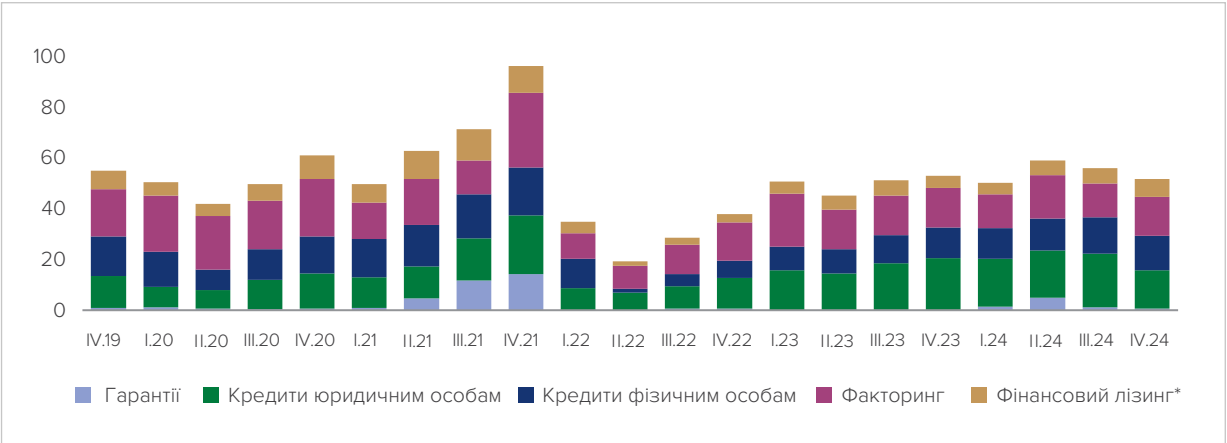
На початку 2025 року три установи порушували норматив достатності капіталу. Кількість порушників скоротилася на п'ять порівняно з початком 2024 року в основному через вихід порушників з ринку.

Фінансові компанії та ломбарди відновлюються після шоків війни. Обсяг активів фінкомпаній збільшився на 24% за рік, незважаючи на вихід із ринку значної кількості установ. Скорочення кількості учасників відбулося, незважаючи на те, що з початку 2024 року всі юридичні особи-лізингодавці набули статусу фінансових компаній та було зареєстровано три нові фінансові компанії. Обсяги основних фінансових послуг зросли, однак досі залишалися нижчими, ніж до повномасштабного вторгнення.

Операційна ефективність діяльності (наростаючим підсумком)

Обсяги наданих фінансових послуг фінансовими компаніями за видами послуг (за квартал), млрд грн

* Починаючи з 01 січня 2024 року, юридичні особи-лізингодавці набули статусу фінансових компаній.

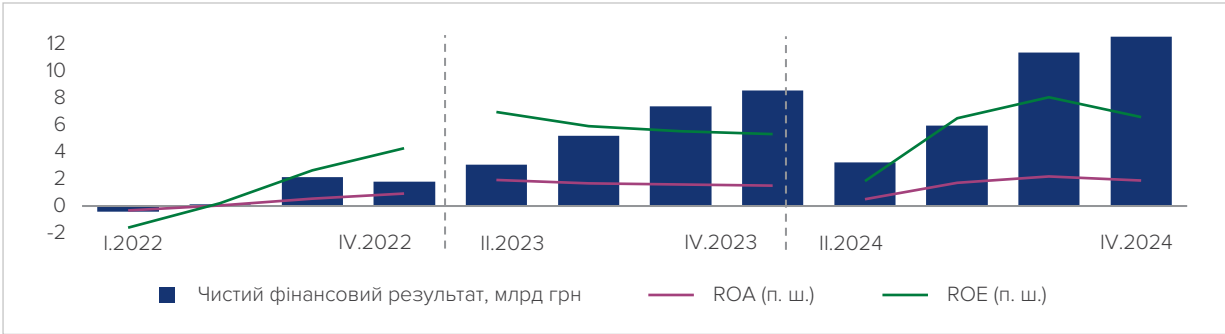

Активність фінансових компаній у кредитуванні населення зберігалася: обсяги роздрібних кредитів надані у 2024 році зросли на чверть до обсягів 2023 року. Кредитування бізнесу також зросло за рік на 7%. У 2024 році помітно зменшився обсяг факторингу. Третину становили угоди з класичного факторингу – фінансування дебіторської заборгованості. За рік обсяги операцій з надання гарантій зросли.

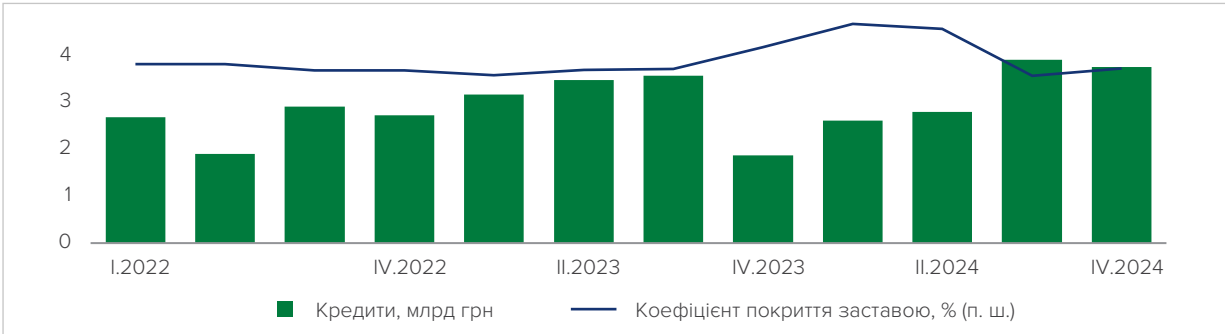
За 2024 рік фінансові компанії згенерували рекордні прибутки порівняно з попередніми роками. Прибутковими були близько 86% фінансових компаній. Майже половину всього прибутку сегмента заробила державна установа “Укрфінжитло” – оператор програми “єОселя”. Її основні доходи формуються з процентних виплат за ОВДП у капіталі. Але навіть без урахування фінансового результату “Укрфінжитла” прибутки сегмента за 2024 рік зросли у 2.4 раза порівняно з 2023 роком.

У 2024 році діяльність ломбардів повільно розвивалася. Обсяги активів та нових кредитів дещо зросли. Доходи від надання фінансових послуг впали, але сегмент був прибутковим, за результатами року. Показники рентабельності були найнижчими від початку року. Обсяг власного капіталу за рік знизився майже на 10%.

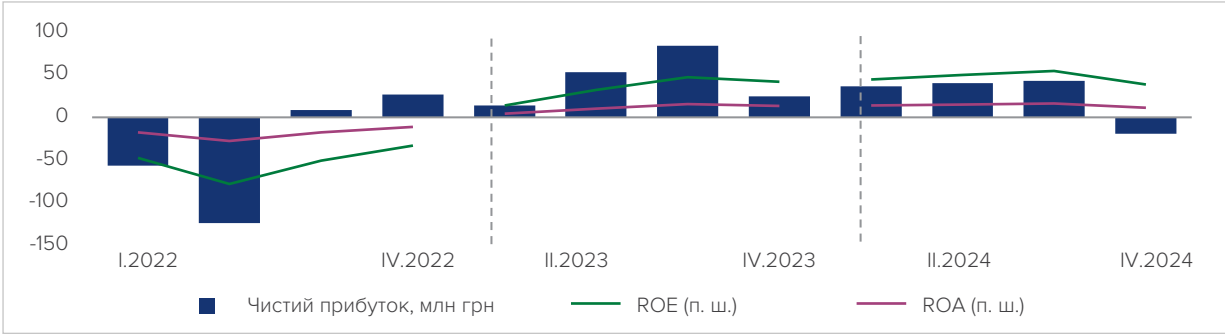
Фінансовий результат (наростаючим підсумком) та показники рентабельності фінансових компаній

Обсяг наданих кредитів ломбардами (за квартал) та рівень покриття заставою

Показники фінансової діяльності ломбардів

Реєстрація, ліцензування банків та небанківських фінансових установ

Погодження статуту банку

Національний банк погоджує статут юридичної особи, що має намір здійснювати банківську діяльність (новоствореного банку). Крім того, до 02 травня 2024 року, коли були внесені зміни до Положення про ліцензування, Національний банк погоджував усі зміни, які вносили до статуту діючого банку. Наразі Національний банк погоджує лише зміни до статуту в разі збільшення розміру статутного капіталу банку. У такому разі перевіряються джерела коштів, які вносять до статутного капіталу банку його акціонери. Ці кошти повинні бути власними, а не позиченими в інших осіб.

Крім того, Національний банк надає попередню згоду на капіталізацію банку за спрощеною процедурою, здійснюючи перевірку джерел коштів, які планують унести до статутного капіталу банку його акціонери.

У 2024 році було розглянуто два пакети документів щодо надання попередньої згоди на капіталізацію банку. У результаті один пакет повернуто банку та прийнято одне рішення про надання згоди.

Також банк має право до прийняття рішення про затвердження змін до статуту банку, не пов'язаних зі зміною розміру статутного капіталу, отримати попередній висновок Національного банку щодо відповідності проекту статуту банку законодавству України.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Надійшло пакетів документів:							
усього	137	57	58	67	54	51	25
щодо збільшення розміру статутного капіталу	42	26	25	19	5	4	8
щодо зменшення розміру статутного капіталу			1	0	0	0	0
Погоджено зміни до статутів:							
усього	105	45	44	40	42	41	17
щодо збільшення розміру статутного капіталу	32	19	18	17	5	1	8
щодо зменшення розміру статутного капіталу			1	0	0	0	0
Відмовлено в погодженні змін до статутів:							
усього	3	3	2	1	0	0	0
щодо збільшення розміру статутного капіталу	3	2	2	1	0	0	0
Повернуто пакети документів:	30	1	2	6	6	4	0

Упродовж 2024 року до Департаменту ліцензування надійшло 11 пакетів документів для надання попереднього висновку Національного банку щодо відповідності проєктів статутів банків законодавству України.

За результатами розгляду поданих пакетів документів:

- надано попередній висновок – 2;
- відмовлено в наданні попереднього висновку – 8;
- повернуто – 1.

Погодження керівників банків

Національний банк у встановленому порядку погоджує на посаду керівників банку (голову, його заступників та членів ради банку; голову, його заступників та членів правління банку; головного бухгалтера банку), керівника філії іноземного банку, головного ризик-менеджера, головного комплаєнс-менеджера, керівника підрозділу внутрішнього аудиту, відповідального за проведення фінансового моніторингу працівника банку/філії іноземного банку (далі – керівники). Під час погодження керівників Національний банк перевіряє їхню відповідність установленим кваліфікаційним вимогам, зокрема щодо наявності в керівників бездоганної ділової репутації, професійної придатності, відповідних знань, професійного та управлінського досвіду, необхідного для належного виконання посадових обов’язків керівника, з урахуванням бізнес-плану та стратегії банку, функціонального навантаження та сфери відповідальності конкретного керівника, а щодо незалежних директорів –

також їхню відповідність вимогам щодо незалежності.

Моніторинг керівників банків

Національний банк постійно здійснює моніторинг колективної придатності органів управління банку та відповідності діючих керівників, головного ризик-менеджера, головного комплаєнс-менеджера та керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку встановленим кваліфікаційним вимогам щодо професійної придатності та ділової репутації.

Протягом 2024 року Національний банк прийняв сім рішень щодо невідповідності керівників / ключових осіб банків установленим кваліфікаційним вимогам щодо професійної придатності.

Погодження Національним банком керівників у 2024 році	Кількість
Надійшло пакетів документів щодо погодження керівників	194
За результатами розгляду поданих пакетів документів:	
погоджено на посади керівників	110
відмовлено в погодженні	21
повернуто пакетів документів (на доопрацювання, за клопотанням банків, залишено без розгляду тощо)	30

Нагляд за власниками банків

Закон України “Про банки і банківську діяльність” та нормативно-правові акти Національного банку встановлюють вимоги до ділової репутації та фінансового або майнового стану власників істотної участі в банку. Цим вимогам мають відповідати також особи, які набувають або збільшують істотну участь у банку. Національний банк погоджує або забороняє набуття істотної участі після перевірки цих осіб.

Нагляд за прозорістю структур власності та за банківськими групами

Національний банк перевіряє структури власності банків щодо їхньої прозорості. Структура власності відображає зв'язки між банком та його власниками. Упродовж 2024 року Національний банк опублікував 86 відомостей про структуру власності банків. На сьогодні відомі власники всіх банків і в кожному банку є власник істотної участі.

Також Національний банк здійснює нагляд за банківськими групами. Відповідно до Закону України “Про банки і банківську діяльність” банківська група зобов'язана дотримуватися вимог, установлених Національним банком.

У 2024 році Національний банк:	Кількість
отримав пакетів на набуття істотної участі	5
погодив набуття істотної участі	4 ⁶
заборонив набуття істотної участі	0
повернув пакети документів на набуття істотної участі	2 ⁷
продовжив строк реалізації наміру набуття істотної участі в банку	1
відмовив у продовженні строку реалізації наміру набуття істотної участі в банку	0
визначив наявність вирішального впливу та визнав особу власником істотної участі	0
оштрафував за набуття істотної участі без погодження	0
скасував погодження набуття істотної участі	0
заборонив власнику істотної участі в банку відчужувати акції банку	0
тимчасово, до усунення порушення, заборонив використання права голосу власнику істотної участі	6
вимагав у власника істотної участі відчуження акцій банку	2
погодив зміни в структурі власності банківських груп	7
прийняв рішення про визнання банківської групи	0
припинив визнання банківської групи	4

Станом на 31 грудня 2024 року в Україні діяло 15 банківських груп (станом на 31 грудня 2023 року – 19).

⁶ У тому числі два пакети документів, що були подані раніше звітного періоду.

Реєстрація та ліцензування учасників ринку небанківських фінансових послуг

01 січня 2024 року введено в дію Закон України “Про фінансові послуги та фінансові компанії” (далі – Закон про фінансові послуги) і набрали чинності постанова Правління Національного банку України від 29 грудня 2023 року № 199 “Про затвердження Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг та умови провадження ними діяльності з надання фінансових послуг” (далі – Постанова № 199), та Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг та умови провадження ними діяльності з надання фінансових послуг, затверджене постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2023 року № 199 (далі – Положення про авторизацію).

Нове законодавство оновило правила роботи, порядок та умови допуску на ринок небанківських фінансових установ, наблизивши їх до європейських стандартів.

Так, з 2024 року Національний банк здійснює авторизацію надавачів фінансових послуг шляхом видачі ліцензії на вид діяльності з надання фінансових послуг, ліцензії на здійснення валютних операцій в частині торгівлі валютними цінностями в готівковій формі.

Починаючи з 2024 року надавачам фінансових послуг не видаються окремо ліцензії на провадження діяльності з надання певної фінансової послуги. Перелік фінансових послуг, які має право надавати надавач фінансових послуг, визначається у ліцензії на вид діяльності з надання

фінансових послуг, ліцензії на здійснення валютних операцій в частині торгівлі валютними цінностями в готівковій формі.

У разі видачі ліцензії на вид діяльності з фінансових послуг, ліцензії на здійснення валютних операцій в частині торгівлі валютними цінностями в готівковій формі інформація про надавача фінансових послуг уноситься до Державного реєстру фінансових установ (далі – ДРФУ).

Також надавач фінансових послуг за потреби має право доповнити ліцензію на вид діяльності з надання фінансових послуг відповідною фінансовою послугою або виключити з ліцензії певну фінансову послугу.

У разі анулювання ліцензії на вид діяльності з фінансових послуг, ліцензії на здійснення валютних операцій в частині торгівлі валютними цінностями в готівковій формі (якщо в надавача фінансових послуг є лише така ліцензія) відомості про надавача фінансових послуг виключаються з ДРФУ.

Розділом VII “Прикінцеві та перехідні положення” Закону про фінансові послуги та Постановою № 199 передбачено переоформлення чинних ліцензій на провадження діяльності з надання фінансових послуг, виданих фінансовим компаніям, ломбардам, юридичним особам-лізингодавцям, на ліцензії на вид діяльності з надання фінансових послуг. Зокрема, юридичні особи-лізингодавці набували статусу фінансових установ.

Також Постановою № 199 передбачено переоформлення чинних ліцензій на торгівлю валютними цінностями, виданих надавачам

фінансових послуг, на ліцензію на здійснення валютних операцій в частині торгівлі валютними цінностями в готівковій формі.

Так, протягом 2024 року Національний банк переоформив ліцензії на провадження діяльності з надання фінансових послуг (крім тимчасово зупинених) на ліцензію на здійснення діяльності кредитної спілки 115 кредитним спілкам (96 стандартних та 19 спрощених ліцензій), на ліцензію на діяльність ломбарду 125 ломбардам та на ліцензію на діяльність фінансової компанії 527 фінансовим компаніям та 68 юридичним особам-лізингодавцям, які одночасно набули статусу фінансової установи.

Також протягом 2024 року Національний банк переоформив ліцензію на торгівлю валютними цінностями на ліцензію на здійснення валютних операцій в частині торгівлі валютними цінностями в готівковій формі 31 надавачу фінансових послуг.

Крім того, протягом 2024 року Національний банк України на виконання вимог Закону про фінансові послуги та Постанови № 10 переоформив ліцензії на надання банкам послуг з інкасації та погодження Національного банку України на здійснення юридичною особою операцій з готівкою на ліцензії Національного банку України на здійснення операцій з готівкою 11 юридичним особам.

Національний банк продовжує здійснювати оцінку ділової репутації власників істотної участі, керівників надавачів фінансових послуг та самих надавачів фінансових послуг відповідно до певних процедур авторизації

надавачів фінансових послуг. Фізична або юридична особа, щодо якої є окремі ознаки небездоганної ділової репутації, має право подати до Національного банку клопотання про незастосування до неї виявленої ознаки.

Також Національний банк здійснює оцінку фінансового або майнового стану власників істотної участі надавачів фінансових послуг. Оцінка фінансового або майнового стану власників істотної участі надавачів фінансових послуг здійснюється у разі подання пакета документів для отримання ліцензії, набуття або збільшення істотної участі, а також протягом строку дії ліцензії надавача фінансових послуг.

Страхові компанії (дані за період з 01 січня до 31 грудня 2024 року)

Показник	Кількість	
Кількість зареєстрованих страхових компаній (далі – СК) станом на 31 грудня 2024 року	66	
	Non-life	Life
	56	10
Реєстрація		
Кількість СК, які було включено до Реєстру	0	
Кількість СК, які було виключено з Реєстру	36	
Ліцензування		
Кількість виданих СК ліцензій	0	
Кількість СК, які вийшли з ринку	36	
	згідно із заходом впливу	11
	за заявою СК	25
Погодження істотної участі		
Кількість осіб, яким погоджено набуття або збільшення істотної участі в СК	0	
Кількість осіб, яким відмовлено в погодженні набуття істотної участі в СК	0	
Погодження керівників, головних бухгалтерів, ключових осіб		
Кількість осіб, щодо яких надійшли пакети документів про погодження керівників, головних бухгалтерів, ключових осіб	456	
За результатами розгляду поданих пакетів документів:		
погоджено на посади	249	
відмовлено в погодженні	48	
повернуто пакети документів (припинено розгляд за клопотанням СК, залишено без розгляду тощо)	159	
Ділова репутація СК, власників істотної участі		
Кількість СК, ділова репутація яких визнана небездоганною	0	
Кількість СК, ділова репутація власників істотної участі яких визнана небездоганною	0	
Погодження збільшення розміру статутного капіталу		
Кількість страховиків, яким погоджено збільшення розміру статутного капіталу	14	
Кількість страховиків, яким відмовлено в погодженні збільшення розміру статутного капіталу	4	

Страхові брокери (дані за період з 01 січня до 31 грудня 2024 року)

Показник	Кількість
Кількість зареєстрованих страхових брокерів станом на 31 грудня 2024 року	44
Кількість страхових брокерів, які включено до Реєстру	12
Кількість страхових брокерів, які виключено з Реєстру	1

Фінансові компанії, ломбарди (дані за період з 01 січня до 31 грудня 2024 року)

Показник	Кількість	
Кількість зареєстрованих фінансових компаній та ломбардів станом на 31 грудня 2024 року ⁷	588	
	Фінансові компанії	Ломбарди
	479 ⁸	109 ⁹
Ліцензування		
видано ліцензій на діяльність фінансової компанії	3	-
видано ліцензій на діяльність ломбарду		0
зміна обсягу ліцензії на вид діяльності з надання фінансових послуг (розширення обсягу ліцензії)	1	-
Анульовано/змінено обсяг ліцензії, а саме:		
анульовано ліцензії на вид діяльності з надання фінансових послуг	130	19
анульовано ліцензії на здійснення валютних операцій в частині торгівлі валютними цінностями в готівковій формі	4	-
виключено з ліцензій на вид діяльності з надання фінансових послуг окремі фінансові послуги	166	-
Кількість надавачів фінансових послуг, інформація про яких була включена до ДРФУ	3	
Кількість надавачів фінансових послуг, інформація про яких була виключена з ДРФУ	151	37
Ділова репутація		
Визнано ділову репутацію надавачів фінансових послуг беззадоганною	9 рішень	
Визнано ділову репутацію власників істотної участі/учасників надавачів фінансових послуг беззадоганною	9 рішень	
Визнано ділову репутацію власника істотної участі, який одночасно є керівником надавача фінансових послуг, беззадоганною	1 рішення	
Визнано ділову репутацію керівника надавача фінансових послуг беззадоганною	1 рішення	

⁷ Одна юридична особа-лізингодавець внесена до реєстру осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги. Дія ліцензії цієї юридичної особи на провадження діяльності з надання фінансових послуг зупинена відповідно до пункту 91 розділу VII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону про фінансові послуги у зв'язку з місцезнаходженням юридичної особи на тимчасово окупованій території.

⁸ Із них одна фінансова компанія, дія ліцензії якої на провадження діяльності з надання фінансових послуг зупинена відповідно до пункту 91 розділу VII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону про фінансові послуги у зв'язку з місцезнаходженням фінансової компанії на тимчасово окупованій території.

⁹ Із них шість ломбардів, дія ліцензії яких на провадження діяльності з надання фінансових послуг зупинена відповідно до пункту 91 розділу VII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону про фінансові послуги у зв'язку з місцезнаходженням ломбардів на тимчасово окупованій території.

Кредитні спілки (дані за період з 01 січня до 31 грудня 2024 року)

Показник	Кількість
Кількість зареєстрованих кредитних спілок (далі –КС) станом на 31 грудня 2024 року	104
Реєстрація	
Кількість кредитних спілок, які включено до Реєстру	0
Кількість кредитних спілок, які виключено з Реєстру, із них:	29
як захід впливу	2
за заявою КС за особливим порядком під час дії воєнного стану	27
Ліцензування	
Кількість виданих ліцензій	0
Кількість анульованих (відкликаних) ліцензій, із них:	36
як захід впливу	3 ліцензії
за заявою КС про анулювання (відкликання) ліцензії на здійснення діяльності кредитної спілки та виключення КС з Реєстру за особливим порядком під час дії воєнного стану	33 ліцензії
у зв'язку з реорганізацією	-
Кількість зупинених ліцензій /окремих видів послуг (як захід впливу)	1
Кількість звужених ліцензій (як захід впливу)	3
Кількість обмежень окремого виду фінансових послуг, що надаються кредитною спілкою (як захід впливу)	2
Погодження керівників, ключових осіб КС	
погоджено на посади	11
відмовлено в погодженні	-

Юридичні особи, яким Національний банк видав ліцензію на здійснення операцій з готівкою (дані за період з 01 січня до 31 грудня 2024 року)

Показник	Кількість
Кількість зареєстрованих юридичних осіб станом на 31 грудня 2024 року:	11
Ліцензії	
Кількість юридичних осіб, яким видано ліцензію на здійснення операцій з готівкою	-
Кількість юридичних осіб, яким змінено обсяг ліцензії на здійснення операцій з готівкою	-
Кількість відкликаних / зупинених / поновлених ліцензій на здійснення операцій з готівкою	-

Нагляд за прозорістю структур власності учасників ринку небанківських фінансових послуг

Національний банк встановлює вимоги до розкриття структур власності учасників ринку небанківських фінансових послуг (зокрема, надавачів фінансових послуг, колекторських компаній, юридичних осіб, які надають банкам послуги з інкасації) та перевіряє структури власності таких компаній щодо їхньої прозорості. Структура власності відображає зв'язки між установою та її власниками.

Завдяки такому регулюванню всі бажані можуть побачити в публічному доступі на сайтах компаній та Національного банку детальні структури власності українських компаній на ринку фінансових послуг, що є важливим елементом прозорості фінансового сектору та довіри клієнтів. Кожен споживач фінансових послуг повинен розуміти з ким “він має справу”, кому довіряє свої гроші та в кого бере кредит.

Реєстрація колекторських компаній

Національний банк здійснює державне регулювання та нагляд у сфері споживчого кредитування, у тому числі за колекторськими компаніями (далі – колектори). Колекторські компанії, які хочуть надавати послуги з врегулювання боргів за споживчими кредитами, повинні зареєструватися у Реєстрі колекторських компаній Національного банку.

Статистичні дані щодо юридичних осіб, які пройшли процедуру реєстрації в Національному банку та набули статусу колекторських компаній, наведені нижче.

Основні результати інспекційних перевірок банків

Національний банк в межах реалізації функції зі здійснення банківського нагляду у формі інспекційних перевірок, відповідно до Плану проведення інспекційних перевірок банків на 2024 рік заплановав розпочати / провести 27 інспекційних перевірок.

Протягом 2024 року розпочато / проведено 24 планові інспекційні перевірки банків. Перевірки двох банків перенесено на 2025 рік та один банк було віднесено до категорії неплатоспроможних. Також у 2024 році було проведено три позапланові інспекційні перевірки банків.

У 2024 році основними напрямками інспекційних перевірок були:

- бізнес-модель банку;
- достатність капіталу для покриття основних видів ризиків, що притаманні діяльності банку;
- достатність ліквідності банку;
- рівень та ефективність організації корпоративного управління та внутрішнього контролю банку.

У 2024 році за результатами інспекційних перевірок до банків застосовані заходи впливу за порушення вимог банківського законодавства, законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг та нормативно-правових актів Національного банку, а саме:

Вид застосованого заходу впливу	Кількість
Письмове застереження	22
Накладення штрафу на банк	18
Обмеження окремих видів здійснюваних операцій	2
Укладення письмової угоди з банком	1

Загальна сума сплачених штрафів складає 46 775 тис. грн.

Колектори (станом на 31 грудня 2024 року)

Показник	Кількість
Кількість зареєстрованих колекторів станом на 31 грудня 2024 року:	73
Реєстрація	
Кількість колекторів, які включено до Реєстру	8
Кількість колекторів, які виключено з Реєстру, із них:	6
за заявою	2
у зв'язку з порушенням законодавства	4

Нагляд за ринком небанківських фінансових послуг

В умовах широкомасштабної збройної агресії політика Національного банку щодо регулювання та нагляду за небанківським фінансовим ринком була спрямована на постійну актуалізацію та врахування нагальних потреб у сфері забезпечення стабільного функціонування небанківського сектору.

Упродовж 2024 року з ринку виходили гравці, які добровільно відмовлялися від ліцензій або були виведені з ринку регулятором примусово.

У 2024 році страховий ринок залишило трохи більше третини страхових компаній (36%).

Така тенденція щодо виходу страховиків з ринку почастішала у першому півріччі 2024 року та продовжилась у III та IV кварталах у зв'язку з необхідністю приведення компаніями діяльності у відповідність до оновлених вимог спеціального законодавства насамперед вимог до капіталу та платоспроможності.

За цей період страховий ринок зменшився на 36 компаній: 25 страховиків вийшли з ринку добровільно – у 2024 році згідно з новими вимогами такий вихід став можливий за умови виконання плану виходу з ринку, який підлягає погодженню з Національним банком; одному страховику анульовано ліцензію відповідно до законодавства (компанія зареєстрована на тимчасово окупованій території, у зв'язку з непереоформленням ліцензії); 11 страховиків

виведено з ринку примусово шляхом застосування Національним банком заходів впливу [за невиконання рішень регулятора, повторні порушення ліцензійних умов, здійснення ризикової діяльності, недопуск до перевірки, віднесення до категорії неплатоспроможних (2СК)], із них дві компанії здійснювали діяльність з ОСЦПВ.

Станом на 01 січня 2025 року у Державному реєстрі фінансових установ (далі – ДРФУ) перебувало 66 страхових компаній (із них 10 – компанії зі страхування життя).

Тимчасові антикризові заходи для стабілізації роботи фінансового ринку в умовах війни залишалися діючими в 2024 році [постанова Правління Національного банку України від 06 березня 2022 року № 39 “Про врегулювання діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг, небанківських фінансових груп, учасників платіжного ринку, колекторських компаній та юридичних осіб, які отримали ліцензію на надання банкам послуг з інкасації” (зі змінами) та постанова Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18 “Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану” (зі змінами) (далі – Постанова № 18)].

Як із початку 2024 року, так і після закінчення періоду, визначеного Законом України “Про страхування” для приведення платоспроможності у відповідність до нових вимог (01 липня 2027 року)¹⁰, страховики виходили з ринку як у добровільному порядку, так і примусово згідно з рішеннями

Національного банку (застосування заходів впливу).

У першому півріччі 2024 року Національний банк здійснив попередню оцінку дотримання страховиками нових вимог до платоспроможності та за його результатами провів системну наглядову роботу з понад трьома десятками страховиків, які мали потребу в капіталі та могли бути визнані неплатоспроможними. Проведена робота допомогла таким страховикам визначитися щодо їх подальшої діяльності на ринку страхування та обрати для себе найкращу стратегію щодо докапіталізації або добровільного виходу з ринку.

Таким чином, результати 2024 року свідчили про те, що більшість страховиків, що покинули ринок, вийшли з нього добровільно (25 із 36) шляхом виконання страхового портфеля, зберігши ділову репутацію, не створивши для ринку додаткових ризиків дестабілізації, а також без втрати довіри клієнтів.

Лише два страховики, які не вжили належних заходів щодо поліпшення фінансового стану, були визнані регулятором неплатоспроможними.

Сьогодні усі страховики, як на ринку non-life страхування, так і на ринку страхування життя, завершили 2024 рік з дотриманням вимог до платоспроможності, деякі з них продовжать нарощення необхідних обсягів капіталу до рівня, що забезпечить достатній рівень поглинання ризиків діяльності співмірно з обсягами бізнесу та особливостями страхового

¹⁰ Стаття 38 Закону України “Про страхування”, Положення про встановлення вимог щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика, затверджене постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2023 року № 201 (зі змінами).

портфелю. Із закінченням у 2024 році з 01 липня 2024 року перехідного періоду ті страховики, що не змогли вчасно вжити для цього належних заходів, мали продовжувати відновлювати свою платоспроможність згідно з розробленими ними та погодженими Національним банком планами відновлення діяльності / фінансування. На сьогодні Національний банк погодив такі плани для 14 страховиків, вісьмом компаніям плани відхилено (із них трьом страховикам плани відхилено повторно, ще двом – погоджено оновлені плани після їх першого відхилення).

Більшість компаній, яким відхилено плани відновлення діяльності / фінансування, вийшли з ринку як у добровільному, так і в примусовому порядку.

У 2023 році всі показники звітності страховиків у зв'язку з введенням у дію з 01 січня 2024 року Законів України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, “Про страхування” та відповідно до нормативно-правових актів Національного банку, прийнятих з метою повної імплементації вимог зазначених законів України, були переглянуті та оновлені.

Операції вихідного перестрахування за 2024 рік в умовах воєнного стану залишилися на рівні попереднього року та неістотно скоротилися (3%) при цьому, обсяги таких операцій продовжують здебільшого формуватися за рахунок перестраховиків – нерезидентів. При цьому, вихідне перестрахування всередині країни вкотре істотно скоротилося (більше ніж удвічі), склавши 10 частину усіх таких перестрахових премій та на рівні відсотку усіх підписаних страхових премій (1,0%) за звітний період.

Такий тренд пов'язаний як із загальним зменшенням порівняно з довоєнними обсягами наданих страхових послуг, так і з обмеженнями на здійснення операцій в іноземній валюті, запровадженими Національним банком із початку військової агресії російської федерації на території України. Водночас платоспроможні страховики з прозорими структурами власності мають змогу здійснювати операції перестрахування з нерезидентами після їх включення Національним банком до переліку страховиків, які мають право здійснювати операції з перестрахування з перестраховиками-нерезидентами (згідно з Постановою № 18).

Частка вихідного перестрахування в загальних страхових преміях скоротилася з 10% до 9%.

У 2024 році українські страховики перестраховували ризиків у нерезидентів з Австрії (33%), Великобританії (12%), Німеччини (11%), частка перестрахування до інших країн не перевищує 10%: Чехія (7%), Франція (6%), Азербайджан (6%), Швейцарія (5%), Польща (3%) та ін.

Перестрахуванню підлягали переважно ризики за моторними лініями бізнесу (56%) (“Зелена картка” (26%), ОСЦПВ (18%), КАСКО (12%), а також майнові ризики (14%) та майнові ризики і відповідальність морського та авіаційного транспорту, перевезення вантажів (17%).

На сьогодні в Переліку страховиків, які мають право здійснювати операції у валюті із перестраховиками-нерезидентами, перебуває 29 страховиків як life-сегмента, так і non-life-сегмента. Це страховики, що мають прозорі структури власності та є платоспроможними.

За результатами аналізу операцій з вихідного перестрахування в нерезидентів протягом 2024 року не встановлено збільшення обсягу премій, які передаються на перестрахування з України.

Безвиїзний нагляд за небанківськими фінансовими установами здійснювався з використанням ризик-орієнтованого підходу, який забезпечувався шляхом регулярного моніторингу діяльності та аналізу фінансового стану надавачів фінансових послуг, а також проведення з ними регулярних комунікацій та отримання інформації.

Нагляд був спрямований на підтримку стійкості учасників фінансового ринку та забезпечення безперебійності їх діяльності.

Оцінка фінансового стану та ділової активності учасників ринку була суттєво ускладнена протягом першого року повномасштабної війни через ненадходження або несвоєчасність надходження до Національного банку звітності / інформації.

У 2024 році ситуація поліпшилася, зокрема всі страховики, які мали ліцензії та були включені до Державного реєстру фінансових установ станом на кінець 2024 року, подавали звітність.

Натомість такими, що не подавали звітності, залишилися фінансові компанії та кредитні спілки, які перебувають на тимчасово окупованих територіях / у зоні активних бойових дій, та кредитні спілки, що тимчасово зупинили свою діяльність.

Результатом здійснення Національним банком безвиїзного нагляду у 2024 році також стало виявлення та фіксація 469 правопорушень

небанківськими фінансовими установами, переважна більшість з яких, або 71%, – за ненадання / несвоєчасне надання / надання недостовірної звітності / інформації, та майже 24% стосуються невиконання пруденційних нормативів. Найбільше правопорушень виявлено серед фінансових компаній / ломбардів – майже 83%, найменше – серед страховиків, 7% від загальної кількості правопорушень.

Розглянувши правопорушення в межах безвиїзного нагляду, Національний банк застосував до надавачів небанківських фінансових послуг 267 заходів впливу, з яких 85% – до фінансових компаній / ломбардів. Найбільш поширений захід впливу у 2024 році – вимога усунути порушення та застереження (188 заходів впливу, або 70% від загальної кількості), накладання штрафних санкцій (48 штрафів, або 18% від загальної кількості). Основні причини для накладання штрафів – несвоєчасне подання регуляторної звітності та / або інформації на вимогу Національного банку. Заходи впливу у вигляді анулювання ліцензій з надання фінансових послуг із подальшим виключенням із реєстрів, що веде Національний банк, було застосовано до 21 об'єкта нагляду.

Завдяки застосованим Національним банком упродовж року наглядовим діям щодо кредитних спілок та страховиків вдалось істотно поліпшити ситуацію з виконанням пруденційних вимог.

У 2024 році Національний банк примусово, без віднесення страхової компанії до категорії неплатоспроможних, вивів з ринку три компанії, у яких були наявні страхові

зобов'язання. Після анулювання ліцензій таким компаніям, у них було відсторонено керівництво від управління та призначено тимчасові адміністрації, супровід яких здійснюється Національним банком. Наразі в усіх страховиках тимчасова адміністрація триває до відкриття судом ліквідаційної процедури та призначення ліквідатора.

До однієї кредитної спілки було введено тимчасову адміністрацію, термін дії якої завершився в листопаді 2024 року призначенням ліквідатора.

Запровадження пруденційних нормативів до фінансових компаній сприяло активізації процесу перегляду ними ефективності бізнес-моделей та доцільності присутності на ринку небанківських фінансових послуг. Так, за 2024 рік 42 фінансові компанії збільшили розмір статутного капіталу на 7,1 млрд грн, 11 фінансових компаній залучили кошти на умовах субординованого боргу (17 млрд грн¹¹), з яких три фінансові компанії отримали дозвіл на врахування субординованого боргу в пруденційних вимогах. Водночас 95 фінансових компаній добровільно вийшли з ринку та 152 фінансові компанії звузили обсяг ліцензій, що становить третину від загальної кількості. Наразі процес очищення ринку триває.

Значну частину правопорушень надавачі небанківських фінансових послуг усунули самостійно до застосування заходів впливу.

Щороку Національний банк проводить оцінювання суспільної важливості, визначає ризик-профіль (рівень ризиковості діяльності) небанківських фінансових установ та на

підставі отриманих результатів оцінювання формує план інспекційних перевірок.

Для вдосконалення методології нагляду у 2024 році Національний банк розпочав створення методології наглядової оцінки небанківських фінансових установ, зокрема розроблено окремі методології щодо ринку страховиків, фінансових компаній і ломбардів та кредитних спілок.

Розроблення такої методології визначено структурним маяком МВФ та включає оцінку ризик-профілю небанківських фінансових установ як за кількісними, так і за якісними показниками, включаючи оцінку системи управління страховиків.

У 2025 році Національний банк проведе тестування нової методології наглядової оцінки небанківських фінансових установ з метою її подальшого впровадження.

Національний банк постійно здійснює нагляд на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами з метою забезпечення стабільності фінансової системи та обмеження ризиків фінансових установ унаслідок участі у фінансових групах.

У 2024 році за результатами дослідження діяльності піднаглядних Національному банку небанківських фінансових груп та аналізу найкращого світового досвіду розроблено та з 01 січня 2025 року впроваджено автоматизовану консолідовану та субконсолідовану звітність небанківських фінансових груп, що подається до Національного банку, включаючи нові звіти

¹¹ Інформація за дев'ять місяців 2024 року, підлягає уточненню в лютому 2025 року за результатами отримання звітності за IV квартал 2024 року.

про внутрішньогрупові операції (з урахуванням технічного стандарту ДИРЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ 2002/87/ЄС від 16 грудня 2002 року про додатковий нагляд за кредитними установами, страховими компаніями та інвестиційними фірмами, що належать до фінансового конгломерату, та про внесення змін до директив Ради 73/239/ЄЕС, 79/267/ЄЕС, 92/49/ЄЕС, 92/96/ЄЕС, 93/6/ЄЕС та 93/22/ЄЕС, а також до директив Європейського Парламенту і Ради 98/78/ЄС та 2000/12/ЄС) та операції з пов'язаними особами небанківських фінансових груп. Відповідно внесені зміни до Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг до Національного банку України, затверджених постановою Правління Національного банку України від 25 листопада 2021 року № 123 (зі змінами) (постанова Правління Національного банку України від 10 грудня 2024 року № 145) та до Положення про порядок нагляду на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2023 року № 202 (зі змінами) (постанова Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 175).

На кінець 2024 року зареєстровано 40 небанківських фінансових груп, нагляд за якими здійснює Національний банк, протягом 2024 року було припинено визнання раніше зареєстрованих шести небанківських фінансових груп, але водночас визнано 26 нових груп. Серед визнаних на кінець 2024 року небанківських фінансових груп – дев'ять груп є страховими.

Під час здійснення консолідованого нагляду за небанківськими фінансовими групами Національний банк регулярно підтримує співпрацю з регуляторами інших країн, беручи участь у щорічних зборах колегій, запроваджених у межах додаткового нагляду за міжнародними фінансовими групами.

Нагляд за небанківськими фінансовими групами

Національний банк здійснює нагляд за небанківськими фінансовими групами (крім фінансових груп, переважна діяльність у яких здійснюється фінансовими установами, нагляд за якими здійснює НКЦПФР). Відповідно до Закону про фінансові послуги небанківські фінансові групи зобов'язані дотримуватися вимог, установлених Національним банком.

Нагляд за бюро кредитних історій

Національний банк здійснює державне регулювання діяльності бюро кредитних історій.

Станом на 31 грудня 2024 року на ринку вісім зареєстрованих бюро кредитних історій.

Регулювання платіжного ринку

01.08.2022 був введений в дію Закон України “Про платіжні послуги” який, серед іншого, має на меті реалізацію директив ЄС, зокрема

Другої директиви про платіжні послуги (PSD2) та Директиви про електронні гроші (EMD), зобов'язання щодо імплементації яких взяті Україною відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Протягом 2024 року продовжувався процес приведення учасниками платіжного ринку своєї діяльності у відповідність до вимог Закону України “Про платіжні послуги” з урахуванням можливості розширення ними своєї діяльності завдяки можливості надання більшої кількості фінансових платіжних послуг.

Статистичні дані

На кінець 2024 року свою діяльність здійснювали 29 платіжних систем та систем розрахунків, з яких:

- 13 створені резидентами:
 - 5 – оператором є банк (всі є міжнародними);
 - 8 – оператором є небанківська установа (4– внутрішньодержавних;4 – міжнародних);
- 14 створені нерезидентами:
 - 5 – міжнародних карткових платіжних систем;
 - 9 – міжнародних систем переказу коштів;
- 2 державні платіжні системи.

Небанківські фінансові групи (дані за період з 01 січня до 31 грудня 2024 року)

Показник	Кількість
Кількість небанківських фінансових груп станом на 31 грудня 2024 року	40
Визнано небанківські фінансові групи	26
Припинено визнання небанківських фінансових груп	6

Крім того, на платіжному ринку України працює 30 технологічних операторів платіжних послуг.

Реєстрація платіжних систем, їхніх учасників та операторів послуг платіжної інфраструктури

Зміни на платіжному ринку України протягом 2024 року зумовлені насамперед виконанням вимог Закону України “Про платіжні послуги”.

6 платіжних систем, створених резидентами, та 1 платіжна система, створена нерезидентом, пішли з платіжного ринку України за власним бажанням.

Реєстрацію 6 технологічних операторів платіжних послуг та 1 платіжної системи, створеної нерезидентом, було скасовано за ініціативи Національного банку України через нездійснення ними своєї діяльності та недотримання вимог Закону України “Про платіжні послуги”.

Також Національним банком України було зареєстровано одного технологічного оператора платіжних послуг – ТОВ “АМО ФІНТЕХ”.

Ліцензії на надання фінансових платіжних послуг

Станом на 01 січня 2024 року право здійснювати діяльність на платіжному ринку мали 30 фінансових установ та 1 поштовий оператор.

Протягом 2024 року ліцензію на надання фінансових платіжних послуг отримала одна фінансова установа (ТОВ “ХОСТПЕЙ”) та одна фінансова компанія отримала право надавати фінансову платіжну послугу з переказу коштів

без відкриття рахунку шляхом розширення ліцензії на діяльність фінансової компанії (ТОВ “ФК ПРОФІНЕФ”).

Крім цього, протягом 2024 року дві платіжні установи (ТОВ “ФК ЕЛАЄНС”, ТОВ “ДАЙМОНД ПЕЙ”) було виведено з ринку за виявлення подання недостовірної інформації в документах для отримання ліцензії на надання фінансових платіжних послуг та наявність у власників істотної участі зв’язків з російською федерацією.

Платіжний ринок (дані за період з 01 січня по 31 грудня 2024 року)

Показник	Кількість
Кількість міжнародних платіжних систем, з них:	14
карткові	5
Переказ коштів	9
Кількість національних платіжних систем	15
небанківські	8
банківські	5
державні	2
Кількість платіжних систем, що були зареєстровані в 2024, з них:	0
Платіжні системи, створені резидентами	0
Міжнародні платіжні системи, створені нерезидентами	0
Кількість платіжних систем, реєстрація яких була скасована в 2024, з них:	8
Платіжні системи, створені резидентами	6
Міжнародні платіжні системи, створені нерезидентами	2
Кількість технологічних операторів платіжних послуг	30
Кількість технологічних операторів платіжних послуг, що були зареєстровані в 2024	1
Кількість технологічних операторів платіжних послуг, реєстрація яких була скасована в 2024	6

Основні результати інспекційних перевірок небанківських фінансових установ

Національний банк у межах реалізації функції зі здійснення нагляду за діяльністю на ринках небанківських фінансових послуг у формі інспекційних перевірок відповідно до Річного плану проведення інспекційних перевірок учасників ринку небанківських фінансових послуг на 2024 рік запланував розпочати / провести 26 інспекційних перевірок (12 фінансових компаній та 14 страхових компаній). Протягом 2024 року розпочато / проведено 24 планові інспекційні перевірки страхових та фінансових компаній.

Двом страховим компаніям Національний банк анулював ліцензії на здійснення діяльності зі страхування до початку проведення планових інспекційних перевірок. Також протягом 2024 року проведено одну позапланову інспекційну перевірку страхової компанії.

Основними напрямками інспекційних перевірок небанківських фінансових установ у 2024 році були:

- визначення рівня безпечності та стабільності операцій / діяльності небанківських фінансових установ;
- оцінка якості корпоративного управління;
- перевірка дотримання вимог законодавства про регулювання діяльності з надання фінансових послуг та законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг.

У 2024 році за результатами інспекційних перевірок до небанківських фінансових установ застосовані заходи впливу за порушення вимог законодавства про

регулювання діяльності з надання фінансових послуг, законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг та нормативно-правових актів Національного банку, а саме:

Вид застосованого заходу впливу	Кількість
Анулювання ліцензій на провадження діяльності з надання фінансових послуг / на здійснення діяльності із страхування / на діяльність фінансової компанії	9 (6 страхових компаній; 3 фінансові компанії)
Зобов'язання вжити заходів для усунення порушення та/або причин, що сприяли вчиненню порушення / вимога про вжиття заходів, спрямованих на усунення (виправлення) виявлених під час нагляду порушень та приведення діяльності у відповідність до вимог законодавства	5 (2 страхові компанії; 3 фінансові компанії)
Письмове застереження	3 фінансові компанії
Штраф за порушення вимог законодавства про регулювання діяльності з надання фінансових послуг	4 (2 страхові компанії; 2 фінансові компанії)
Штраф за порушення вимог законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг	6 фінансових компаній

Загальна сума сплачених штрафів складає 7 157 тис. грн.

Основні підстави застосування заходів впливу у вигляді анулювання ліцензій на здійснення діяльності зі страхування:

- відмова у проведенні перевірки, зокрема, відсутність протягом першого дня перевірки особи, уповноваженої представляти інтереси небанківської фінансової установи на час проведення перевірки та / або ненадання документів, інформації щодо

предмета перевірки;

- установлення факту здійснення ризикової діяльності, що загрожує інтересам страхувальників та / або інших кредиторів;
- порушення вимог законодавства про регулювання діяльності з надання фінансових послуг / законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг.

Основні результати перевірок небанківських надавачів платіжних послуг

Національний банк в межах реалізації функції зі здійснення нагляду за діяльністю небанківських надавачів платіжних послуг у формі перевірок, відповідно до Плану проведення перевірок небанківських надавачів платіжних послуг, надавачів обмежених платіжних послуг на 2024 рік, запланував розпочати / провести 6 перевірок.

Протягом 2024 року проведено 4 планові перевірки небанківських надавачів платіжних послуг. Двом небанківським надавачам платіжних послуг Національний банк відкликав ліцензії на надання фінансових платіжних послуг.

Основними напрямками перевірок небанківських надавачів платіжних послуг у 2024 році були:

- дотримання законодавства, що регулює відносини між надавачами та користувачами платіжних послуг;
- дотримання порядку здійснення платіжних операцій;
- перевірка загальних засад функціонування системи корпоративного управління, кваліфікації вищого керівництва.

У 2024 році за результатами перевірок до небанківських надавачів платіжних послуг були застосовані заходи впливу за порушення вимог законодавства, що регулює діяльність на платіжному ринку.

Вид застосованого заходу впливу	Кількість
Штраф	2
Письмове застереження	1

Загальна сума сплачених штрафів складає 952 тис. грн.

Нагляд з питань фінансового моніторингу, дотримання вимог валютного та санкційного законодавства України

У 2024 році Національний банк здійснював нагляд за банками та установами з питань фінансового моніторингу, дотримання вимог валютного та санкційного законодавства з урахуванням нормативно-правових актів Національного банку, зокрема постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18 “Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану” (зі змінами), шляхом проведення планових та позапланових виїзних перевірок, здійснення безвиїзного нагляду.

Після прийняття змін до законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення щодо політично значущих осіб, Національний банк здійснив виїзні перевірки / безвиїзний нагляд за окремими банками / установами з питань дотримання ними заходів з належної перевірки (due diligence) політично значущих осіб.

Протягом 2024 року Національний банк відповідно до затвердженого Плану виїзних перевірок з питань дотримання банками / установами вимог законодавства України, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження

зброї масового знищення, вимог валютного законодавства та законодавства у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) (далі – План виїзних перевірок), здійснив:

- 7 перевірок банків;
- 9 перевірок установ (з яких одна достроково припинена).

План виїзних перевірок виконано в повному обсязі.

Протягом 2024 року проведено одну позапланову виїзну перевірку банку. Також проведено 149 позапланових виїзних перевірок структурних підрозділів 17 установ з питань дотримання порядку організації та здійснення торгівлі валютними цінностями в

готівковій формі, визначеного Національним банком України.

У порядку безвиїзного нагляду здійснено:

- 60 перевірок банків;
- 84 перевірки установ.

Особливу увагу Національний банк приділив перевірці питань дотримання вимог законодавства з питань фінансового моніторингу під час надання банками послуг з електронної комерції, обслуговування клієнтів, на рахунки яких надходили бюджетні кошти для забезпечення виконання умов укладених ними договорів на постачання товарів, надання послуг, обслуговування імпортерів / експортерів та надання установами платіжних послуг.

Кількість проведених перевірок банків та установ щодо дотримання ними вимог законодавства з питань фінансового моніторингу, валютного та санкційного законодавства

Показник	Кількість перевірок			
	усього	у тому числі		
		банків	установ	структурних підрозділів установ
Проведені перевірки, з них:	310	68	93	149
планові виїзні	16	7	9	0
позапланові виїзні	150	1	0	149
у безвиїзному порядку	144	60	84	0
Об’єкти, в діяльності яких виявлені порушення	x	30	84	13 (6 установ)

Співпраця з Державною службою фінансового моніторингу України з питань фінансового моніторингу

Протягом 2024 року Національний банк надіслав до Державної служби фінансового моніторингу України (далі – ДСФМУ):

- 27 листів стосовно фінансових операцій клієнтів 27 банків;
- 17 повідомлень стосовно фінансових операцій клієнтів 19 установ

з інформацією, що може бути пов’язана з підозрою в легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму чи фінансуванні розповсюдження зброї масового знищення, одержаною під час здійснення нагляду в цій сфері, та з інформацією про великомасштабні операції клієнтів банків, зокрема про великомасштабні операції фізичних осіб, що можуть свідчити про здійснення незареєстрованої (прихованої) підприємницької діяльності, пов’язані з розкраданням коштів Державного бюджету України, великомасштабні фінансові операції юридичних осіб та суб’єктів господарювання з обготівкування коштів, фінансові операції, що можуть здійснюватися з метою уникнення оподаткування, великомасштабні операції клієнтів з використанням послуг банків та інших надавачів платіжних послуг, зокрема з інтернет-еквайрингу; з інформацією про валютно-обмінні операції установ, що мають ознаки штучного маніпулювання курсами; великомасштабні фінансові операції з попередньої оплати за товар на користь нерезидентів за межі України, товар за якими не надходив або надходив у незначних обсягах.

За результатами виявлених порушень Національний банк застосовував адекватно вчиненим порушенням заходи впливу. Інформація про застосовані до банків та установ заходи впливу, а також про оскарження в судовому порядку відповідних рішень систематично висвітлюється на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку.

Заходи впливу, застосовані у 2024 році до банків та установ за порушення законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного та санкційного законодавства

Показник	Кількість
Анулювання ліцензії та/або інших документів, що надають право на здійснення діяльності, з провадженням якої в установи виникає статус суб’єкта первинного фінансового моніторингу / анулювання ліцензії на здійснення торгівлі валютними цінностями	2
Штраф на банк	32 рішення на загальну суму 348 308 574,33 грн
Штраф на установу	68 рішень на загальну суму 116 076 169,99 грн
Обмеження здійснення окремих видів здійснюваних банком операцій	1
Письмове застереження до банку	15
Письмове застереження до установи	35

Крім того, за порушення вимог Постанови № 18 до банків застосовано заходи впливу у вигляді трьох штрафів на загальну на суму 9 952 777,13 грн.

Оверсайт інфраструктур фінансового ринку

Оверсайт інфраструктур фінансового ринку ми здійснюємо відповідно до Законів України “Про платіжні послуги” та “Про ринки капіталу та організовані товарні ринки”, враховуючи міжнародні Принципи для інфраструктур фінансового ринку (далі – міжнародні стандарти оверсайта)¹² і підходи Банку міжнародних розрахунків, Європейського центрального банку, інших провідних фінансових інституцій.

Основна увага оверсайта приділяється забезпеченню безперервності діяльності інфраструктур фінансового ринку, які відіграють ключові ролі у фінансовій стабільності країни, особливо під час дії воєнного стану, зокрема:

- платіжної інфраструктури, яка формується з платіжних систем та їх суб'єктів – операторів платіжних систем, учасників платіжних систем, розрахункових банків, технологічних операторів платіжних послуг;
- інфраструктури ринків капіталу, до складу якої входять суб'єкти, які виконують функції центрального депозитарію цінних паперів, центрального контрагента, торгового репозиторію та системи розрахунків у цінних паперах в Україні.

У межах функції оверсайта платіжної інфраструктури протягом 2024 року здійснено:

1) оцінювання відповідності операторів важливих платіжних систем та інших важливих об'єктів оверсайта (учасників платіжних систем та технологічних операторів платіжних послуг) підвищеним вимогам безперервності діяльності Положення про оверсайт № 187¹³, враховуючи ризики воєнного стану та особливості діяльності в Україні нерезидентів. Оцінювання проводилося шляхом опитування важливих об'єктів оверсайта щодо дотримання ними вищезазначених вимог, а також здійснення інших додаткових заходів, що сприяли безперервності та/або оперативному відновленню діяльності.

Інформація, отримана під час тематичного оцінювання від важливих об'єктів оверсайта, зокрема щодо забезпечення безперервності діяльності, дала змогу виявити кращу практику попередження та мінімізації ризиків, що була використана для вдосконалення нормативно-правових актів з питань здійснення оверсайта платіжної інфраструктури. Також, враховуючи результати тематичного оцінювання, важливим об'єктам оверсайта спрямовані рекомендації щодо удосконалення діяльності та/або запроваджених заходів;

2) аналіз стану виконання рекомендацій, наданих за результатами комплексного оцінювання системно важливої платіжної системи СЕП НБУ протягом 2022–2023 років на відповідність міжнародним стандартам оверсайта. Метою аналізу є контроль виконання рекомендацій та вдосконалення діяльності СЕП НБУ;

3) безвиїзний моніторинг у формі збору, систематизації та аналізу даних щодо:

- діяльності об'єктів оверсайта платіжної інфраструктури – з метою визначення важливості платіжних систем та об'єктів оверсайта, а також посилення механізмів контролю за поданням статистичної звітності з боку учасників платіжного ринку України;
- використання таких платіжних інструментів як кредитовий трансфер та прямий дебет, що дало можливість відслідковувати їх обсяги та динаміку застосування, а також порівнювати з показниками використання платіжних карток;

4) виїзний моніторинг об'єктів оверсайта з метою дотримання ними вимог законодавства України та оцінки достатності заходів, що вживаються об'єктами оверсайта для цілей забезпечення безперервного, надійного та ефективного функціонування платіжної інфраструктури.

Протягом 2024 року відповідно до Плану проведення виїзного моніторингу об'єктів оверсайта проведено виїзний моніторинг об'єктів оверсайта платіжної інфраструктури. Основні порушення, виявлені під час виїзного моніторингу, стосувалися зокрема:

- порушення вимог щодо забезпечення безперервності діяльності та захисту інформації;
- надання послуг з порушенням вимог документів, узгоджених із Національним банком;

¹² Міжнародні стандарти оверсайта (Principle for financial market infrastructures) – документи, прийняті Комітетом з платіжних систем та ринкової інфраструктур Банку міжнародних розрахунків та Технічним комітетом Міжнародної організації комісій з цінних паперів, що визначають стандарти оверсайта для інфраструктур фінансового ринку.

¹³ Положення про порядок здійснення оверсайту платіжної інфраструктури в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 24.08.2022 № 187.

- надання недостовірних (викривлених) даних статистичної звітності щодо діяльності платіжних систем та їх учасників, подання якої передбачене нормативно-правовими актами Національного банку;
- незабезпечення належних заходів щодо зберігання інформації про кожну платіжну операцію, здійснену в платіжній системі, з можливістю відновлення даних.

За виявлені порушення до об'єктів оверсайта платіжної інфраструктури були застосовані адекватні заходи впливу, що передбачені статтею 84 Закону України “Про платіжні послуги”.

У межах функції оверсайта інфраструктури ринків капіталу протягом 2024 року:

1) розроблено та затверджено Інструкцію з оцінювання на відповідність міжнародним стандартам оверсайта суб'єктів, які виконують функції центрального депозитарію цінних паперів, центрального контрагента, торгового репозиторію та системи розрахунків у цінних паперах в Україні, що сприятиме вдосконаленню законодавчого забезпечення здійснення оверсайта інфраструктури ринків капіталу;

2) проведено щоквартальний моніторинг суб'єктів інфраструктури ринків капіталу на основі параметрів ефективності та результативності, а також надійності та безперервності їх діяльності. Це дає змогу суб'єктам інфраструктури ринків капіталу вживати заходів з метою підвищення контролю

та вдосконалення своєї ефективності, надійності та безперервності;

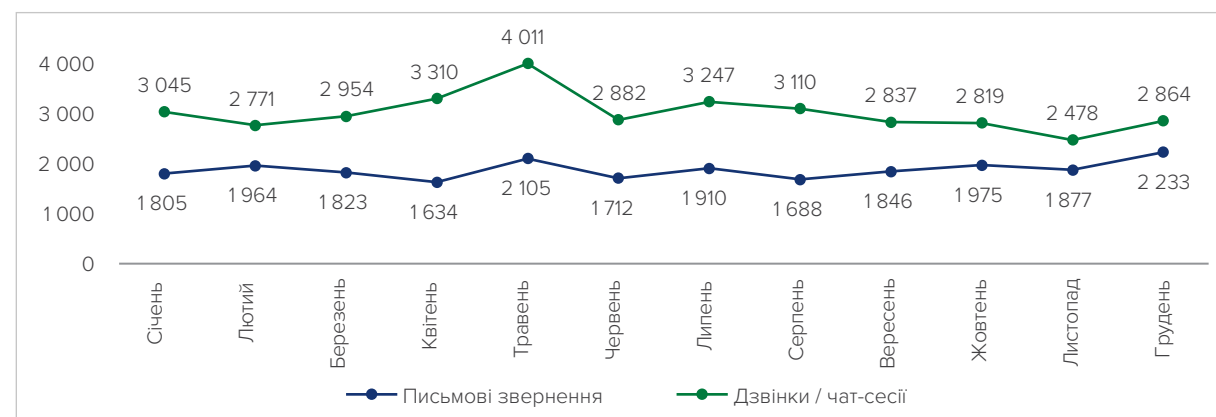
3) здійснено комплексне оцінювання на відповідність міжнародним стандартам оверсайта центрального контрагента ПАТ “Розрахунковий центр” із залученням представників НКЦПФР¹⁴ до складу робочої групи. За результатами комплексного оцінювання розроблені рекомендації щодо вдосконалення діяльності центрального контрагента з метою підвищення рівня його відповідності міжнародним стандартам оверсайта;

4) здійснено аналіз стану виконання депозитарієм Національного банку рекомендацій, розроблених за результатами комплексного оцінювання на відповідність міжнародним стандартам оверсайта. За результатами аналізу депозитарій Національного банку вживає відповідних заходів з метою підвищення рівня його відповідності міжнародним стандартам оверсайта.

Звіт про захист прав споживачів в умовах війни

До Національного банку можна зателефонувати, надіслати листа поштою чи електронною поштою, заповнити онлайн-форму на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку, а також поспілкуватись із ботом для швидкого пошуку необхідної інформації. Бот містить стандартний список питань та відповідей, тому оптимізує роботу контакт-центру. Якщо питання складне і не може бути опрацьованим ботом, то здійснюється переключення на працівника Управління захисту прав споживачів фінансових послуг.

Усі зазначені канали зв'язку дали змогу опрацювати 58 900 звернень у 2024 році – понад 22 500 письмових звернень, більше 36 300 дзвінків до Контакт-центру Національного банку (далі – Контакт-центр) та чатів.

¹⁴ Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Упродовж 2024 року Управління захисту прав споживачів фінансових послуг отримало та опрацювало більше 22 500 письмових звернень та майже 500 запитів на інформацію. Більшість письмових звернень (50,4%) стосувалася небанківських фінансових установ. Щодо діяльності банків надійшло 34,9% письмових звернень, стосовно фінансових установ, виключених із реєстру, – 4,1%, щодо колекторських компаній – 4,7%.

У кількісному вимірі стосовно діючих банків ми отримали понад 7 800 звернень.

Серед небанківських установ лідерами за кількістю звернень були фінансові компанії, стосовно роботи яких отримано майже 9 500 звернень. Стосовно діяльності страховиків – понад 1 800 звернень, колекторських компаній – більше 1 000 звернень, роботи кредитних спілок, ломбардів та лізингодавців – близько 70 звернень.

Переважає більшість письмових звернень у 2024 році надійшла від фізичних осіб – близько 21 900. Від суб'єктів господарювання надійшло більше 600 звернень.

Найпоширенішими питаннями щодо діяльності банків у 2024 році були: блокування та арешт коштів на рахунках – понад 2 600 звернень, шахрайство – близько 1 000 звернень, урегулювання простроченої заборгованості – майже 500 звернень, кредитні канікули на час воєнного стану – більше 150 звернень.

Найпоширенішими питаннями щодо діяльності небанківських фінансових установ були: врегулювання простроченої заборгованості –

більше 6 900 звернень, невплата страхового відшкодування – понад 1 000 звернень, кредитні канікули на час воєнного стану – більше 500 звернень, шахрайство – понад 300 звернень.

У 14% звернень споживачів, які стосувалися банків, небанківських фінансових установ та колекторських компаній, виявлені ознаки порушень законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг. На 86% звернень надані роз'яснення.

Упродовж 2024 року до Контакт-центру Національного банку надійшло понад 36 300 усних звернень. Стосовно банків, що працюють, – понад 11 200 дзвінків, небанківських фінансових установ – понад 2 600, стосовно фінансових установ, виключених з реєстру, – понад 2 600, колекторських компаній – близько 150, стосовно інших питань отримано більше 19 600 звернень.

Найпоширенішими питаннями в усних зверненнях у 2024 році були питання щодо блокування та арешту коштів на рахунках – понад 6 100 звернень, інформації щодо статусу розгляду звернень – понад 3 700 звернень, урегулювання простроченої заборгованості – більше 3 200 звернень, неможливості обміняти / зняти валюту – понад 3 100 звернень. Також у 2024 році опрацьовано понад 1 700 чат-сесій.

Серед виявлених у 2024 році ознак типових порушень прав споживачів:

- неетична поведінка при врегулюванні простроченої заборгованості за споживчими кредитами, у тому числі

взаємодія у період із 20:00 до 09:00 години, а також у вихідні, святкові та неробочі дні, взаємодія з третіми особами, які не надавали згоду на таку взаємодію, та повідомлення таких третіх осіб про заборгованість споживача;

- порушення законодавства при врегулюванні простроченої заборгованості за споживчими кредитами в період дії воєнного стану в Україні щодо взаємодії із захищеними категоріями споживачів;
- неправомірні нарахування пені та штрафів за договорами споживчого кредиту;
- невідповідність укладених договорів чинному законодавству, у тому числі недотримання письмової форми правочинів, відсутність у договорах споживчого кредиту розміру денної процентної ставки та її розрахунку;
- ненадання споживачам інформації, визначеної законодавством, перед укладенням договору про надання фінансових послуг;
- недотримання встановленої законодавством черговості погашення заборгованості за договором про споживчий кредит;
- несвоєчасне прийняття рішення про страхове відшкодування, порушення строків виплати страхового відшкодування, а також виплата страхового відшкодування не в повному обсязі;
- шахрайські дії з платіжними картками.

Запровадження нових вимог до капіталу, підготовка оцінки стійкості на 2025 рік, оновлення макропруденційної стратегії

Нові вимоги до капіталу

У 2024 році Національний банк, як і планував, зробив низку кроків зі зміцнення стійкості банків та приведення вимог до їх капіталу у відповідність до європейських стандартів.

Найважливішим із цих кроків став перехід на початку серпня до нової структури капіталу. Відтоді капітал поділяється на три складові замість двох: основний капітал першого рівня, додатковий капітал першого рівня та капітал другого рівня. Така структура відповідає як нормам Закону України “Про банки і банківську діяльність” в оновленій редакції, так і стандартам ЄС.

З огляду на зміну структури капіталу було оновлено нормативи його достатності:

- для основного капіталу 1 рівня (НОК1) – на рівні 5,625%;
- для капіталу 1 рівня (НК1) – 7,5%;
- для регулятивного капіталу (НРК) – 10%.

Водночас з метою забезпечення збалансованості між запровадженням європейських вимог та збереженням потенціалу банківської системи надалі нарощувати кредитну підтримку економіки Національний банк запровадив низку перехідних положень (див. розділ

[Упровадження європейських пруденційних вимог до банків та банківських груп](#)). Зокрема застосовано поетапний графік досягнення мінімального значення нормативу достатності регулятивного капіталу: у розмірі не менше ніж 8,5% з 05 серпня 2024 року, не менше ніж 9,25% з 01 січня 2025 року і не менше ніж 10% – з 01 липня 2025 року.

Банківська система України успішно перейшла на нову структуру капіталу та після переходу продовжує зберігати капітал усіх рівнів із суттєвим запасом (див. розділ [Стан фінансового сектору в умовах війни](#)). Завдяки цьому зросла найякісніша його складова – основний капітал 1 рівня. За новими правилами до його складу можна включати накопичені прибутки, що до цього переважно відображалися в капіталі нижчих рівнів. Крім того, відповідно до перехідних положень банки можуть урахувати в капіталі проміжний прибуток до його аудиту. У цілому по банківській системі значення достатності капіталу 1 рівня на кінець року становило вже 16,9%, регулятивного – 17,3%. Наявний рівень забезпечує стійкість сектору до можливих шоків і дає змогу надалі нарощувати кредитний портфель.

Водночас посилювалися вимоги стосовно покриття капіталом ризиків. Так, з початку 2024 року банки враховують 100% розміру операційного ризику під час розрахунку потреби в капіталі, а з травня 2025 року (після трирічної паузи) оновили розрахунок розміру цього ризику на основі актуальної фінансової звітності. Через сукупну дію цих двох чинників оцінена потреба в капіталі банків під операційний ризик суттєво зросла.

У серпні одночасно із запровадженням нової структури капіталу почала діяти вимога покривати капіталом ринковий ризик у повному обсязі. Доти мінімальні вимоги враховували лише одну з його складових – валютний ризик. Оскільки валютний ризик помітно домінує в ринковому, повноцінне врахування ринкового ризику майже не мало впливу на показники достатності капіталу. Тож надалі банки мають утримувати капітал, аби повною мірою покривати всі три властиві їхній діяльності основні ризики – кредитний, операційний та ринковий. Це відповідає європейським вимогам.

Національний банк і надалі працюватиме над запровадженням європейських вимог, зокрема в частині вимог до капіталу, наприклад, активізації буферів капіталу.

Посилення вимог до капіталу та оцінки ризиків підвищує стійкість банків до несприятливих подій. Адже банки утримуватимуть більше капіталу на покриття неочікуваних збитків.

Оцінка стійкості банківського сектору

У 2025 році після трирічної перерви Національний банк проведе оцінку стійкості банків та банківської системи за стандартною процедурою із залученням зовнішніх аудиторів до оцінки якості активів та застосуванням несприятливого сценарію в межах стрес-тестування. Адаптація до воєнних умов та нормалізація діяльності банків дала змогу повернутися до звичайної практики щорічної оцінки стійкості. Відновлення стандартної оцінки передбачено в Меморандумі про економічну та фінансову політику з МВФ та Плані України з метою реалізації програми

фінансової підтримки ЄС “Ukraine Facility”¹⁵, урегульовано Положенням про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України¹⁶ (зі змінами) (далі – Положення № 141).

У 2025 році проведення оцінки стійкості банків і банківської системи¹⁷ здійснюватиметься відповідно до Технічного завдання¹⁸ стандартно в три етапи:

- Етап I “Оцінка якості активів (AQR)”. AQR є обов’язковою для всіх банків та здійснюватиметься незалежними аудиторами. Передбачає перевірку станом на 01 січня 2025 року якості базової вибірки активів і прийнятності забезпечення за ними згідно із встановленими Національним банком вимогами до оцінки кредитного ризику. Якщо після перевірки базової вибірки активів аудитори виявлять значну кількість помилок в оцінці кредитного ризику (понад порогові значення), вони мають провести поглиблену перевірку більшої вибірки активів.
- Етап II “Екстраполяція”. Передбачає екстраполяцію результатів поглибленої перевірки активів у межах AQR та здійснюватиметься Національним банком лише для банків, для активів яких було проведено поглиблену перевірку.
- Етап III “Стрес-тестування”. Здійснюватиметься Національним банком за базовим та несприятливим сценаріями за даними фінансової звітності банків з горизонтом прогнозування три роки. Останній етап проходить 21 банківська

установа, на які припадає понад 90% активів банківської системи. Банки відібрано за трьома критеріями: розмір зважених на ризик активів, обсяг залучених від домогосподарств депозитів та обсяг наданих домогосподарствам чистих кредитів.

Національний банк установив певні особливості проведення оцінки стійкості у 2025 році порівняно з нормами Положення № 141, відповідно до яких під час першого етапу не проводиться:

- перевірка вартості власного нерухомого майна банку, ураховуючи, що непрофільні активи повністю вираховуються із розрахунку капіталу;
- оцінка стану списання знецінених фінансових активів, зважаючи, що прогрес у списанні знецінених активів було досягнуто, а результат перевірки не впливає на капітал банку, оскільки Національний банк здійснює таку оцінку в межах наглядового процесу на щорічній основі.

Восени банки, для яких за результатами оцінки стійкості будуть встановлені підвищені необхідні рівні достатності капіталу, розроблятимуть програми капіталізації або реструктуризації. Виконання програм триватиме до кінця 2025 року. Вимоги за результатами оцінки стійкості 2025 року замінять поточні, установлені внаслідок попередніх оцінок стійкості. Результати

оцінки стійкості, здійсненої у 2025 році, буде оприлюднено до 31 грудня 2025 року.

Результати оцінки стійкості стануть підґрунтям для розроблення графіка запровадження наступних регуляторних вимог до капіталу, що впроваджуються для гармонізації вітчизняного законодавства з нормами ЄС.

Оновлення макропруденційної стратегії

Комплексно та з урахуванням перспективи запровадження макропруденційних вимог до капіталу визначається у Стратегії макропруденційної політики. Наприкінці року Національний банк оновив цей документ. Тепер у ньому відображено наслідки повномасштабного вторгнення росії для фінансового сектору України, нові виклики, що постали перед макропруденційною політикою, та підходи центрального банку до реагування на ці нові виклики.

Незмінним для макропруденційної стратегії є стратегічна ціль – фінансова стабільність, – а також проміжні цілі, визначені з огляду на рекомендації Європейської ради із системних ризиків. Водночас з огляду на війну в Україні та її наслідки проміжні цілі макропруденційної політики мають свою специфіку. Наприклад, пріоритетним є гармонійне відновлення кредитування, що не призводитиме до виникнення дисбалансів надалі.

¹⁵ Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 року № 244-р “Про схвалення Плану України”.

¹⁶ Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України, затверджене постановою Правління Національного банку України від 22 грудня 2017 року № 141 (зі змінами).

¹⁷ Постанова Правління Національного банку України від 16 грудня 2024 року № 149 “Про особливості здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України у 2025 році”.

¹⁸ Постанова Правління Національного банку України від 16 грудня 2024 року № 149 “Про особливості здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України у 2025 році”.

Також в оновленій Стратегії, крім традиційних викликів, Національний банк звертає увагу на такі аспекти:

- необхідність підтримки безперервності діяльності в умовах повномасштабної війни набула ключової ролі для фінустанов, а операційні ризики можуть виявитися системними;
- започатковані урядом із 2020 року програми підтримки кредитування відіграли значну роль під час найгостріших епізодів коронакризи та перших місяців повномасштабної війни, однак у поточних більш стабільних макроекономічних умовах вони потребують фокусування на окремих сегментах та категоріях клієнтів, де вони не суперечать розвитку ринкового кредитування;
- значний вплив екологічних, соціальних та управлінських (ESG) ризиків на діяльність фінустанов.

Перелічені виклики з часом можуть набути ознак системних ризиків, що вимагає належного реагування макропруденційними заходами. Під час вибору інструментів та способу реагування Національний банк ураховуватиме масштаб ризику, його походження та спосіб дії різних інструментів політики.

Упровадження європейських пруденційних вимог до банків та банківських груп

У 2024 році Національний банк здійснив суттєвий крок з імплементації європейського законодавства у сфері регулювання діяльності банків та банківських груп в Україні відповідно до міжнародних зобов'язань України, зокрема передбачених програмними документами з такими ключовими міжнародними партнерами, як Європейський Союз (далі – ЄС), МВФ та Світовий банк.

Імплементація положень права ЄС у нормативно-правові акти Національного банку (далі – НПА) є важливим євроінтеграційним напрямом діяльності Національного банку з огляду на набуття Україною статусу держави-кандидата на вступ до ЄС та проведення офіційного скринінгу відповідності законодавства України праву ЄС у межах переговорного процесу про вступ України до ЄС.

Імплементація європейського законодавства

Правлінням Національного банку затверджено низку НПА, що запроваджують / оновлюють вимоги щодо діяльності банків та банківських груп.

1. Запроваджено пруденційні нормативи ліквідності на консолідованій основі – коефіцієнти покриття ліквідністю (Liquidity

coverage ratio, LCR) та чистого стабільного фінансування (Net stable funding ratio, NSFR)¹⁹.

З 01 грудня 2024 року банківські групи здійснюють тестові розрахунки коефіцієнтів покриття ліквідністю, з 01 січня 2025 року – коефіцієнта чистого стабільного фінансування.

Мінімальне значення цих коефіцієнтів становитиме 100%. Банківські групи будуть зобов'язані дотримуватися мінімальних значень коефіцієнтів покриття ліквідністю з 01 квітня 2025 року, коефіцієнту чистого стабільного фінансування – з 01 липня 2025 року.

2. Оновлено мінімальні вимоги до достатності капіталу банків за новою (трирівневою) структурою²⁰, яких банки мають дотримуватися з 05 серпня 2024 року (див. розділ [Запровадження нових вимог до капіталу, підготовка оцінки стійкості на 2025 рік, оновлення макропруденційної стратегії](#)). Ці вимоги спрямовані на подальше забезпечення стійкості банківської системи, захисту інтересів вкладників банків та збереження фінансової стабільності, що є однією з вагомих складових обороноздатності країни.

Водночас з метою забезпечення збалансованості в упровадженні європейських вимог та збереження потенціалу банківської системи надалі нарощувати кредитну підтримку економіки Національний банк запровадив низку перехідних положень (див. розділ [Запровадження нових вимог до капіталу, підготовка оцінки стійкості на](#)

¹⁹ Постанова Правління Національного банку України від 05 січня 2024 року № 2 “Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України” (зі змінами) та рішення Правління Національного банку України від 05 січня 2024 року № 4-рш “Про схвалення Змін до деяких розпорядчих актів Національного банку України”.

²⁰ Постанова Правління Національного банку України від 07 червня 2024 року № 65 “Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України та встановлення перехідних положень щодо запровадження оновлених вимог до капіталу банків”.

2025 рік, оновлення макропруденційної стратегії), що забезпечило виважений баланс між регуляторними вимогами, спрямованими на імплементацію законодавства ЄС, та реалізацією заходів згідно зі Стратегією з розвитку кредитування (див. розділ [Роль фінансового сектору у відновленні країни: розвиток кредитування](#)). Такі перехідні положення зберігають запас капіталу банків, необхідний для покриття ризиків воєнного стану та убезпечення інтересів вкладників. Водночас з урахуванням перехідних положень потенціал банків до нарощення кредитного портфеля підвищився в півтора раза порівняно із запасом, що був до цього.

3. Оновлено вимоги до достатності капіталу банківських груп²¹, щодо розрахунку достатності капіталу кредитно-інвестиційної підгрупи (далі – КІП), що ґрунтується на новій (трирівневій) структурі капіталу. Зокрема, встановлено:

- порядок розрахунку основного капіталу 1 рівня, капіталу 1 рівня, регулятивного капіталу КІП, а також вимоги до складових капіталу;
- три нових нормативи достатності капіталу КІП;
- перелік буферів капіталу КІП.

Оскільки банки становлять значну частку в активах банківських груп, то оновлені

вимоги до достатності капіталу банківських груп запроваджено із застосуванням перехідних положень, які є аналогічними до банків.

4. Установлено порядок розрахунку коефіцієнта левєриджу банками та банківськими групами (Leverage ratio, LR) – нового показника достатності капіталу 1 рівня, спрямованого обмежувати надмірне нарощення активів з низьким ступенем ризику²².

У межах запровадження коефіцієнта левєриджу також запроваджуються норми законодавства ЄС щодо оцінки кредитного ризику контрагента (Counterparty credit risk, CCR) за операціями з деривативами. Така оцінка здійснюватиметься згідно з найпростішим методом початкової експозиції (Original exposure method, OEM), що відповідає поточному стану ринку деривативів (ринок деривативів обмежений, обсяг операцій банків України з деривативами незначний).

Мінімальне значення коефіцієнта левєриджу та графік його поетапного досягнення встановлюватимуться Національним банком за результатами здійснення аналізу тестових розрахунків банків у II кварталі 2025 року та з урахуванням стану фінансового сектору. Установлення вимог щодо дотримання мінімального значення банками планується не раніше серпня 2025 року, банківськими групами – не раніше квітня 2026 року.

5. Запроваджено вимоги до організації процесу оцінки достатності внутрішньої ліквідності в банках та банківських групах (Internal liquidity adequacy assessment process, ILAAP)²³. Ці вимоги спрямовані на забезпечення постійного підтримання банками / банківськими групами рівня ліквідності, достатнього для своєчасного виконання зобов'язань, дотримання встановлених Національним банком значень нормативів ліквідності, ефективного планування достатності ліквідності на прогностичний період за економічною та нормативною перспективами з урахуванням рівня ризик-апетиту та визначених стратегічних цілей відповідно до бізнес-плану.

Установлено вимогу щодо щорічного складання звітів щодо процесу ILAAP та їх подання до Національного банку для їх оцінювання в межах процесу SREP (Supervisory Review and Evaluation Process):

- до 31 травня – банками (на індивідуальній основі);
- до 30 червня – відповідальною особою банківської групи.

Уперше звіти щодо процесу ILAAP подаватимуться до Національного банку для оцінки у 2025 році, станом на 01 січня 2025 року.

²¹ Постанова Правління Національного банку України від 17 липня 2024 року № 86 “Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України щодо регулювання діяльності банківських груп” (зі змінами).

²² Постанова Правління Національного банку України від 19 липня 2024 року № 89 “Про затвердження Положення про порядок розрахунку банками України та банківськими групами значення коефіцієнта левєриджу” (зі змінами).

²³ Постанова Правління Національного банку України від 19 липня 2024 року № 88 “Про затвердження Положення про організацію процесу оцінки достатності внутрішньої ліквідності в банках України та банківських групах” (зі змінами).

6. Установлено порядок оцінки банками та банківськими групами мінімального розміру ризику розрахунку, який має покриватися капіталом²⁴.

Ризик розрахунку відображає імовірність виникнення збитків або недоотриманих доходів за операціями з купівлі, продажу та обміну цінних паперів, товарів, іноземної валюти в разі нездійснення контрагентами розрахунків за такими операціями.

Запровадження нових вимог для банків та банківських груп передбачається із застосуванням тестових розрахунків, що здійснюватимуться:

- з 01 листопада 2025 року до 28 лютого 2026 року – банками;
- з 01 квітня до 01 жовтня 2026 року – відповідальними особами банківських груп.

За результатами аналізу тестових розрахунків Національний банк визначить дату, із якої мінімальний розмір ризику розрахунку включатиметься до розрахунку нормативів достатності капіталу.

Інші питання регулювання діяльності банків

Протягом 2024 року унесені зміни²⁵ до Положення про ліцензування банків, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 22 грудня

2018 року № 149, спрямовані на вдосконалення процесу ліцензування банків, посилення нагляду та адаптацію до умов воєнного стану. Зокрема:

- введено додаткові ознаки небездоганної ділової репутації для фізичних та юридичних осіб, пов'язані з їх діяльністю та власністю у державі-агресорі;
- введено обов'язкове подання електронних повідомлень через електронну форму Державного реєстру банків для відкриття / зміни даних / закриття відокремлених підрозділів та пунктів дистанційного обслуговування;
- визначено вимоги до звітності аудитора, зокрема щодо річної та проміжної фінансової звітності;
- спрощені процедури внесення змін до статуту банку;
- визначено вимоги до фізичної та інформаційної безбар'єрності банківської системи;
- удосконалені процедури акредитації філій / представництв іноземних банків.

Крім того, з метою приведення НПА Національного банку у відповідність до Закону України від 22 листопада 2023 року № 3498-IX “Про внесення змін до деяких законів України

щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг” унесено зміни до:

- Положення про організацію та проведення інспекційних перевірок у частині проведення інспекційної перевірки за межами місцезнаходження об'єкта перевірки шляхом віддаленого доступу до документів, інформації та систем автоматизації банківських операцій з використанням інформаційно-комунікаційних технологій²⁶;
- Положення про застосування Національним банком України заходів впливу в частині застосування заходів впливу за порушення законодавства про рекламу на ринках фінансових послуг та законодавства щодо поширення інформації про фінансові та супровідні послуги²⁷.

З метою сприяння безпеці та стабільності банківської системи, запобігання кризовим явищам у період запровадження воєнного стану та на підставі рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 квітня 2024 року “Щодо протидії негативним наслідкам функціонування азартних ігор в мережі Інтернет”, уведеного в дію Указом Президента України від 20 квітня 2024 року № 234/2024 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 квітня 2024 року “Щодо протидії негативним наслідкам функціонування азартних ігор

²⁴ Постанова Правління Національного банку України від 23 грудня 2024 року № 158 “Про затвердження Положення про порядок визначення банками України та банківськими групами мінімального розміру ризику розрахунку”.

²⁵ Постанови Правління Національного банку України від 02 травня 2024 року № 54 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України” (зі змінами), від 31 серпня 2024 року № 104 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України”, від 01 листопада 2024 року № 131 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань ліцензування банків”.

²⁶ Постанова Правління Національного банку України від 17 липня 2001 року № 276 “Про затвердження Положення про організацію та проведення інспекційних перевірок” (зі змінами).

²⁷ Постанова Правління Національного банку України від 17 серпня 2012 року № 346 “Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу” (зі змінами).

в мережі Інтернет»», Національний банк установив²⁸ заборону банкам здійснювати активні операції з фізичними особами, предметом забезпечення за якими є товари подвійного використання, включені до Єдиного списку товарів подвійного використання, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004 року № 86 «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання» (зі змінами).

Нова адміністративна процедура

Національний банк привів свої НПА у відповідність до законів України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX «Про адміністративну процедуру» (зі змінами) та від 10 жовтня 2024 року № 4017-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру»», що запроваджують уніфіковані правила відносин громадян та бізнесу з державою відповідно до стандартів ЄС.

Зокрема, унесені зміни до низки НПА Національного банку в частині вдосконалення процедур з питань регулювання діяльності банків та банківських груп із загальними принципами адміністративного права, підвищення прозорості та ефективності виконання Національним банком функцій публічної адміністрації, а саме до:

- постанови Правління Національного банку України від 25 лютого 2022 року № 23 «Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп»²⁹;
- Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах³⁰;
- Положення про визначення пов'язаних із банком осіб³¹;
- Положення про ліцензування банків³²;
- Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні³³;
- Положення про порядок ідентифікації та визнання банківських груп³⁴;
- Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп³⁴;

- Положення про порядок визначення банками України розміру регулятивного капіталу³⁴;
- Положення про порядок подання відомостей про структуру власності банку³⁴;
- Положення про застосування Національним банком України заходів впливу³⁵;
- Положення про особливості реорганізації банку за рішенням його власників³⁶.

²⁸ Постанова Правління Національного банку України від 02 травня 2024 року № 51 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 25 лютого 2022 року № 23».

²⁹ Постанова Правління Національного банку від 23 грудня 2024 року № 159 «Про внесення зміни до постанови Правління Національного банку України від 25 лютого 2022 року № 23».

³⁰ Постанова Правління Національного банку України від 20 грудня 2024 року № 152 «Про затвердження Змін до Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах».

³¹ Постанова Правління Національного банку України від 26 грудня 2024 року № 169 «Про затвердження Змін до Положення про визначення пов'язаних із банком осіб».

³² Постанова Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 178 «Про внесення Змін до Положення про ліцензування банків».

³³ Постанова Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 187 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання діяльності банків та банківських груп».

³⁴ Постанова Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 188 «Про затвердження Змін до Положення про порядок подання відомостей про структуру власності банку».

³⁵ Постанова Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 189 «Про затвердження Змін до Положення про застосування Національним банком України заходів впливу».

³⁶ Постанова Правління Національного банку України від 28 грудня 2024 року № 190 «Про затвердження Змін до Положення про особливості реорганізації банку за рішенням його власників».

Удосконалення підходів до здійснення ризик-орієнтованого нагляду за банками

У 2024 році вдосконалено наглядові інструменти та запроваджені заходи, спрямовані на посилення діалогу між учасниками ринку та регулятором у межах ризик-орієнтованого нагляду, у тому числі під час оцінки якості рівня організації корпоративного управління та внутрішнього контролю, життєздатності бізнес-моделей банків, звітів банків щодо процесу оцінки достатності внутрішнього капіталу (ICAAP), із центром уваги на питаннях управління ризиками та тих, що мають істотний вплив на життєздатність банків.

Упродовж 2024 року Національний банк здійснював банківський нагляд на підставі ризик-орієнтованого підходу, що ґрунтується на рекомендаціях Базельського комітету з банківського нагляду, з урахуванням застосування пропорційного підходу до нагляду.

Здійснення Національним банком ризик-орієнтованого нагляду сприяє забезпеченню фінансової стабільності банківської системи, захисту інтересів кредиторів і вкладників банків та відповідає кращому міжнародному досвіду в цій сфері з концентрацією уваги нагляду на більших за розміром, складніших за структурою або більш ризикових банках, урахуовуючи профіль ризику банків і основні напрями їхньої діяльності.

У 2024 році вдосконалено підходи до здійснення безвиїзного нагляду:

- впроваджено оцінювання ризиків банків для формування пріоритетів наглядової діяльності, що ґрунтуються на виявленні, оцінюванні та розумінні ризиків, притаманних діяльності банків, що сприятиме посиленню ефективності нагляду та виявленню проблемних аспектів у банківській практиці надання банківських послуг та фінансових платіжних послуг;
- визначено нову форму безвиїзного нагляду у вигляді поглибленого аналізу, що спрямовано на посилення нагляду за дотриманням банками, небанківськими надавачами платіжних послуг порядку виконання платіжних операцій та регуляторних вимог щодо надання банківських послуг або фінансових платіжних послуг;
- впроваджено нові підходи до процесу оцінювання банків (SREP), що ґрунтуються на положеннях оновлених Настанов Європейського банківського органу щодо спільних процедур і методології процесу наглядового перегляду та оцінки (SREP) і наглядового стрес-тестування за Директивою 2013/36/ЄС (EBA/GL/2022/03, 18 березня 2022 року), зокрема стосовно визначення порядку проведення перегляду оцінки, застосування спрощеного порядку оцінки, інтегрування в оцінку SREP ризиків банку у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ПВК/ФТ).

З огляду на подальше вдосконалення ризик-орієнтованого нагляду, з урахуванням нових викликів, що постають перед Національним банком, запровадження нових підходів щодо інтегрованого аналізу ризиків банківської системи, забезпечення розвитку експертних навичок у сфері нагляду створено функціональні команди з питань аналізу ризиків банків (ризик-орієнтовані центри компетенцій). Такі зміни враховували результати спільної роботи Національного банку та експертів Міжнародного валютного фонду з питань стратегічного планування функцій банківського нагляду.

Упровадження інтегрованого нагляду досягається за рахунок спільної взаємодії ризик-орієнтованих центрів компетенцій та наглядових команд зі всіма наглядовими напрямами Національного банку, що має стати двигуном ефективного доказового нагляду за ризик-орієнтованим підходом та сприятиме виявленню позитивних і негативних тенденцій у банківській системі, проблемних питань, що потребують підвищеної уваги.

Центри компетенцій за ключовими видами ризиків, що приймають банки за напрямом інтегрованої оцінки ризиків об'єктів нагляду та за напрямом комплексного аналізу бізнес-моделей, надають незалежне судження в межах наглядового процесу для поліпшення якості прийнятих рішень.

У межах ризик-орієнтованого банківського нагляду у 2024 році забезпечено:

- здійснення безвиїзного банківського нагляду на індивідуальній та консолідованій основі з урахуванням встановлених Національним банком вимог щодо

особливостей регулювання діяльності банків у період дії воєнного стану з метою забезпечення надійності та стабільності функціонування банківської системи;

- своєчасне виявлення ризиків, потенційних проблем, негативних тенденцій у діяльності банків, які можуть спричинити втрату активів, капіталу, ліквідності та призвести до настання їх неплатоспроможності;
- своєчасне вжиття заходів наглядового реагування з метою недопущення погіршення фінансового стану банків, зменшення наявних суттєвих ризиків, притаманних їх діяльності;
- контроль якості корпоративного управління в банках та ефективності функціонування системи внутрішнього контролю, у тому числі системи управління ризиками, їх відповідності вимогам законодавства України, розміру банків та їх бізнес-моделям.

Також забезпечено постійну комунікацію з керівниками банків, у тому числі під час здійснення нагляду за їх діяльністю уповноваженими службовцями Національного банку згідно з нормами статті 67 Закону України “Про банки і банківську діяльність”.

У 2024 році Національний банк не здійснював оцінку стійкості банків. Відповідне рішення було затверджене постановою Правління Національного банку України від 12 квітня 2024 року № 44.

Протягом 2024 року Національний банк здійснював контроль за виконанням окремими банками погоджених з ним програм капіталізації / реструктуризації, розроблених за результатами оцінки стійкості в попередні роки.

Поточний моніторинг фінансового стану банків та показників діяльності банківських груп

За результатами безвиїзного нагляду забезпечено:

1) моніторинг фінансового стану банків та показників діяльності банківських груп на підставі спостереження за змінами у фінансовому стані банків шляхом:

- нагляду за дотриманням вимог банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку і пруденційних нормативів;
- контролю за дотриманням банками вимог, обмежень щодо діяльності, установлених Національним банком;
- аналізу даних статистичної / фінансової звітності банків / банківських груп та інформації, отриманої з інших доступних джерел;
- оцінювання впливу ризиків, що притаманні діяльності банків, на фінансову стабільність банків / банківської системи України;

2) оперативне наглядове реагування на виявлені:

- негативні тенденції в діяльності окремих банків, що мають підвищені ризики. Таким банкам надано відповідні рекомендації із забезпеченням подальшого контролю за станом їх врахування;
- порушення банками, банківськими групами вимог банківського законодавства, здійснення ризикової діяльності, яка загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банків.

За допущенні порушення в діяльності банків були застосовані адекватні заходи впливу для недопущення погіршення фінансового стану банків, зменшення наявних ризиків та захисту інтересів вкладників та інших кредиторів банків.

Так, за результатами безвиїзного банківського нагляду впродовж 2024 року до банків застосовано 55 заходів впливу, включаючи: письмове застереження – 19; укладення письмової угоди – 5 та зміни до письмової угоди – 1; обмеження окремих видів здійснюваних банками операцій, у тому числі операцій із пов’язаними з банком особами – 3, та рішення про продовження строку дії заходу впливу до банку у вигляді обмеження здійснюваних банком операцій – 7; накладення штрафу на банк – 9 рішень на загальну суму 11,3 млн грн; віднесення банків до категорії проблемних – 2; віднесення банків до категорії неплатоспроможних – 1; відкликання банківської ліцензії та ліквідація банку – 1.

Запобігання конфлікту інтересів під час виконання Національним банком повноважень у сфері безвиїзного нагляду за банками

Політика Національного банку щодо запобігання та протидії корупції ґрунтується на принципах законності та поваги до верховенства права, доброчесності, формування нульової толерантності до будь-яких проявів корупції, невідворотності покарання за порушення антикорупційного законодавства, прозорості, відкритості та публічності діяльності Національного банку, колегіальності прийняття важливих рішень.

Упродовж 2024 року окрім обов'язків щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, які визначені Законом України “Про запобігання корупції”, забезпечено реалізацію додаткових заходів щодо недопущення виникнення конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на здійснення безвізного нагляду за банками.

Так, відповідно до вимог розпорядчого акта, який визначає порядок організації та контролю за виконанням у Національному банку заходів із запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, працівник Національного банку під час підготовки проекту документу, яким він уповноважується на здійснення безвізного нагляду за банком, повідомляє про відсутність у нього конфлікту інтересів, пов'язаного з такими повноваженнями.

Аналогічний підхід застосовується у роботі Комітету з питань нагляду та регулювання діяльності банків, оверсайта платіжної інфраструктури шляхом проведення на початку засідання опитування його членів про наявність у них конфлікту інтересів стосовно питань порядку денного.

Крім того, Національний банк, забезпечуючи здійснення повноважень у сфері безвізного банківського нагляду, керується у своїй діяльності положеннями інших розпорядчих актів Національного банку, спрямованими на зменшення впливу корупційних чинників на діяльність Національного банку, створення ефективних механізмів запобігання корупції.

Національний банк розробив комплекс заходів щодо запобігання, виявлення та протидії корупції в Національному банку, забезпечення дотримання працівниками у сфері здійснення безвізного банківського нагляду вимог антикорупційного законодавства, створення додаткових запобіжників вчиненню корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією, працівниками Національного банку. Першочергова увага приділяється реалізації превентивних антикорупційних заходів.

Національний банк у сфері безвізного банківського нагляду постійно здійснює такі заходи, спрямовані на запобігання, виявлення, та протидію корупції:

- 1) застосування принципу кількох очей / колегіальності під час прийняття рішень;
- 2) залучення уповноваженого підрозділу для надання консультацій працівникам Національного банку стосовно дотримання антикорупційних обмежень, вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог законодавства у сфері запобігання корупції, проведення відповідних навчань;
- 3) контроль за дотриманням працівниками Національного банку у сфері безвізного банківського нагляду антикорупційних обмежень, вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог законодавства у сфері запобігання корупції;

4) регламентація процесів діяльності Національного банку у сфері здійснення безвізного банківського нагляду;

5) заохочення та формування культури повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України “Про запобігання корупції”;

6) реалізація антикорупційної програми Національного банку;

7) здійснення інших заходів, визначених вимогами законодавства України.

Удосконалення підходів до ризик-орієнтованого нагляду за банками в частині визначення осіб пов'язаними з банками особами

Упродовж 2024 року підрозділ з нагляду за пов'язаними особами з урахуванням нових викликів, що постають перед Національним банком, удосконалював нагляд за банками в частині визначення осіб пов'язаними з банками особами з урахуванням ризик-орієнтованого підходу.

Для цього Національний банк на постійній основі здійснював:

- виявлення ознак пов'язаності осіб з банками та підстав для визначення осіб пов'язаними з банками особами, ініціював питання щодо визначення осіб пов'язаними з банками на розгляд колегіального органу Національного банку України;
- контроль за дотриманням банками вимог законодавства України в частині визначення осіб пов'язаними з банками особами та

умов операцій банків, що проводились із пов'язаними з банком особами, на предмет відповідності поточним ринковим умовам;

- оцінку за критерієм “Ризик операцій із пов'язаними з банком особами” у межах оцінювання Національним банком бізнес-моделей банків з урахуванням документів Європейського банківського органу щодо організації єдиної процедури та методології процесу наглядових перевірок та оцінки (SREP).

Поширення повноважень підрозділу з нагляду за пов'язаними особами на небанківські фінансові установи, регулювання діяльності яких здійснює Національний банк

На базі Відділу моніторингу пов'язаних із банками осіб створено Управління моніторингу пов'язаних осіб, що додатково розпочало виконувати нові функції щодо нагляду за небанківськими фінансовими установами в частині визначення пов'язаних осіб та умов проведення операцій з ними.

Робота над створенням внутрішньої бази даних та інструментів для ефективної ідентифікації пов'язаних осіб у частині автоматизації процесів ідентифікації пов'язаних осіб

Серед ключових завдань, які реалізує Управління моніторингу пов'язаних осіб, та які триватимуть у 2025 році:

- ініціювання внесення змін до законодавства України в частині визначення пов'язаних з небанківськими фінансовими установами осіб;
- розроблення статистичної форми звітності щодо пов'язаних з небанківською фінансовою установою осіб;

- розроблення концепції ризик-орієнтованого нагляду за небанківськими фінансовими установами з метою підсилення наглядової функції регулятора в частині виявлення ознак пов'язаності осіб та підстав для визначення осіб пов'язаними, в тому числі за рахунок автоматизації моніторингових процесів.

Створення інтегрованої платформи нагляду за учасниками фінансового ринку

Упродовж 2024 року Національний банк забезпечив розвиток компетенцій здійснення безвиїзного нагляду за небанківськими надавачами платіжних послуг шляхом розбудови поглибленої аналітики даних і моделювання та ідентифікації профілів ризикової поведінки фінансових компаній та їх клієнтів. Подальший розвиток функції поглибленої аналітики дасть змогу точніше ідентифікувати ризики, притаманні бізнес-моделям, краще їх оцінювати та прогнозувати, а також моделювати комплексні впливи на банківську систему та платіжний ринок.

У 2024 році вдосконалено підходи щодо безвиїзного нагляду за небанківськими надавачами платіжних послуг, надавачами обмежених платіжних послуг:

- розроблено концепцію щодо здійснення ризик-орієнтованого нагляду за небанківськими надавачами платіжних послуг, надавачами обмежених платіжних послуг;
- впроваджено оцінювання ризиків небанківських надавачів платіжних послуг, надавачів обмежених платіжних послуг з

метою забезпечення виявлення ризиків, потенційних проблем, негативних тенденцій у їх діяльності, своєчасного вжиття заходів наглядового реагування до таких об'єктів нагляду, визначення загальних підходів до формування за результатами безвиїзного нагляду пропозицій щодо подальших наглядових дій стосовно таких установ з урахуванням ризик-орієнтованого підходу до нагляду;

- визначено нову форму безвиїзного нагляду у вигляді поглибленого аналізу, що передбачає здійснення комплексного, всебічного аналізу документів, відомостей, даних та проводиться для виявлення здійснення безліцензійної діяльності з надання платіжних послуг або здійснення платіжних операцій;
- організовано та сформовано окремий центр компетенції з оцінки ризиків надавачів платіжних послуг, до сфери якого належить напрацювання наглядових інструментів та підходів для розбудови ризик-орієнтованого нагляду за небанківськими надавачами платіжних послуг.

Важливим елементом у цьому процесі є впровадження інтегрованої платформи нагляду, яка має забезпечити централізований збір та оброблення даних, стандартизувати підходи до аналізу та підвищити швидкість і точність реагування на ризики у фінансовій системі, зокрема, зумовлені агресією РФ проти України.

Упровадження інтегрованої платформи нагляду здійснюється в межах реалізації Концепції розвитку наглядових рішень Національного банку та в межах затвердженої Програми “Технологічний нагляд”.

Розв'язання проблематики непрацюючих кредитів

Частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі станом на 01 січня 2025 року скоротилася до 30,3%, або на 7,1 відсоткових пункта порівняно з показником станом на 01 січня 2024 року (див. розділ [Стан фінансового сектору в умовах війни](#)). Позитивна тенденція зменшення рівня NPL триває з початку 2023 року з огляду на подальше нарощення банками обсягів гривневих кредитів високої якості та списання непрацюючих кредитів, передусім роздрібних. Однак для прискорення розчищення балансів банків від поганих боргів, що гальмують розвиток кредитування, актуальним є питання розбудови інфраструктури для врегулювання таких боргів.

Національний банк у співпраці з іншими державними органами та міжнародними експертами активно працює над удосконаленням регуляторного середовища у сфері врегулювання проблемних кредитів та захисту прав кредитора.

Протягом 2024 року:

- затверджено міжвідомчий план дій щодо вирішення питання непрацюючих кредитів (див. розділ [Роль фінансового сектору у відновленні країни: розвиток кредитування](#));
- розроблено концепцію законопроекту щодо створення спеціальних компаній для роботи з непрацюючими кредитами (Assets resolution companies), метою якого є створення умов для діяльності на ринку України міжнародних професійних

фінансово потужних структур, що спеціалізуються на роботі з NPL, використовуючи всі економічно доцільні методи для врегулювання проблемних кредитів. Завдяки таким структурам буде забезпечено залучення професійних цільових інвестицій на ринок NPL та знижено рівень дисконтів під час продажу кредитів. У результаті ми очікуємо зменшення збитків первинних кредиторів (банків) та збереження і відновлення життєздатного бізнесу;

- підготовлено пропозиції щодо змін до Кодексу України з процедур банкрутства, які узгоджені з банківською спільнотою;
- у межах проєктної діяльності підготовлено деталізацію окремих пропозицій щодо регулятивного вдосконалення процедур фінансової реструктуризації;
- розроблено пропозиції щодо заходів із метою вдосконалення процедур стягнення та реалізації застав.

Реалізація цих пропозицій забезпечить скорочення тривалості процедур стягнення та врегулювання проблемних кредитів, збільшення частки поверненої заборгованості кредиторам. Пріоритетом залишається збереження життєздатного бізнесу за рахунок оптимальних реструктуризацій.

Національний банк підтримує комунікацію зі стейкхолдерами щодо проблемних питань удосконалення процедур урегулювання проблемних кредитів.

Регулювання ринку небанківських фінансових послуг та небанківського платіжного ринку

У 2024 році ми продовжували роботу щодо оновлення нормативно-правового регулювання для функціонування стабільного ринку небанківських фінансових послуг та небанківського платіжного ринку з метою забезпечення реалізації положень законів України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, “Про страхування”, “Про кредитні спілки”, основні положення яких були введені в дію з 01 січня 2024 року, а також законів України “Про платіжні послуги”, “Про валюту і валютні операції”, від 08 жовтня 2024 року № 3994-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій Національного банку України державного регулювання ринків фінансових послуг” тощо.

Національний банк також оновив низку своїх нормативно-правових актів з метою приведення їх у відповідність до Закону України “Про адміністративну процедуру”, що запроваджує уніфіковані правила відносин громадян та бізнесу із державою відповідно до стандартів ЄС.

Оновлення загального регулювання

1. Зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку України, затверджені постановою Правління Національного банку України від 19 березня 2024 року № 34, стосовно здійснення тимчасової адміністрації

небанківських фінансових установ та застосування коригувальних заходів, заходів раннього втручання, заходів впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг. Зміни стосуються:

- встановлення факту відсутності / наявності в страховика, кредитної спілки зобов'язань за договорами про надання фінансових послуг / страхування (перестрахування, співстрахування) для цілей призначення тимчасової адміністрації та розширення переліку інформації, яку може використовувати Національний банк для встановлення таких фактів;
- розширення переліку ознак здійснення ризикової діяльності та штрафних санкцій, які можуть бути застосовані за порушення прав споживачів фінансових послуг тощо.

2. Зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку, затверджені постановою Правління Національного банку України від 25 травня 2024 року № 61, щодо особливостей переоформлення ліцензій фінансовим компаніям, платіжним установам та операторам поштового зв'язку, а також врегулювання питань стосовно:

- заборони на здійснення фінансовими компаніями діяльності в лотерейній сфері;
- запровадження механізму контролю Національним банком за відповідністю працівника, який відповідає за проведення фінансового моніторингу, вимогам щодо професійної придатності та ділової репутації;
- впровадження нової підстави для відмови в погодженні керівника або ключової особи

об'єднаної кредитної спілки / значимої кредитної спілки / страховика / платіжної установи / установи електронних грошей / оператора поштового зв'язку, якщо особа тричі не з'явилася на тестування без поважної причини;

- уточнення ознаки небездоганної ділової репутації в разі надання недостовірної інформації до Національного банку тощо.

3. Зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку, затверджені постановою Правління Національного банку України від 06 серпня 2024 року № 99, що стосуються здійснення безвиїзного нагляду на платіжному ринку та ринках небанківських фінансових послуг.

Змінами запроваджується новий спосіб здійснення безвиїзного нагляду – поглиблений аналіз, що передбачає проведення комплексного, всебічного аналізу документів та відомостей з метою виявлення факту здійснення об'єктом безвиїзного нагляду діяльності з надання фінансових / обмежених платіжних послуг / послуг з ознаками фінансової послуги / обмежених платіжних послуг без авторизації. Також визначено перелік рішень, які можуть бути прийняті за результатами проведення такого поглибленого аналізу.

4. Положення про визнання належності послуги чи операції до фінансової / обмеженої платіжної послуги та виявлення здійснення безліцензійної діяльності на ринку небанківських фінансових послуг і платіжному ринку, затверджене постановою Правління Національного банку України від 04 вересня 2024 року № 105 (зі змінами, унесеними

постановою Правління Національного банку України від 18 жовтня 2024 року № 127).

У положенні визначені процедури та механізми виявлення фактів здійснення особами безліцензійної діяльності на ринку фінансових послуг / платіжному ринку та визнання належності послуг чи операцій до певного виду фінансових послуг або до обмежених платіжних послуг.

5. Зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку, затверджені постановою Правління Національного банку України від 18 жовтня 2024 року № 127, з питань регулювання та нагляду за діяльністю на ринку небанківських фінансових послуг та небанківського платіжного ринку, якими зокрема:

- встановлено зобов'язання надавачів фінансових послуг / фінансових платіжних послуг забезпечити фізичну та інформаційну доступність щонайменше 50 відсотків відокремлених підрозділів у кожному регіоні присутності для людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до 31 березня 2025 року;
- передбачено можливість надання об'єктом безвиїзного нагляду обґрунтованого клопотання щодо продовження встановленого у вимозі Національного банку строку подання документів, але не більше ніж на 30 робочих днів;
- встановлено ознаку небездоганної ділової репутації щодо ключових осіб / керівника / власників істотної участі установи в разі здійснення цією установою безліцензійної діяльності на ринку небанківських фінансових послуг / платіжному ринку;

- удосконалено процедуру погодження на посаду керівника надавача фінансових послуг.

6. Зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку, затверджені постановою Правління Національного банку України від 31 жовтня 2024 року № 130, що передбачають актуалізацію процедур здійснення тимчасової адміністрації, безвізного нагляду за діяльністю з надання фінансових та супровідних послуг, застосування коригувальних заходів, заходів раннього втручання, заходів впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг.

Зміни передбачають удосконалення підходів щодо:

- мінімального обсягу заходів тимчасового адміністратора для забезпечення збереження активів / документів / інформації/ систем обліку та реєстрації / баз даних страховика, кредитної спілки;
- укладання договорів з незалежними експертами (зовнішніми тимчасовими адміністраторами);
- формування кошторису тимчасової адміністрації та порядку його розгляду Національним банком;
- процедури дострокового припинення повноважень тимчасового адміністратора тощо.

7. Зміни до Положення про порядок видачі ліцензій на здійснення валютних операцій, затверджені постановою Правління Національного банку України від 14 листопада 2024 року № 133, що стосуються:

- переоформлення ліцензій Національного банку на здійснення валютних операцій з надання коштів у позику, у тому числі на умовах фінансового кредиту, на ліцензії на здійснення валютних операцій з надання коштів у кредит;
- уточнення переліку обставин, за яких небанківські установи втрачають право здійснювати валютні операції, а також випадків, коли Національний банк має право відкликати (анулювати) валютну ліцензію небанківської установи;
- уточнення вимог до майнового стану фізичної особи, яка прямо володіє істотною участю в небанківській установі, або юридичної особи, яка прямо володіє істотною участю чи є кінцевим власником у небанківській установі.

8. Нова редакція Положення про встановлення критеріїв, за якими визначається профіль ризику надавачів фінансових послуг, їх суспільна важливість, на підставі яких визначаються наглядові дії Національного банку України, затверджена постановою Правління Національного банку України від 29 листопада 2024 року №141.

Положення встановлює критерії / показники, за результатами оцінювання яких Національний банк визначає профіль ризику надавачів фінансових послуг (крім банків), їх суспільну важливість з метою визначення інтенсивності наглядових дій пруденційного нагляду (включаючи періодичність проведення планових інспекційних перевірок, окремих заходів під час здійснення безвізного пруденційного нагляду) щодо надавачів фінансових послуг, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких здійснює Національний банк, та порядок їх застосування.

Нововведення в регулюванні платіжного ринку

1. Зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку, затверджені постановою Правління Національного банку України від 30 січня 2024 року № 12 (зі змінами, унесеними постановою Правління Національного банку України від 25 травня 2024 року № 61), щодо оновлення порядку авторизації надавачів фінансових платіжних послуг та їх діяльності на платіжному ринку. Зміни врегульовують, зокрема, такі питання:

- обов'язкове підключення небанківських надавачів фінансових послуг / обмежених платіжних послуг до системи електронної пошти Національного банку для здійснення офіційної комунікації з регулятором;
- виключення функції проведення внутрішнього фінансового моніторингу з операційних функцій;
- узгодження Положення про порядок здійснення авторизації діяльності надавачів фінансових платіжних послуг та обмежених платіжних послуг, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 07 жовтня 2022 року № 217 (зі змінами), з Положенням про авторизацію надавачів фінансових послуг та умови здійснення ними діяльності з надання фінансових послуг, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2023 року № 199.

2. Положення про вимоги до системи управління надавача фінансових платіжних послуг, затверджене постановою Правління

Національного банку України від 10 жовтня 2024 року № 123, яким передбачено:

- обов'язок небанківських надавачів платіжних послуг визначити відповідальними за виконання функцій внутрішнього аудиту / управління ризиками / контролю за дотриманням норм (комплаєнс) окремі підрозділи або покласти виконання відповідних функцій на внутрішнього аудитора / головного внутрішнього аудитора / головного ризик-менеджера / головного комплаєнс-менеджера;
- право вето ризик-менеджера / комплаєнс-менеджера на рішення виконавчого органу з питань, які впливають на бізнес-модель небанківського надавача фінансових платіжних послуг, систему внутрішнього контролю, систему управління ризиками, тарифну політику, ризик-апетит та/або затверджені ліміти ризику;
- перелік та вимоги до ключових внутрішніх документів із питань системи управління;
- підходи до управління операційними ризиками, зокрема щодо їх виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та мінімізації.

3. Зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку, затверджені постановою Правління Національного банку України від 25 жовтня 2024 року № 128, спрямовані на приведення процедур авторизації діяльності у відповідність до вимог Положення про вимоги до системи управління надавача фінансових платіжних послуг, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 10 жовтня 2024 року № 123.

Нова адміністративна процедура

З метою приведення нормативно-правових актів у відповідність до вимог Закону України «Про адміністративну процедуру», а також Закону України від 10 жовтня 2024 року № 4017-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру»» у 2024 році Правління Національного банку України ухвалило:

1) унести зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань проведення перевірок небанківських надавачів платіжних послуг, надавачів обмежених платіжних послуг; організації та проведення інспекційних перевірок на ринках небанківських фінансових послуг, затверджені постановою Правління Національного банку України від 24 грудня 2024 року № 160;

2) унести зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку, затверджені постановою Правління Національного банку України від 24 грудня 2024 року № 161, щодо загального порядку здійснення адміністративного провадження в Національному банку на ринку небанківських фінансових послуг для процедур ліцензування, реєстрації, авторизації, а також сертифікації осіб на право здійснення тимчасової адміністрації небанківської фінансової установи, добровільного виходу з ринку кредитних спілок та страховиків;

3) Зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку, затверджені постановою Правління Національного банку України від 24 грудня 2024 року № 162, стосовно питань

безвиїзного нагляду за діяльністю з надання фінансових та супровідних послуг / на платіжному ринку за небанківськими надавачами платіжних послуг, надавачами обмежених платіжних послуг;

4) Зміни до Положення про вимоги до структури власності надавачів фінансових послуг, затверджені постановою Правління Національного банку України від 26 грудня 2024 року № 170;

5) Зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку, затверджені постановою Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 174, з питань застосування Національним банком коригувальних заходів, заходів раннього втручання, заходів впливу на ринках небанківських фінансових послуг, а також заходів впливу на платіжному ринку;

6) Зміни до Положення про порядок нагляду на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами, затверджені постановою Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 175;

7) Зміни до Положення про сертифікацію осіб на право здійснення тимчасової адміністрації небанківської фінансової установи, затверджені постановою Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 180;

8) Зміни до Положення про порядок здійснення авторизації діяльності надавачів фінансових платіжних послуг та обмежених платіжних послуг, затверджені постановою Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 181;

9) Зміни до Положення про порядок видачі ліцензій на здійснення валютних операцій, затверджені постановою Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 182;

10) Зміни до Положення про реорганізацію та ліквідацію кредитної спілки за рішенням загальних зборів членів кредитної спілки, затверджені постановою Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 186;

11) унести зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку з питань авторизації небанківських надавачів фінансових послуг, затверджені постановою Правління Національного банку України від 28 грудня 2024 року № 191;

12) унести зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку України, затверджені постановою Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 176, з питань добровільного виходу з ринку страховика та передачі страховиком страхового портфеля та авторизації осіб, які мають право здійснювати актуарну діяльність у сфері страхування / виконувати обов'язки відповідального актуарія;

13) Зміни до Положення про реєстрацію колекторських компаній, затверджені постановою Правління Національного банку України від 31 грудня 2024 року № 192;

14) Зміни до Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення колекторськими компаніями законодавства про захист прав споживачів

фінансових послуг, затверджені постановою Правління Національного банку України від 31 грудня 2024 року № 193;

15) Зміни до Положення про порядок регулювання діяльності кредитних спілок в Україні, затверджені постановою Правління Національного банку України від 26 грудня 2024 року № 172;

16) Зміни до Положення про порядок регулювання діяльності кредитних спілок в Україні, затверджені постановою Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 177.

Удосконалення регулювання страхового ринку

1. Положення про вимоги до додаткового звіту суб'єкта аудиторської діяльності щодо страховика та порядку його подання, затверджене постановою Правління Національного банку України від 15 лютого 2024 року № 20, що визначає процедуру призначення аудитора, структуру додаткового звіту та порядок його подання до Національного банку.

2. Положення про визначення методики оцінки активів і зобов'язань для цілей розрахунку регулятивного капіталу страховика, затверджене постановою Правління Національного банку України від 21 червня 2024 року № 71.

3. Положення про порядок підготовки та оновлення плану безперервної діяльності, плану відновлення діяльності та плану фінансування страховика, затверджене

постановою Правління Національного банку України від 21 червня 2024 року № 74.

4. Зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку, затверджені постановою Правління Національного банку України від 28 червня 2024 року № 77, щодо регулювання діяльності страховиків у перехідний період після введення в дію Закону України “Про страхування”.

5. Положення про порядок застосування підпунктів 165.1.27 та 165.1.28 пункту 165.1 статті 165 розділу IV Податкового кодексу України під час здійснення діяльності із страхування, затверджене постановою Правління Національного банку України від 15 липня 2024 року № 85, що оновлює порядок документування страхової виплати / відшкодування / викупної суми за договором страхування на користь фізичної особи згідно зі змінами до законодавства України в сфері страхування та охорони здоров'я.

6. Зміни до Положення щодо провадження діяльності зі страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою, затверджені постановою Правління Національного банку України від 18 грудня 2024 року № 150, щодо врахування положень нового Закону України “Про страхування”, та змін до Закону України “Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою”, а також актуалізації вимог до страховиків, що мають намір або здійснюють страхування такої продукції.

7. Зміни до деяких нормативно-правових актів Національного банку з питань діяльності

Експортно-кредитного агентства, затверджені постановою Правління Національного банку України від 15 грудня 2024 № 148, про оновлення порядку здійснення Національним банком нагляду за діяльністю Експортно-кредитного агентства.

8. Зміни до Положення про встановлення вимог щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика, затверджені постановою Правління Національного банку України від 02 січня 2025 № 1, щодо оновлення вимог до страховиків відповідно до нового Закону України “Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів” та врегулювання актуальних питань, які виникли під час дії воєнного стану.

Нове регулювання страхових посередників

З 01 січня 2025 року в Україні вступають в дію нові вимоги щодо реалізації страхових та перестрахових продуктів та діяльності страхових посередників, визначені в розділі XII Закону України “Про страхування”. Нове регулювання базується на вимогах Директиви 2016/97/ЕС та передбачає:

- запровадження авторизації всіх категорій страхових посередників (страхові агенти, субагенти, додаткові страхові агенти, страхові та перестрахові брокери) та встановлення вимог до їх діяльності;
- встановлення професійних вимог до осіб, задіяних у реалізації страхових та перестрахових продуктів (страхові посередники, керівники та працівники з дистрибуції страховика та страхового посередника), зокрема щодо бездоганної

ділової репутації, проходження навчання, ведення окремих поточних рахунків, страхування відповідальності посередника тощо;

- ведення Національним банком єдиного Реєстру страхових посередників;
- оприлюднення на власних вебсайтах страховиками та страховими посередниками переліків працівників з реалізації страхових та перестрахових продуктів.

З метою впровадження нової моделі регулювання та нагляду за страховими посередниками та на виконання Закону України “Про страхування” Правлінням Національного банку було прийняте Положення про авторизацію страхових посередників та умови здійснення діяльності з реалізації страхових та/або перестрахових продуктів, затверджене постановою Правління Національного банку України від 03 січня 2025 року № 2.

Реформування регулювання ринку “автоцивілки”

З 01 січня 2025 року вступив в дію новий Закон України “Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”, розроблений з метою запровадження якісно нової моделі регулювання ринку відповідно до європейських стандартів з урахуванням інтересів страхувальників та потерпілих осіб, підвищення довіри до такого страхування і розвитку ринку. Національним банком відповідно до зазначеного закону були прийняті такі нормативно-правові акти:

1. Положення про функціонування Єдиної централізованої бази даних щодо обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, затверджене постановою Правління Національного банку України від 26 грудня 2024 року № 165.

2. Положення про нагляд за діяльністю Моторного (транспортного) страхового бюро України, затверджене постановою Правління Національного банку України від 31 грудня 2024 року № 194.

3. Зміни до постанови Правління Національного банку України від 25 червня 2020 року № 85, унесені постановою Правління Національного банку України від 24 грудня 2024 року № 163, та скасування низки нормативно-правових актів Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України / Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, розроблених на виконання вимог попереднього Закону України “Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів” (від 01.07.2004 №1961-IV, втратив чинність з 01 січня 2025 року).

Створення системи страхування воєнних ризиків в Україні

Протягом 2024 року Національний банк за участю експертів Світового банку та широкого кола стейкхолдерів працював над створенням в Україні ефективного механізму покриття воєнних ризиків. Важливим кроком із систематизації спільних дій стало схвалення 05 лютого 2024 року Радою з фінансової

стабільності Концептуальної записки щодо запровадження повнофункціональної системи страхування воєнних ризиків в Україні.

На виконання Концептуальної записки Національний банк разом із Міністерством економіки України та Міністерством фінансів України розробили законопроект про систему страхування воєнних ризиків, який було опрацьовано з міжнародними експертами, представниками бізнес-спільноти України.

Законопроект зареєстрований у Верховній Раді України 30 грудня 2024 року (реєстр. № 12372) та готується до першого читання.

Основною метою запровадження системи страхування воєнних ризиків є забезпечення необхідного захисту населення та бізнесу від наслідків війни, підвищення економічної привабливості української економіки, залучення інвестицій та забезпечення повоєнного відновлення України.

Реформування регулювання ринку кредитних спілок

З метою впровадження сучасних стандартів регулювання кредитних спілок, орієнтованих на прозорість, ефективність управління та фінансову стійкість цих установ, а також адаптації до сучасних економічних реалій та законодавства Національним банком було прийнято низку нормативно-правових актів:

1) Положення про порядок регулювання діяльності кредитних спілок в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 02 лютого 2024 року № 14, що визначає обов'язкові пруденційні вимоги та нормативи для

кредитних спілок (достатність капіталу, ліквідність, концентрація ризиків тощо);

2) Положення про вимоги до системи управління кредитною спілкою, затверджене постановою Правління Національного банку України від 02 лютого 2024 року № 15, яке регламентує вимоги до системи внутрішнього контролю, включаючи обов'язки керівних органів, внутрішній контроль, аудит та оцінку ризиків тощо;

3) Положення про реорганізацію та ліквідацію кредитної спілки за рішенням загальних зборів членів кредитної спілки, затверджене постановою Правління Національного банку України від 02 лютого 2024 року № 16, що врегульовує процедуру добровільного виходу кредитної спілки з ринку, порядок реорганізації та ліквідації кредитних спілок за рішенням загальних зборів, процес передачі активів і зобов'язань тощо;

4) Положення про визначення пов'язаних із кредитною спілкою осіб, затверджене постановою Правління Національного банку України від 11 січня 2024 року № 5, спрямоване на зміцнення регуляторного контролю над операціями кредитних спілок з пов'язаними сторонами.

Вимоги до систем корпоративного управління та внутрішнього контролю у фінансовій компанії

Положення про вимоги до системи корпоративного управління та системи внутрішнього контролю фінансової компанії, затверджене постановою Правління Національного банку України від 27 грудня 2024 року № 185, що враховує особливості

діяльності, характер і перелік послуг, притаманних такій діяльності ризиків.

Положенням встановлені вимоги до системи управління ризиками фінансової компанії при управлінні операційним, кредитним, валютним ризиком, ризиком ліквідності та комплаєнс-ризиком.

Оновлення законодавства на ринках небанківських фінансових послуг

Національний банк разом із профільним комітетом Верховної Ради України та представниками ринку підготував проект Закону України “Про кредитну історію”, який має змінити наразі чинний Закон України “Про організацію формування та обігу кредитних історій” з метою осучаснення законодавства в цій сфері, удосконалення системи обміну кредитною інформацією, забезпечення безперервності надання інформації до бюро кредитних історій кредитодавцем, підтримання актуальності наданої інформації, підвищення рівня відповідального кредитування, впровадження ефективної наглядової функції Національного банку за дотриманням законодавства у сфері формування та обігу кредитних історій.

Також Національний банк підготував проект закону “Про факторинг”, спрямований на імплементацію в законодавство України положень модельного закону Міжнародного інституту з уніфікації приватного права про факторинг, що наблизить український факторинг до кращих міжнародних відповідників. Проектом передбачено розмежування регулювання торгового факторингу та операцій з фінансовою заборгованістю. Водночас діяльність компаній із відступлення права вимоги за договорами

про споживчий кредит здійснюватиметься в межах ліцензії на діяльність фінансової компанії. Проект розроблено у співпраці з міжнародними організаціями та представниками ринку.

Наразі обидва проекти закону зареєстровані та очікують на подальший розгляд у Верховній Раді України.

Перегляд заходів на період запровадження в Україні воєнного стану

Упродовж 2024 року Національний банк удосконалював регулювання “воєнних” постанов Правління Національного банку України:

1) зміни до постанови Правління Національного банку від 06 березня 2022 року № 39 “Про врегулювання діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг, небанківських фінансових груп, учасників платіжного ринку, колекторських компаній та юридичних осіб, які отримали ліцензію на надання банкам послуг з інкасації, затверджені постановами Правління Національного банку України від 10 квітня 2024 року № 43, від 02 травня 2024 року № 53, від 18 жовтня 2024 року № 127, від 28 грудня 2024 року № 191, які стосуються:

- запобігання заставі товарів подвійного використання за активними банківськими операціями небанківських фінансових установ з фізичними особами (включно з наданням кредитів) в умовах воєнного стану в Україні;
- особливостей дотримання вимог до платоспроможності страховика на період дії воєнного стану в Україні;

- виконання обов’язків, повноважень та/або функцій тимчасового адміністратора у разі наявності загрози для життя і здоров’я тимчасового адміністратора, включаючи спричинену збройною агресією проти України;
- процедури проведення інспекційної перевірки учасника ринку небанківських фінансових послуг у віддаленому форматі;
- застосування під час воєнного стану НПА, прийнятих у 2023 році на виконання нових фінансових законів;
- виключення неактуальних норм, запроваджених на початку повномасштабної військової агресії російської федерації проти України;

2) зміни до постанови Правління Національного банку від 29 липня 2022 року № 165 “Про особливості регулювання та нагляду за здійсненням діяльності з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі в період дії воєнного стану” та до постанови Правління Національного банку України від 06 березня 2022 року № 39, затверджені постановами Правління Національного банку від 18 червня 2024 року № 68, від 20 грудня 2024 року № 157, що стосуються нової адміністративної процедури, а також проведення позапланових виїзних перевірок установ, що отримали ліцензію на торгівлю валютними цінностями, в період дії воєнного стану.

Регулювання у сфері фінансового моніторингу та у сфері реалізації санкцій

Національний банк є одним із суб’єктів державного фінансового моніторингу України згідно з Законом України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон № 361-ІХ).

Національний банк здійснює регулювання та нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі – сфера фінансового моніторингу) щодо суб’єктів первинного фінансового моніторингу, визначених Законом № 361-ІХ (банків, установ).

Для зменшення навантаження на банки та установи під час здійснення Національним банком нагляду, забезпечення реалізації концепції paperless Національний банк у 2024 році вніс зміни щодо порядку здійснення безвиїзного нагляду, виїзних перевірок банків та установ з питань фінансового моніторингу, дотримання валютного та санкційного законодавства в частині:

- впровадження нових інструментів нагляду – використання під час виїзних перевірок віддаленого доступу, здійснення членами інспекційної групи перевіркової операції, фото- / відеофіксації фактів, що можуть свідчити про порушення вимог законодавства;

- вдосконалення порядку проведення зустрічей за участю Національного банку та представників банків / установ під час здійснення виїзних перевірок / безвізного нагляду. Передбачено можливість проводити зустрічі за допомогою відеозв'язку;
- надання пріоритетності використання електронних документів під час інформаційного обміну для здійснення наглядових дій;
- актуалізації типових форм відповідей, які банк та установа зобов'язані надавати на запит Національного банку для здійснення виїзної перевірки, та їх автоматизації.

Зазначені зміни запроваджено постановою Правління Національного банку України від 04 квітня 2024 року № 37 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань нагляду” (набрала чинності 25 квітня 2024 року).

З метою переходу на електронний документообіг були унормовані приписи Положення про застосування Національним банком України заходів впливу до установ за порушення законодавства з питань фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 28 липня 2020 року № 106 (далі – Положення № 106). Відповідні зміни до Положення № 106, що передбачають можливість електронного документообігу під час застосування заходів впливу, запроваджено постановою Правління Національного банку України від 09 лютого 2024 року № 19 “Про затвердження Змін до Положення про застосування Національним банком України заходів впливу до установ

за порушення законодавства з питань фінансового моніторингу” (набрала чинності 15 лютого 2024 року).

Національний банк також актуалізував низку норм щодо безвізного нагляду та виїзних перевірок банків та установ з урахуванням практики, яка була напрацьована під час роботи в умовах карантинних заходів та воєнного стану. Зокрема, змінами передбачена можливість обрання банком / установою адреси місцезнаходження, за якою проводитиметься виїзна перевірка (за письмовим зверненням банку / установи або на запит Національного банку).

Також деталізовано порядок дій банків / установ під час здійснення ідентифікації, верифікації фізичних осіб та актуалізації даних про клієнтів у період дії воєнного стану. Зазначені норми були запроваджені постановою Правління Національного банку України від 23 квітня 2024 року № 47 “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 23 березня 2022 року № 60” (набрала чинності 25 квітня 2024 року) та знайшли своє відображення також у редакції Положення про порядок організації виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 20 грудня 2024 року № 153 (далі – Постанова № 153), що набрала чинності 01 січня 2025 року та була прийнята на заміну постанови Правління

Національного банку України від 23 березня 2022 року № 60.

Постановою № 153 приведено у відповідність до Закону України “Про адміністративну процедуру” з урахуванням особливостей адміністративного провадження в Національному банку, установлених змінами до спеціальних законів, зокрема до Закону № 361-IX:

- Положення про порядок організації та здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), затверджене постановою Правління Національного банку України від 30 червня 2020 року № 90 (у редакції постанови Правління Національного банку України від 04 квітня 2024 року № 37) (далі – Положення № 90);
- Положення № 106.

Оновлені норми Положення № 90 та Положення № 106 регламентують процедури Національного банку, спрямовані на захист прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб під час здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері санкційного законодавства, (набрали чинності з 01 січня 2025 року).

Також Національний банк урегулював порядок інформування банками та установами про розбіжності між отриманими ними в результаті здійснення належної перевірки та розміщеними в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (далі – ЄДР) відомостями про кінцевих бенефіціарних

власників (далі – КБВ) та структуру власності клієнта шляхом внесення змін до відповідних нормативно-правових актів з питань фінансового моніторингу.

Так, банки та установи з 01 вересня 2024 року мають повідомляти про виявлення розбіжностей між відомостями про КБВ та структуру власності клієнта держателя ЄДР Міністерство юстиції України. Раніше такі повідомлення надсилалися Державній службі фінансового моніторингу України.

Зокрема, зазначеними змінами передбачено:

- строк для встановлення банком / установою наявності/ відсутності розбіжностей щодо КБВ та структури власності клієнта;
- банк / установа визначає наявність розбіжностей та повідомляє про виявлені розбіжності згідно з порядком, установленим Міністерством юстиції України;
- перехідний період, упродовж якого банки та установи мають привести у відповідність до зазначених змін відповідні анкети клієнтів / переліки клієнтів та реєстр розбіжностей про КБВ та структуру власності.

Зазначені зміни затверджені постановою Правління Національного банку України від 05 жовтня 2024 року № 121 “Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань фінансового моніторингу” (далі – Постанова № 121) (набрала чинності 08 жовтня 2024), якою внесені зміни до:

- Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку

України від 19 травня 2020 року № 65 (зі змінами);

- Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 28 липня 2020 року № 107 (зі змінами).

Відповідно до функцій Національного банку, визначених Законом № 361-IX, Національний банк забезпечує надання методологічної, методичної та іншої допомоги суб'єктам первинного фінансового моніторингу (банкам / установам) у сфері фінансового моніторингу, в тому числі надає рекомендації та роз'яснення з питань застосування законодавства в цій сфері.

Зокрема, за підтримки Міжнародного валютного фонду Національний банк за результатами опрацювання матеріалів проведених перевірок з питань дотримання суб'єктами первинного фінансового моніторингу вимог законодавства щодо застосування ризик-орієнтованого підходу до політично значущих осіб підготував та направив банкам / установам роз'яснення та рекомендації з відповідних питань, що відповідають стандартам FATF, з прикладами кейсів перевірок (листи від 06 лютого 2024 року № 25-0005/9103 та від 31 серпня 2024 року № Р/25-0005/66138).

Рекомендації та роз'яснення з питань фінансового моніторингу, відповіді на запитання банків / установ з питань фінансового моніторингу розміщуються на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку України.

Національний банк забезпечує надання методологічної, методичної та іншої допомоги суб'єктам реалізації санкцій – банкам та установам, у тому числі надає рекомендації та роз'яснення з питань дотримання санкційного законодавства. Рекомендації та роз'яснення Національного банку з питань санкційного законодавства розміщуються на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку.

Національна платіжна система “Український платіжний простір”

Упродовж 2024 року на виконання Стратегії Національного банку ми й далі спрямовували наші зусилля на збільшення кількості емітентів та розширення інфраструктури приймання платіжних карток Національної платіжної системи “Український платіжний простір” (далі – НПС “ПРОСТІР”).

Учасники НПС “ПРОСТІР”

У 2024 році розпочали діяльність у статусі емітента та/або еквайра чотири банки: АТ “УНІВЕРСАЛБАНК”, АТ “КРИСТАЛБАНК”, АТ “КОМІНБАНК” та АТ “КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК”. Водночас у системі припинено участь трьох банків:

- АТ “АЛЬПАРІ БАНК” та АТ “БАНК ПОРТАЛ” – у зв'язку з прийнятим ними рішенням про припинення здійснення банківської діяльності;
- АТ “КРЕДИТВЕСТ БАНК” – у зв'язку з прийнятим банком рішенням про припинення здійснення картокової діяльності.

На кінець 2024 року НПС “ПРОСТІР” налічувала 49 учасників. Із них підключено до Центрального маршрутизатора та розрахунково-клірингового центру НПС “ПРОСТІР” 38 учасників.

Платіжна інфраструктура НПС “ПРОСТІР”

У 2024 році розширено інфраструктуру приймання платіжних карток НПС “ПРОСТІР”, зокрема:

- АТ “УНІВЕРСАЛБАНК”, АТ “КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК”, АТ “КРИСТАЛБАНК” та АТ “КОМІНБАНК” налаштували мережу власних платіжних пристроїв;
- ТОВ “НоваПей” впровадило інтернет-еквайринг для платіжних карток НПС “ПРОСТІР” та налаштувало приймання цих платіжних карток у мобільному застосунку “Нова Пошта”;
- АТ “УКРСИББАНК” та АТ “А-БАНК” забезпечили можливість здійснення операції покупки з видачею готівки на касах торговельних мереж (сервіс “готівка на касі”), де ці банки є еквайрами. Наразі для платіжних карток НПС “ПРОСТІР” такий сервіс налаштовано в мережах всіх банків-еквайрів, які його надають в Україні;
- АБ “УРКГАЗБАНК”, АТ “А-БАНК” та АТ “УКРСИББАНК” налаштували приймання платіжних карток НПС “ПРОСТІР” для здійснення оплати товарів та послуг з використанням технології “термінал у смартфоні”;
- АТ “ТАСКОМБАНК” реалізувало поповнення платіжних карток системи готівкою у власних терміналах самообслуговування.

Також вісім банків-учасників системи завершили налаштування своїх безконтактних банкоматів для забезпечення можливості обслуговування безконтактних платіжних карток НПС “ПРОСТІР” із використанням NFC-модуля. Тепер здійснення безконтактних операцій платіжними картками системи із безконтактним чипом доступно клієнтам у банкоматах АТ КБ “ПРИВАТБАНК”, АТ “ОЩАДБАНК”, АТ “УКРСИББАНК”, АТ “Райффайзен Банк”, АТ “ПРАВЕКС БАНК”, АТ “А-БАНК”, АТ “СЕНС БАНК”, ПАТ “Банк Восток” та АТ “КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК”.

Наразі розрахунки платіжними картками НПС “ПРОСТІР” можна здійснити в 508 тис. торговельних платіжних терміналів та в 15 тис. банкоматів, що становить майже 100% від загальної кількості цих платіжних пристроїв в Україні.

Платіжні картки НПС “ПРОСТІР” та операції з їх використанням

Протягом 2024 року АТ “ОТП БАНК”, АТ “КРИСТАЛБАНК” та АТ “ТАСКОМБАНК” розпочали роботу в статусі емітентів НПС “ПРОСТІР”. На кінець року випуск платіжних карток НПС “ПРОСТІР” здійснювали 16 учасників системи.

Загальна кількість платіжних карток НПС “ПРОСТІР”, емітованих банками-учасниками системи на кінець 2024 року, становила 455 тис. шт., із них активних платіжних карток – 205 тис. шт. (45% від загальної кількості).

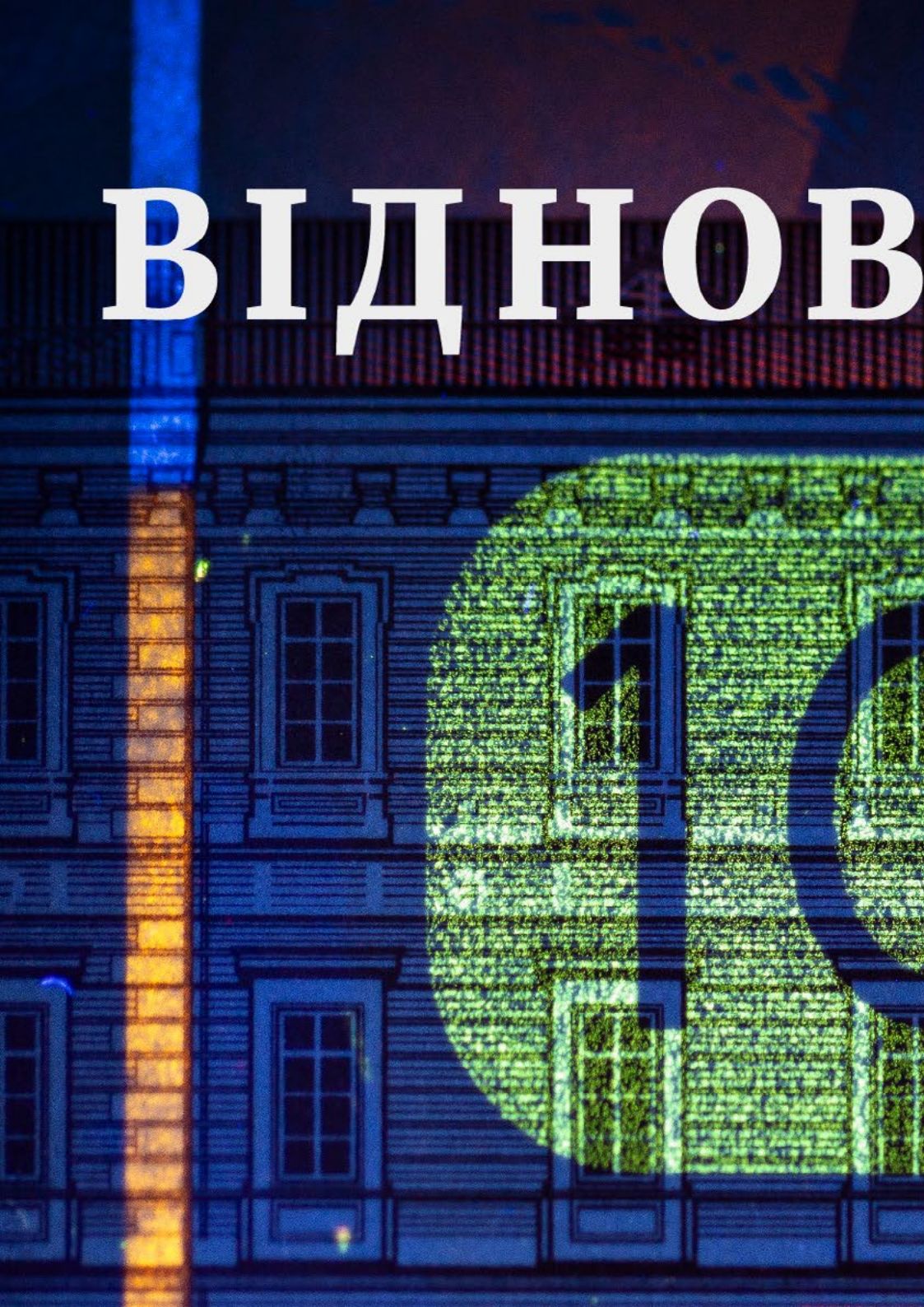
У 2024 році держателі платіжних карток НПС “ПРОСТІР” частіше використовували їх для здійснення безготівкових операцій, про що свідчить зростання частки безготівкових операцій у загальній кількості операцій за 2024 рік – до 80% (у 2023 році було 78%). Також відбулось зростання суми безготівкових платіжних операцій на одну активну платіжну картку на 19% (з 6 361 грн до 7 592 грн).

Безпечні розрахунки платіжними картками НПС “ПРОСТІР” у мережі Інтернет

АТ “ТАСКОМБАНК”, АТ “А-БАНК”, ТОВ “НоваПей” налаштували для своїх торговців, яким ці учасники надають послуги Інтернет-еквайрингу, технологію захисту операцій електронної комерції PROSTIR e-Secure.

АТ “КРИСТАЛБАНК” забезпечив здійснення посиленої автентифікації держателів власних платіжних карток НПС “ПРОСТІР”, з використанням цієї технології, за операціями без фізичної присутності цих платіжних карток у мережі Інтернет.

ВІДНОВЛЕННЯ

Ціль 3/5

**Фінансова система
працює на відновлення
країни**

ЦІЛЬ 3

ФІНАНСОВА СИСТЕМА ПРАЦЮЄ НА ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ

Роль фінансового сектору у відновленні країни: розвиток кредитування

У червні 2024 року Рада з фінансової стабільності схвалила Стратегію з розвитку кредитування (далі – Стратегія), у якій зазначене цілісне бачення ключових засад розвитку кредитування в Україні та необхідних для їх реалізації дій для сприяння стійкому відновленню економіки країни. Умови кредитування бізнесу та населення поліпшуються з огляду на забезпечення макроекономічної стабільності завдяки послідовній політиці Національного банку та Уряду України і значній міжнародній допомозі, зокрема рівень ставок за кредитами знижується. Однак попит на кредити сегментований, а для низки галузей та регіонів діють значні воєнні ризики, які ускладнюють доступ до необхідних фінансових ресурсів.

Метою Стратегії є забезпечення фінансовими ресурсами процесу відновлення енергетичної інфраструктури та активізація позитивних

трендів на ринку кредитування шляхом стимулювання попиту, спрямованого на підвищення обороноздатності країни, зокрема з боку підприємств оборонно-промислового комплексу, переробної промисловості, сільського господарства та бізнесу на деокупованих і наближених до фронту територіях – “територіях стійкості”. Реалізація заходів Стратегії відбувається за двома фокусами: активізація кредитування пріоритетних напрямів в умовах воєнного стану та розвиток законодавчої бази для подальшого стимулювання ринкового кредитування.

Метою Національного банку в межах Стратегії визначені подальше підтримання макрофінансової стабільності та регулювання сектору з урахуванням балансу між забезпеченням фінансової стабільності й розвитком кредитування.

Національний банк одразу розпочав виконання заходів у межах своєї відповідальності:

1. Орієнтуючись на визначені Стратегією заходи, для поживлення запуску та реалізації нових проєктів із залученням кредитних коштів, у тому числі в пріоритетних галузях економіки (оборонно-промислового комплексу, енергетиці, переробній промисловості, сільському господарстві), та сприяння розширенню участі банківського сектору у фінансуванні відбудови енергетичних потужностей Національний банк встановив тимчасові особливості оцінки кредитного

ризик за спеціалізованими кредитами на період дії воєнного стану та одного року після його припинення чи скасування.

Національний банк для підвищення ефективності механізмів проектного та об'єктного фінансування, у тому числі консорціумного кредитування, ухвалив комплекс рішень³⁷ для стимулювання залученості банківського сектору до фінансування проектів із відбудови економіки країни. Такі рішення спрямовані на адаптацію механізмів оцінки кредитних ризиків (зокрема за проектним фінансуванням) до умов воєнного стану, поживавлення запуску та реалізації нових проектів, у тому числі відбудови зазначених вище пріоритетних галузей економіки.

Також зазначеними рішеннями запроваджено підвищені значення коефіцієнтів ліквідності забезпечення у формі обладнання / устаткування, призначеного для використання у сферах енергетики, розподіленої генерації енергії (0,9 – у разі прийняття такого обладнання в забезпечення на підставі права довірчої власності; 0,75 – у разі прийняття такого обладнання в заставу). Такі підвищені значення коефіцієнтів ліквідності банки мають право застосовувати за кредитами, наданими після 01 червня 2024 року для придбання обладнання / устаткування, що призначене для використання / експлуатації у сферах енергетики, розподіленої генерації енергії.

2. Також з огляду на відкриття ринку землі для юридичних осіб в Україні та запуск діяльності Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві Національний банк уніс зміни³⁸ до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, а саме:

- розширив перелік прийнятного забезпечення, вартість якого приймається до розрахунку кредитного ризику на гарантії Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві;
- підвищив коефіцієнти ліквідності окремих видів забезпечення, зокрема для землі сільськогосподарського призначення.

Зазначені зміни створюють передумови для ширшого використання землі як ліквідного забезпечення за банківськими кредитами та сприяють розширенню кредитної підтримки сільськогосподарських виробників.

3. З метою вдосконалення порядку визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями та підвищення ефективності управління банками України проблемними активами Національний банк уточнив підходи до визначення непрацюючих активів, а також припинення визнання дефолту боржника³⁹. Відповідно до змін також визначено умови

припинення визнання активів непрацюючими та дефолтними. Окрему увагу приділено реструктуризованим активам, зважаючи на підвищені ризики таких активів і визначені підходи в європейському законодавстві.

4. З метою збереження доступу до кредитування боржників, майно яких знищено або зазнало пошкоджень внаслідок російської збройної агресії, з урахуванням норм Закону України від 01 грудня 2022 року № 2823-IX “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо підтримки позичальників, майно яких було знищено або зазнало пошкоджень внаслідок збройної агресії російської федерації проти України” (далі – Закон № 2823-IX) банкам надано право⁴⁰ протягом періоду дії воєнного стану та 365 календарних днів після його припинення чи скасування під час оцінки кредитного ризику не враховувати факт визнання дефолту боржника за кредитом, наданим за договором, на який поширюється положення Закону № 2823-IX.

5. Національний банк розширив перелік винятків зі встановлених заборон щодо проведення банками активних операцій з пов'язаними особами⁴¹. Такі винятки спрямовані на розширення учасників ринку кредитування, а саме лізингових компаній, які належать до складу однієї з банком банківської групи.

³⁷ Постанови Правління Національного банку України від 08 червня 2024 року № 66 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України” та від 28 вересня 2024 року № 118 “Про затвердження Змін до Правил роботи банків у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану”.

³⁸ Постанова Правління Національного банку України від 06 квітня 2024 року № 39 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України”.

³⁹ Постанова Правління Національного банку України від 01 травня 2024 року № 52 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України”.

⁴⁰ Постанова Правління Національного банку від 03 серпня 2024 року № 96 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України”.

⁴¹ Постанова Правління Національного банку від 08 червня 2024 року № 66 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України”.

Зазначені вище заходи доповнювалися координованими зусиллями банківського сектору. За сприяння Національного банку 20 банків із часткою понад 85% чистих активів сектору підписали в червні 2024 року меморандум про готовність фінансувати відновлення енергетики. Положення меморандуму враховують потреби різних категорій малого, середнього та великого бізнесу і домогосподарств. Зокрема, підприємці можуть залучати фінансування на кращих умовах для проєктів із будівництва сонячних, вітрових чи біогазових станцій, побудови газотурбінних та газопоршневих електростанцій, придбання промислових акумуляторів, накопичувачів тощо. Базова ставка кредитування відповідно до зазначеного меморандуму – від 13,5% річних (або UIRD3M + 0,5% на перший рік фінансування, а далі – не більше UIRD12M +3%).

Разом це дало відчутні позитивні результати для кредитування енергетики. Так, банки за червень – грудень 2024 року отримали майже 3 500 заявок від бізнесу на кредитування проєктів із відновлення енергетичної інфраструктури на загальну суму 72,8 млрд грн та розпочали фінансування проєктів (надали кредити та відкрили ліміти) на суму 10,5 млрд грн. Обсяг валового портфеля кредитів на енергетичні потреби юридичних осіб з урахуванням погашення станом на початок січня становив 6,6 млрд грн. Загальна профінансована з червня потужність генерації за наданими бізнесу позиками становить понад 470 мВт. Крім того, банки кредитують і населення: загалом із червня на енергетичні потреби громадянам надано 5 270 кредитів на суму 657 млн грн.

Одночасно низку заходів на реалізацію Стратегії здійснив Уряд України: зроблено кроки для підтримки оборонної промисловості, частково посилено фокус програми “Доступні кредити 5-7-9%” на позичальників, які цього потребують, здійснено компромісне запровадження нових екологічних та соціальних вимог до оцінки позичальників.

Отже, низка заходів Стратегії вже виконана і дала позитивні результати. Передусім йдеться про першочергові заходи з активізації кредитної підтримки банками пріоритетних галузей в умовах воєнного стану.

Подальша реалізація Стратегії сприятиме розширенню доступу до кредитних ресурсів та розвитку підприємництва, залученню інвестицій, створенню нових робочих місць, поверненню українців із-за кордону. Це питання фінансової безпеки країни та інструменту розбудови динамічної і конкурентоспроможної економіки, здатної до сталого розвитку та євроінтеграції. Тож надалі Національний банк та інші державні інституції переходитимуть до подальших фокусів Стратегії: розвитку законодавчої бази для удосконалення інфраструктури кредитування та сприяння врегулюванню непрацюючих кредитів.

Організація технологічного доступу учасників фінансового ринку до інформації з державних реєстрів

2024 рік став роком втілення в життя Концепції технологічної моделі інформаційної взаємодії

між учасниками фінансового ринку та держателями державних реєстрів, розробленої у 2023 році. Йдеться про можливість комплексного отримання копій електронних документів та/або окремих даних із них, сформованих за допомогою застосунку “Дія” (тобто “комплексний шеринг”).

Запропонована модель комплексного шерингу дає змогу учасникам фінансового ринку в межах одного запиту отримати одночасно як електронні копії кількох цифрових документів, так і окремі відомості про свій фінансовий стан (наприклад, довідки про доходи, ОК-5, ОК-7). Важливо, що згода клієнта на обмін інформацією в такий спосіб є обов’язковою. Водночас лише клієнт обирає, якій фінансовій установі та які відомості він хоче надати.

Для впровадження цієї моделі ухвалено постанову Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2024 року № 423 “Деякі питання комплексної передачі електронних копій документів, окремої інформації (відомостей, даних), що в них міститься, засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг”, якою затверджується порядок комплексного передавання електронних копій документів та інформації, сформованих засобами зазначеного порталу.

Також наказом Міністерства фінансів України від 21 серпня 2024 року № 410 внесено зміни до Положення про реєстрацію фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків. Міністерство цифрової трансформації вже розпочало роботу над технічною реалізацією цієї моделі.

Ці нововведення спрощують та прискорюють процес отримання фінансових послуг. Ідентифікація, верифікація, відкриття рахунків, оформлення кредитів та інших фінансових операцій забезпечуватимуться завдяки оперативному доступу до електронних копій документів та необхідної інформації про фінансовий стан і платоспроможність клієнта з державних реєстрів у режимі реального часу.

Також із метою підвищення ефективності виконання функцій у Національному банку у 2024 році впроваджено систему електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів “Трембіта”. Національний банк вже розпочав організацію електронної інформаційної взаємодії з Міністерством юстиції засобами системи “Трембіта”.

Розвинена інфраструктура ринків капіталу як каталізатор залучення інвестицій на відновлення країни

Протягом 2024 року інфраструктура ринків капіталу України продовжувала розвиватися, незважаючи на виклики, пов’язані з наслідками повномасштабної війни. Основні зусилля спрямовані на забезпечення стабільності роботи інфраструктури ринків капіталу, швидку адаптивність до потреб учасників ринку та розвиток інфраструктури з урахуванням євроінтеграційних процесів країни.

У 2024 році депозитарій Національного банку завдяки розробленим та перевіреним на практиці протоколам із підтримання безперервної діяльності продовжував безперебійно здійснювати облік та обслуговувати обіг облігацій внутрішньої державної позики (далі – ОВДП), у тому числі військових облігацій. Крім того, депозитарій Національного банку забезпечував обслуговування багатоетапної реструктуризації зовнішнього державного боргу України. Депозитарієм Національного банку успішно забезпечено проведення двох етапів комплексних процедур із голосування власників облігацій зовнішніх державних позик України (далі – ОЗДП) та обміну ОЗДП у депозитарній системі України для всіх інвесторів з урахуванням санкційних обмежень.

Зважаючи на тенденцію до збільшення інвестицій українців в ОВДП, а також на обмеженість у виборі операторів організованого ринку, Національний банк разом із Публічним акціонерним товариством “Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках” (далі – Розрахунковий центр) забезпечили можливість проводити нетингові розрахунки в цінних паперах за правочинами, укладеними поза організованим ринком капіталу. Депозитарій Національного банку доопрацював нормативно-правову базу та технічно реалізував у системі депозитарного обліку можливість проведення позабіржових розрахунків за ОВДП через центрального контрагента в режимі нетингу. Запроваджені нові технічні можливості сприятимуть розвитку проєктів, спрямованих на автоматизацію інвестицій в ОВДП, та підтримають тенденцію

до збільшення інвестицій українців у військові ОВДП.

Національний банк активно сприяє процесам, спрямованим на підвищення ефективності управління державним боргом. Так, упродовж 2024 року депозитарій Національного банку розробляв зміни до нормативно-правових актів та тестував у системі депозитарного обліку нові операції з метою забезпечення обслуговування проведення Міністерством фінансів аукціонів з обміну ОВДП, запуск яких запланований на 2025 рік.

Для підвищення прозорості та сприяння комплексному аналізу роботи вторинного ринку ОВДП Національний банк значно розширив перелік показників цього ринку, що оприлюднюються на сторінках його Офіційного інтернет-представництва. Розширення статистичної звітності також покликано спростити доступ українських та іноземних інвесторів до інформації про ринок ОВДП, поліпшити їх обізнаність щодо можливих операцій та характеристик випусків цінних паперів, що обслуговує депозитарій Національного банку, а також підвищити відповідність своєї діяльності міжнародним Принципам для інфраструктур фінансового ринку (PFMI).

У звітному періоді тривала робота над удосконаленням нормативно-правової бази щодо надання Національним банком депозитарних послуг депозитарію та депозитарної установи. Новий та оновлені нормативно-правові акти Національного банку (далі – НПА Національного банку) підвищують рівень правової визначеності під час провадження Національним банком

депозитарної діяльності, забезпечують прозорість умов надання депозитарних послуг та крайший доступ до інформації про послуги. Крім того, НПА Національного банку передбачено розширення переліку клієнтів та депонентів, яких може обслуговувати Національний банк під час виконання ним функції депозитарної установи. Зокрема, Національний банк може відкривати та обслуговувати рахунок у цінних паперах номінального утримувача для іноземної фінансової установи, що відповідає вимогам українського законодавства, та рахунок у цінних паперах власника для іноземного депозитарію. Зазначені зміни відкривають можливості для розширення взаємодії з партнером Національного банку – міжнародним центральним депозитарієм Clearstream Banking Luxembourg і сприятимуть залученню іноземних інвестицій в українські ринки капіталу.

У 2024 році для забезпечення доступу іноземних інвесторів до інструментів відбудови і відновлення України Національним банком та міжнародним депозитарієм Clearstream Banking Luxembourg здійснені практичні кроки для технічної імплементації розширеної взаємодії. На базі наявної інфраструктури Національного банку Clearstream готується до запуску на українському ринку ще одного лінку, який дасть змогу на додачу до державних цінних паперів ефективно залучати іноземні інвестиції в інші боргові цінні папери, спрямовані на відбудову і відновлення України. Іноземні інвестори за посередництва Clearstream зможуть вкладати кошти в облігації місцевих позик, інфраструктурні облігації, облігації міжнародних фінансових організацій та інші боргові фінансові інструменти,

спрямовані на підтримання економіки України та відбудову зруйнованої війною інфраструктури країни.

Національний банк також продовжував активну взаємодію з Публічним акціонерним товариством “Національний депозитарій України” (далі – Центральний депозитарій) та Розрахунковим центром, які разом із депозитарієм Національного банку виконують роль ключових елементів постторгової інфраструктури ринків капіталу України.

Національний банк, якому належать понад 83% акцій Розрахункового центру та 25% акцій Центрального депозитарію, бере активну участь в забезпеченні ефективного корпоративного управління в цих компаніях.

У звітному році Національний банк як мажоритарний акціонер Розрахункового центру сприяв реалізації положень Стратегії Розрахункового центру на 2023–2025 роки. Наглядова рада Розрахункового центру оцінила ступінь виконання індикаторів досягнення Розрахунковим центром стратегічних цілей за 2023 рік та з урахуванням пропозицій Правління Розрахункового центру переглянула цільові індикатори досягнення Розрахунковим центром стратегічних цілей на наступні періоди з метою їх актуалізації та пріоритизації.

Завдяки спільній активній роботі Наглядової ради Розрахункового центру та Правління Розрахункового центру у звітному році вжиті необхідні заходи для удосконалення процедур із забезпечення безперервності діяльності Розрахункового центру, оновлені плани з питань безперебійної діяльності та відновлення

критичних бізнес-процесів компанії в умовах дії воєнного стану, з урахуванням вимог Національного банку. У частині фінансових показників діяльності цій дочірній компанії вдалось досягнути значного перевищення фінансового результату компанії порівняно із запланованим у бюджеті Розрахункового центру на 2024 рік показником.

У звітному році Розрахунковий центр зосередив свої зусилля на розробленні та запуску нового сервісу для клієнтів із метою забезпечення централізованого клірингу за правочинами щодо цінних паперів, укладеними поза організованим ринком капіталу. Нова послуга передбачає, що Розрахунковий центр стає стороною кожного правочину як центральний контрагент та забезпечує нетинг правочинів щодо цінних паперів, укладених із дотриманням принципу “поставка цінних паперів проти оплати”. Обираючи таку модель вчинення правочинів, професійні учасники фактично отримують ті самі гарантії проведення розрахунків за угодами щодо цінних паперів, укладених на позабіржовому ринку, що наразі діють і для організованого ринку. Використовуючи технології Розрахункового центру, учасники ринку можуть укладати угоди щодо цінних паперів із дотриманням принципу “поставка цінних паперів проти оплати” на стандартних (типових) умовах без залучення біржі. Водночас Розрахунковий центр, який є центральним контрагентом, мінімізує кредитний ризик сторін правочину.

Також слід відзначити подальше вдосконалення сервісів Розрахункового центру за інструментами “РЕПО з контролем ризиків” та “Валютний своп з

контролем ризиків”, які стають дедалі більш затребуваними на ринку, про що свідчать зростаючі показники рівня відкритої позиції за інструментами з контролем ризиків. Також Розрахунковий центр приділяв значну увагу підвищенню ефективності своєї діяльності, відповідності міжнародним стандартам, оцінці власної результативності та операційної спроможності. Так, у 2024 році Розрахунковий центр першим серед центральних елементів інфраструктури ринків капіталу України пройшов офіційне оцінювання на відповідність своєї діяльності міжнародним Принципам для інфраструктур фінансового ринку (PFMI), яке проводив Національний банк. Загалом таке оцінювання Розрахункового центру проводиться вже вдруге, проте попереднє оцінювання було добровільним, оскільки мандат здійснювати оверсайт об’єктів інфраструктури ринків капіталу був юридично закріпленим за Національним банком лише у 2024 році.

У звітному році Національний банк як один із ключових акціонерів ефективно взаємодіяв із Центральним депозитарієм. Завдяки активній роботі Наглядової ради Центрального депозитарія та Правління Центрального депозитарію розроблені проекти нової Стратегії розвитку ІТ до 2027 року з урахуванням викликів воєнного часу, запитів на нові послуги від клієнтів та євроінтеграційний поступ. У 2024 році забезпечено безперервну діяльність Центрального депозитарію в умовах дії воєнного стану, проведено тестування двох сценаріїв забезпечення безперервності діяльності Центрального депозитарію в разі настання надзвичайних подій, зокрема тестування серверного обладнання, розташованого в основному ЦОД.

За результатами проведених тестувань визначені заходи з мінімізації недоліків та розроблені зміни до BCP та DRP компанії, затвердження яких заплановано на 2025 рік.

Центральний депозитарій продовжував підвищувати рівень цифровізації процесів та кіберстійкості інфраструктури. Особливу увагу приділено оновленню функціоналу авторизованої електронної системи для проведення загальних зборів акціонерів шляхом електронного голосування. Така авторизована електронна система дає змогу спростити організацію проведення загальних зборів акціонерів, зокрема, ознайомити їх з матеріалами, провести реєстрацію, голосування, обговорення питань порядку денного та підбиття підсумків зборів.

Завдяки стабільній і прибутковій діяльності Центрального депозитарію та Розрахункового центру в 2024 році забезпечено не лише безперебійну роботу інфраструктури ринків капіталу, але й виплачено сукупно майже 40 млн грн дивідендів із накопичених прибутків за попередні роки та успішних результатів 2023 року, які будуть спрямовані на підтримку державного бюджету країни під час війни.

Також Національний банк активно працює над узгодженням цільової моделі інфраструктури ринків капіталу із залученням до неї іноземних інвесторів.

Загалом 2024 рік став роком виконання важливих завдань – реагування інфраструктури ринків капіталу на потреби внутрішнього ринку, взаємодія із міжнародними партнерами, розширення можливостей для залучення іноземних інвесторів. Все це

створює міцний фундамент для подальшої інтеграції українських ринків капіталу з міжнародними фінансовими ринками та залучення інвестицій, необхідних для відбудови країни.

Посилення санкційної політики та розкриття інформації щодо зв’язків клієнтів із державою-агресором

У 2024 році Національний банк продовжував брати активну участь у процесах формування та реалізації санкційної політики у відповідь на злочини рф, у тому числі у межах міжвідомчої роботи з національними стейкхолдерами та в комунікації з іноземними санкційними координаторами та регуляторами. Інституційна спроможність Національного банку та ефективність санкційного треку значно посилилася завдяки напрацюванню експертизи профільного структурного підрозділу, що забезпечило удосконалення та посилення системного підходу до реалізації та формування санкційної політики.

У взаємодії з національними стейкхолдерами санкційної політики Національний банк підготував декілька пакетів санкційних пропозицій щодо застосування санкцій на новий строк та застосування санкцій вперше до низки компаній фінансової інфраструктури рф та їх власників і керівників, на підсилення секторальних санкцій Ради національної безпеки і оборони України (далі – РНБО) проти фінансових установ рф, застосованих за пропозиціями Національного банку у 2023 році.

Національний банк продовжив активну роботу у складі Міжвідомчої робочої групи з питань реалізації державної санкційної політики та експертних групах за окремими напрямками санкційної політики, зокрема з питань забезпечення використання російських активів, що підлягають стягненню в дохід держави, результатами чого є розширення дієвих санкційних ініціатив України на національному та міжнародному рівнях.

Крім того, з 08 березня 2024 року набрали чинності зміни до Закону України “Про банки і банківську діяльність”, відповідно до яких Міністерство юстиції України на період дії воєнного стану в Україні з метою вжиття заходів для реалізації повноважень, визначених Законом України “Про санкції”, зокрема щодо виявлення і розшуку активів визначених санкційних осіб⁴², має право на свій запит отримувати від Національного банку визначену цим законом інформацію про таких санкційних осіб та про відповідні активи. У межах такої взаємодії до Національного банку надійшло та опрацьовано більше 60 запитів від Міністерства юстиції України.

Продовжувалася плідна співпраця і координація з профільними регуляторами країн “санкційної коаліції”, результатами якої стала низка потужних санкційних пакетів, які включають як персональні, так і секторальні санкції. Зокрема, США застосували санкції до високопосадовців цб рф, Московської біржі та пов’язаних осіб, більше 50 російських банків, серед яких Газпромбанк, та провідних компаній фінансової інфраструктури рф. Також

запроваджені нові санкційні підпрограми ЄС щодо фінансових установ, що проводять операції на користь російського воєнно-промислового комплексу, та до банків, підключених до системи передавання фінансових повідомлень центробанку рф.

Національний банк також продовжив комунікацію з МВФ та центробанками партнерів України щодо розроблення механізмів використання заморожених російських суверенних активів та доходів від них на підтримку України. Постійною наполегливою комунікацією з партнерами щодо використання російських активів на користь України команда Національного банку зробила свій внесок в отримання принципового рішення країн G7 щодо виділення позики для України за рахунок прибутків від російських активів (ERA loans) та його подальшої реалізації.

Результатами спільної роботи Національного банку з Європейським центральним банком стала формалізація вимог до фінансових груп, зокрема RBI та UniCredit, щодо стратегії та плану скорочення присутності на ринку рф.

Національний банк у межах мандата регулятора фінансового ринку України також здійснював кроки, спрямовані на стимулювання прискорення виходу міжнародних фінансових груп із ринку рф/рб, використовуючи інструменти ліцензійних вимог до піднаглядних суб’єктів.

Так, Національний банк розширив перелік ознак небездоганної ділової репутації

власників істотної участі та керівників банків та установ України. Зокрема, ділова репутація власників істотної участі в банках та установах, у тому числі материнських банків міжнародних фінансових груп, представлених в Україні, може вважатися небездоганною, якщо такі групи не залишили ринки держав-агресорів і продовжують працювати на таких ринках через зареєстровані в рф/рб фінансові установи.

Відновлення бездоганної ділової репутації материнських банків міжнародних фінансових груп за таких обставин здійснюватиметься Національним банком за умови подання ними планів виходу з ринків держав-агресорів та зобов’язання щодо їх виконання.

Запроваджені Національним банком оновлені ліцензійні вимоги мають стати додатковим чинником для перегляду стратегій міжнародних банківських груп щодо подальшої роботи в рф/рб та разом із іншими заходами, що здійснює Національний банк та міжнародні партнери, прискорять їх повний вихід із ринку держави-агресора.

Удосконалення захисту прав споживачів

З 2019 року Управління захисту прав споживачів фінансових послуг розпочало системну роботу з аналізу звернень громадян. Це дає змогу виявляти критичні проблеми та недосконалі місця в діяльності фінансових

⁴² Тобто активів фізичних та юридичних осіб, зазначених у відповідних рішеннях Ради національної безпеки і оборони України та до яких застосовано санкцію у формі блокування активів відповідно до Закону України “Про санкції”, а також активів, щодо яких такі особи можуть прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними.

установ, створюючи механізми оперативного реагування на потреби споживачів.

Водночас діяльність Управління захисту прав споживачів фінансових послуг має комплексний характер і виходить за межі опрацювання звернень. Шляхом активної взаємодії з представниками фінансового сектору, профільними структурами та експертами вдається не лише ідентифікувати системні проблеми, але й ефективно впроваджувати необхідні законодавчі зміни для посилення захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг та ефективної роботи фінансових установ.

Так, у 2024 році постановою Правління Національного банку України від 14 березня 2024 № 29 затверджене Положення про порядок повідомлення надавачами фінансових або супровідних послуг про настання технічного збою або інших невідворотних обставин, згідно з яким у разі технічного збою чи інших об'єктивних причин, які унеможливають оцінювання кредитоспроможності споживача або дотримання строків надання інформації до бюро кредитних історій, Національний банк не застосовуватиме заходів впливу у вигляді накладення штрафу відповідно до абзацу вісімнадцятого частини другої статті 28 Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”.

У відповідь на виклики, спричинені обстрілами енергетичної інфраструктури України та пов'язаними із цим перебоями електропостачання, Національний банк спільно з Міністерством цифрової трансформації України запровадили інтерактивну мапу

чергових відділень банків у мобільному додатку “Порталу Дія” для інформування населення про працюючі банківські відділення. Інтегрована до “Порталу Дія” мапа відділень регулярно оновлюється. Управління захисту прав споживачів фінансових послуг відповідає за точність та актуальність даних завдяки щотижневому перегляду, що дає змогу громадянам мати надійні відомості про доступні банківські відділення в умовах складної інфраструктурної ситуації.

Протягом 2024 року Національний банк активно працював над підвищенням безбар'єрності фінансового ринку України. Результатами цієї роботи стали схвалені Методичні рекомендації з правил інклюзивного надання фінансових послуг в установах України (рішення Правління Національного банку України від 05 липня 2024 № 240-рш); затверджені зміни до ліцензійних умов банківської діяльності та до авторизаційних вимог діяльності надавачів фінансових послуг і фінансових платіжних послуг у частині безбар'єрності місць надання послуг (постанови Правління Національного банку України від 31 серпня 2024 № 104 та від 18 жовтня 2024 № 127 відповідно), а також прийнятий Закон України від 08 жовтня 2024 № 3994-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій Національного банку України з державного регулювання ринків фінансових послуг”, згідно з яким Національний банк набув повноваження з реалізації безбар'єрної політики на ринках фінансових послуг – регулювати та здійснювати нагляд за доступністю фінансових і супровідних послуг для людей

з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

Методичні рекомендації з правил інклюзивного надання фінансових послуг забезпечують установи практичним інструментарієм для впровадження політики безбар'єрності, включаючи чеклісти та рекомендації з обслуговування клієнтів з різними функціональними порушеннями.

Відповідно до змін у ліцензійних та авторизаційних умовах, надавачі фінансових / фінансових платіжних послуг зобов'язані забезпечити безбар'єрний доступ щонайменше у 50% відділень у кожному регіоні присутності та надавати клієнтам актуальну інформацію про такі відділення. Закон України від 08 жовтня 2024 № 3994-IX стимулює перехід банків та небанківських фінансових установ до інклюзивної політики обслуговування клієнтів.

Комунікація Національного банку з учасниками ринку щодо розвитку інклюзивних фінансових послуг свідчить про спільне бачення майбутнього фінансової системи України, що особливо важливо в умовах адаптації сотень тисяч громадян до нових умов життя внаслідок війни. У 2024 році 38 банків приєдналися до Хартії з фінансової інклюзії і реінтеграції ветеранів України, укладеної за взаєморозумінням Національного банку з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), висловивши в такий спосіб підтримку щодо фінансової інклюзії та реінтеграції ветеранів війни в Україні.

Управлінням захисту прав споживачів фінансових послуг проведено просвітницькі

заходи з підвищення рівня фінансової грамотності українських захисників і захисниць – пацієнтів центру з протезування, реконструктивної хірургії, реабілітації та психологічної підтримки постраждалих від війни Superhumans Center, а також проведено спільну із зовнішніми експертами ЄБРР роботу над Проєктом рекомендацій щодо економічної інтеграції демобілізованих працівників.

У 2024 році Національний банк осучаснив порядок здійснення нагляду за додержанням законодавства України про захист прав споживачів фінансових та платіжних послуг, затвердивши зміни до Положення про здійснення Національним банком України нагляду за додержанням об'єктами нагляду законодавства України про захист прав споживачів фінансових послуг та обмежених платіжних послуг, вимог щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості, затвердженому постановою Правління Національного банку України від 02 вересня 2022 № 198 (у редакції постанови Правління Національного банку України від 28 вересня 2023 року № 118) (зі змінами). Зміни спрямовані на створення прозорої та справедливої екосистеми фінансових, супровідних, платіжних та обмежених платіжних послуг через посилення захисту інтересів споживачів, запровадження чіткого порядку камеральних перевірок для виявлення порушень із боку надавачів таких послуг, а також застосування професійного судження під час здійснення нагляду за додержанням законодавства України про захист прав споживачів.

З метою реалізації повноважень, передбачених у частині третій статті 4 Закону України

“Про фінансові послуги та фінансові компанії”, затверджено Положення про визнання належності послуги чи операції до фінансової / обмеженої платіжної послуги та виявлення здійснення безліцензійної діяльності на ринку небанківських фінансових послуг і платіжному ринку, затверджене постановою Правління Національного банку України від 04 вересня 2024 № 105, яке визначає порядок прийняття рішень про належність або неналежність певних послуг чи операцій, які за своєю суттю містять ознаки одного чи декількох видів фінансових послуг згідно з Законом України “Про фінансові послуги та фінансові компанії” та/або спеціальними законами, до певного виду фінансових послуг, визначених у частині першій статті 4 зазначеного Закону, а також про заборону надання певних послуг, що не передбачені в частині першій статті 4 Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, але за своєю суттю містять ознаки одного чи декількох видів фінансових послуг згідно з цим Законом та/або спеціальними законами.

Протягом 2024 року Національний банк брав активну участь у робочих нарадах Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики й учасників ринку супровідних послуг з метою обговорення законопроєкту щодо вдосконалення державного регулювання та функціонування кредитних бюро. 28 листопада 2024 року Верховною Радою України зареєстровано проєкт Закону “Про кредитну історію” за реєстр. № 12260.

Важливим кроком у диджиталізації фінансових послуг стало запровадження наприкінці 2024 року нового порядку укладання

електронних договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, що посилює безпеку та прозорість фінансових правочинів.

Відповідно до постанови Правління Національного банку України від 04 грудня 2024 № 144 електронний договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів повинен містити електронний підпис споживача та кваліфікований електронний підпис уповноваженої особи страховика з електронною позначкою часу. Важливою новацією стала заборона надання паперових або електронних копій договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів замість оригінального примірника. Ці нормативні зміни спрямовані на забезпечення максимальної юридичної чіткості та захисту прав сторін під час укладення електронних договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, а також на повне дотримання вимог Цивільного кодексу України. Нові правила наберуть чинності з 01 липня 2025 року, що надає учасникам ринку достатньо часу для адаптації до оновлених вимог.

Крім того, затверджено вимоги до розкриття споживачу інформації про страхового посередника та вимоги до порядку реалізації страхового продукту як додаткового до інших товарів, робіт або послуг, що не є страховими (постанова Правління Національного

банку України від 26 грудня 2024 № 173). Зокрема, визначено перелік інформації, яку страховий посередник зобов'язаний надати споживачу стосовно своєї діяльності до укладення договору страхування, а також з метою запобігання нав'язування договору страхування, визначені обмеження щодо реалізації страхових продуктів, що є додатковими до інших товарів, робіт, послуг.

Також вищезазначеним актом Національний банк оновив вимоги до розкриття інформації та розміщення інформаційного документа про стандартний страховий продукт на вебсайтах страховиків та страхових посередників. Зокрема, уточнено вимоги до розкриття інформації про страховий продукт, що не є стандартним, вимоги до розкриття інформації про стандартний страховий продукт страховими посередником, у якого немає власного вебсайту, а також визначено перелік інформації про страховий продукт обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, що має надаватися споживачу до укладення договору.

У 2024 році продовжилася робота з підвищення фінансової грамотності населення. Управління захисту прав споживачів фінансових послуг долучилося до розроблення матеріалів для Всеукраїнської інформаційної кампанії із захисту прав споживачів фінансових послуг “Знай свої права: страхування”. Надані роз'яснення стосувалися основоположних питань: як обирати страхову компанію, на що звертати увагу під час укладення договору, де шукати інформацію про страхові продукти, як діяти під час страхового випадку та в разі порушення прав споживачів тощо.

Одним із завдань кампанії стало ознайомлення українців із законодавчими змінами на страховому ринку у зв'язку з уведенням у дію нових Законів України “Про страхування” та “Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”. Оновлене законодавство спрямоване на підвищення стійкості страхового ринку та запровадження жорсткіших вимог до страховиків щодо розкриття інформації про умови страхових продуктів.

Безбар'єрні фінансові послуги та фінансова інклюзія

Фінансова інклюзія має велике значення для зростання економіки України та є однією з глобальних ініціатив Національного банку, яка має на меті забезпечити населення, незалежно від їхнього соціального становища, рівними можливостями та доступом до фінансових послуг і ресурсів.

Особливо гострою стала потреба запровадження фінансової інклюзії в умовах тривалої війни, яка негативно впливає на доступ до фінансових послуг малого та середнього бізнесу в районах, наближених до зони збройного конфлікту, малонаселених, віддалених, звільнених територіях, а також для певних груп населення. Така потреба пов'язана зі скороченням банківських відділень та банкоматів внаслідок руйнування або зупинення роботи, втрату рентабельності, відсутності електроенергії та перебоїв зі зв'язком.

Ураховуючи те, що Національний банк як драйвер змін визначає фінансову інклюзію одним із ключових пріоритетів своєї інституційної стратегії, регулятором оновлено концепцію розвитку фінансової інклюзії, яка передбачає заходи, спрямовані на:

- збереження присутності фінансових установ та розширення форматів фізичного обслуговування шляхом адаптації вимог для потреб фізичного обслуговування клієнтів на деокупованих та віддалених територіях, а також в зоні бойових дій;
- мобілізацію нефінансової інфраструктури для надання фінансових послуг за допомогою агентської схеми, а саме залучення компаній з розвинутими мережами роздрібного продажу (мережі магазинів, мережі АЗС, поштові оператори) для надання фінансових послуг через агентську схему;
- запровадження обмеженої банківської ліцензії, спрямованої на вирішення зростаючих викликів фінансової інклюзії, використовуючи наявну інфраструктуру та компетенції “останньої милі”. Беззаперечною умовою для отримання такої ліцензії є готовність забезпечити надання фінансових послуг на територіях та для груп населення, що наразі залишаються поза фінансовою системою.

За результатами напрацювань та проведених консультацій з ключовими учасниками ринку банківських та платіжних послуг, міжнародними експертами, ураховуючи передовий міжнародний досвід та стрімке зростання викликів фінансової інклюзії, Національний банк розробив проєкт законодавчої ініціативи

щодо уведення до банківського законодавства поняття обмеженої банківської ліцензії шляхом створення спеціалізованих банків та встановлення пруденційних і ліцензійних вимог Національного банку та обмежень для здійснення такої діяльності.

Обмежена банківська ліцензія дає змогу великим роздрібним та поштовим компаніям, що спеціалізуються на обслуговуванні великої кількості клієнтів та відділень, та спроможним виконати ліцензійні та пруденційні умови, створити окрему юридичну особу – банк фінансової інклюзії, що використовуватиме наявну інфраструктуру та надаватиме фінансові послуги населенню та малому бізнесу: зняття готівки, валютно-обмінні операції, платежі, заощадження та кредити по всій країні.

На підставі оновленої концепції розвитку фінансової інклюзії, затвердженої Правлінням Національного банку України 30 липня 2024, підготовлено проєкт Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку фінансової інклюзії в Україні”, який внесено та зареєстровано 19 вересня 2024 у Верховній Раді України (за реєстраційним № 12044).

Цей законопроект розроблений на виконання пункту 62 Меморандуму про економічну та фінансову політику з Міжнародним валютним фондом від 17 червня 2024 року, що передбачає підготовку законодавчої пропозиції щодо спеціалізованої та обмеженої банківської ліцензії, спрямованої на швидке вирішення зростаючих викликів фінансової інклюзії, використовуючи наявну інфраструктуру.

Зазначена ініціатива спрямована на забезпечення необхідних правових засад для появи на ринку фінансових послуг України нового виду надавачів – банків-операторів фінансової інклюзії, метою діяльності яких буде забезпечення належного доступу до фінансових послуг як громадян України, так і мікропідприємств у районах, наближених до зони збройного конфлікту, на звільнених територіях, а також соціально вразливих груп населення.

Зазначені вище заходи в цілому спрямовані на виконання Національним банком вимог законодавства України, досягнення стратегічних цілей, визначених Стратегією Національного банку, зосереджених на збалансованому регулюванні та нагляді, спрямованих на розвиток стійкої та спроможної банківської системи, прозорому та технологічному платіжному ринку, виявленню ризиків, потенційних проблем, негативних тенденцій у діяльності банків та своєчасного вжиття заходів наглядового реагування, розвитку інструментів нагляду з урахуванням оновлених Основних принципів ефективного банківського нагляду.

Підвищення рівня фінансової грамотності українців

Протягом 2024 року Національний банк здійснив багато важливих кроків для розвитку фінансової грамотності в Україні. Зокрема, затверджено Національну стратегію розвитку фінансової грамотності до 2030 року, оприлюднено Рамку фінансових компетентностей для дітей та молоді, підготовлено підручник для учнів 8 класу, проведено інформаційні кампанії

#КібербезпекаФінансів та #ЗнайСвоїПрава_Страхування тощо.

Також започатковано чотири щорічні ініціативи: конференцію FinLit Forum для педагогів, конференцію Money & Banking для науковців, Всеукраїнське тестування з фінансової грамотності для дорослого населення та Всеукраїнський чемпіонат з фінансової грамотності для школярів.

Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року

У липні Національний банк завершив роботу над Національною стратегією розвитку фінансової грамотності до 2030 року. Документ розроблявся за ініціативи Національного банку спільно з представниками державних органів, педагогами, учасниками фінансового ринку та громадськими організаціями.

Головним її завданням є створення та розвиток екосистеми фінансової грамотності в Україні.

Стратегія визначає п'ять ключових цілей:

- якісна базова фінансова освіта;
- відповідальне фінансове життя;
- фінансово обізнані підприємці;
- просунута цифрова фінансова грамотність;
- сприятлива екосистема для розвитку фінансової грамотності.

Вона охоплює різні вікові та соціальні групи: дітей, молодь, дорослих, підприємців, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та людей старшого віку. Її реалізація сприятиме зміцненню фінансової стійкості населення та формуванню відповідальної фінансової поведінки.

Рамка фінансових компетентностей дітей та молоді України

Також у 2024 році оприлюднено Рамку фінансових компетентностей дітей та молоді України, над якою Національний банк працював разом із Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерством освіти і науки України та Національною комісією з цінних паперів і фондового ринку. В документі визначено ключові фінансові компетентності для дітей та молоді віком від 5 до 18 років, охоплюючи знання, навички та ставлення, необхідні для відповідального управління фінансами та використання фінансових послуг.

Рамка базується на міжнародних підходах, зокрема моделі OECD/INFE Core Competencies Framework on financial literacy for Youth, адаптованій до українського контексту. Очікуємо, що її практичне застосування сприятиме впровадженню фінансової грамотності в освітній процес, розробленню сучасних навчальних програм та матеріалів. Вона також стане основою для реалізації фінансової освіти в межах концепції Нової української школи та сприятиме підвищенню загального рівня фінансової обізнаності в суспільстві.

Всеукраїнське тестування з фінансової грамотності

З нагоди 100-річчя Всесвітнього дня заощаджень (31 жовтня) Національний банк ініціював на базі освітнього сайту з фінансової грамотності “Гаразд” масштабне тестування для дорослих. Під час тестування кожен охочий міг пройти самодіагностику фінансових знань

та отримати персональні рекомендації щодо поліпшення своєї фінансової обізнаності.

Особливість тестування полягала в тому, що учасникам було запропоновано 20 реальних фінансових ситуацій, з якими стикаються споживачі фінансових послуг у повсякденному житті. Це дало змогу учасникам не лише перевірити свої знання, а й навчитися ухвалювати обґрунтовані фінансові рішення.

Близько 52 тис. користувачів відвідали онлайн-платформу тестування, а більше 23 тис. учасників перевірили свої фінансові знання та пройшли тест повністю. З них 13% правильно відповіли на всі запитання. Планується, що надалі цей проєкт стане щорічним і сприятиме підвищенню фінансової обізнаності населення.

Робота з педагогами, дітьми та молоддю

Протягом року Національний банк зосередив зусилля на розробленні навчально-методичних матеріалів та підготовці педагогів до викладання курсу “Підприємництво та фінансова грамотність”, який із 2025–2026 навчального року стане обов’язковим для всіх восьми класів.

Авторський колектив Національного банку спільно з видавництвом “Освіта” підготував підручник для 8 класу, електронний додаток, робочий зошит для учнів, а також презентації для вчителів. Розпочато роботу над методичними матеріалами для педагогів і курсом для Всеукраїнської школи онлайн.

Педагоги вже розпочали “пілотування” та апробацію навчальних матеріалів у закладах освіти. У липні – серпні 2024 року відбулося навчання вчителів “пілотних” шкіл на безкоштовному дистанційному курсі “Підприємництво і фінансова грамотність. 8 клас”, який успішно завершили 189 педагогів з усіх областей України. Також триває безкоштовний курс “Фінансова грамотність для освітян” на платформі Prometheus, на який зареєструвалися близько 20 тисяч педагогів.

Крім того, проведено низку заходів для педагогів, дітей та молоді:

- “День гривні” – понад три тисячі учасників;
- “Тиждень заощаджень” – близько 33 тисяч учасників;
- «Освітній марафон “Омріяна професія – банкір”» – 253 амбасадори фінансової грамотності (працівники банків і педагоги) провели заходи для понад 9,7 тис. учасників;
- разом із ГО Junior Achievement Україна започатковано новий щорічний проєкт – Всеукраїнський чемпіонат з фінансової грамотності, на який подали заявки понад 450 закладів середньої освіти з різних областей України;
- Global Money Week.

Інформаційна кампанія Global Money Week

Національний банк вдесяте став координатором Global Money Week в Україні – міжнародної кампанії з підвищення фінансової обізнаності дітей та молоді. У межах кампанії відбулися конкурси, вебінари, віртуальні екскурсії.

У заходах, що тривали з 18 до 24 березня, взяли участь понад 152 000 учасників із майже 3 500 організацій та закладів освіти (у п'ять разів більше, ніж у 2023 році). Загалом інформаційні публікації кампанії охопили понад 1,1 млн переглядів, що свідчить про зростаючий інтерес до фінансової освіти в Україні.

У межах Global Money Week відбувся національний відбір European Money Quiz. У змаганнях взяли участь більше 4,2 тис. школярів із 400 закладів освіти з усієї України. Команда-переможця з Тернопільського кооперативного фахового коледжу представляла Україну на європейських змаганнях у Брюсселі.

Крім того, в межах Global Money Week започатковано нову ініціативу – конференцію з фінансової грамотності FinLit Forum для педагогів. Участь у першому Форумі взяли близько 2 500 представників міжнародних організацій, державних органів, фінансового ринку, експертів та освітян. Основна тема обговорення – розвиток фінансової грамотності в шкільній освіті. Зокрема, обговорили питання інтеграції фінансової грамотності в шкільну освіту, підготовку до викладання нового предмета та міжнародний досвід у сфері фінансової освіти.

Заходи з платіжної безпеки

Чотири роки поспіль Національний банк проводить освітні заходи з платіжної безпеки. Цього року розпочали з Дня безпечного інтернету, до якого долучилися 2 565 педагогів, які провели уроки з платіжної безпеки для понад 110 тисяч учнів і студентів.

Із травня до грудня тривала інформаційна кампанія #КібербезпекаФінансів – спільний освітній проєкт Національного банку та Державної служби спеціального зв'язку та інформації України. Кампанія спрямована на підвищення обізнаності щодо платіжної безпеки та формування навичок захисту фінансових даних у цифровому середовищі.

#КібербезпекаФінансів стала продовженням кампанії #ШахрайГудбай, яку ми проводили в попередні роки.

У межах кампанії ми розповідали, як захиститися від фішингу, убезпечити свої акаунти в соціальних мережах та на пристрої, створювати надійні паролі, налаштовувати багатофакторну автентифікацію та дотримуватися інших важливих правил кібербезпеки.

До проєкту долучилися понад 80 партнерів, зокрема банки, платіжні системи, мобільні оператори, мережі магазинів, маркетплейси, АЗС, ТРЦ, інтернет-провайдери, комунальні підприємства, державні установи, асоціації, громадські та міжнародні організації.

Завдяки партнерам інформаційні матеріали #КібербезпекаФінансів були поширені на радіо й телебаченні, в онлайн- та друкованих медіа, блогерами, телеграм-каналами, через смс-розсилання, зовнішню та банерну рекламу, а також рекламу в метро (у тому числі в потягах), центрах надання адміністративних послуг, центрах зайнятості, сервісних центрах Пенсійного фонду України та навіть у відділах державної реєстрації актів цивільного стану.

Загалом було поширено понад 39 млн інформаційних повідомлень.

Також за ініціативи Національного банку в закладах освіти пройшов місяць платіжної безпеки, в межах якого майже 500 педагогів провели заняття для 32,5 тис. учнів і студентів.

На завершення року опубліковано онлайн-адвент-календар з корисною інформацією про платіжну безпеку. За три тижні його переглянули 48,5 тис. разів.

Інформаційна кампанія #ЗнайСвоїПрава_Страхування

Із липня до жовтня цього року Національний банк провів інформаційну кампанію #ЗнайСвоїПрава_Страхування з метою інформування громадян про зміни в законодавстві щодо захисту прав споживачів страхових послуг, а також для підвищення їх обізнаності про права й обов'язки у сфері страхування.

До кампанії вдалося залучити понад 40 партнерів, серед яких державні інституції, страхові та банківські асоціації, банки, сервіси онлайн-страхування, медіа та автошколи.

Під час кампанії надавалися роз'яснення громадянам, як обрати страхову компанію, на що звертати увагу під час укладення договору, як отримати повну інформацію про страхові продукти та що робити в разі порушення прав страхувальників. Загалом було поширено понад сім млн інформаційних повідомлень.

Благодійні ініціативи

Також Національний банк проводив інформаційні та освітні заходи з популяризації культури благодійності, а також був ініціатором благодійної акції.

Спільно з Superhumans Center та за підтримки банків-партнерів ПУМБ, ПриватБанк і Ощадбанк проведено благодійну акцію зі збору монет #SuperCoins з метою об'єднати зусилля українців та зібрати кошти для допомоги українським військовим і цивільним, які постраждали внаслідок бойових дій.

Учасники благодійної акції #SuperCoins пожертвували майже 3,6 млн грн. Основною рушійною силою благодійної акції стали діти та молодь, які, зокрема, збирали монети в закладах освіти. Загалом до акції долучилися понад 210 тис. дітей, студентів та освітян з усієї України.

Також у грудні Національний банк традиційно долучився до організації заходів у межах Всеукраїнського дня добрих справ #ЩедрийВівторок, залучивши до них близько 133 000 осіб.

Основними заходами в межах зазначеної ініціативи стали:

- проєкт “Школа благодійності. Інклюзія”, який зібрав 1 610 педагогів;
- “Марафон добрих справ”, до якого долучилося 115,4 тис. учасників.
- заняття “З добром у серці, з Україною в душі”, в якому взяли участь 6,8 тис. учасників;
- конкурс “Поважай, розумій та будь вдячним!” – більше 700 учасників, 9,1 тис. переглядів конкурсного відео.

“Марафон добрих справ” мав широкий спектр спрямування, зокрема: допомога військовим, постраждалим внаслідок воєнних дій, дітям, людям похилого віку, тваринам, природоохоронні ініціативи.

Музей грошей Національного банку України

Протягом року Музей грошей проводив екскурсії у форматі офлайн та онлайн. Проведено 110 онлайн-заходів (більше восьми тисяч учасників) та понад 250 офлайн-екскурсій, які відвідали понад п'ять тисяч осіб.

Також Музей грошей розвивав напрям із підвищення кваліфікації педагогів, для яких провів 13 вебінарів, які відвідало більше 2,3 тис. освітян.

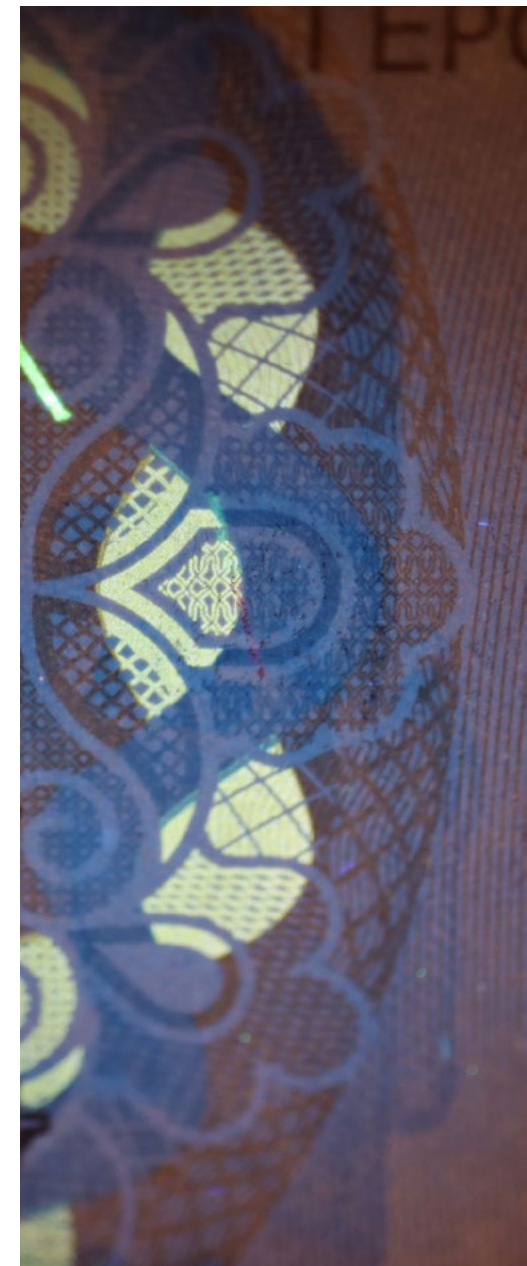
У вересні в межах заходів до Дня гривні Музей грошей провів першу щорічну нумізматичну конференцію “Money & Banking: гроші та банки в історії Європи”.

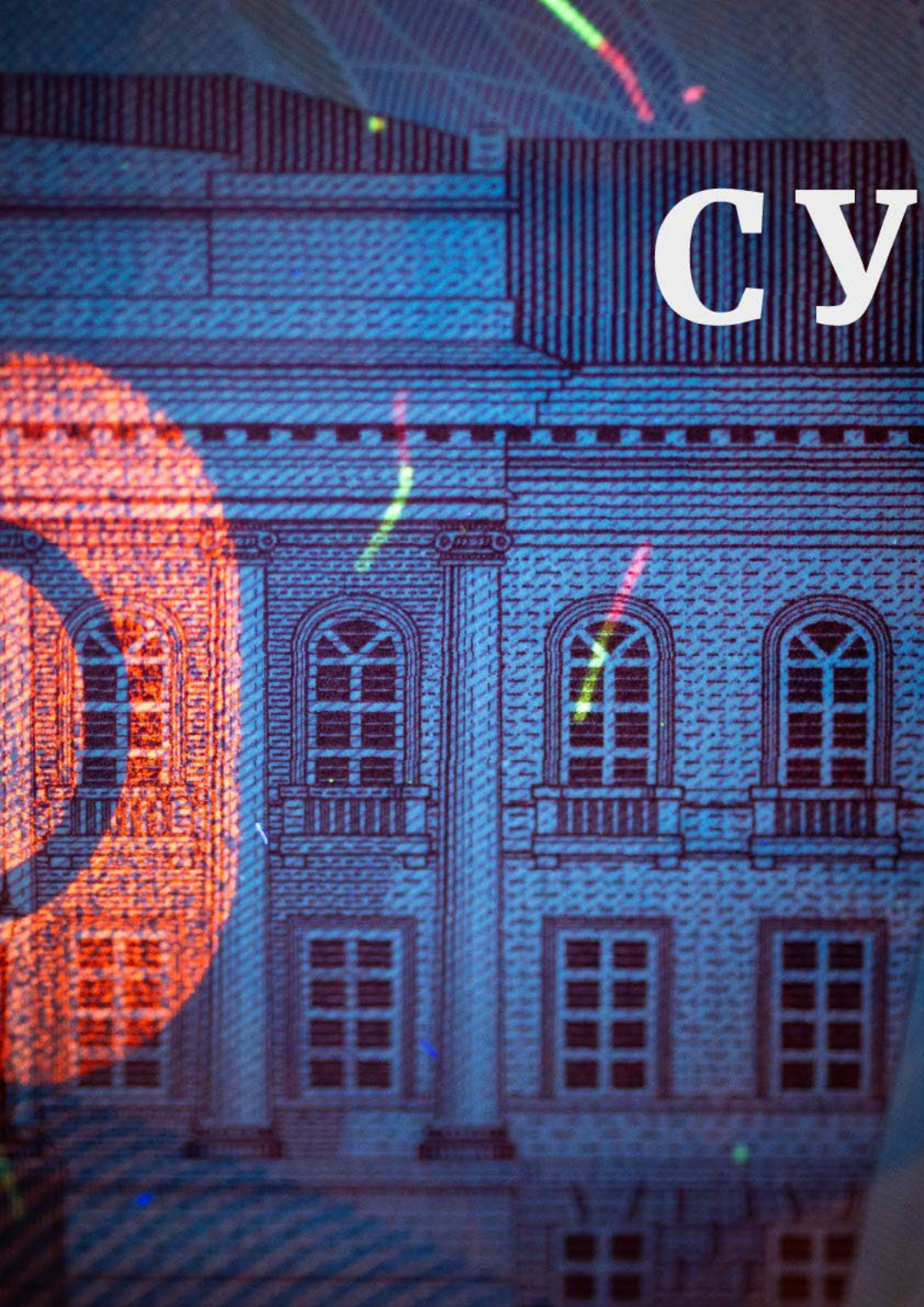
Захід об'єднав понад 120 експертів з історії, нумізматики, банківництва, мистецтвознавства та археології.

Конференція включала шість тематичних секцій, присвячених історії грошового обігу, банківській справі, дизайну банкнот та ролі нумізматики.

Ключовою темою стало відновлення історичної назви “шаг” замість “копійка”. Ініціативу підтримали учасники конференції.

Загалом захід став майданчиком для наукових дискусій та обміну досвідом, а також підтвердив роль Національного банку у формуванні українських нумізматичних традицій. Надалі конференція буде проводитися щороку.

СУЧАСНІ

Ціль 4/5

Сучасні фінансові
послуги

ЦІЛЬ 4

СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ

Стійкість, ефективність та клієнтоорієнтованість готівкового обігу

Готівкові гроші мають суттєве значення для суспільства та є важливим елементом будь-якої економіки. У зв'язку з цим стійкість та ефективність готівкового обігу набуває вирішального значення для забезпечення безперерйного функціонування фінансової системи країни як єдиного механізму.

Упродовж 2024 року з метою забезпечення стійкості, ефективності та клієнтоорієнтованості готівкового обігу Національний банк і надалі передавав запаси готівки на зберігання до уповноважених банків (АТ “Ощадбанк”, АТ КБ “ПриватБанк”, АТ “Райффайзен Банк” та АТ “ПУМБ”). На умовах укладених договорів уповноважені банки зберігають запаси готівки Національного банку відповідно до встановлених лімітів в усіх областях України, а також у місті Києві.

Водночас для зниження ризиків можливих втрат готівки Національний банк подбав про мінімізацію лімітів запасів готівки Національного банку на зберіганні в

підрозділах уповноважених банків у регіонах, розташованих поблизу зон ведення активних бойових дій. Крім того, у цих регіонах отримана від Національного банку готівка одразу надходила до операційних кас банків для здійснення виплат населенню та військовим.

Упродовж 2024 року підрозділи Національного банку видали з запасів готівки уповноваженим банкам та банкам України банкнот і монет на загальну суму 279,6 млрд грн (у 2023 році – 248,8 млрд грн). Надходження готівки від уповноважених банків та банків України за 2024 рік становило 215,5 млрд грн (у 2023 році – 201,1 млрд грн). Зокрема, надійшло 155,1 млрд грн не придатної до обігу готівки. Це в 2,6 раза більше, ніж у 2023 році (у 2023 році – 59,3 млрд грн), що свідчить про поліпшення якості готівки в обігу.

Для забезпечення стійкості та ефективності готівкового обігу в умовах воєнного стану протягом 2024 року Національний банк, з одного боку, без обмежень підкріплював банки банкнотами і монетами, а з іншого, – здійснював подальшу децентралізацію зберігання резервних фондів Національного банку, щоб мінімізувати ризики та забезпечити збереження готівки. Водночас упродовж 2024 року діяла норма про видачу готівки у гривнях з рахунку клієнта в сумі, що не перевищує 100 000 гривень на день, крім деяких виключень (виплата заробітної плати та соціальних виплат тощо).

Удосконалення нормативної бази

З метою оптимізації механізмів управління готівкою Національний банк доопрацював нормативно-правові та розпорядчі акти, що регулюють готівковий обіг.

Так, рішенням Правління Національного банку України від 03 жовтня 2024 року № 360-рш затверджено Модель організації готівкового обігу України та інфраструктури Національного банку України, яка передбачає оновлений підхід до регулювання готівкового обігу з метою мінімізації ризиків та посилення ролі Національного банку як касового центру. З огляду на кон'юнктурні ризики Національний банк прийняв рішення про використання в Україні частково делегованої моделі організації готівкового обігу. Це передбачає комплексний підхід щодо оптимізації готівкового обігу, зокрема, стосовно делегування частини функцій комерційному сектору завдяки використанню мережі локацій уповноважених банків для зберігання запасів готівки з метою своєчасного забезпечення готівкою в необхідних номіналах, сумах та належної якості. Також передбачається оптимізація витрат Національного банку на готівковий обіг одночасно із забезпеченням належного рівня контролю на всіх етапах функціонування готівкового циклу.

Крім того, протягом 2024 року до Інструкції про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 25 вересня 2018 року № 103 (зі змінами), вносилися зміни, які передбачали, зокрема:

- запровадження контролю за здійсненням касових операцій банками під час

обслуговування клієнтів за допомогою системи технологічного відеоконтролю та контролю за обробленням готівки юридичними особами, що отримали ліцензію на здійснення операцій з готівкою та здійснюють діяльність з оброблення та зберігання готівки;

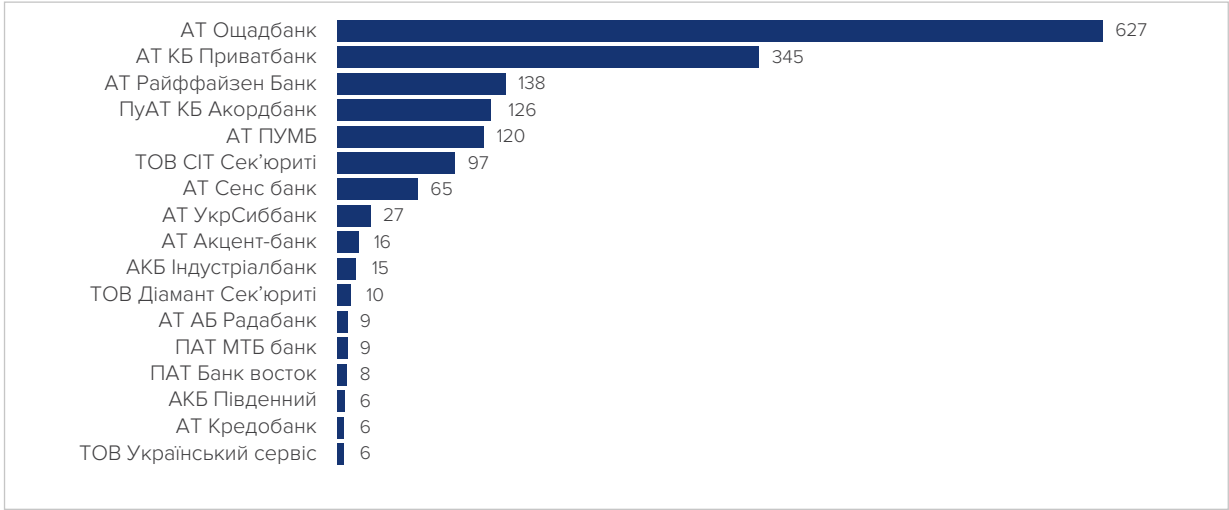
- унеможливлення проведення фінансових операцій з готівкою, які містять високий ризик їх можливого використання з протиправною метою, встановлення певних обмежень під час виконання платіжних операцій у готівковій формі на переказ коштів без відкриття рахунку, а також зменшення строку проведення досліджень готівки в Національному банку;
- вдосконалення вже впроваджених Національним банком вимог щодо оброблення готівки національної валюти.

Про інкасацію

Протягом 2024 року на ринку готівкового обігу 23 банки та 11 СІТ-компаній здійснювали діяльність з інкасації коштів та перевезення валютних цінностей. Усього протягом 2024 року проінкасовано готівки від клієнтів та ПТКС на суму понад 1 404 млрд грн, доставлено до клієнтів – 121 млрд грн, перевезено готівки – на суму понад 4 050 млрд грн, включаючи міжбанківські перевезення та обслуговування банкоматів.

У 2024 році банки та СІТ-компанії мали 1 682 оперативних автомобілі, якими обслуговували 59 129 точок інкасації клієнтів, 11 425 точок клієнтів з доставки готівки, 6 411 банківських відділень, 15 080 банкоматів та 23 805 ПТКС.

Наявність оперативного автотранспорту та автомобілів супроводження в розрізі банків та СІТ-компаній – 15 найбільших банків

Протягом 2024 року вдосконалено систему ліцензування юридичних осіб для роботи на ринку готівкового обігу, зокрема приведено її у відповідність до вимог Закону України “Про адміністративне провадження”.

Також у 2024 році доопрацьовано нормативно-правову базу, яка регулює діяльність на ринку інкасаційних послуг, зокрема щодо приведення її у відповідність до вимог Закону України “Про Національний банк України”, використання великовантажного оперативного автотранспорту, обслуговування клієнтів, уточнення вимог до оформлення супровідних документів тощо.

Одним із дієвих заходів щодо стабілізації готівкового обігу та зниження зустрічних перевезень готівки залишається значне використання населенням послуги зі зняття “готівки на касі”, яку надають тисячі роздрібних торговців (на касах у торговельних мережах магазинів, АЗС, аптек тощо). Максимальна сума одноразового зняття готівки становить не більше 6 000 грн.

Забезпечення в обігу готівки високої якості та її достатності

Безперервне забезпечення потреб економіки готівкою у необхідних номіналах, сумах та належної якості наразі набуває вирішального значення для забезпечення клієнтоорієнтованості готівкового обігу.

Так, станом на 01 січня 2025 року в готівковому обігу країни перебувало банкнот і монет на загальну суму 822,4 млрд грн.

Зокрема, в обігу перебувало:

- 2,6 млрд шт. банкнот на суму 814,3 млрд грн;
- понад 14,8 млрд шт. розмінних та обігових монет на суму майже 8,0 млрд грн;
- понад 25,4 млн шт. пам’ятних та інвестиційних монет на суму понад 157,1 млн грн.

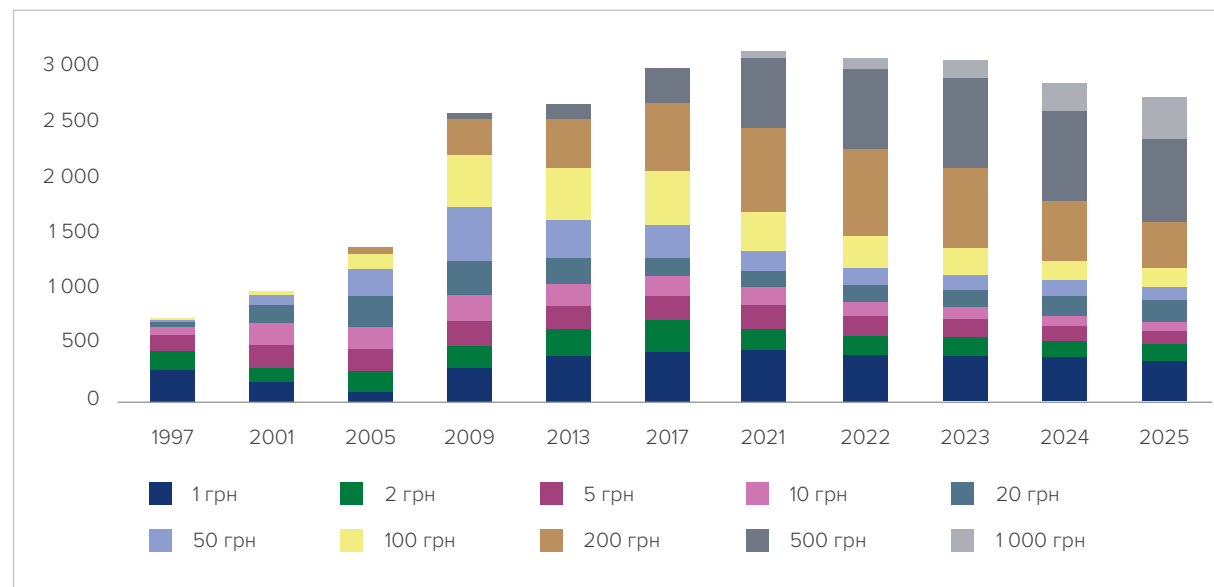
Загалом за 2024 рік кількість банкнот в обігу зменшилася на 120,6 млн шт. (на 4,4%), монет – збільшилася на 341,7 млн шт. (на 2,4%).

Найбільше за кількістю в готівковому обігу перебуває банкнот номіналом 500 гривень та розмінних монет номіналом 10 копійок (27,3% та 27,8% відповідно).

Водночас на кінець 2024 року в готівковому обігу країни перебувало майже 354 млн шт. банкнот найвищого номіналу 1 000 гривень (введені в обіг понад п’ять років тому – із 25 жовтня 2019 року).

Станом на 01 січня 2025 року на одного українця припадало 63 банкноти (на 3 шт., або на 4,5%, менше порівняно з 2023 роком), а розмінних та обігових монет, які є засобом платежу, – 186 шт. (на 9 шт., або на 5,1%, більше порівняно з 2023 роком) (станом на 01 січня 2024 року банкнот – 66 штук та монет – 177 штук).

Кількість банкнот в обігу (на початок року), млн шт.

У 2024 році Національний банк і надалі вилучав розмінні монети дрібних номіналів 1, 2, 5, 25 копійок та монет 1 грн (старого зразка, виготовлених до 2018 року). Усього починаючи з 01 жовтня 2019 року до 31 грудня 2024 року було вилучено з обігу монет номіналами 1, 2, 5 та 25 копійок та 1 грн (старого зразка, виготовлених до 2018 року) у кількості 311,42 млн шт. Це 4,2 % від загальної кількості монет зазначених номіналів, що перебували в обігу станом на 01 жовтня 2019 року (7 439,7 млн шт.). Зокрема, номіналами: 1 коп. – 8,90 млн шт., 2 коп. – 5,08 млн шт., 5 коп. – 46,88 млн шт., 25 коп. – 172,02 млн шт. та 1 грн – 78,54 млн шт.

У структурі готівки в обігу монети дрібних номіналів (1, 2, 5 та 25 копійок, які вже перестали бути засобом платежу) враховуються доки громадяни можуть їх обміняти на монети та банкноти інших номіналів, що перебувають в обігу. Здійснити такий обмін можна до кінця воєнного стану в Україні та протягом 90 календарних днів із дати його припинення або скасування.

Також наразі триває поступове вилучення з обігу та заміна банкнот зразків 2003–2007 років (тобто старого зразка) таких номіналів:

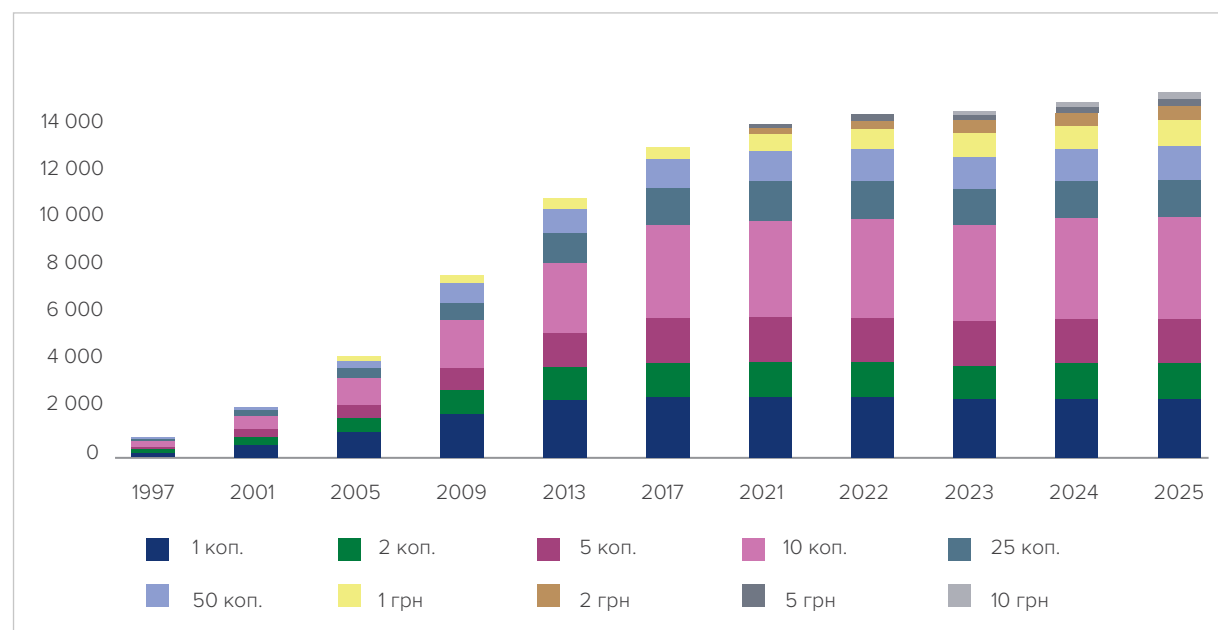
- 1 та 2 гривні – з 01 жовтня 2020 року;
- 5, 10, 20 та 100 гривень – з 01 січня 2023 року;
- 500 гривень – з 01 серпня 2024 року;
- 50 та 200 гривень – з 01 листопада 2024 року.

Банкноти номіналами 20, 50, 100, 200 та 500 грн старого зразка поступово замінюються на банкноти аналогічних номіналів

сучасного покоління (зразка 2014 року та наступних років випуску), які мають вдосконалений дизайн та посилену систему захисту. Водночас громадянам не потрібно спеціально обмінювати банкноти старого зразка. Громадяни можуть без обмежень розраховуватися банкнотами старого зразка, оскільки ці банкноти наразі залишаються дійсними платіжними засобами.

До 33-ї річниці Незалежності України в серпні 2024 року Національний банк випустив модифіковані банкноти національної валюти (номіналами 50, 500 та 1 000 грн), доповнивши їх дизайн гаслом сучасної України: “СЛАВА УКРАЇНІ! ГЕРОЯМ СЛАВА!”. Модифіковані банкноти випускатимуться в обіг для заміни

Кількість монет в обігу (на початок року), млн шт.

зношених та пошкоджених банкнот з метою підвищення якості готівки в обігу та перебуватимуть в обігу як законний платіжний засіб разом з іншими банкнотами відповідних номіналів попередніх років випуску.

Загалом готівково-грошовий обіг в Україні у 2024 році характеризувався збільшенням обсягів готівки в обігу на 58,0 млрд грн, або на 7,6% (за 2023 рік збільшення готівки в обігу відбулося на 48,3 млрд грн, або на 6,7%).

Залишки готівки в касах банків станом на 01 січня 2025 року становили 62,7 млрд грн, що є їх найбільшим значенням за останні 20 років. За 2024 рік обсяги залишків готівки в касах банків збільшилися на 14,45 млрд грн, або на 30% (за 2023 рік залишки готівки в касах банків зменшилися на 0,8 млрд грн, або майже на 1,7%).

У 2024 році спостерігалось збільшення обсягів касових оборотів банків та CIT-компаній за надходженнями готівки, а також за видачами готівки до / з кас банків. Порівняно з попереднім роком обсяги касових оборотів за надходженнями готівки до кас банків та CIT-компаній збільшилися на 324,9 млрд грн (або на 13,0%), а за видачами готівки з кас банків – на 319,0 млрд грн (або на 12,5%).

У 2024 році, якщо порівняти з попереднім роком, найбільші обсяги збільшення спостерігалися за такими напрямками надходження готівки:

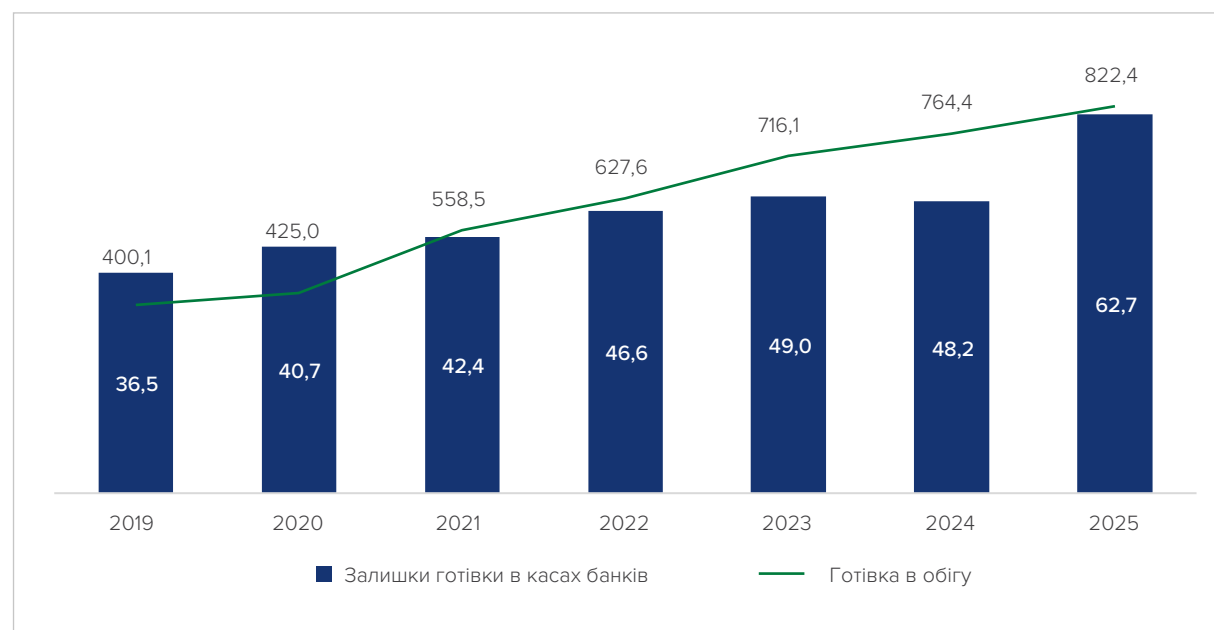
- торговельна виручка – на 30,3 млрд грн, або на 3,6%, – до 875,2 млрд грн;
- від продажу іноземної валюти – на 317,7 млрд грн, або в 2,4 раза, – до 550,2 млрд грн;

- на інші цілі – на 105,2 млрд грн, або в 1,6 раза, – до 273,3 млрд грн.

Водночас у 2024 році спостерігалось скорочення обсягів надходження готівки до кас банків, зокрема, за такими напрямками:

- надходження готівки з використанням платіжних карток – скоротилися на 81,1 млрд грн, або на 11,1%, – до 648,8 млрд грн;
- надходження на рахунки за вкладками фізичних осіб – на 17,9 млрд грн, або на 23,1%, – до 59,6 млрд грн;
- надходження виручки від усіх видів послуг – на 31,3 млрд грн, або на 8,0%, – до 360,5 млрд грн.

Готівка в обігу та залишки готівки в касах банків (на початок року), млрд грн

Також необхідно зазначити, що у 2024 році порівняно з попереднім роком спостерігалось збільшення видачі готівки з кас банків за такими напрямками:

- за платіжними картками – на 305,2 млрд грн, або на 14,3%, – до 2 443,8 млрд грн;
- видача з рахунків закладами фізичних осіб – на 13,4 млрд грн, або на 37,4%, – до 49,2 млрд грн.

Водночас у 2024 році спостерігалось скорочення обсягів видачі готівки через каси банків за придбану іноземну валюту – на 7,2 млрд грн, або на 7,2%, – до 93,2 млрд грн.

Сальдо валютно-обмінних операцій (перевищення надходження готівкової гривні до кас банків від продажу іноземної валюти над видачами гривні за придбану іноземну валюту) за 2024 рік становило майже 457,0 млрд грн, що в 3,5 рази більше, ніж за 2023 рік (132,0 млрд грн).

Про стан перерахування готівки

З метою забезпечення стійкості готівкового обігу в 2024 році Національний банк значно активізував роботу щодо підвищення якості готівки в обігу.

Так, за 2024 рік оброблено на автоматизованих системах оброблення банкнот (BPS 1040/M7) 899,4 млн шт. банкнот. Це на 92,0 млн шт. банкнот більше порівняно з 2023 роком. Зокрема, перераховано придатних до обігу 176,4 млн шт. банкнот, зношених – 2,6 млн шт. банкнот. Ручна доробка знадобилася для 8,7 млн шт. банкнот. На автоматизованих системах оброблення

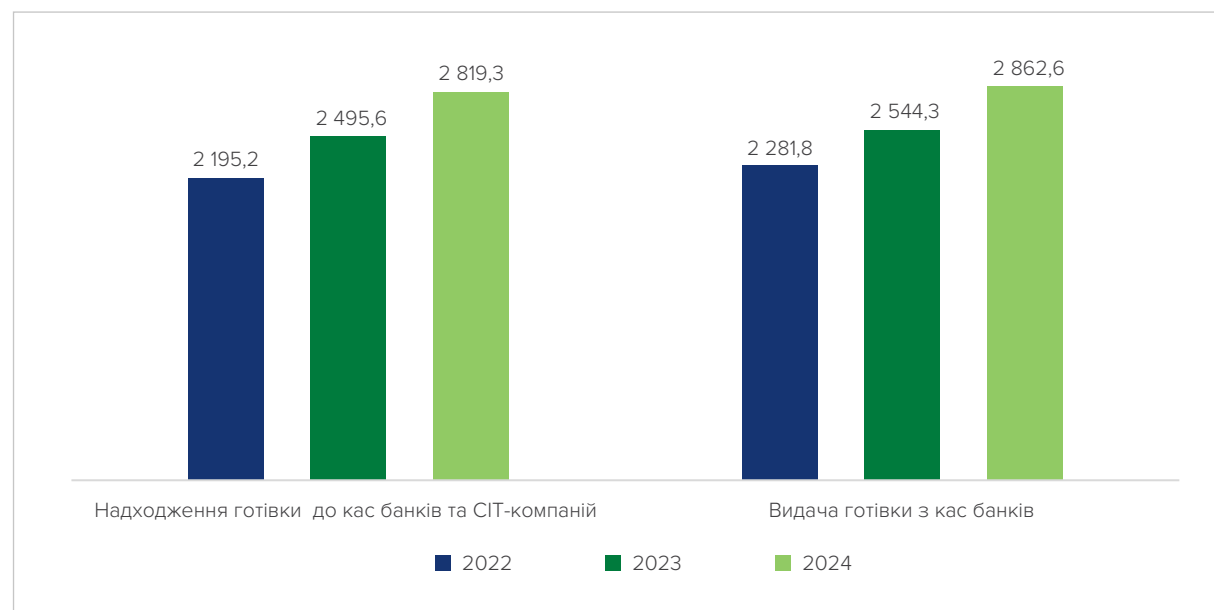
банкнот знищено 711,7 млн шт. не придатних до обігу банкнот.

Водночас від банків до підрозділів Національного банку впродовж 2024 року надійшло на перерахування 566,6 млн шт. придатних до обігу банкнот, що на 19% менше, ніж за 2023 рік (701,1 млн шт. у 2023 році).

Зокрема, надійшло від банків та СІТ-компаній на перерахування придатних до обігу банкнот:

- до підрозділів грошового обігу в регіонах – 240,9 млн шт., що на 16% менше, ніж за 2023 рік (288,1 млн шт.);
- до Центрального сховища – 325,6 млн шт., що на 21% менше, ніж за 2023 рік (413 млн шт.).

Касові обороти банків та СІТ-компаній, млрд грн

Вилучення зношених банкнот

У межах забезпечення клієнтоорієнтованості готівкового обігу та з метою підвищення якості готівки в обігу протягом 2024 року проводилася робота щодо вилучення з обігу зношених банкнот.

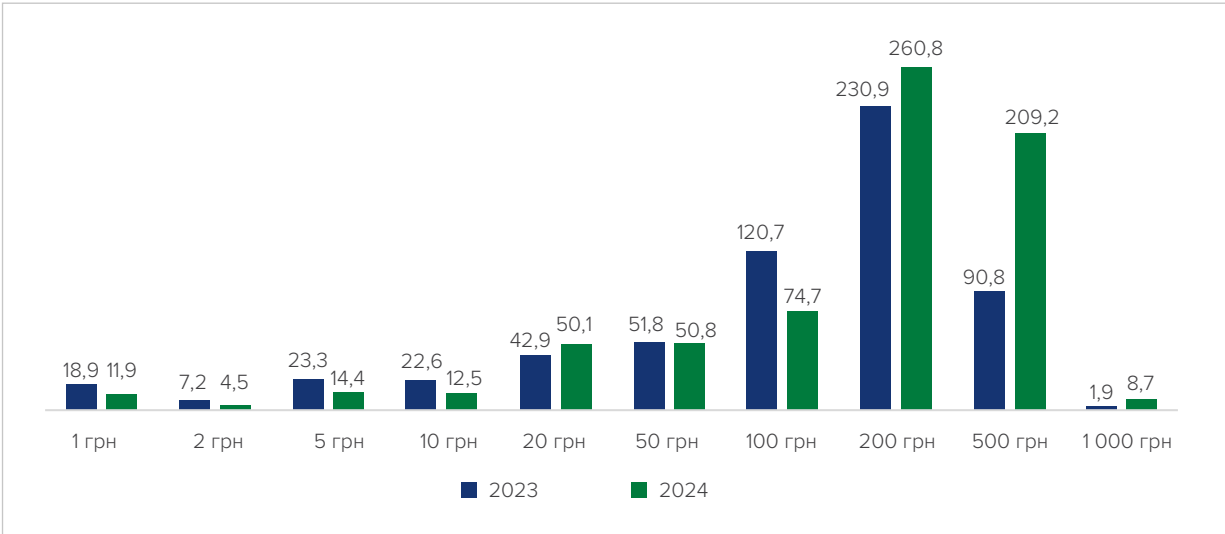
Так, за 2024 рік обсяг вилучених з обігу Національним банком та уповноваженими банками зношених банкнот становив 697,7 млн шт. на суму 176,7 млрд грн. За кількістю вилучених зношених банкнот це на 14% більше, ніж було вилучено зношених банкнот за 2023 рік (610,97 млн шт. на суму 109,4 млрд грн).

У 2024 році, якщо порівняти з попереднім роком, збільшились обсяги вилучення з обігу зношених банкнот номіналом 20 грн, а також банкнот великих номіналів. Найбільші обсяги вилучення зношених банкнот у 2024 році спостерігалися за номіналом 200 грн (260,8 млн шт.) та 500 грн (209,2 млн шт., що в 2,3 раза більше, ніж було вилучено в 2023 році).

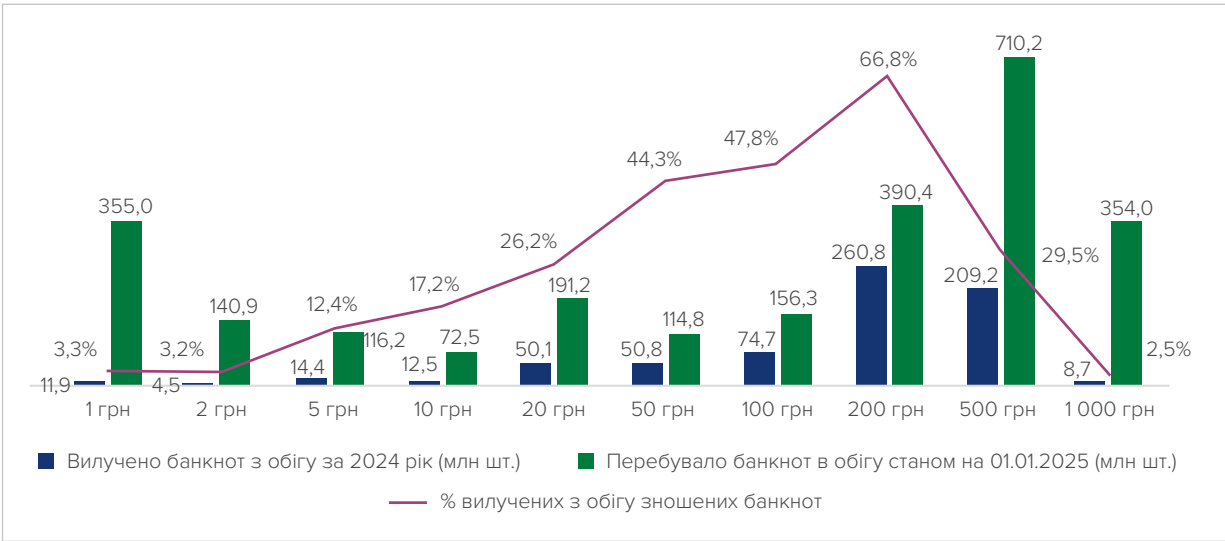
Усі вилучені з обігу за 2024 рік зношені банкноти гривні становлять понад чверть (26,8%) від кількості банкнот, що перебували в обігу станом на 01 січня 2025 року (2 601,5 млн шт.).

Найбільший відсоток вилучених з обігу за 2024 рік зношених банкнот щодо банкнот, які перебували в обігу станом на 01 січня 2025 року, припадає на такі номінали: 50 грн – 44,3%, 100 грн – 47,8% та 200 грн – 66,8%.

Кількість вилучених з обігу зношених банкнот у розрізі номіналів, млн шт.

Вилучено з обігу зношених банкнот за 2024 рік, відносно банкнот, які перебували в обігу станом на 01.01.2025 млн шт.

Про проведені перевірки та ревізії запасів готівки

У 2024 році здійснено 17 ревізій запасів готівки Національного банку на зберіганні та одну виїзну перевірку підрозділів уповноважених банків, розташованих в 11 містах України. Зокрема, в:

- АТ “Ощадбанк” – чотири ревізії та одна перевірка;
- АТ КБ “ПриватБанк” – п’ять ревізій;
- АТ “Райффайзен Банк” – чотири ревізії;
- АТ “ПУМБ” – чотири ревізії.

Зазначені ревізії та перевірки проводилися з метою контролю за дотриманням уповноваженими банками вимог Національного банку з питань організації роботи із запасами готівки на зберіганні, порядку їх зберігання, проведення операцій з ними, належного сортування під час автоматизованого оброблення та повторного випуску готівки в обіг.

Протягом 2024 року також проведено:

- сім планових перевірок банків з питань дотримання вимог нормативно-правових актів Національного банку з питань організації касової роботи, інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, організації охорони приміщень та забезпечення схоронності;
- 14 позапланових виїзних перевірок, а саме: 13 перевірок щодо відповідності фактичних залишків готівки національної та іноземної валюти в операційних касах банків даним бухгалтерського обліку в трьох

банках та їх відокремлених структурних підрозділах, розташованих у восьми обласних центрах, а також перевірка одного банку з питань технічного стану його приміщень та відокремлених підрозділів, у тому числі приміщень касових вузлів, організації роботи в банку з автоматичними касовими машинами (далі – АТМ), а також щодо наявності обладнання для автоматизованого оброблення банкнот.

Також перевірено діяльність чотирьох юридичних осіб, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення операцій з готівкою та здійснюють діяльність з інкасації коштів, перевезення валютних та інших цінностей, а саме здійснено:

- дві планові перевірки з питань дотримання вимог нормативно-правових актів Національного банку щодо інкасації коштів, перевезення валютних та інших цінностей, приймання, зберігання та оброблення готівки;
- дві позапланові перевірки з питань достовірності та встановленого порядку подання до Національного банку звітної інформації про стан роботи підрозділу інкасації щодо здійснення інкасації, перевезення готівкових коштів та наявного оперативного автотранспорту в частині дотримання ліцензійних вимог та правил і порядку надання послуг з інкасації.

Крім того, протягом звітної періоду проведено дві перевірки підрозділів Департаменту грошового обігу з питань організації та порядку проведення емісійних і касових операцій в національній валюті.

Проведення таких ревізій та перевірок сприяло посиленню контролю за:

- відповідністю запасів готівки Національного банку на зберіганні даним бухгалтерського обліку, дотриманням порядку їх зберігання та умов схоронності, а також за проведенням операцій з ними;
- якістю готівки, яка випускається уповноваженими банками в обіг та зберігається у власних сховищах їх структурних підрозділів;
- дотриманням банками вимог нормативно-правових актів Національного банку з питань організації касової роботи, інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, організації охорони приміщень та забезпечення схоронності, відповідності фактичних залишків готівки національної та іноземної валюти в операційних касах банків даним бухгалтерського обліку;
- діяльністю юридичних осіб, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення операцій з готівкою та здійснюють діяльність з інкасації коштів, перевезення валютних та інших цінностей;
- дотриманням підрозділами Департаменту грошового обігу порядку проведення емісійних і касових операцій.

Доходи Національного банку за касове обслуговування банків та інкасаторських компаній

За 2024 рік за касове обслуговування банків та інкасаторських компаній Національний банк отримав доходів на загальну суму 0,26 млн грн (за 2023 рік – 21,26 млн грн). Це пов'язано зі збільшенням суми безоплатних послуг з касового обслуговування, які надає Національний банк, та зменшенням у другому півріччі тарифів, спрямованих на поліпшення розмінності грошових знаків та її якості.

Так, у другому півріччі 2024 році зменшено тарифи на послуги з касового обслуговування банків та інкасаторських компаній готівкою та уточнено назви деяких послуг для їхнього узгодження з нормативно-правовими актами Національного банку.

Вилучення з обігу підроблених грошових знаків

Ми здійснюємо постійний моніторинг стану вилучення з обігу підроблених грошових знаків та констатуємо відносно низький рівень підроблення банкнот національної валюти.

Рівень підроблення банкнот національної валюти за результатами 2024 року зазнав помірного зростання порівняно з надзвичайно низькими показниками 2022–2023 років та наблизився до значень 2021 року, що передував повномасштабному вторгненню. Водночас ситуація залишається контрольованою та не становить загрози для економіки країни.

Кількість підроблених банкнот гривні, вилучених з обігу в банківській системі України,

у 2024 році становила 0,00051% від загальної кількості готівки, що перебувала в грошовому обігу. Тобто на один мільйон справжніх банкнот гривні припадало близько 5,1 шт. підробок. Тоді як у 2021 році цей показник був вищим і становив близько 7,1 шт. підробок.

У країнах Євросоюзу, наприклад, згідно з даними офіційного сайту Європейського центрального банку за підсумками 2024 року цей показник був у понад три рази вищий і становив 18 шт. підроблених банкнот євро (у 2021 році – майже вдвічі вищий за український, 12 шт. підроблених банкнот євро).

Загалом упродовж 2024 року з обігу вилучено 13 314 шт. підроблених банкнот національної валюти на суму 5 853 518 грн (у 2023 році – 5 657 шт. підроблених банкнот національної валюти на суму 1 661 688 грн). Порівняно з 2023 роком кількість та сума вилучених із грошового обігу підроблених банкнот

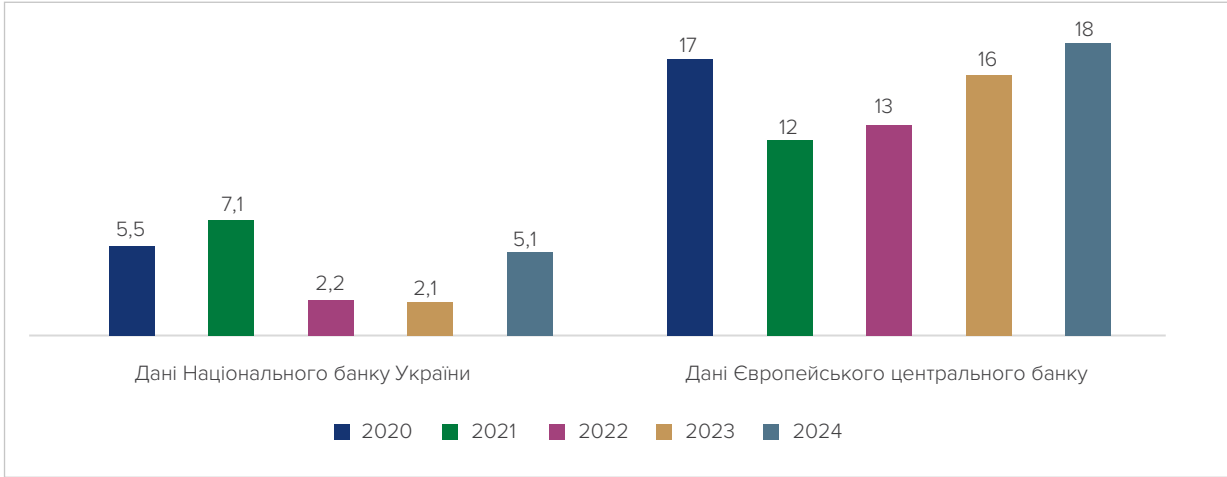
збільшилася у 2,4 раза та у 3,5 раза відповідно.

Помірне збільшення рівня підроблення банкнот гривні у 2024 році сталося через зростання активності зловмисників, що пояснюється певною їх адаптацією до реалій воєнного стану та бажанням перевірити ефективність банківської та правоохоронної систем у протидії таким випадкам.

За результатами 2024 року підробки банкнот гривні нового зразка становлять лише 5,5% від загальної кількості підробок, вилучених у банківській системі України. Відповідно у 2024 році кількість підроблених банкнот гривні нового зразка на один мільйон справжніх банкнот в обігу становила лише 0,3 шт.

Більшість (96%) вилучених з обігу підроблених банкнот гривні припадала на банкноти двох номіналів:

Кількість підроблених банкнот на 1 млн справжніх банкнот, шт.

- 500 грн (78% від загальної кількості вилучених підробок та 88% від їхньої загальної суми);
- 200 грн (18% та 8% відповідно).

Інші вилучені з обігу підроблені банкноти номіналами 1, 5, 10, 20, 50, 100 та 1 000 грн становили лише 4%.

Це зумовлено тим, що банкноти національної валюти сучасного покоління, зокрема номіналами 100, 200, 500 та 1 000 грн, які Національний банк увів в обіг у 2015 – 2020 роках, мають удосконалений дизайн та посилену систему захисту і не поступаються за дизайном та захистом банкнотам євро серії “Європа” та банкнотам доларів США серії “Нова генерація”.

Серед вилучених з обігу у 2024 році підроблених банкнот іноземної валюти переважали долари США (93% від загальної кількості всіх вилучених підроблених банкнот іноземної валюти) та євро (7%).

Водночас підробки номіналами 50 та 100 доларів США становили 9% та 90% від загальної кількості вилучених підроблених банкнот доларів США відповідно, а підробки номіналами 50, 100 та 200 євро – 21%, 25% та 35% відповідно від загальної кількості вилучених підроблених банкнот євро.

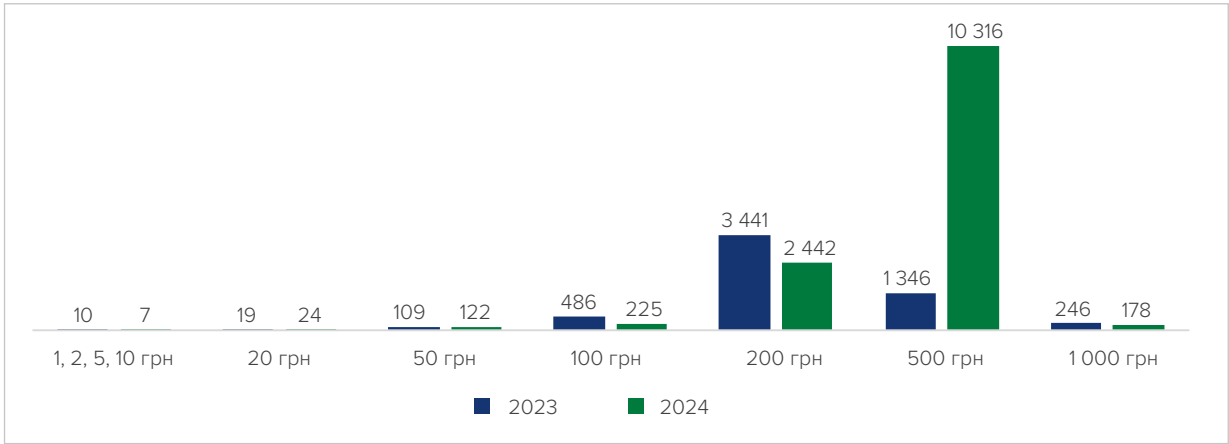
У межах діяльності Центру компетенції з протидії підробленню грошових знаків протягом 2024 року Національний банк провів 42 семінари та вебінари з питань визначення справжності та платіжності грошових знаків для майже 6 000 касових

працівників банків та небанківських фінансових установ.

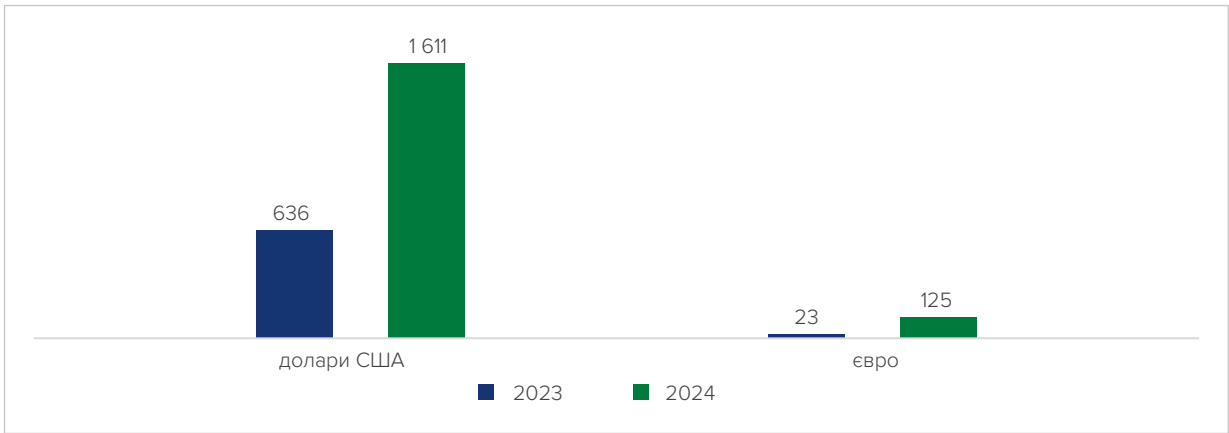
Національний банк постійно взаємодіє з питань вилучення підроблених грошових знаків з Бюро економічної безпеки України та Департаментом стратегічних розслідувань

Національної поліції України, експертними установами МВС України та Міністерства юстиції України, Європейським центральним банком та іншими центральними банками країн світу.

Кількість вилучених підроблених банкнот гривні за номіналами, шт.

Кількість вилучених підроблених банкнот іноземної валюти, шт.

Випуск та реалізація нумізматичної, сувенірної продукції та інвестиційних монет

2024 рік став для Національного банку ще одним роком роботи в умовах війни. Виконуючи свої основні завдання у сфері нумізматики, Національний банк активно використовував цей напрям як додатковий канал комунікації. Здійснюючи свою нумізматичну програму, Національний банк активно привертав увагу до важливих державних та соціальних тем, наголошував на необхідності збереження історичної та культурної спадщини, важливості утвердження національної самобутності, заохочуючи при цьому інтерес до мистецтва та культури.

Тож у 2024 році Національний банк створював нумізматичну продукцію, що ніби в дзеркалі відображала як трагічні події війни в Україні, так і віру та сподівання на мирне і світле майбутнє.

Результати за рік

У 2024 році Національний банк досяг значних успіхів у випуску та реалізації нумізматичної продукції, що дозволило:

- зміцнити довіру наших споживачів і підвищити якість продукції;
- покращити рівень сервісу;
- вдосконалити поточні операційні процеси та процеси виробництва.

Національний банк також розпочав нові проекти та ініціативи, які сприяли як активному розвитку української нумізматики в нашій країні, так і її популяризації за кордоном.

Загалом Національний банк у 2024 році випустив 37 найменувань нумізматичної продукції загальним тиражем – 1 494 952 шт. Протягом звітного року порівняно з минулорічним періодом тиражі продукції з дорогоцінних металів збільшено на 86%, монет із нейзильберу – на 30%, що в цілому зумовлено попитом на внутрішньому та зовнішньому ринках, дало змогу збільшити

загальний приріст випуску нумізматичної продукції на 9%.

У 2024 році дохід Національного банку від реалізації пам'ятних та інвестиційних монет України, сувенірної та супутньої продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках становив 595 млн грн, а загальний обсяг реалізованої нумізматичної продукції – майже 1,7 млн шт.

Обсяги випущеної Національним банком нумізматичної продукції за 2023–2024 роки, шт.

Нумізматична продукція	2023 рік		2024 рік		Приріст, %
	тираж, шт.	найменування, шт.	тираж, шт.	найменування, шт.	тираж, шт.
Пам'ятні монети					
Із нейзильберу	785 000	15	1 020 000	20	↑ 30%
Зі срібла	35 000	7	65 000	10	↑ 86%
Сувенірна продукція					
сувенірна продукція (у тому числі пам'ятна банкнота)	687 500	15	409 952	7	↓ 40%
Усього	1 507 500	37	1 494 952	37	
Докарбування продукції попередніх років					
Нумізматична продукція з дорогоцінних та недорогоцінних металів	48 500	5	194 496	13	-
Разом	1 556 000	42	1 689 448	50	↑ 9%

Події, які запам'яталися

У 2024 році Національний банк за участю інших державних установ, музеїв та громадських організацій організував низку важливих нумізматичних подій, які залишили значний слід у суспільному та культурному житті країни.

- [Презентація пам'ятної монети “Країна супергероїв. Дякуємо медикам!”](#). Голова Національного банку Андрій Пишний презентував цю пам'ятну монету в НДСЛ “Охматдит” – найбільшій дитячій лікарні України, що постраждала від ракетного удару рф. Монета присвячена самовідданій праці медичних працівників України, які, не зупиняючись ані на хвилину, невпинно рятують життя та здоров'я дітей і дорослих як у тилу, так і на передовій.
- [Презентація пам'ятної монети “Безбар'єрність”](#). Ця монета піднімає важливу тему розбудови суспільства без обмежень, у якому кожен має рівні можливості. Презентував її Голова Національного банку Андрій Пишний під час зустрічі спільноти “Бізнес без бар'єрів”, що відбулася за участю першої леді України Олени Зеленської.

Обсяги реалізації пам'ятних та інвестиційних монет України, сувенірної та супутньої продукції у 2024 році

Внутрішній ринок		
вид продукції	кількість, тис. шт.	сума доходу, млн грн
Пам'ятні монети:		
золоті монети	6,42	165,97
срібні монети	41,12	102,55
монети з нейзильберу	955,42	123,69
	1 002,96	392,21
Інвестиційні монети:		
золоті монети	4,65	60,59
срібні монети	18,09	30,23
	22,74	90,82
Сувенірна та супутня продукція:		
сувенірна продукція	573,94	107,01
супутня продукція	54,48	2,56
	628,42	109,57
Внутрішній ринок, усього	1 654,12	592,60
Зовнішній ринок		
пам'ятні монети	1,06	0,62
інвестиційні монети	0,6	1,81
сувенірна та супутня продукція	0,06	0,002
Зовнішній ринок, усього	1,72	2,43

- Виставка-ретроспектива творчості Івана Марчука “Космічна містерія життя”. У Музеї історії міста Києва Голова Національного банку Андрій Пишний [презентував пам’ятну монету “Пльонтанізм” \(Іван Марчук\)](#), присвячену унікальній техніці живопису Івана Марчука. Участь у заході також взяв сам автор – Іван Марчук. На виставці було представлено 180 картин цього генія сучасності.

Презентація пам'ятної монети «Пльонтанізм» (Іван Марчук)

- [Презентація пам'ятних монет “Орнек. Кримськотатарський орнамент”](#). Заступник Голови Національного банку Олексій Шабан презентував пам'ятні монети, присвячені унікальному орнаменту, що є невід'ємною частиною національної ідентичності кримських татар. Крім того, участь у презентації взяли голова громадської організації “Алем” Есма Аджієва, т. в. о. Міністра культури та інформаційної політики України Ростислав Карандєєв, директор з питань співробітництва

Посольства Швейцарії в Україні Андреас Хубер.

- [Презентація пам'ятної монети “Цифрова держава”](#). Під час конференції UAFIN.TECH 2024 Голова Національного банку Андрій Пишний презентував монету, присвячену досягненням України у сфері цифрових технологій та інновацій.

Огляд продукції, яку слід відмітити

Окрім зазначеної продукції, Національний банк у 2024 році продовжив випуск популярних серій пам'ятних монет та створив нові тематичні напрями, присвячені важливим подіям та особистостям.

- Започатковано новий тематичний напрям “Українська бавовна”, присвячений українській зброї та техніці. Протягом року випущено три пам'ятні монети: “Нептун”, “БТР-4Е Буцефал”, “Лелека-100”.
- Випущено пам'ятні монети, присвячені культурним та історичним подіям, відомим діячам України: “Сергій Параджанов”, “Світло добра і любові” (Олена Пчілка 1849 – 1930).
- Через нумізматичну продукцію особливу увагу Національний банк приділяв просвітницькій діяльності, адже актуальні теми сьогодення було відображено в таких пам'ятних монетах, як “Крапля життя” (важливість донорства та збереження життя), “Безбар'єрність” (суспільство без обмежень) та “Цифрова держава” (наймасштабніший цифровий проєкт сучасної України).
- Не обійшли увагою і загальнонаціональні події та заходи. Так, у 2024 році було

введено в обіг такі пам'ятні монети: “День Європи” (присвячена єдності України з Європою), «100 років із часу заснування “Українського Радіо”» (присвячена сторіччю першого українського радіомовника) та “Абсолютний” (присвячена видатним досягненням українських спортсменів, зокрема тріумфальній перемозі боксера Олександра Усика, який у травні 2024 року став абсолютним чемпіоном світу в надважкій вазі).

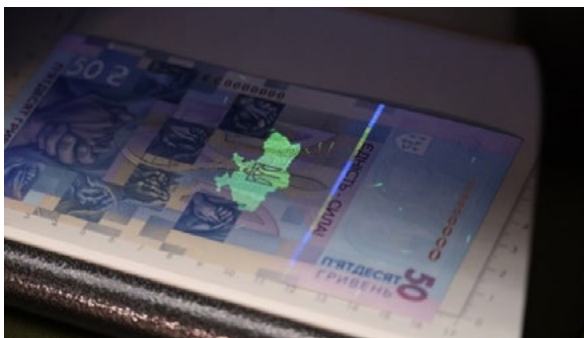
- Теми кохання і радості батьківства також були присутні в нумізматичній програмі цього року – пам'ятні монети “Батьківське щастя” та “Кохання” підкреслили важливість загальнолюдських почуттів та цінностей.
- В ексклюзивному та оновленому дизайні введено в обіг срібну пам'ятну монету “Архістратиг Михаїл”, присвячену одному з головних архангелів, відомому як архістратиг Михаїл. Серед віруючих це один із найшанованіших біблійних персонажів, який очолює “небесне воїнство ангелів” і є покровителем звиятців, які борються за праведне діло так само, як і наші захисники.

Пам'ятна банкнота

З нагоди других роковин російського вторгнення в Україну 22 лютого 2024 року Національний банк випустив [пам'ятну банкноту](#) “Єдність рятує світ”, яка підкреслює важливість згуртованості та співпраці націй в сучасних умовах життя. Ця банкнота присвячена незламності українського народу в боротьбі за свободу та європейські цінності, консолідації українського суспільства для захисту територіальної цілісності, а також єднанню демократичного світу перед обличчям російської агресії.

Пам'ятна банкнота “Єдність рятує світ”

Пам'ятна банкнота “Єдність рятує світ”

Ролики обігових пам'ятних монет

Упродовж 2024 року Національний банк активно продовжував випуск роликів обігових пам'ятних монет, присвячених окремим підрозділам, службам і військам ЗСУ, усім тим, хто стоїть на варті життя та оборони країни.

Випущено обігові пам'ятні монети, присвячені Державній спеціальній службі транспорту, Медичним силам ЗСУ, Військам зв'язку та кібербезпеки ЗСУ, Силам логістики ЗСУ, і це не весь перелік обігових пам'ятних монет, які Національний банк присвятив Збройним Силам України. Зважаючи на поступово зростаючий попит на таку продукцію, Національний банк планує продовжувати розвивати цей напрям протягом наступних періодів.

Ролики обігових пам'ятних монет

Новації та інновації у дизайні та технологіях виготовлення монет

Серед усіх завдань Національний банк також активно працюватиме над впровадженням нових форм і технологічних рішень у нумізматичній продукції, нових технік її оздоблення, підвищенням якості пакувальних

матеріалів та оформлення. У 2024 році в обіг були введені срібні пам'ятні монети, що відрізнялися від інших за формою (“Цифрова держава” у формі квадрата) або за технікою їх оздоблення (“Новорічна іграшка” – використано елементи оздоблення емаль та локальна позолота, “Пльонтанізм” (Іван Марчук) і “Сергій Параджанов” – застосовано техніку патинування).

Монети “Цифрова держава” та “Новорічна іграшка”

Позитивні відгуки отримала діяльність Національного банку з розширення асортименту та поліпшення дизайну сувенірного пакування, підвищення якості та ступенів захисту сертифікатів до нумізматичної продукції, їх тематичного оформлення, додатково підкреслюючи унікальність та естетичну цінність монет.

Творчий колектив

У 2024 році Національний банк продовжив співпрацю з нашими талановитими і незмінними художниками та дизайнерами: групою АртТріум (Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук), Мариною Куц, Наталією Фандіковою, Владиславом Яровим. Також Національний банк активно залучав до розробки ескізів нових авторів та співавторів: Івана Марчука, Ольгу Дегтярьову, Андрія Сагача. І це лише невелика частина реалізованих нами, спрямованих на поглиблення співпраці з професійними художниками та новими авторами.

Загалом над ескізами програми 2024 року, їх художнім довершенням та творчою реалізацією працювало також три штатних дизайнера Департаменту грошового обігу, п'ять фахівців відділу розроблення дизайну Монетного двору Банкнотно-монетного двору Національного банку та понад 10 позаштатних творчих майстрів.

Національний банк також розуміє, що сучасне виробництво ґрунтується не лише на знаннях технологій, а й потребує нових і креативних рішень, інновацій, сталого розвитку та орієнтації на споживача. Тому в планах Національного банку й надалі забезпечувати підготовку та підвищення кваліфікації фахівців з виробництва та дизайну нумізматичної продукції, менеджерів проектів, які займаються створенням нумізматичної продукції, що відповідатиме сучасним вимогам споживачів.

Щорічний каталог “Банкноти і монети України”

Для систематизації нумізматичної продукції Національного банку та її зручного дослідження, незмінним залишається випуск Національним банком двомовного щорічного електронного [каталогу “Банкноти і монети України”](#). Цей електронний каталог містить описи та зображення всіх пам'ятних монет, сувенірної продукції, інвестиційних монет, банкнот гривні, обігових, обігових пам'ятних та розмінних монет, уведених в обіг Національним банком за рік.

У звітному році Національний банк випустив каталог, що містить інформацію про монети за 2023 рік. Його оновлений варіант з нумізматичною продукцією 2024 року, вийде у 2025 році.

Міжнародна діяльність та перемоги Національного банку

Національний банк розуміє, що участь у міжнародних конкурсах та виставках є важливою віхою для розвитку нумізматичного напрямку Національного банку. Виставкова діяльність сприяє зміцненню міжнародного іміджу країни, популяризації нумізматичної продукції Національного банку та розширенню міжнародної співпраці, забезпечує можливість вивчення сучасних тенденцій та технологій, стає місцем обміну досвідом між професійними учасниками нумізматичного ринку.

У 2024 році Національний банк відновив свою участь у щорічній Міжнародній нумізматичній виставці “World Money Fair”, яка відбулася 2–4 лютого цього року

в Берліні. На ній Національний банк представив понад 20 пам'ятних монет і медалей 2020–2023 років. Виставку відвідало понад 13,5 тис. людей з більше ніж 50 країн світу, що дало змогу ще раз привернути увагу до України, презентувати нумізматичну продукцію Національного банку, встановити нові контакти з учасниками нумізматичного ринку.

Експозиція Національного банку продемонструвала високий технологічний рівень та оригінальність дизайну української нумізматичної продукції, додатково підкреслила самобутність культурних традицій і цінностей нашої держави, отримала високу оцінку відвідувачів, зокрема з Центральної та Східної Азії, Європи, США та Канади.

Участь Національного банку в престижному міжнародному монетному конкурсі [“The Coin of the Year” \(“COTY”\) – “Монета року”](#), який щорічно проводить авторитетне нумізматичне видання “World Coin News”, забезпечила нам змогу вибороти перемогу в номінації “Найкраща монета про сучасну подію”. За результатами голосування міжнародного

журі, до складу якого входило понад 100 експертів з усього світу, срібна пам'ятна монета “Сміливість бути. UA” за підсумками цього конкурсу, увійшла до 10 найкращих монет світу. Крім того, до 100 найкращих монет світу увійшла наша монета “Країна супергероїв. Дякуємо енергетикам” (перемогла в номінації “Найхудожніша монета”).

2024 рік став роком нових викликів і досягнень для нумізматичної програми Національного банку. Національний банк упевнений, що й надалі наші монети будуть не лише цінним надбанням для колекціонерів, а й стануть додатковим символом нашої незламності та єдності, символом сильної та самобутньої держави – України.

У 2025 році Національний банк продовжуватиме працювати над новими проєктами та ініціативами, які сприятимуть розвитку нумізматики в Україні, а також поглибленням міжнародної співпраці, зміцненням наших позицій на міжнародних конкурсах та виставках, розширенням асортименту нумізматичної продукції відповідно до міжнародних стандартів, розвитком просвітницької діяльності та впровадженням інновацій та нових технологій.

Регулювання платіжного ринку

У 2024 році Національний банк здійснив низку заходів щодо регулювання платіжного ринку, а саме:

1. Оновив порядок реєстрації внутрішньодержавних та міжнародних платіжних систем, учасників платіжних систем, технологічних операторів платіжних послуг, а також комерційних агентів надавачів фінансових платіжних послуг (далі – учасники платіжного ринку, заявники).

Мета такого оновлення – приведення порядку реєстрації у відповідність до Закону України “Про адміністративну процедуру” (дія якого поширюється на Національний банк з 01 січня 2025 року).

Зокрема:

1) установив право Національного банку:

- залишити заяви, які подають учасники платіжного ринку з метою реєстрації та внесення відомостей до Реєстру платіжної інфраструктури (далі – Реєстр), без руху в разі:
 - складення заяви не за встановленою формою;
 - подання неповного пакета документів;
 - оформлення заяви та/або документів з порушенням вимог законодавства;
- відмовити в реєстрації, зокрема в разі неусунення заявником виявлених недоліків, які стали підставою для залишення заяви без руху, у встановлений термін (раніше

регулятор повертав такі документи без розгляду);

зупинити адміністративне провадження (процедуру розгляду документів) як за ініціативою Національного банку, так і за клопотанням заявника:

- у разі виникнення обставини, що перешкоджають вирішенню справи (надання зауважень, запит додаткових документів / інформації, без яких неможливе прийняття рішення тощо);
- у випадках, зазначених у підпунктах 1–4 частини другої статті 64 Закону України “Про адміністративну процедуру” (хвороба або перебування на строковій військовій службі / у довгостроковому відрядженні учасника адміністративного провадження тощо);

2) установив право заявника подати клопотання до Національного банку про:

- продовження строку усунення недоліків у зв'язку із залишенням заяви без руху;
- продовження строку розгляду документів;
- зупинення / поновлення розгляду документів;

3) передбачив повідомлення Національним банком заявника про:

- спосіб та строк усунення недоліків;
- строк оскарження залишення заяви без руху;
- зупинення та поновлення розгляду заяви та документів;

- включення / виключення відомостей до / з Реєстру (повідомлення надсилається протягом трьох робочих днів замість п'яти) тощо.

Відповідні зміни внесено до Положення про реєстрацію платіжних систем, учасників платіжних систем та технологічних операторів платіжних послуг, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 26.09.2022 № 208 (зі змінами), та Положення про залучення комерційних агентів для надання фінансових платіжних послуг, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 02.08.2022 № 168 (зі змінами).

2. Оновив порядок відкриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків:

1) надав право:

небанківським надавачам платіжних послуг:

- застосовувати процедуру відкриття нових рахунків і закриття раніше відкритих рахунків користувачів (зміну рахунків);
- відкривати платіжні рахунки іншим небанківським надавачам платіжних послуг, фінансовим установам, що мають право на надання платіжних послуг виключно для цілей виконання платіжних операцій за рахунок власних коштів;
- користувачам (представникам користувачів, розпорядникам) під час підписання електронних документів використовувати кваліфікований електронний підпис, цифровий власноручний підпис, удосконалений електронний підпис з

кваліфікованим сертифікатом, а також інший електронний підпис, якщо використання іншого електронного підпису попередньо визначено договором між користувачем та надавачем платіжних послуг;

2) спростив вимоги щодо розпорядження рахунком фізичної особи, фізичної особи-підприємця, фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність шляхом виключення вимоги щодо використання зразка власноручного підпису такою особою / довіреною особою / іншою уповноваженою особою, зазначеного в договорі / довіреності / іншому документі під час здійснення операцій за рахунками цих користувачів;

3) встановив вимоги щодо зазначення цифрового власноручного підпису осіб, які мають право розпоряджатися рахунком користувача (крім фізичних осіб, фізичних осіб-підприємців та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність), у переліку осіб, які мають право розпоряджатися рахунком користувача і підписувати платіжні інструкції в разі розпорядження такими особами рахунком користувача за допомогою засобів дистанційної комунікації.

3. Унормував порядок переказу коштів, що належать особі, до якої застосовано санкцію, передбачену пунктом 1^й частини першої статті 4 Закону України “Про санкції”, а саме такого виду санкції: стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі, а також активів, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними.

4. Поширив вимоги положення, що регулює порядок здійснення операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах, на фінансові компанії, які мають право надавати гарантії відповідно до змін до Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, а також актуалізував норми положення відповідно до вимог законодавства.

5. Уточнив форму та умови банківської гарантії, яка використовується під час продажу об'єктів великої приватизації, на звернення Фонду державного майна України, а також у зв'язку зі змінами в законодавстві України.

6. З метою забезпечення виборчого процесу:

1) уточнив перелік відомостей, щодо яких банк має отримати дозвіл від відповідного кандидата (представника кандидата) / представника політичної партії (організації партії), громадської організації, ініціативної групи, для надання Центральній виборчій комісії / регіональному або територіальному представництву Центральної виборчої комісії / територіальній виборчій комісії / Національному агентству з питань запобігання корупції інформації, передбаченої Виборчим кодексом України та Законом України “Про всеукраїнський референдум”;

2) разом із Центральною виборчою комісією визначив порядок контролю виборчих фондів на виборах Президента України.

Розвиток грошової та платіжної інфраструктури

Станом на 01 січня 2025 року 63 надавача платіжних послуг здійснювали обслуговування рахунків своїх користувачів, зокрема 61 банк та 2 небанківських надавачі платіжних послуг.

Загальна кількість користувачів, які відкрили в них рахунки, станом на 01 січня 2025 року становила майже 84 млн (це на 2% більше порівняно з 01 січня 2024 року).

Так, кількість користувачів, які обслуговуються в банках, становила майже 83,2 млн осіб, з яких:

- 79,8 млн – фізичні особи;
- 2,4 млн – фізичні особи-підприємці;
- майже 1 млн – юридичні особи.

Кількість користувачів, які обслуговуються у небанківських надавачів платіжних послуг, становила 506 тис. осіб, з яких:

- 476 тис. – фізичні особи;
- 30 тис. – фізичні особи-підприємці;
- 123 – юридичні особи.

Водночас станом на 01 січня 2025 року загальна кількість рахунків, відкритих користувачами платіжних послуг, зросла на 4% порівняно з попереднім роком і становила майже 192,8 млн (станом на 01 січня 2024 року – 185,1 млн).

Так, кількість рахунків у банках становила 192,2 млн, з яких:

- майже 185,2 млн – рахунки фізичних осіб;
- 4,6 млн – рахунки фізичних осіб-підприємців;
- 2,4 млн – рахунки юридичних осіб.

Кількість рахунків у небанківських надавачів платіжних послуг становила 532 тис. рахунків, з яких:

- 502 тис. – рахунки фізичних осіб;
- 30 тис. – рахунки фізичних осіб-підприємців;
- 127 – рахунки юридичних осіб.

Співвідношення кількості рахунків фізичних осіб та кількості таких користувачів свідчить, що одна фізична особа в середньому має два рахунки.

Крім того, кількість користувачів, які обслуговуються дистанційно, й надалі зростає. Станом на 01 січня 2025 року понад дві третини всіх користувачів, які мають рахунки, обслуговувалися дистанційно: 89,85% суб'єктів господарювання та 82,87% фізичних осіб (станом на 01 січня 2024 року – 89,2% суб'єктів господарювання та 79,5% фізичних осіб).

Розвиток ринку платіжних карток в Україні

Протягом 2024 року на території України діяли сім “карткових” платіжних систем, серед яких, зокрема:

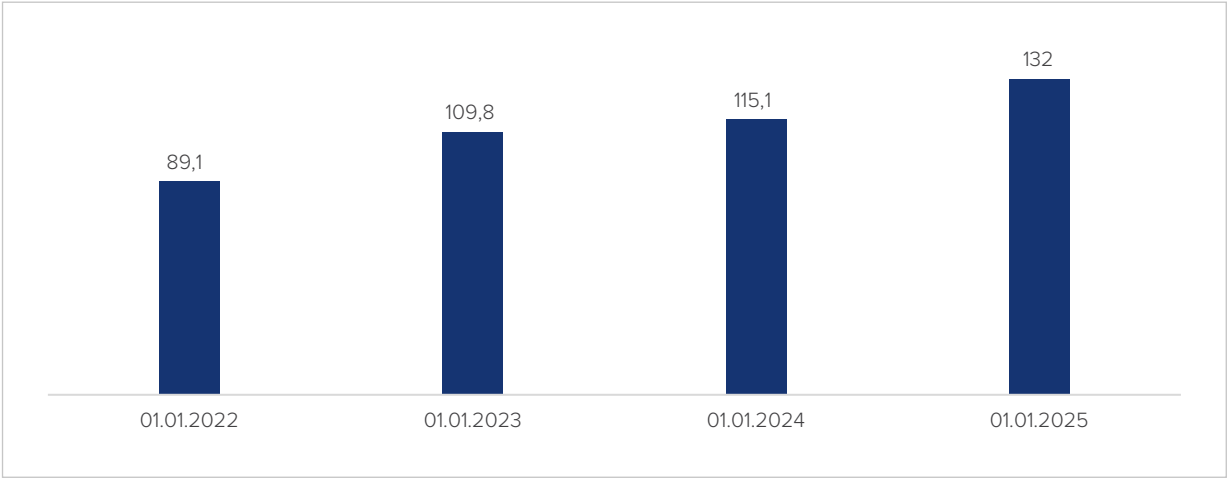
- платіжні системи, створені нерезидентами, у тому числі MasterCard, VISA, American Express,
- державна платіжна система, створена Національним банком України (Національна платіжна система “Український платіжний простір”).

Загальна кількість прямих учасників платіжних систем, які діяли на території України протягом 2024 року, становила 59 фінансових установ (57 банків, оператор поштового зв’язку АТ “Укрпошта” та небанківська фінансова установа ТОВ “НоваПей”) та 28 непрямих учасників (26 небанківських фінансових установ та два банки (через 18 прямих учасників).

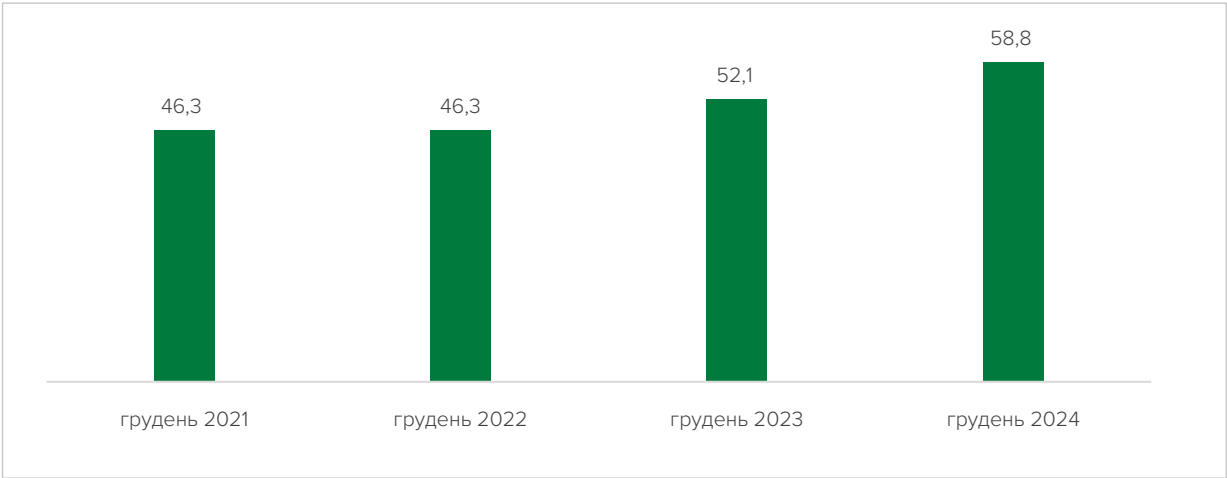
Емісія платіжних карток та їх види

Кількість платіжних карток, емітованих українськими емітентами, станом на 01 січня 2025 року становила 132,0 млн шт. Це на 14,7% більше, ніж станом на 01 січня 2024 року. Кількість платіжних карток, які використовували для здійснення видаткових операцій у грудні 2024 року, становила 58,8 млн шт. (44,5% емітованих платіжних карток).

Загальна кількість емітованих платіжних карток, млн шт.

Активні платіжні картки, млн шт.

Упродовж 2024 року зростала кількість безконтактних платіжних карток, які використовувалися для здійснення операцій. У грудні 2024 року порівняно з груднем 2023 року їх кількість зросла на 14,4% – з 30,6 млн шт. до 35,0 млн шт. платіжних карток. Загалом, більше половини (59,5%) платіжних карток, які застосовувалися в грудні 2024 року для здійснення видаткових операцій, – це безконтактні платіжні картки. Також у 2024 році зросла кількість токенизованих платіжних карток. Так, у грудні 2024 року порівняно з груднем 2023 року їх кількість збільшилася на 33,1% (з 12,4 млн шт. до 16,5 млн шт.).

Станом на 01 січня 2025 року найбільша кількість платіжних карток емітована в міжнародній платіжній системі MasterCard (67,9 млн шт., або 51,5%). Лідером за емісією платіжних карток є АТ КБ “ПриватБанк” (42,9% усіх емітованих платіжних карток).

Платіжна інфраструктура

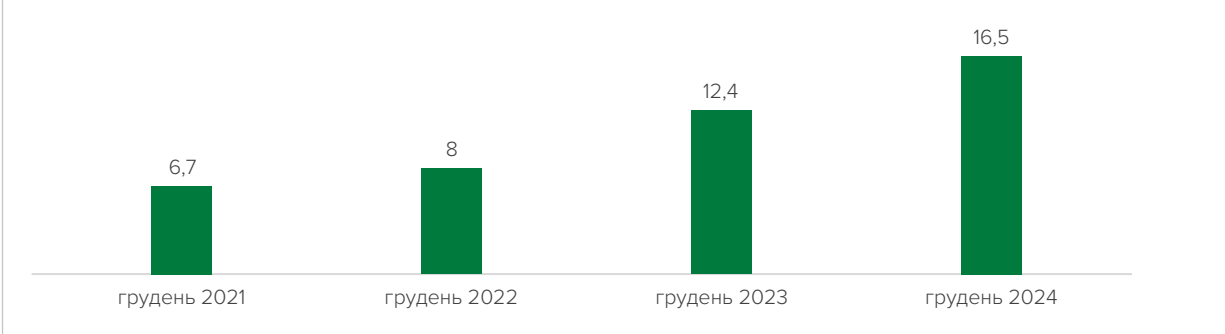
Кількість платіжних терміналів у торговельній та сервісній мережі порівняно з 2023 роком збільшилася на 10,5% до 496,6 тис. шт., із них 484,0 тис. шт. (97,5%) – безконтактні термінали, кількість платіжних пристроїв банків та небанківських фінансових установ (банкомати, ПТКС та платіжні термінали) – на 13,1% до 55,3 тис. од.

Найбільша кількість торговельних терміналів у АТ КБ “ПриватБанк” (63,6% усіх платіжних терміналів у торговельній та сервісній мережі).

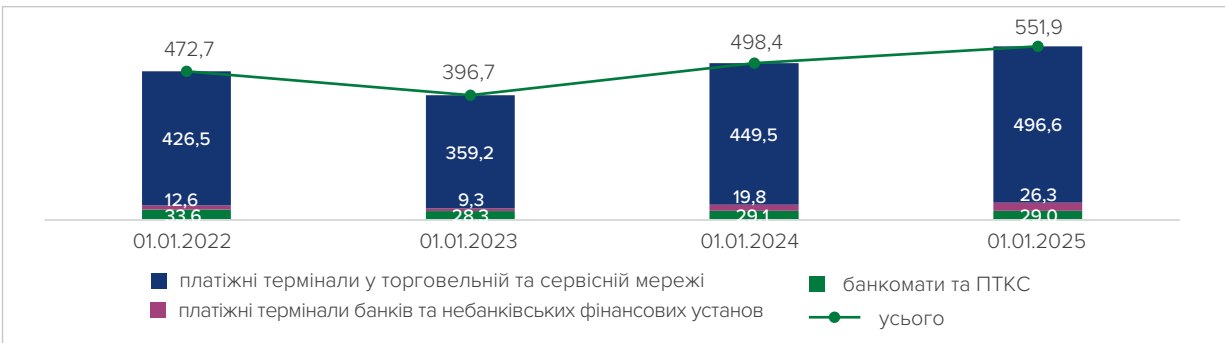
Безконтактні платіжні картки, млн шт.

Токенизовані платіжні картки, млн шт.

Платіжна інфраструктура, тис. од.

Операції з використанням платіжних карток

Кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими емітентами (банкми та небанківськими фінансовими установами), за 2024 рік становила 8 654,5 млн шт., а їх сума – 6 577,4 млрд грн.

За межами України обсяг операцій з платіжними картками, емітованими українськими емітентами, за 2024 рік становив 8,2% від кількості та 9,9% від суми всіх операцій з платіжними картками. Водночас обсяг операцій з платіжними картками, емітованими банками-нерезидентами, на території України був незначним та становив 0,8% від кількості та 1,0% – від суми всіх таких операцій.

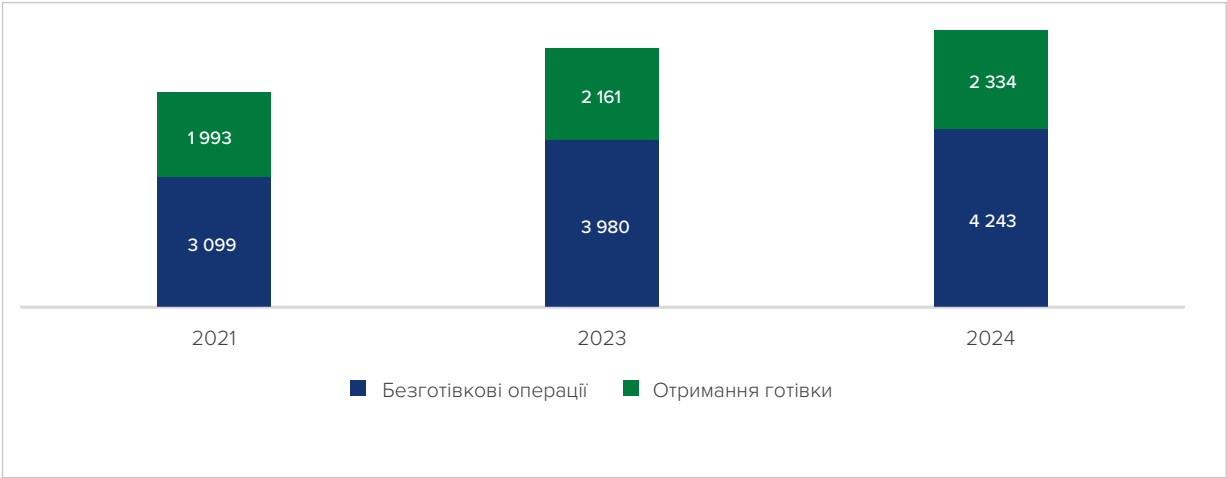
Кількість безготівкових операцій із використанням платіжних карток, здійснених в Україні та за кордоном, за 2024 рік становила 8 184,8 млн шт. (94,6% від загальної кількості), а сума – 4 243,5 млрд грн (64,5% від загальної суми операцій з платіжними картками).

Кількість операцій з отримання готівки з використанням платіжних карток за 2024 рік становила 469,6 млн шт. (5,4% від загальної кількості), а сума – 2 334,0 млрд грн (35,5% від загальної суми операцій з платіжними картками).

Кількість операцій з отримання готівки та безготівкових операцій, здійснених з використанням платіжних карток, млн шт.⁴⁴

Сума операцій з отримання готівки та безготівкових операцій, здійснених з використанням платіжних карток, млрд грн

⁴³ Для порівняння не взято 2022 рік у зв'язку з тим, що не було даних за повний рік (подання статистичної звітності щодо операцій з платіжними картками за лютий – квітень 2022 року було призупинено відповідно до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України в умовах особливого періоду, затверджених постановою Правління Національного банку України від 18 грудня 2018 року № 140, зі змінами).

Більше 70% від кількості безготівкових операцій з використанням платіжних карток здійснювалось у торговельній мережі, їх сума становила 46,8% від усіх безготівкових операцій. Відповідно 95,7% від кількості та 94,7% від суми таких операцій здійснювалися з використанням безконтактної технології оплати та NFC-технології.

Третина (31,1%) від суми безготівкових операцій з використанням платіжних карток – “перекази з картки на картку”, їх кількість становила 8,2%.

Діяльність платіжних систем “переказу коштів” в Україні

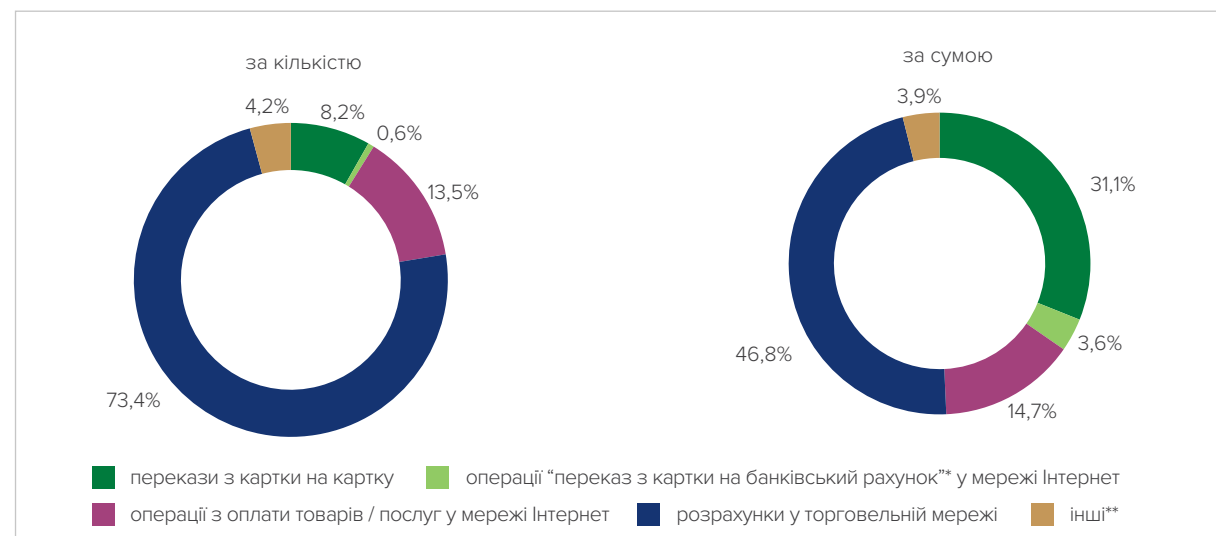
Протягом 2024 року послуги з виконання платіжних операцій фактично надавали 24 платіжні системи “переказу коштів”, із них 15 систем, створених резидентами, та дев’ять систем, створених нерезидентами.

Усього за 2024 рік із використанням платіжних систем “переказу коштів”, створених як резидентами, так і нерезидентами, переказано:

- у межах України – 1,3 трлн грн, або 33,2 млрд дол. США в еквіваленті;
- в Україну – 2,5 млрд дол. США в еквіваленті.

Окремо зазначаємо, що відповідно до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18 “Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану” уповноваженим установам установлено обмеження на відправку коштів з України.

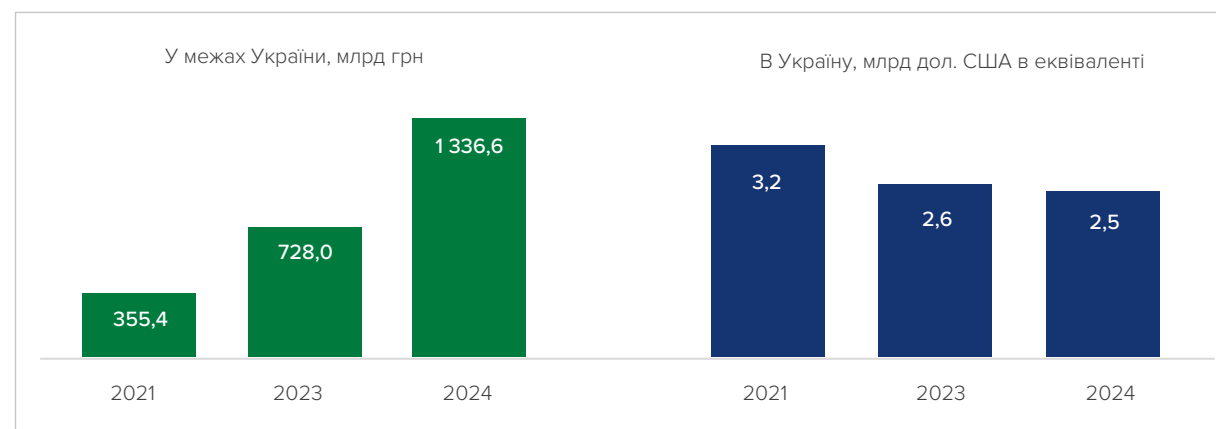
Структура безготівкових операцій з використанням платіжних карток за 2024 рік

* Платіжні операції з використанням платіжної картки на банківський рахунок (погашення кредитів, поповнення депозитів тощо)

** Операції у пристроях самообслуговування та операції “в інтернет”

Сума переказів, здійснених через платіжні системи “переказу коштів”⁴⁵

⁴⁴ Для порівняння не взято 2022 рік у зв'язку з тим, що не було даних за повний рік (подання статистичної звітності щодо операцій з платіжними картками за лютий – квітень 2022 року було призупинено відповідно до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України в умовах особливого періоду, затверджених постановою Правління Національного банку України від 18 грудня 2018 року № 140, зі змінами).

Діяльність платіжних систем “переказу коштів”, створених резидентами

Протягом 2024 року послуги з виконання платіжних операцій надавали п'ять систем, створених банками, та 10 систем, створених небанківськими установами.

З використанням платіжних систем, створених банками та небанківськими установами-резидентами, за 2024 рік було переказано:

- у межах України – 1,3 трлн грн, або 33,2 млрд дол. США в еквіваленті;
- в Україну – 421,1 млн дол. США в еквіваленті.

Лідером за сумою переказів у межах України за 2024 рік була платіжна система “PrivatMoney” (57,0% усіх внутрішньодержавних переказів через платіжні системи “переказу коштів”).

Діяльність платіжних систем, створених нерезидентами

Протягом 2024 року послуги з переказу коштів в Україні надавали дев'ять платіжних систем “переказу коштів”, створених нерезидентами (з яких чотири системи з США, три – з Великобританії, по одній – з Грузії та Канади).

За 2024 рік платіжними системами, створеними нерезидентами, було переказано:

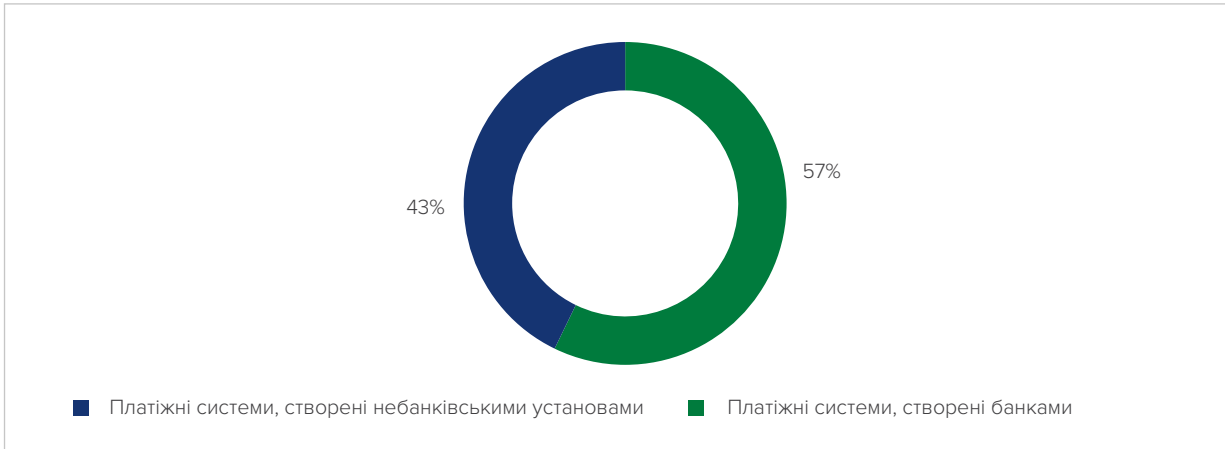
- у межах України – 17,2 млн грн, або 0,4 млн дол США в еквіваленті;
- в Україну – 2,1 млрд дол. США в еквіваленті.

Перше місце за обсягами переказів в Україну за 2024 рік посідає система Western Union

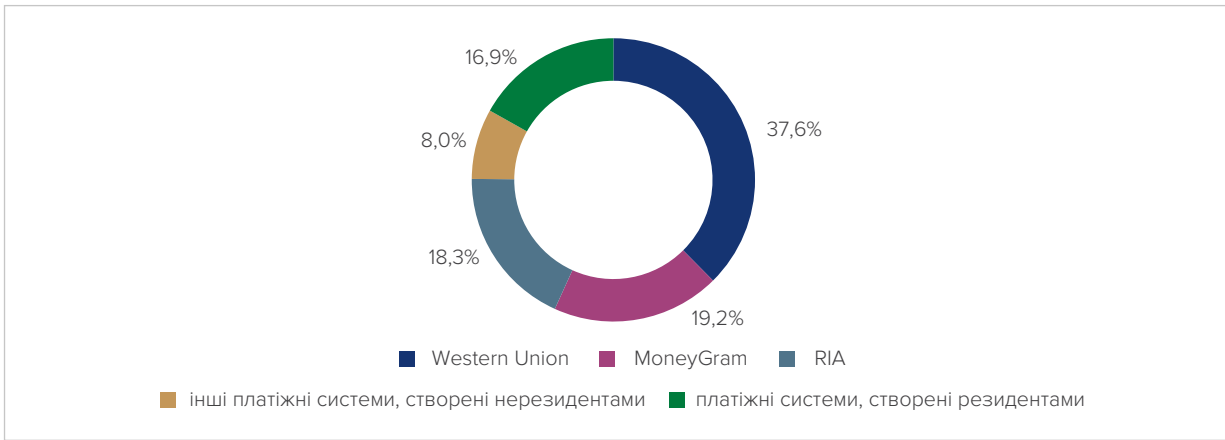
(37,6% транскордонних переказів в Україну, здійснених через платіжні системи “переказу коштів”).

У 2024 році найбільші обсяги переказів в Україну надходили зі США (19%), Ізраїлю (17%) та Німеччини (11%).

Розподіл сум переказів, здійснених через платіжні системи в межах України за 2024 рік (за сумою переказів)

Розподіл транскордонних переказів в Україну, здійснених через системи “переказу коштів” (у розрізі платіжних систем за сумою)

Система електронних платежів Національного банку

Попри третій рік повномасштабної війни, система електронних платежів Національного банку (далі – СЕП) продовжувала надійно працювати та ефективно розвиватися, стабільно та безперебійно задовольняючи потреби фінансової системи України і її клієнтів у розрахунках у національній валюті.

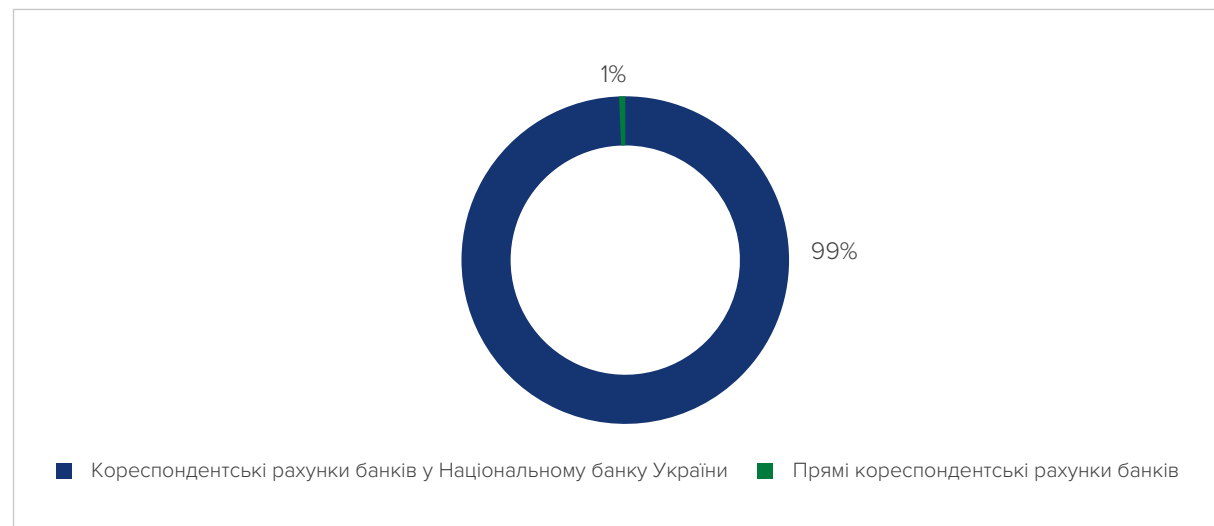
СЕП є єдиною системно важливою державною платіжною системою класу RTGS, яка працює в режимі 24/7. За підсумками звітного року вона забезпечила проведення 99% міжбанківських платежів у національній валюті в межах України.

Учасниками СЕП станом на 01 січня 2025 року були 62 банки України та їх філії, Державна казначейська служба України, Національний банк України.

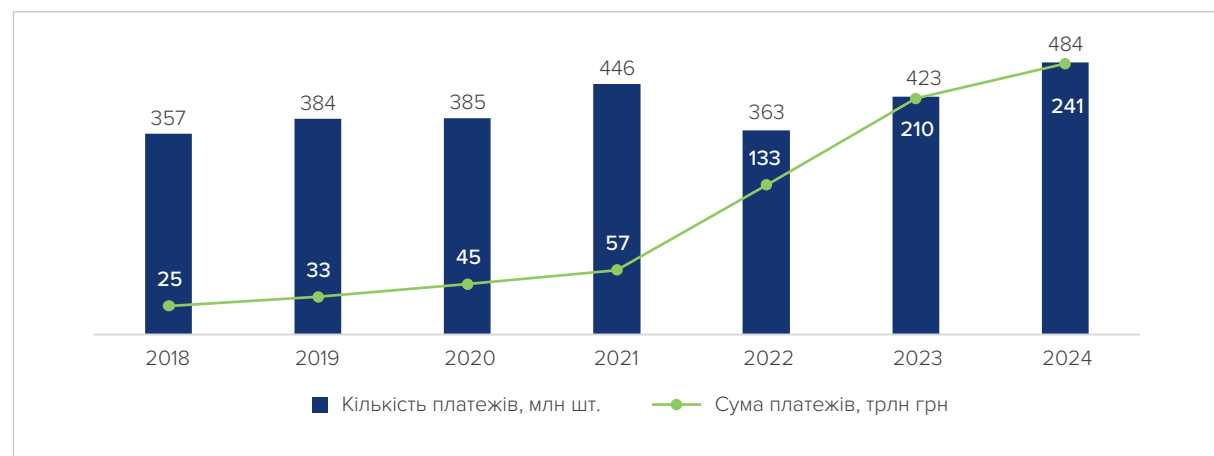
У 2024 році через СЕП здійснено майже 484 млн платежів на суму майже 241 трлн грн (у тому числі за державними програмами – 19 млн платежів на суму 56,5 млрд грн).

Це на 14% більше за кількістю та сумою порівняно з 2023 роком, протягом якого було здійснено 423 млн платежів на суму понад 210 трлн грн.

Міжбанківські платежі в гривні за прямими кореспондентськими рахунками банків та через СЕП

Обсяги платежів, здійснених через СЕП

Протягом року спостерігалася тенденція до зростання кількості платежів, які обробила система.

Упродовж 2024 року спостерігалася тенденція зростання попиту клієнтів на використання СЕП у вихідні дні. Так, якщо на початку 2024 року кількість платежів у суботу на неділю в середньому становила близько 600 тис., то в грудні – більше 900 тис. платежів.

Зазначимо також, що 49% кількості платежів у СЕП у 2024 році – платежі між рахунками клієнтів банків (236 млн платежів).

У середньому за день СЕП упродовж 2024 року обробляла близько 1,32 млн платежів на суму 658 млрд грн. Водночас система здатна обробляти протягом одного дня практично в 10 разів більше платежів, ніж теперішні обсяги.

Середньоденний залишок коштів на рахунках учасників СЕП у 2024 році становив 265 млрд грн.

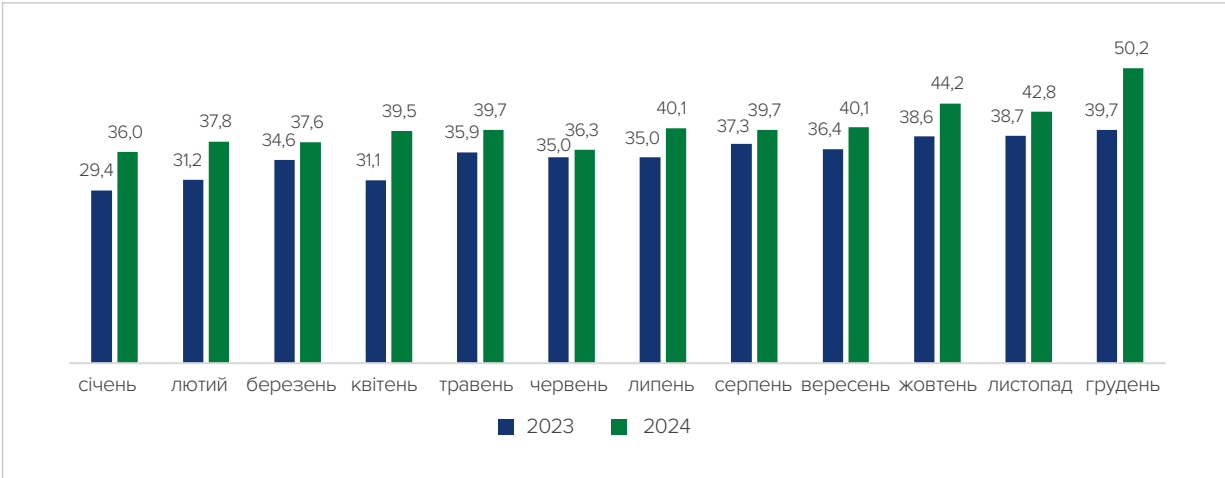
Традиційно переважну більшість платежів торік надіслали до системи банки України та їхні філії – 96% від їх загальної кількості.

Як свідчить структура платежів у системі, у 2024 році:

- за кількістю найчастіше оброблялися невеликі платежі:
 - до 1 тис. грн – 40%;
 - від 1 тис. грн до 100 тис. грн – 55%;
 - від 100 тис. грн і більше – 5%;

- за сумою найбільше платежів припадало на великі:
 - до 1 тис. грн – менше 1%;
 - від 1 тис. грн до 100 тис. грн – 1,4%;
 - від 100 тис. грн і більше – 98,5%.

Кількість платежів, здійснених через СЕП, млн шт.

Розвиток СЕП і запровадження миттєвих переказів

Звітний рік став важливим етапом для подальшого розвитку СЕП в Україні.

Нова версія СЕП

З 01 грудня 2024 року запрацювала нова версія – СЕП-4.1 із функціональністю миттєвих кредитових переказів (далі – миттєві перекази СЕП). Такі платіжні операції передбачені змінами до Закону України “Про платіжні послуги”, що набрали чинності 08 листопада 2024 року.

Усі учасники СЕП перейшли на нову версію системи. Оновлена СЕП і далі ефективно працює 24 години на добу сім днів на тиждень. Перехід на нову версію програмного забезпечення пройшов успішно, і тепер функціональність миттєвих переказів СЕП доступна для всіх, хто підключений до системи: банків, небанківських надавачів платіжних послуг, Державної казначейської служби України.

Завдяки впровадженню нової версії СЕП-4.1 система стала ще функціональнішою та продуктивнішою, забезпечуючи безперебійні платежі та можливість здійснення миттєвих переказів СЕП. Цей крок посилює високий рівень надійності та стабільності платіжної інфраструктури країни та підтримує інноваційний розвиток фінансового сектору, що сприятиме економічному зростанню та фінансовій стабільності України.

Станом на 31 грудня 2024 року учасниками миттєвих переказів СЕП є 15 безпосередніх

учасників СЕП, серед яких, зокрема, Національний банк, АТ “Ощадбанк” (з 24 філіями), АТ КБ “ПриватБанк” (із вісьмома філіями), АТ “УКРСИББАНК”, АТ “Укресімбанк”. За перший місяць функціонування успішно виконано 11 487 миттєвих переказів на загальну суму 124,8 млн гривень.

Крім того, у межах розвитку СЕП Національний банк впровадив сучасні версії технічного і системного програмного забезпечення, яке є підґрунтям для функціонування системи, зокрема API Gateway DataPower, актуальні версії серверних операційних систем і системи управління базами даних Oracle.

Про миттєві перекази СЕП

Завдяки оновленню СЕП тепер у системі можна здійснювати миттєві перекази СЕП.

Миттєвий переказ СЕП – це міжбанківська платіжна операція, яка виконується через СЕП, ініціюється фізичною або юридичною особою і дає змогу здійснити миттєве зарахування коштів на рахунок отримувача (до 10 секунд).

Серед переваг миттєвих переказів СЕП можна виокремити:

- для громадян:
 - швидке зарахування коштів отримувачу в реальному часі, що важливо, зокрема, під час здійснення оплати за товари та послуги;
 - зручні ініціювання платежів (через платіжні застосунки надавачів платіжних послуг) та передавання реквізитів між користувачами (за допомогою QR-кодів або Deeplink);

- для бізнесу:
 - зменшення операційних витрат та ефективне управління власною ліквідністю;
 - поліпшення сервісу для клієнтів завдяки цілодобовій доступності платежів через СЕП;
- для економіки України загалом:
 - пришвидшення цифровізації фінансових послуг та розвиток безготівкових розрахунків;
 - посилення конкуренції між платіжними системами та сервісами, що стимулюватиме підвищення прозорості та зменшення вартості платіжних операцій;
 - можливість майбутньої інтеграції з міжнародними системами миттєвих переказів, зокрема Європейського Союзу (далі – ЄС).

Миттєві перекази СЕП матимуть позитивний вплив на рівень фінансової інклюзії та розвиток Cashless economy, оскільки сприятимуть:

- посиленню конкуренції на ринку платіжних послуг та відповідно підвищенню прозорості та зменшенню вартості платіжних операцій;
- створенню нових інноваційних сервісів і послуг;
- подальшій інтеграції України в Єдину зону платежів у євро (SEPA).

Реалізовано також безоплатне виконання через СЕП платежів населенню за державними програмами підтримки “Національний кешбек”, “Зимова єПідтримка”, “єКнига”.

Національний банк і далі працює над подальшим інноваційним розвитком СЕП, зокрема над упровадженням її наступних версій, у яких розглядається можливість використання трекінг-сервісу для платежів, мультивалютності, сервісу оцінки ризику платіжних операцій тощо.

Миттєві перекази

У листопаді 2024 року набрали чинності зміни до Закону України “Про платіжні послуги”, що визначають загальні засади виконання миттєвих кредитових переказів. Вони імплементують в Україні вимоги Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/886 [що вносить зміни до Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 260/2012, Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2021/1230, Директиви 98/26/ЄС і Директиви (ЄС) 2015/2366 стосовно встановлення спеціальних вимог до миттєвих кредитових переказів у євро додатково до загальних вимог, які застосовуються до всіх кредитових переказів, що є важливим кроком на шляху інтеграції нашої країни в платіжний простір ЄС].

Відповідно до зазначених змін миттєвий кредитовий переказ – кредитовий переказ, що виконується невідкладно з моменту прийняття платіжної інструкції в будь-яку з 24 годин будь-якого календарного дня. Таким чином, уже в серпні 2025 року надавачі платіжних послуг, які надають користувачам послугу з виконання кредитового переказу, повинні забезпечити надання користувачам і послуги з виконання миттєвого кредитового переказу тими самими засобами дистанційної комунікації та за вартістю, яка не повинна перевищувати

суму всіх комісійних винагород та інших зборів, які платник або отримувач має сплатити під час виконання кредитового переказу.

Ми очікуємо, що миттєві кредитові перекази стануть основою для подальшої трансформації фінансового ринку України, у тому числі зможуть здешевити платіжні операції та надати альтернативний картковим платежам спосіб прийому оплати за товари та послуги за допомогою миттєвого перерахування коштів з рахунку платника на рахунок отримувача та миттєвого інформування платника й отримувача про результати платіжної операції. У такому випадку отримувачу надійдуть кошти миттєво (до 10 секунд) та будуть доступні до використання.

З метою поширення миттєвих кредитових переказів на платіжному ринку України та отримання економічного ефекту від їх використання Національний банк провів низку консультацій з учасниками платіжного ринку України та обговорив перелік заходів, реалізація яких сприятиме поширенню миттєвих кредитових переказів на платіжному ринку України.

Так, важливим є формування єдиного досвіду користувача:

- миттєві кредитові перекази повинні мати однакову назву в усіх платіжних застосунках надавачів платіжних послуг, а розташування сканера QR-коду має бути на головному екрані платіжного застосунку;
- потрібно забезпечити зручний обмін реквізитами. З цією метою Національний банк почав працювати над оновленням Правил формування та використання

QR-коду для здійснення кредитових переказів, затверджених постановою Правління Національного банку України від 28 травня 2020 року № 68 (зі змінами). Нові правила будуть стосуватися формування, передавання та оброблення структури даних і графічного зображення QR-коду для обміну реквізитами кредитових та миттєвих кредитових переказів. Зокрема, включатимуть вимоги до його брендування, що дасть змогу користувачам виділяти такий QR-код для здійснення кредитових та миттєвих кредитових переказів з-поміж інших QR-кодів. Нові правила міститимуть опис функцій платіжних застосунків для забезпечення зручної можливості передавання реквізитів отримувачів платежів.

Приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA)

Беручи до уваги отримання Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу, приєднання до Єдиної зони платежів у євро (SEPA) є для Національного банку ключовим пріоритетом.

Тож Національний банк активно працював для виконання першого етапу приєднання України до SEPA – підтвердження відповідності України критеріям членства в SEPA як юрисдикції / території.

У 2024 році Національний банк тісно співпрацював з Генеральним директором Європейської комісії з питань фінансової стабільності, фінансових послуг та союзу ринків капіталу (DG FISMA).

За результатами неофіційної оцінки відповідності національного законодавства директивам та регламентам ЄС стосовно протидії легалізації (відмиванню) доходів, платежів та банківської діяльності отримали пропозиції щодо необхідних змін в законодавстві України. Колеги з DG FISMA констатували наявність прогресу у впровадженні положень, потрібних для виконання критеріїв приєднання до SEPA.

Також у серпні 2024 року Національний банк ініціював проведення міжвідомчої наради за участю представників Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Державної служби фінансового моніторингу України та Національної комісії з цінних паперів

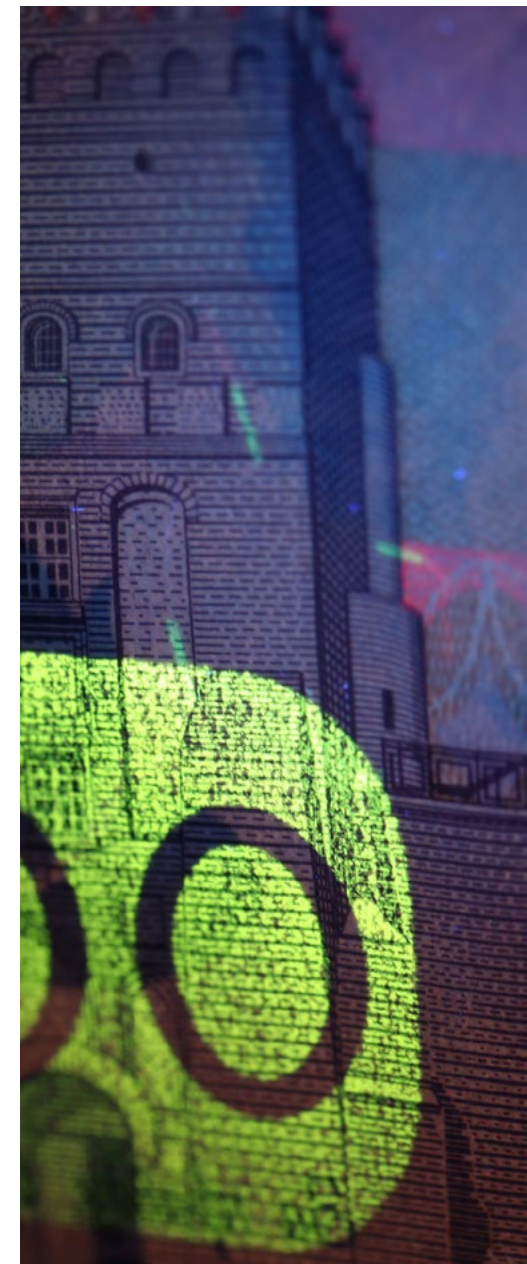
та фондового ринку для обговорення питання внесення необхідних змін до законодавства України з метою забезпечення його відповідності критеріям приєднання до SEPA.

За результатами цієї наради досягнуто домовленості щодо розроблення єдиного законопроекту для внесення потрібних законодавчих змін. Також для підвищення рівня координації залучених державних органів було створено міжвідомчу робочу групу.

Національний банк планує забезпечити подання заявки щодо приєднання України до SEPA після внесення необхідних законодавчих змін (орієнтовно – у другому півріччі 2025 року).

Паралельно Національний банк разом із фінансовою спільнотою розробляє необхідні кроки для технологічної інтеграції в SEPA. Маємо чітке розуміння потрібних змін нашої платіжної інфраструктури та ролей Національного банку, фінансових установ та їх об'єднань у цьому процесі.

Проте саме перший етап (підтвердження відповідності України критеріям членства в SEPA як юрисдикції / території) наразі є ключовим і робота над ним триває.

Цифрові фінансові послуги – частина цифрової країни. Система BankID Національного банку

Упродовж 2024 року Система BankID Національного банку України (далі – Система BankID НБУ) працювала безперебійно та продовжувала забезпечувати громадян доступом до широкого спектра дистанційних послуг в Україні.

Збільшенню кількості успішних ідентифікацій сприяло розширення переліку дистанційних послуг у державному секторі, поживлення активності на фінансовому ринку. Так, у 2024 році до Системи BankID НБУ було підключено 21 нового абонента – надавача послуг, із яких 18 – комерційні установи, три – некомерційні організації та один новий абонент-ідентифікатор – АТ “Піреус Банк МКБ”.

На початку 2025 року Система BankID НБУ налічувала 39 абонентів-ідентифікаторів та 110 абонентів – надавачів послуг (96 – комерційні установи та 14 – некомерційні).

За 2024 рік попит на використання системи збільшився удвічі – загальна кількість успішних ідентифікацій з використанням Системи BankID НБУ за рік становила 87,7 млн шт. Це перевищує минулорічний показник (на 104%, або на 44,8 млн електронних ідентифікацій).

Зокрема, кількість успішних електронних ідентифікацій комерційних абонентів упродовж 2024 року зросла на понад третину

(на 36%, або на 1,6 млн ідентифікацій) та становила 5,8 млн ідентифікацій.

Серед комерційних послуг найпопулярнішими для користувачів залишилися фінансові послуги (понад 5,1 млн ідентифікацій за 2024 рік, що більше на 26%, або на 1,1 млн за минулорічний показник).

Кількість успішних електронних ідентифікацій некомерційних абонентів за 2024 рік зросла удвічі (на 43,2 млн ідентифікацій) та досягла 81,8 млн.

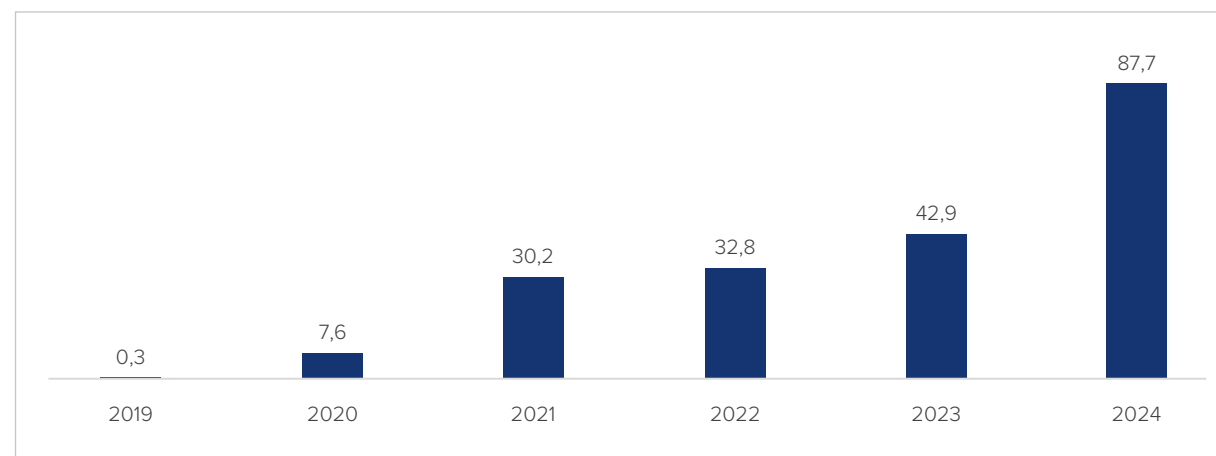
Важливим рішенням у 2024 році стала інтеграція Системи BankID НБУ з державним застосунком “Резерв+”. Система BankID НБУ стала єдиним методом автентифікації для дистанційного оновлення даних військовозобов’язаних. Це дало змогу забезпечити мільйонам українців своєчасне оновлення облікових даних відповідно до вимог Закону України “Про мобілізаційну

підготовку та мобілізацію”. Загалом таке інтеграційне рішення сприяло суттєвій економії державних ресурсів на збір та оброблення зазначених даних. Із початку роботи застосунку “Резерв+” у 2024 році через Систему BankID НБУ було здійснено 16,4 млн успішних ідентифікацій.

Також улітку 2024 року використання Системи BankID НБУ стало доступним ще для одного державного сервісу – освітнього застосунку “Мрія”, що надає учням, батькам і вчителям інструменти для навчального процесу.

Стабільна та надійна робота Системи BankID НБУ має важливе значення для розвитку дистанційних сервісів в Україні, особливо в умовах воєнного стану. Її важливість високо оцінили українські експерти. Система BankID НБУ другий рік поспіль отримала нагороду “Ukrainian Fintech Awards” у номінації “Best remote identification provider” від Української асоціації фінтех та інноваційних компаній.

Кількість успішних ідентифікацій за рік, млн шт.

Важливо зазначити, що в 2024 році Система BankID НБУ пройшла попередню оцінку на відповідність вимогам європейського регламенту eIDAS, встановленим у ЄС до схем електронної ідентифікації з середнім (substantial) рівнем довіри. Цей етап є важливим кроком на шляху до приведення Системи BankID НБУ у відповідність до вимог та кращої практики ЄС.

Крім того, навесні 2024 року набули чинності оновлені вимоги до здійснення банками-ідентифікаторами багатофакторної автентифікації користувача. Використання двох або більше факторів автентифікації, кожен із яких має належати до різних категорій (знання, володіння, притаманність) та які мають бути незалежними один від одного, унеможливить їх одночасну компрометацію. Це сприяло посиленню безпеки та мінімізації ризиків компрометації доступу до ідентифікаційних даних користувачів.

З метою оптимізації процесу розгляду спорів, які можуть виникати між абонентами Системи BankID НБУ під час здійснення розрахунків з 01 травня 2024 року автоматизована процедура оскарження успішних електронних підтверджень електронної дистанційної ідентифікації користувачів Системи BankID НБУ і розгляду спорів між абонентами, яка відбувається з використанням віддаленого вебсервісу “Особистий кабінет абонента”.

Наприкінці 2024 року затверджено зміни до Специфікації взаємодії абонентського вузла з центральним вузлом Системи BankID НБУ, які наберуть чинності з 01 червня 2025 року. Зміни стосуються посилення безпеки передавання даних користувачів через Систему BankID НБУ, що мінімізує ризики шахрайства під час її

використання; уточнення вимог до передавання даних користувача; встановлення нової вимоги щодо ознайомлення користувача з назвою абонентського вузла, на сторону якого будуть передані його дані, до моменту надання ним згоди на їх передавання.

Також з метою оптимізації процесу взаємодії між абонентами Системи BankID НБУ та Національним банком у жовтні 2024 року було затверджено зміни до Публічної пропозиції Національного банку України на укладення Договору приєднання до Системи BankID Національного банку України (далі – Договір приєднання), які передбачають включення до нього норм Договору про проведення розрахунків між абонентами. Такі зміни набрали чинності з 08 квітня 2025 року. Відповідно із зазначеної дати всі відносини з абонентами регулюватимуться Договором приєднання.

Технологічний розвиток фінансового ринку. Упровадження стандартів відкритого банкінгу

Упровадження відкритого банкінгу в Україні є важливим проєктом на шляху інтеграції нашої країни до ЄС, оскільки є частиною змін, які приведуть українське законодавство у відповідність до європейських вимог.

Відкритий банкінг в Україні має запрацювати з 01 серпня 2025 року. Це сприятиме розвитку фінтеху, впровадженню інновацій, посиленню конкуренції та в результаті поліпшенню якості

наявних та створенню нових послуг і продуктів у фінансовій сфері.

Відкритий банкінг – структурований і безпечний обмін даними через прикладні програмні інтерфейси (API) (англ. Application Programming Interface) між надавачем платіжних послуг з обслуговування рахунку (ASPSP) та стороннім надавачем платіжних послуг (PISP/AISP), який здійснюється за згодою користувача під час доступу до його рахунків стороннього надавача платіжних послуг (PISP/AISP) з метою надання користувачу нефінансових платіжних послуг: послуги з ініціювання платіжної операції та послуги з надання відомостей з рахунків.

Схвалена Національним банком у 2023 році Концепція відкритого банкінгу визначила напрями розвитку, дорожню карту та ключові вимоги до впровадження в Україні відкритого банкінгу.

Відповідно до вимог Закону України “Про платіжні послуги” до 01 липня 2025 року Національний банк має затвердити нормативно-правові акти, які регулюватимуть роботу учасників платіжного ринку в межах діяльності у відкритому банкінгу.

Так, у 2024 році Національний банк працював над розробленням проєктів нормативно-правових актів щодо:

- порядку здійснення авторизації діяльності з надання нефінансових платіжних послуг;
- порядку роботи відкритого банкінгу в Україні, що визначає вимоги до суб’єктів відкритого банкінгу, їх взаємодії під час доступу до рахунків користувача, управління згодою користувача, побудови та функціонування прикладних програмних інтерфейсів (API) тощо;

- порядку використання електронних довірчих послуг під час отримання надавачами платіжних послуг доступу до рахунків користувачів платіжних послуг;
- порядку страхування відповідальності надавачів нефінансових платіжних послуг перед користувачами та надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунку.

Під час розроблення таких нормативно-правових актів Національний банк керувався, зокрема, європейським досвідом упровадження відкритого банкінгу та активно співпрацював з європейськими регуляторами і міжнародними експертами.

Разом з учасниками ринку тривало розроблення технічних специфікацій, що описують роботу прикладних програмних інтерфейсів (API), для здійснення налаштувань інформаційних систем надавачів платіжних послуг у межах роботи у відкритому банкінгу. За основу таких технічних специфікацій взято специфікації Berlin Group.

Е-гривня

У 2024 році Національний банк продовжив працювати над дослідженням необхідності широкомасштабного випуску в Україні е-гривні (цифрової валюти центрального банку, CBDC) та над підготовкою до пілотного проєкту е-гривні.

У межах пілотного проєкту е-гривня тестуватиметься як грошова одиниця України відповідно до визначення Закону України “Про платіжні послуги”: цифрові гроші Національного банку – це електронна форма грошової одиниці України, емітентом якої є Національний банк.

Так, у межах підготовки до пілотного проєкту е-гривні у 2024 році Національний банк розглядав та аналізував різні технологічні рішення, які могли б забезпечити його проведення, зокрема відповідно до бізнес-вимог Національного банку, та комунікував із розробниками таких рішень з метою пошуку потенційного технологічного партнера для тестування е-гривні. Наразі дослідження та пошук продовжуються. До цього процесу Національний банк залучав експертів зі Світового банку, Міжнародного валютного фонду, а також аналізував інші пілотні проєкти CBDC у світі для врахування їхнього досвіду. Особлива увага приділялась розвитку проєкту Європейського центрального банку “Цифровий євро”, урахуваючи євроінтеграційний курс України.

Також з метою забезпечення доступу користувачів до платіжних операцій у різних непередбачуваних обставинах (наприклад, якщо немає електрики, зв’язку, інтернету) Національний банк почав вивчати можливість застосування офлайн-рішення.

За результатами пілотного проєкту е-гривні Національний банк планує прийняти рішення про доцільність широкомасштабного випуску е-гривні в Україні, у тому числі з урахування опитування його учасників, досліджень інших центральних банків та міжнародних установ щодо побудови та впровадження CBDC, аналізу ризиків впливу е-гривні на фінансову стабільність та трансмісійний механізм.

Національний банк також проаналізував найпоширеніші запитання щодо е-гривні та розмістив відповіді на них на сторінках [Офіційного інтернет-представництва Національного банку](#).

Нульова толерантність до російського й білоруського програмного забезпечення

Упродовж 2024 року Національний банк проводив комплексну роботу, спрямовану на реалізацію одного з важливих [стратегічних заходів](#) – нульова толерантність до російського та білоруського програмного забезпечення на фінансовому ринку.

Зокрема, продовжувався періодичний моніторинг наданих банками та технологічними операторами платіжних послуг планів заходів щодо мінімізації ризиків інформаційної та кібербезпеки у зв’язку з використанням програмного забезпечення зазначених постачальників, тривала подальша оцінка достатності запланованих та вжитих ними заходів. А також вивчалася структура власності та кінцеві бенефіціарні власники компаній-постачальників такого програмного забезпечення з метою встановлення наявності взаємозв’язків з країною-агресором. На підставі отриманих від банків та технологічних операторів платіжних послуг відповідей на запити Національний банк провів аналіз поточного ступеня скорочення використання ними такого програмного забезпечення.

Національний банк у межах компетенції і надалі вживатиме заходів для досягнення цілі щодо відмови від російського та білоруського програмного забезпечення на фінансовому ринку України.

Проекти перших частин специфікацій уже розроблені для проведення тестування

учасниками платіжного ринку та погоджені Національним банком. Це має стати запорукою своєчасного доопрацювання надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунку (ASPSP) своїх інформаційних систем для забезпечення можливості постійного доступу до рахунків користувачів через прикладні програмні інтерфейси (API) стороннім надавачам платіжних послуг (PISP/AISP) із серпня 2025 року.

Важливо зазначити, що доступ до рахунків з метою отримання відомостей з рахунків або ініціювання платіжної операції надаватиметься виключно за згодою користувача. Надання згоди користувача здійснюється із застосуванням посиленої автентифікації користувача, яку проводить надавач платіжних послуг, у якого відкритий рахунок користувача.

Посилення співпраці з учасниками ринку в напрямі розвитку регтех в Україні

Розвиток регтеху з центром уваги на процесі регуляторного комплаєнсу (дотримання вимог регулятора) на українському фінансовому ринку залишається одним з напрямів роботи, передбаченим у Стратегії НБУ та Стратегії.

Для актуалізації позиції з цього питання Національний банк упродовж 2024 року працював над підготовкою публічного документа – Зеленої книги розвитку RegTech (далі – Зелена книга), а також готував до початку відповідного діалогу з учасниками фінансового ринку.

Наприкінці року було анонсовано випуск Зеленої книги та найближчі кроки регулятора в цьому напрямі, а також озвучено головну ідею подальшого розвитку регтех. Так, на думку Національного банку, визначальними факторами успішного розвитку мають стати: ініціативність фінансових установ та постачальників у запровадженні регтех-рішень та всебічне сприяння Національного банку в межах його мандата у створенні умов для розвитку регтех-ринку.

Викладену в Зеленій книзі позицію Національний банк планує опрацьовувати у 2025 році разом з експертами та учасниками фінансового ринку, зокрема, розпочавши опитування щодо наявних перепон та їхніх очікувань. Також Національний банк ініціюватиме роботу над заходами з розвитку регтеху та планує зафіксувати спільну актуалізовану позицію регулятора та учасників фінансового ринку в Білій книзі розвитку RegTech, що дасть новий поштовх розвитку регтеху найоптимальнішими шляхами.

Кіберзахист фінансового сектору

Національний банк у 2024 році забезпечив виконання завдань і реалізацію повноважень основного суб'єкта національної системи кібербезпеки України, визначених Законом України “Про основні засади забезпечення кібербезпеки України”.

В умовах правового режиму воєнного стану Національний банк продовжив працювати над забезпеченням кіберстійкості банківської

системи України та забезпеченням сталої роботи фінансового сектору України в цілому.

У 2024 році Центр кіберзахисту Національного банку та його команда реагування на кіберінциденти в банківській системі України (CSIRT-NBU) продовжували працювати в посиленому режимі та в режимі постійного моніторингу кіберзагроз, оперативного вжиття необхідних заходів реагування та протидії у сфері своєї відповідальності.

У межах компетенції Національний банк забезпечив реалізацію заходів Стратегії кібербезпеки України відповідно до Плану реалізації Стратегії кібербезпеки України, уведеного в дію Указом Президента України від 01 лютого 2022 року № 37/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року “Про План реалізації Стратегії кібербезпеки України”». Забезпечено участь Національного банку в роботі Національного координаційного центру кібербезпеки при Раді національної безпеки і оборони України.

Протягом 2024 року команда реагування на кіберінциденти в банківській системі України (CSIRT-NBU) виявила та провела аналіз понад 3 тис. зразків шкідливого програмного забезпечення, опрацювала 3,1 тис. кіберінцидентів, інформація про які надійшла від банків. Кіберзагрози критичного рівня не спостерігалися.

У межах державно-приватної взаємодії у сфері кібербезпеки забезпечено оперативне інформування банків України про виявлені інциденти кібербезпеки й зафіксовані спроби вчинення кібератак. До платформи обміну

інформацією про актуальні кіберзагрози в банківській системі (MISP-NBU) подано більше ніж 100 повідомлень про кіберінциденти та індикатори кіберзагроз. Станом на 31 грудня 2024 року до платформи обміну інформацією про актуальні кіберзагрози в банківській системі (MISP-NBU) підключено 61 банк.

У 2024 році команда реагування на кіберінциденти в банківській системі України (CSIRT-NBU) виявила та ініціювала блокування близько 70 тис. фішингових ресурсів, пов'язаних із фінансовим шахрайством і стилізованих під урядові, публічні та популярні портали [портали Кабінету Міністрів України, “Дія”, “єДопомога”, (зимова ЄПідтримка, ЄВідновлення, ЄПільга, ЄВиплата), портал Гуманітарної допомоги, Укрпошта, OLX, Нова пошта тощо], портали українських банків і платіжні сервіси. За результатами аналізу трендових шахрайських кампаній на порталі Центру кіберзахисту Національного банку опубліковано 29 матеріалів, що описують відповідні схеми.

У 2024 році з використанням системи фільтрації фішингових доменів убезпечено від доступу на шахрайські ресурси близько 4,5 млн запитів громадян України.

У 2024 році разом із Державним центром кіберзахисту Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України виявлено і забезпечено відповідне реагування на понад 20 цільових кібератак, спрямованих на державні установи та критичні ресурси.

Також у 2024 році команда реагування на кіберінциденти в банківській системі України (CSIRT-NBU) отримала акредитацію в TF-CSIRT (міжнародна спільнота команд реагування на кіберінциденти) зі статусом “ACCREDITED”.

У звітному періоді Національний банк провів виїзні перевірки за напрямом “інформаційна безпека та кіберзахист” семи банків України (із них п'ять системно важливі банки – банки, діяльність яких впливає на стабільність усієї банківської системи). Проведено ризик-орієнтоване планування таких заходів на наступний період.

Реалізовано додаткові заходи, спрямовані на розвиток і посилення спроможності функціонування системи кіберзахисту Національного банку. У 2024 році проведено аудит інформаційної безпеки Національного банку, за результатами аудиту визначено та сплановано заходи щодо усунення потенційних вразливостей інформаційної інфраструктури Національного банку. Крім того, у 2024 році проведено передсертифікаційний аудит системи управління інформаційною безпекою Національного банку, здійснювалося оновлення та запровадження нової політики інформаційної безпеки для захисту інформаційної інфраструктури Національного банку.

У 2024 році завершено аналіз стану організації інформаційної безпеки та кіберзахисту учасників ринку небанківських фінансових послуг. За результатами аналізу сформований можливий перелік ризиків для фінансових установ стосовно стану інформаційної безпеки та кіберзахисту, а

також розроблені цільові рекомендації для установ щодо впровадження основного переліку заходів з інформаційної безпеки та кіберзахисту. У нормативно-правовому акті Національного банку внормовані питання управління кіберризиками та ризиками безпеки надавачів фінансових платіжних послуг.

Взаємодія Національного банку з основними суб'єктами національної системи кібербезпеки України здійснювалася відповідно до меморандумів про взаємодію та співробітництво із Адміністрацією Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Ситуаційним центром забезпечення кібербезпеки Служби безпеки України, Департаментом кіберполіції Національної поліції України, Національний координаційний центр кібербезпеки при Раді національної безпеки і оборони України, Міністерством цифрової трансформації України.

У межах міжнародного співробітництва у 2024 році підписано Меморандум між Національним банком і Міністерством фінансів США про взаємодію та співробітництво у сфері кібербезпеки.

Розвиток системи збирання звітності та складання статистики

Національний банк у 2024 році продовжував забезпечувати безперервне збирання звітності для цілей регулювання та нагляду за фінансовими ринками в умовах особливого періоду, а також підтримував розвиток та вдосконалення системи звітності, її адаптацію до нових викликів шляхом розроблення відповідних змін до нормативно-правових актів Національного банку з питань організації звітності.

Зміни до звітності, що подається до Національного банку

Упродовж року значних змін зазнала звітність, яку подають банки та банківські групи. Відповідні зміни внесені до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, затверджених постановою Правління Національного банку України від 13 листопада 2018 року № 120 (зі змінами), та Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України в умовах особливого періоду, затверджених постановою Правління Національного банку України від 18 грудня 2018 року № 140 (зі змінами).

Відповідно до вимог постанови Правління Національного банку України від 05 січня 2024 року № 2 “Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України” (далі – Постанова № 2), рішення Правління Національного банку України від 05 січня 2024 року № 4-рш “Про схвалення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України” (далі – Рішення № 4) запроваджено новий файл 6КС⁴⁵.

Відповідно до вимог Постанови № 2, Рішення № 4 та рішення Правління Національного банку України від 17 липня 2024 року № 259-рш “Про схвалення Змін до Методики розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR)” запроваджено новий файл 6NC⁴⁶.

Згідно з вимогами постанови Правління Національного банку України від 28 грудня 2023 року № 196 “Про затвердження Положення про порядок визначення банками України розміру регулятивного капіталу” (зі змінами) запроваджено новий файл 6RX⁴⁷.

З метою врахування потреби у виокремленні в обліку та статистичній звітності коштів за ознакою наявності накладених обмежень щодо їх використання, а саме: коштів, заблокованих відповідно до Закону України “Про санкції” та примусово вилучених відповідно до Закону України “Про основні засади примусового

вилучення в Україні об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів”, а також перенесення всіх необхідних даних для обрахунку обсягу обов’язкових резервів в окремий файл розроблено новий файл звітності 21X⁴⁸.

З метою отримання звітних даних для цілей банківського нагляду розроблено новий файл 3WX⁴⁹, в якому подаються дані відповідно до вимог Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 30 червня 2016 року № 351 (зі змінами).

З метою оптимізації кількості файлів з показниками звітності, що подаються до Національного банку, скасовано подання файла 79X⁵⁰ та замінено з декадної на щомісячну періодичність подання файла А7X⁵¹.

Для забезпечення розрахунку та дотримання пруденційних нормативів відповідно до вимог Закону України від 30 червня 2021 року № 1587-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення питань організації корпоративного управління в банках та інших питань функціонування банківської системи”, внесені зміни до трьох файлів з показниками

⁴⁵ 6КС “Дані щодо розрахунку на консолідованій основі коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{ввк}) та коефіцієнта покриття ліквідністю за іноземними валютами (LCR_{івк})”.

⁴⁶ 6NC “Дані щодо розрахунку на консолідованій основі коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR_к)”.

⁴⁷ 6RX “Дані щодо розрахунку розміру регулятивного капіталу”.

⁴⁸ 21X “Дані для розрахунку обсягу обов’язкових резервів”.

⁴⁹ 3WX “Дані багатофакторної моделі оцінки фінансового стану боржника – юридичної особи за спеціалізованим кредитом”.

⁵⁰ 79X “Дані про включення субординованого боргу до розрахунку капіталу банку”.

⁵¹ А7X “Дані про структуру активів та зобов’язань за строками”.

звітності. Крім того, змінено та оновлено вимоги до формування інших 25 файлів, які збираються для цілей банківського нагляду.

Законом України “Про платіжні послуги” передбачено розмежування функцій Національного банку щодо оверсайта платіжної інфраструктури та нагляду за діяльністю надавачів платіжних послуг. З урахуванням цього внесені зміни до файлів статистичної звітності, що враховують особливості об’єктів оверсайта та нагляду, а також дають змогу уникнути непорозумінь під час визначення статусу респондента, який подає звітність. Відповідно оновлено вимоги до формування семи файлів.

З метою належного виконання Національним банком зобов’язання щодо забезпечення реалізації та моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), застосованих рішеннями Ради національної безпеки і оборони України, внесені зміни до вимог стосовно формування п’яти файлів.

Удосконалюючи звітність з питань інформації щодо зв’язків клієнтів із державою, що здійснює збройну агресію проти України, внесені зміни до трьох файлів.

Для вдосконалення отримуваної інформації з питань організації внутрішньої системи фінансового моніторингу внесені зміни до одного файла.

У зв’язку із унесенням змін до Положення про порядок видачі юридичним особам ліцензії на здійснення операцій з готівкою та умови (вимоги) провадження ними діяльності зі здійснення операцій з готівкою, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 24 грудня 2015 року № 926 (зі змінами), збільшено перелік респондентів у п’яти файлах, а до двох з таких файлів, що містять дані про операції з готівкою, додатково внесено зміни до показників.

Для контролю за вимогами Закону України “Про платіжні послуги” доповнено учасниками ринку платіжних послуг перелік респондентів, що подають два файли з даними фінансової звітності.

З метою вдосконалення звітності учасників ринку небанківських фінансових послуг розроблені п’ять нових файлів: для кредитних спілок – файл CR21⁵², для страховиків – файли IR23⁵³, IR24⁵⁴, IR25⁵⁵, IR26⁵⁶.

Оновлені вимоги та внесені зміни до Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг до Національного банку України, затверджених постановою Правління Національного банку України від 25 листопада 2021 року № 123 (зі змінами), щодо 22 файлів, у тому числі для кредитних спілок – стосовно семи файлів, страховиків – трьох, фінансових компаній та ломбардів – 12.

У межах запровадження нової регуляторної звітності для небанківських фінансових груп запроваджено дев’ять нових файлів для подання консолідованої та субконсолідованої звітності небанківськими фінансовими групами, подання яких до Національного банку розпочнеться з 2025 року: G01⁵⁷, G02⁵⁸, G03⁵⁹, G031⁶⁰, GFO⁶¹, GF1⁶², GT1⁶³, GT21⁶⁴, GT22⁶⁵.

⁵² CR21 “Дані про пов’язаних із кредитною спілкою осіб”.

⁵³ IR23 “Дані про операції з пов’язаними зі страховиком особами”.

⁵⁴ IR24 “Дані про операції з придбання / продажу державних цінних паперів”.

⁵⁵ IR25 “Дані про складові регулятивного капіталу”.

⁵⁶ IR26 “Дані про зобов’язання інші, ніж зобов’язання за договорами страхування (перестрахування), що забезпечені активами страховика”.

⁵⁷ G01 “Дані про дотримання вимог щодо достатності регулятивного капіталу та пруденційних нормативів небанківською фінансовою групою та її підгрупами”.

⁵⁸ G02 “Дані про пов’язаних із небанківською фінансовою групою осіб”.

⁵⁹ G03 “Дані консолідованого звіту про зміни у власному капіталі”.

⁶⁰ G031 “Дані субконсолідованого звіту про зміни у власному капіталі страхової підгрупи та кредитно-інвестиційної підгрупи небанківської фінансової групи”.

⁶¹ GFO “Дані консолідованої звітності небанківської фінансової групи”.

⁶² GF1 “Дані субконсолідованої звітності страхової підгрупи та кредитно-інвестиційної підгрупи небанківської фінансової групи”.

⁶³ GT1 “Дані про внутрішньогрупові операції щодо активів / зобов’язань / власного капіталу”.

⁶⁴ GT21 “Дані про учасників внутрішньогрупових операцій щодо страхування / перестрахування”.

⁶⁵ GT22 “Дані про внутрішньогрупові операції щодо страхування / перестрахування”.

Розвиток Кредитного реєстру Національного банку

У 2024 році тривав процес запровадження вимог Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії” стосовно оновлених вимог до Кредитного реєстру Національного банку (далі – Кредитний реєстр). Відповідно до змін у законодавстві значно розширився перелік інформації, що надається до Кредитного реєстру, та доповнився перелік респондентів, які зобов’язані надавати таку інформацію Національному банку.

На початку 2024 року було прийнято постанови Правління Національного банку України від 18 січня 2024 року № 9 “Про затвердження Правил подання звітності про активні операції” (далі – Правила № 9) та від 18 січня 2024 року № 8 “Про затвердження Правил надання Фондом гарантування вкладів фізичних осіб інформації до Кредитного реєстру Національного банку України” (далі – Правила № 8).

У Правилах № 9 визначено вимоги до формування звітності про активні операції, порядок її подання до Національного банку банками, фінансовими компаніями, що мають право надавати хоча б одну з фінансових послуг, передбачених у пунктах 1–4 частини першої статті 29 Закону “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, кредитними спілками. З даних такої звітності формується інформація Кредитного реєстру. Правила № 8 визначають вимоги до формування інформації про кредитні операції та її надання до Кредитного реєстру Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

У першому півріччі 2024 року відбулося відкриття тестового середовища для відпрацювання респондентами технології подання звітності про активні операції відповідно до Правил № 9 та ведення Кредитного реєстру. Респонденти, які успішно пройшли тестовий період, були переведені на подання звітності про активні операції в стандартному режимі.

Відповідно до вимог Закону “Про фінансові послуги та фінансові компанії” рішенням Правління Національного банку України від 24 січня 2024 року № 24-рш схвалена Методика розрахунку порогового значення заборгованості щодо інформації про фінансові послуги, що надається Національним банком України з Кредитного реєстру Національного банку України.

На етапі переходу та адаптації нових і діючих учасників Кредитного реєстру до вимог Правил № 9 Національний банк постійно взаємодіє з респондентами та розробниками програмного забезпечення у формі консультацій, листування, надання зворотного зв’язку, роз’яснень з технічних та методологічних питань, прикладів надання інформації.

Новації в складанні статистики

З метою забезпечення відповідності монетарної та фінансової статистики до європейських стандартів на шляху до членства України в ЄС розпочато опрацювання регулятивних актів Європейського Центрального Банку, що визначають вимоги до складання балансових звітів сектору монетарних фінансових інституцій, показників кредитів, депозитів, процентних ставок, а також структур наборів даних,

формату їх передавання до Європейського Центрального Банку.

У межах проведення скринінгу за розділом 18 “Статистика” підготовлено інформацію стосовно відповідності статистики зовнішнього сектору законодавству ЄС та розроблено план дій з підготовки та надання Євростату наборів даних та метаданих відповідно до стандартів ЄС за напрямками “Платіжний баланс” і “Прямі іноземні інвестиції”. Відповідна інформація була представлена під час двосторонніх зустрічей між Україною та ЄС в межах скринінгу за розділом 18 “Статистика” у Люксембурзі.

Розпочато роботу з підготовки даних прямих іноземних інвестицій у географічному розрізі для подальшої конвертації у формат SDMX відповідно до вимог Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 184/2005 від 12 січня 2005 року про статистику Співтовариства щодо платіжного балансу, міжнародної торгівлі послугами і прямих іноземних інвестицій та Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 601/2006 від 18 квітня 2006 року щодо формату та процедури передачі даних.

Для продовження робіт у межах Спеціального стандарту поширення даних (ССПД) та Спеціального стандарту поширення даних Плюс (ССПД Плюс) за компонентами категорій даних фінансового та зовнішнього секторів економіки започатковано поширення даних у форматі стандарту обміну та поширення даних “Statistical Data and Metadata eXchange (SDMX)”.

Публікація статистики зовнішнього сектору в євро та гривні

Національний банк розширив даними в євро та гривні публікацію основних таблиць статистики зовнішнього сектору України на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку. Така практика узгоджується з євроінтеграційним поступом України. Відповідне розширення публікації даних є відображенням високої питомої ваги євро за зовнішніми операціями, яка й надалі зростає.

Ретроспективний перерахунок часових рядів статистики зовнішнього сектору в євро та гривню здійснено з 2015 року. Також розпочато оприлюднення даних платіжного балансу, міжнародної інвестиційної позиції та зовнішнього боргу в євро та гривні у форматі відкритих даних (API).

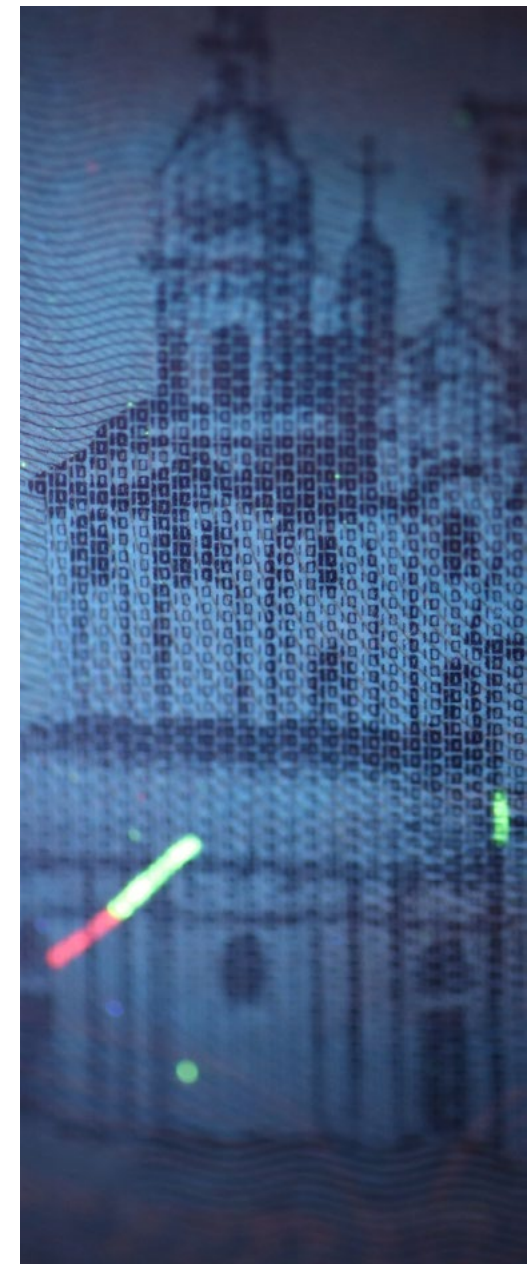
Упровадження стандартів FINREP та COREP

Національний банк продовжив упроваджувати у звітність стандарти FINREP та COREP. Головними чинниками цього процесу є активізація інтеграції України в ЄС та приведення наглядової звітності у відповідність до сучасних стандартів нагляду.

Триває оновлення діючих методик щодо формування показників відповідно до стандартів FINREP та COREP та розроблення нових методик для ринкового ризику та регулятивного капіталу.

Продовжується робота стосовно розширення можливостей Національного банку з отримання згідно зі стандартом COREP даних щодо ринкового та операційного ризику, розрахунку

капіталу на індивідуальній та консолідованій основі, розрахунку на консолідованій основі коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) та коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR).

ЕФЕКТИВНИЙ

Ціль 5/5

Ефективний
центральний банк

ЦІЛЬ 5

ЕФЕКТИВНИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

Відносини Національного банку із зацікавленими сторонами (стейкхолдерами)

Інституційні відносини з українськими стейкхолдерами

Вступ України до Європейського Союзу, імплементація європейських норм у банківське та небанківське регулювання, забезпечення безперервної роботи банківської системи, пошук рішень для підвищення привабливості інвестицій в українську економіку, забезпечення прозорості функціонування ринку платіжних послуг, а також пошук можливих шляхів післявоєнного відновлення стали важливими напрямками взаємодії Національного банку зі стейкхолдерами в 2024 році. Ці питання визначали основні пріоритети в роботі та сприяли зміцненню співпраці з національними і міжнародними партнерами.

Протягом року відбулося 12 щомісячних зустрічей членів Правління Національного банку з керівниками найбільших 30 банків. Регулярна комунікація Національного банку з представниками найбільших банків дала змогу налагодити продуктивний та ефективний

діалог та сформувати у банків релевантні очікування від дій регулятора. Серед тем, що обговорювалися на таких зустрічах, – взаємодія з Міжнародним валютним фондом, облікова ставка, послаблення валютних обмежень, розвиток кредитування та впровадження відповідального кредитування, поживлення внутрішнього боргового ринку, зміни у підходах до фінансового моніторингу, а також посилення забезпечення безперервності роботи банків. Також за запитами банків було проведено зустрічі на окремі теми. Загалом за рік відбулося 42 зустрічі з представниками банківської спільноти.

Також відбулися зустрічі із представниками найбільших страхових компаній. Найважливішим питанням, що обговорювалося, був перехід до нового законодавства у сфері страхування.

Забезпечення взаємодії з представниками небанківських фінансових установ на постійній основі було пріоритетним та відбувалося на всіх рівнях.

Загалом протягом року відбулося 36 зустрічей різного формату за участю керівництва з представниками небанківських фінансових установ.

Національний банк підтримує постійний діалог з представниками бізнесу. У взаємодії з бізнес-спільнотою Національний банк дотримується

позиції відкритої, прозорої, послідовної та прогнозованої у своїх діях інституції.

Окремо відбулися робочі зустрічі з профільними асоціаціями: Незалежною асоціацією банків України та Асоціацією Українських Банків, асоціаціями небанківських фінансових установ, а також з Моторним (транспортним) страховим бюро України.

За ініціативи банківських асоціацій та за підтримки Національного банку України у 2024 році були підписані Меморандуми про пільгове кредитування відновлення енергоінфраструктури та Меморандуму про забезпечення прозорості функціонування ринку платіжних послуг.

Протягом року відбулося декілька зустрічей членів Правління Національного банку з керівництвом та компаніями – членами Американської торговельної палати, Європейської Бізнес Асоціації, Торгово-Промислової Палати, Дія Сіті Уніон, а також платіжних систем VISA та Mastercard і представниками компаній-експортерів. Загалом відбулося 12 зустрічей за участю Асоціацій та платіжних систем.

У лютому Голова Національного банку Андрій Пишний виступив на заході Європейської Бізнес Асоціації Global Outlook, основною темою якого було питання макроекономічної стабільності країни, оборонно-промисловий комплекс та перспективи розвитку, питання співпраці між Україною та Польщею. У вересні Голова Національного банку виступив під час панельної дискусії в межах проведення Щорічної зустрічі YES. А у листопаді на Щорічних зборах Європейської бізнес-

асоціації Голова Національного банку окреслив орієнтири для бізнесу на 2025 рік.

У березні 2024 року Голова Національного банку виступав на засіданні Ради безбар'єрності, на якому окреслив основні напрями роботи Національного банку в забезпеченні безбар'єрного доступу до банківських та небанківських установ.

У лютому перший заступник Голови Катерина Рожкова взяла участь у конференції, організованій Європейською бізнес-асоціацією "Фінанси для бізнесу під час війни 2024". Протягом вересня-жовтня Катерина Рожкова провела низку зустрічей щодо обговорення законопроекту про страхування воєнних ризиків. Обговорення відбулися з представниками: Незалежної банківської Асоціації, Національної Асоціації Страховиків України, Американської торгової палати, Європейської бізнес-асоціації, Спілки Українських Підприємців, Федерацією Роботодавців України.

Важливим напрямом взаємодії та діалогу в 2024 році були волонтерські організації. У червні та липні були проведені зустрічі за участю Голови Національного банку Андрія Пишного та заступника Голови Національного банку Дмитра Олійника з представниками волонтерських організацій щодо введення обмежень на R2P-перекази.

Заступник Голови Національного банку Юрій Гелетій неодноразово протягом року проводив зустрічі з представниками бізнес-асоціацій щодо валютного регулювання.

Заступник Голови Національного банку Ярослав Матузка двічі брав участь у Конгресі місцевих рад.

Заступник Голови Національного банку Сергій Ніколайчук виступив у квітні на вебінарі для Німецько-української торгової палати.

Заступник Голови Національного банку Олексій Шабан протягом року мав регулярні зустрічі з представниками системно важливих банків щодо забезпечення безперебійної діяльності банків.

У взаємодії Національного банку з державними органами головними пріоритетами залишається співпраця з Урядом України з метою забезпечення монетарної і фінансової стабільності, ефективної роботи фінансової системи насамперед з метою підтримки вітчизняного бізнесу, а також взаємодія з Верховною Радою України для підтримки реалізації законодавчих змін у фінансовому секторі. Ключовими аспектами законопроектів, розгляд яких у парламенті підтримував Національний банк, були рішення, спрямовані на мінімізацію негативних наслідків військової агресії РФ, а також активізація реалізації євроінтеграційних змін у фінансовій сфері. Окремою складовою такої співпраці стало супроводження законодавчого забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України в межах програм фінансової підтримки.

Результатом активної співпраці з Верховною Радою України стало ухвалення важливих для фінансового сектору законів, що, зокрема, розроблялися безпосередньо Національним банком або за його активної участі чи

враховують пропозиції Національного банку, а саме:

- 1) «Про внесення змін до Закону України “Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків” та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення державного регулювання та нагляду на ринках капіталу та організованих товарних ринках», від 22.02.2024 № 3585-IX;
- 2) “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління”, від 22.02.2024 № 3587-IX;
- 3) “Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку”, від 21.03.2024 № 3624-IX;
- 4) “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей експорту окремих видів товарів у період дії воєнного стану”, від 09.05.2024 № 3706-IX;
- 5) “Про внесення змін до Митного кодексу України щодо особливостей експорту окремих видів товарів у період дії воєнного стану”, від 09.05.2024 № 3707-IX;
- 6) “Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”, від 21.05.2024 № 3720-IX;
- 7) “Про особливості продажу пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків”, від 19.09.2024 № 3983-IX;

8) “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій Національного банку України з державного регулювання ринків фінансових послуг”, від 08.10.2024 № 3994-IX;

9) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв’язку з прийняттям Закону України “Про адміністративну процедуру”», від 10.10.2024 № 4017-IX.

Протягом 2024 року представники Національного банку взяли участь у 22 засіданнях комітетів Верховної Ради України, а також у більше ніж у 70 робочих зустрічах і нарадах, які проводилися в межах законотворчої роботи парламенту.

Одним з важливих форматів інституційної взаємодії з державними органами стало укладання низки документів щодо співпраці.

22 лютого набув чинності договір про інформаційну взаємодію, укладений між Національним банком та Міністерством юстиції України, а 31 жовтня – угода щодо взаємного обміну інформаційними ресурсами з Державною службою статистики України.

Голос Національного банку України: стратегічні комунікації під час війни

Упродовж третього року війни постійна зміна викликів потребувала подальшої адаптації стратегічних пріоритетів Національного банку і відповідної реакції у сфері комунікацій. Ключовим завданням на 2024 рік стало зміцнення фундаменту для відновлення економіки й подальше повернення “нормальності” в економічне життя країни, навіть в умовах війни. Відповідно вперше з моменту повномасштабного вторгнення комунікації Національного банку мали значною мірою не антикризовий акцент та реактивний характер, а знову системно спрямовувалися на досягнення трьох головних цілей, передбачених Стратегією комунікацій Національного банку:

- зміцнити довіру до Національного банку,
- максимізувати вплив політики регулятора на поведінку цільових аудиторій,
- знизити рівень невизначеності в економіці шляхом надання інформації, потрібної для ухвалення зважених рішень.

Водночас комунікаційне наповнення зазначених цілей значно розширилося через їх адаптацію до поточних викликів і потреб.

Так, у 2024 році комунікації Національного банку спрямовувалися передусім на:

- підвищення розуміння монетарної політики шляхом пояснення цілей, принципів та очікуваних результатів рішень з монетарної політики, макроекономічних

прогнозів та іншої інформації, що становить аналітичне підґрунтя для ухвалення відповідних рішень, а також намірів Національного банку щодо подальшої монетарної політики;

- зміцнення довіри населення, бізнесу, фінансового сектору та експертної спільноти до монетарної політики, національної грошової одиниці та банківського сектору і подальше формування ставлення до Національного банку як до відкритого, незалежного, компетентного та ефективного регулятора;
- мінімізацію інформаційної асиметрії, зниження економічної невизначеності та формування передбачуваного економічного середовища для всіх учасників економічних відносин в умовах високих ризиків повномасштабної війни;
- посилення дієвості каналів монетарної трансмісії.

Разом це сприяло підвищенню ефективності політики Національного банку, досягненню законодавчо визначених цілей (пріоритетними серед яких є досягнення та підтримання цінової стабільності, а також сприяння фінансовій стабільності) та вирішенню інших актуальних завдань.

Забезпечення макрофінансової стійкості

У вересні Рада Національного банку схвалила Основні засади грошово-кредитної політики на середньострокову перспективу, які офіційно затвердили перехід Національного банку до режиму гнучкого інфляційного таргетування, у тому числі окреслили ключові принципи комунікаційної політики за напрямом

монетарної політики. Спікери Національного банку неодноразово, зокрема під час пресбрифінгів, пояснювали особливості та ключові елементи нового монетарного режиму. Крім того, значна увага приділялася ефективності монетарного інструментарію Національного банку, що важливо для приведення інфляції до цілі 5% на горизонті політики.

Комунікації щодо рішень з процентної політики здійснювалися регулярно, проактивно та з дотриманням принципу ефективної (доцільної) прозорості. Цілі, принципи та очікувані результати рішень з монетарної політики розкривалися насамперед шляхом оприлюднення на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку пресрелізів за підсумками засідання Правління Національного банку з питань монетарної політики. Кожне рішення озвучувалося та пояснювалося під час регулярних пресбрифінгів Голови та членів Правління Національного банку для медіа. Пресрелізи містили відповідні заяви про наміри стосовно подальших змін у монетарній політиці, а також прогнози облікової ставки Національного банку з метою формування відповідних очікувань цільових аудиторій економічних агентів. Водночас заяви про наміри та очікувані траєкторії ключової (облікової) ставки й надалі мали статус прогнозів, а не зобов'язань щодо політики Національного банку.

У 2024 році пресбрифінги з монетарної політики та для презентації Звіту про фінансову стабільність і надалі проводилися в онлайн-режимі з трансляцією на ютуб-каналі Національного банку з огляду на високі безпекові ризики. Національний банк усе

ще використовував адаптований формат таких брифінгів із залученням журналістів через платформу Zoom. Це дало змогу зберегти високу якість та динаміку брифінгів, попри онлайн-формат. Також у 2024 році вдалося удосконалити використання таймкодів, що з 2023 року додаються до запису пресбрифінгу.

За підсумками кожного проведеного пресбрифінгу на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку традиційно оприлюднювався текст проголошеної Головою Національного банку промови, яку надалі на своїх сторінках розміщував Банк міжнародних розрахунків (Bank for International Settlements, BIS). Крім того, інформаційне повідомлення з ключовими меседжами пресрелізу щодо облікової ставки та окремо інформаційне повідомлення за підсумками сесії запитань-відповідей традиційно публікувалися на сторінках Національного банку в соціальних мережах.

Загалом за 2024 рік проведено вісім пресбрифінгів для медіа щодо рішень з монетарної політики та два – для оприлюднення Звіту про фінансову стабільність. Опубліковано понад 70 пресрелізів стосовно процентної та валютно-курсової політики, рівня інфляції, динаміки ВВП, забезпечення фінансової стабільності. Також надано понад 70 письмових відповідей та коментарів на запити медіа щодо динаміки інфляції, монетарної політики, стану валютного та банківського ринків.

Також поясненню мети, обґрунтування та очікуваних результатів рішень Національного банку сприяло опублікування підсумків

дискусії членів КМП щодо рівня облікової ставки (далі – Підсумки дискусії). На виконання принципу “єдиного голосу” Підсумки дискусії та інші комунікації Національного банку й надалі розкривали лише знеособлені позиції осіб, причетних до прийняття рішень з монетарної політики, у тому числі – альтернативні до прийнятого Правлінням Національного банку рішення з відповідною аргументацією. Загалом за рік оприлюднено вісім Підсумків дискусій.

Своє бачення щодо поточного та майбутнього стану економіки України, а також очікуваних змін у монетарній політиці Національний банк традиційно оприлюднював в Інфляційних звітах. Опублікування в Інфляційному звіті власного макроекономічного прогнозу та припущень, на яких він ґрунтується, сприяє посиленню прозорості й передбачуваності монетарної політики, і, відповідно, підвищенню довіри суспільства до дій Національного банку. За 2024 рік опубліковано чотири Інфляційні звіти і чотири пресрелізи про основні положення, викладені в них.

Рішення з монетарної політики, які ухвалювалися разом із переглядом макроекономічних прогнозів, обговорювалися за допомогою засобів конференц-зв'язку як з українськими експертами та учасниками грошово-кредитного ринку, так і з іноземними аналітиками та представниками міжнародних ринків капіталу. Упродовж 2024 року відбулося чотири обговорення з українськими експертами та ще чотири – з іноземними аналітиками. Під час відповідних зустрічей надавалися детальні відповіді та пояснення щодо рішень з процентної і валютно-курсової політики та макроекономічних прогнозів

Національного банку. Крім інформування щодо прийнятих рішень з монетарної політики та їх очікуваних результатів, формування необхідних очікувань, це давало змогу Національному банку отримати ефективний зворотний зв'язок від цих важливих цільових аудиторій, у тому числі критичні зауваження.

Більшість рішень щодо облікової ставки були прогнозованими для аналітиків та фінансистів. Винятком став перехід Національного банку до підвищення облікової ставки в грудні, попри численні комунікації Національного банку про готовність до розвороту політики незадовго до прийняття цього рішення. Водночас загалом, відповідно до результатів опитувань Bloomberg, ICU та інформаційного агентства Інтерфакс-Україна, експерти та медіа мають досить високий рівень розуміння монетарної політики Національного банку і переважно орієнтуються на прогноз ключової ставки, який публікує Національний банк.

Для підвищення розуміння населенням монетарної політики та прогнозів Національний банк щокварталу оновлював на сторінках Офіційного інтернет-представництва розділ “Просто про економіку”, у якому зрозумілою мовою роз'яснюються головні тези Інфляційних звітів. Відповідні роз'яснення підтримувалися розміщенням інформаційних повідомлень на офіційних сторінках Національного банку в соціальних мережах.

Для того, щоб підтримувати розуміння валютно-курсової політики Національного банку та пріоритетів у питанні валютної лібералізації, постійно оновлювалися розділи “Що Національний банк планує робити з курсом та обмеженнями”, розміщений на

головній сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку, та “Валютні обмеження та курсова політика”. Спікери Національного банку регулярно надавали коментарі медіа щодо ефективності режиму керованої гнучкості обмінного курсу та важливості валютної лібералізації, що за потреби додатково комунікувалися у соціальних мережах Національного банку. Водночас з огляду на високу сенситивність теми частина інформації (зокрема щодо прогнозної траєкторії обмінного курсу, параметрів, а також тактики проведення валютних інтервенцій) залишалася непублічною для підтримання конструктивної невизначеності та забезпечення ефективності політики Національного банку.

Щоб підвищити розуміння монетарної політики та посилити довіру до ухвалених рішень, комунікації Національного банку також пояснювали аналітичне підґрунтя прийняття рішень з монетарної політики та приділяли увагу темам, що мають вагоме значення для економіки України. Крім того, оприлюднювалися окремі інформаційні повідомлення на офіційних сторінках Національного банку в соціальних мережах про тематичні вставки в Інфляційних звітах.

З метою зменшення невизначеності для бізнесу та громадян, а також ліпшого пояснення монетарних рішень Національного банку у 2024 році підготовлено 27 колонок та 20 інтерв'ю (у тому числі для іноземних медіа), у яких, зокрема, зверталася увага на:

- пріоритети та завдання монетарної політики Національного банку;

- особливості визначення розміру облікової ставки в умовах війни;
- ефективність монетарної трансмісії та роль депозитних сертифікатів Національного банку;
- значення макрофінансової стабільності для українців;
- важливість підтримки України світом.

Для посилення довіри до політики Національного банку та ухвалених ним рішень у монетарній та валютній сферах, а також для підтримки України за кордоном проведено інформаційні кампанії на теми: “Річниця переходу до керованої гнучкості курсу” та “Роль монетарної політики в умовах війни”.

Серед інших стратегічних пріоритетів у 2024 році зберігалася активна комунікаційна підтримка міжнародного напрямку діяльності Національного банку. Зокрема, таких ключових треків, як продовження ефективної співпраці з міжнародними партнерами для збереження достатньої та регулярної фінансової підтримки України, ослаблення спроможності агресора фінансувати війну проти України, зокрема через посилення санкцій, та амбітного плану реформ з метою імплементації норм ЄС у фінансовому секторі.

Ухвалення в 2024 році Стратегії з розвитку кредитування та унікальна співпраця банків з метою її активної реалізації, зокрема для розвитку кредитування проєктів з відновлення об'єктів енергетичної інфраструктури України в межах відповідного Меморандуму, подальше реформування небанківського фінансового сектору, цілеспрямована робота для припинення незаконної

практики використання платіжного ринку в протиправних цілях, інноваційний розвиток фінансового сектору, початок масштабної роботи для розвитку фінансової інклюзії – усі ці напрями посилено комунікувалися протягом року.

У межах інформаційних кампаній використовувалися різноманітні комунікаційні інструменти: пресрелізи, інтерв'ю, колонки та коментарі для медіа, дописи для соціальних мереж, зокрема у форматі запитання-відповіді.

Комунікаційна підтримка флагманських заходів та ініціатив Національного банку

У 2024 році забезпечено активну комунікаційну підтримку як на етапі підготовки, так і проведення всіх флагманських заходів Національного банку. Головна увага була приділена Щорічній дослідницькій конференції центробанків України та Польщі “Маневруючи у мінливому ландшафті: центральні банки в умовах нової реальності” (далі – ЩДК), що відбулася 21, 22 червня 2024 року. Вперше з 2019 року захід відбувся в Україні, а саме в Києві. Він зібрав понад 380 провідних експертів та представників центробанків, дослідницьких центрів та фінансових організацій з майже 30 країн світу. Основна увага під час конференції зосередилася на стратегіях, які центральні банки можуть застосувати для ефективного управління економічними наслідками війни в Україні та пов'язаними з нею сучасними викликами. Ключовими спікерами конференції були радник ради директорів Європейського центрального банку Френк Сметс та перший заступник

директора-розпорядника Міжнародного валютного фонду Гіта Гопінат.

На етапі підготовки ЩДК було оприлюднено три анонси на сайті Національного банку та по шість анонсів у соціальних мережах з відео та інфографікою. Проведення конференції супроводжувалося трансляціями кожного дня на ютуб-каналі Національного банку та інформаційним стрімом наживо на сторінці Національного банку в мережі X (Twitter): 22 повідомлення за перший день та 43 повідомлення за другий. Також було організовано п'ять інтерв'ю спікерів конференції для медіа. Посткомунікації включали, зокрема, публікацію вступного слова Голови Національного банку на сайті BIS та його колонки на тему: "Уроки для центробанків" з підсумками конференції, а також пости в соціальних мережах Національного банку з підсумками кожного дня конференції, підсумковий пресреліз, підсумкове відео та колонки спікерів заходу.

Серед інших важливих заходів Національного банку, яким надавалася комунікаційна підтримка, були:

- практичний семінар на тему "Монетарна політика в країнах з ринками, що розвиваються: створення інтегрованих рішень" (4 грудня), який зібрав понад 100 учасників із різних країн світу;
- сьома наукова конференція для студентів та молодих дослідників "Банківський сектор та монетарна політика: перспективи розвитку" (24 травня);
- сім відкритих дослідницьких семінарів, спікерами яких, зокрема, були працівники

банку Литви, Нью-Йоркського університету, Лехайського університету та Університету Бірмінгема, Саскачеванського університету, Болонського університету та Мюнхенського університету Людвіга – Максиміліана;

- шостий Студентський чемпіонат "Монетарна політика: виклик Національного банку університетам" (NBU University Challenge), для участі в якому зареєструвалося понад 90 учасників із 14 українських університетів.

У другій половині 2024 року одним з акцентів комунікацій стала підтримка ініціативи Національного банку щодо зміни назви розмінних монет з «копійка» на питомо українську – "шаг".

Дослідивши історію грошового обігу України, фахівці Національного банку, зокрема історики Музею грошей Національного банку, дійшли беззаперечного висновку, що така назва для розмінної монети як "копійка" фактично є символом московської окупації. Сьогодні український народ повертає собі все, що було несправедливо в нього вкрадене та понівечене кремлівськими наративами.

Тому Голова Національного банку Андрій Пишний з метою відновлення історичної справедливості для грошової системи, очищення монетарного суверенітету від щонайменшої спорідненості з росією оголосив про намір відродити назву "шаг" для українських дрібних монет. Це відбулося під час зустрічі з пресою 2 вересня 2024 року.

Оголошення ініціативи Національного банку викликало жваву дискусію в українському суспільстві. Національний банк активно підтримував діалог з медіа та суспільством,

роз'яснюючи свою позицію та переваги втілення такої ініціативи, а також залучав до дискусії як спікерів Національного банку, так і лідерів думок (істориків, політиків, культурну еліту тощо).

Зокрема, лише у вересні вийшли два великих інтерв'ю та одна колонка Голови Національного банку для авторитетних суспільно-політичних медіа. Також спікери Національного банку, зокрема Голова Національного банку Андрій Пишний та старший зберігач фондів Музею грошей Національного банку, доктор історичних наук Андрій Бойко-Гагарін, надавали роз'яснення телеканалам..

У вересні в Національному банку відбулася Перша нумізматична щорічна конференція "Money & Banking: гроші та банки в історії Європи". Конференція зібрала провідних фахівців у галузях історії, нумізматики, банківництва, мистецтвознавства, мовознавства, а також археології. Цей захід став для них майданчиком для обміну знаннями та досвідом, а також важливим кроком до формування потужної наукової спільноти, здатної впливати на розвиток історичної думки та нумізматичних досліджень. Триденна конференція відбувалася в межах заходів, присвячених Дню гривні, основною темою, що проходила через всі її дискусії, стала ініціатива Національного банку щодо шагів. Учасники конференції позитивно оцінили пропозицію Національного банку щодо зміни назви монети "копійка" на "шаг" та ініціювали підписання відкритого листа від наукової спільноти на підтримку цієї ініціативи, який підписали 50 учасників конференції.

Лекторій Національного банку

У 2024 році тривав започаткований у 2023 році освітній проєкт для журналістів українських медіа, які спеціалізуються на фінансово-економічній тематиці. Щоб забезпечити глибше розуміння ключових фінансових тем та посилити експертність журналістів, Національний банк проводить для них спеціальний цикл лекцій.

Протягом звітного року директори департаментів та керівники самостійних підрозділів Національного банку детально розповідали про пріоритети монетарної політики у 2024 році та макроекономічні перспективи, поточний стан і перспективи вітчизняного страхового ринку, вплив Стратегії з розвитку кредитування на збільшення фінансування стратегічних галузей, зокрема на відновлення енергетики, захист прав споживачів фінансових послуг, санкційну політику проти РФ та її фінансового сектору і роль в цьому процесі Національного банку, а також практичні аспекти здійснення фінансового моніторингу. І традиційно підбили підсумки 2024 року на зустрічі з Головою Національного банку Андрієм Пишним та членами Правління.

Як і за підсумками 2023 року, лекторій отримав позитивні відгуки журналістів, тому планується продовжувати цей проєкт і в 2025 році.

Технічна допомога з кризових комунікацій

У межах розвитку програм міжнародного технічного співробітництва сфера комунікацій Національного банку активно залучалася до обміну досвідом з провідними європейськими центробанками та фінансовими регуляторами, зокрема й у відповідь на їхні запити.

Так, у 2023 році відбувся перший обмін досвідом організації комунікаційної функції Національного банку під час повномасштабного вторгнення з Банком Латвії та Банком Англії. У 2024 році – презентовано узагальнений досвід антикризових комунікацій центробанку під час повномасштабної війни на дводенній конференції голів комунікацій Центральних банків країн Північної Європи та Балтії, а на початку 2025 року – Шведському органу фінансового нагляду (Swedish Financial Supervisory Authority).

На прохання колег представники Національного банку детально розкрили питання забезпечення безперервності комунікацій під час війни, особливостей організації комунікаційного супроводу складних і нестандартних рішень в умовах невизначеності, антикризових комунікацій, протидії підривному інформаційним операціям противника, поширенню дезінформації та фейків.

За результатами виступів Національний банк отримав запрошення продовжити у 2025 році обмін досвідом щодо інших аспектів зазначеної тематики, зокрема про зростання ролі моніторингу й аналітики медіаполя в процесах раннього виявлення ризиків та прийняття управлінських рішень у Національному банку.

Соціальні мережі як оперативний канал доступу до інформації

Соціальні мережі й надалі відіграють важливу роль у комунікаціях Національного банку як оперативний канал доступу українців до інформації щодо рішень центробанку та формування довіри до нього з боку всіх стейкхолдерів.

Сторінки Національного банку в соціальних мережах Facebook, X, Instagram та Telegram активно використовувалися для донесення ключових меседжів, зокрема комунікацій з монетарної політики, до широкої аудиторії з використанням простішої мови (plain language) та візуальних інструментів. Так, упродовж 2024 року на ключовому майданчику Національного банку в соціальних мережах (Facebook) лише для підтримання комунікацій з монетарної та валютної політики було розміщено близько 160 публікацій.

Подальша активізація у 2024 році міжнародного, зокрема євроінтеграційного, напряму роботи Національного банку (зустрічі з міжнародними партнерами, участь у міжнародних заходах високого рівня, двосторонні зустрічі з Європейською комісією в межах офіційного скринінгу національного законодавства, публікації коментарів та інтерв'ю в іноземних медіа) супроводжувалася відповідним зростанням кількості комунікацій, зокрема розширенням контенту, насамперед у Facebook та X.

Комунікації в соціальній мережі X були повністю переорієнтовані на міжнародну аудиторію – через створення виключно англomовного контенту з центром уваги на міжнародні візити делегацій Національного банку, зустрічі з міжнародними партнерами та заходи високого міжнародного рівня, зокрема ЩДК.

У 2024 році активним напрямом комунікацій у соціальних мережах (зокрема Instagram та Facebook) став нумізматичний напрям діяльності Національного банку, у тому числі висвітлення ініціативи Національного банку з відновлення історичної назви розмінної монети

“шаг” замість російської назви “копійка”. Такі комунікації сприяли активному громадському обговоренню ініціативи, а також підвищенню уваги до процесу декомунізації та дерусифікації історичної спадщини України та руйнування російських імперських наративів.

Значна увага приділялася створенню відеоконтенту – роз’яснювальних відео, інтерв’ю спікерів, презентаційних відео нумізматичної продукції.

Соціальні мережі також активно використовувалися для оперативного спростування неправдивої інформації, яка мала на меті дискредитацію керівництва та рішень Національного банку.

Завдяки активній комунікації через соцмережі упродовж 2024 року зберігався сталий тренд до збільшення підписників усіх офіційних сторінок Національного банку в соціальних мережах. Хоча темпи зростання дещо знизилися після сплеску в 2022, 2023 роках, викликаного збільшенням уваги до комунікацій центробанку у зв’язку з повномасштабним вторгненням.

Упродовж 2024 року аудиторія підписників зросла:

- на 1,7% у Facebook;
- на 2,7% у X;
- на 9,5% у Instagram;
- на 13,5% у Telegram;
- на 12,7% у Youtube.

Телеграм-канал “НБУІзнати. Розуміти” залишався найбільш динамічно зростаючим

каналом для інформаційної підтримки у випадках антикризової комунікації та для оперативної комунікації, що відповідає загальним тенденціям споживання інформації аудиторією України.

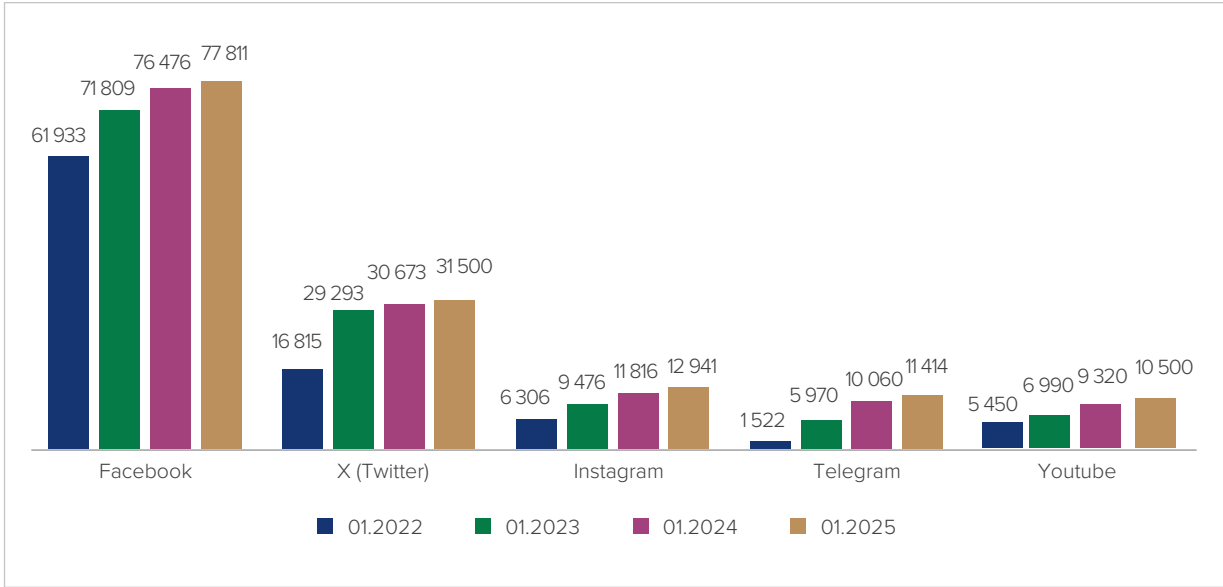
Офіційне інтернет-представництво Національного банку

За 2024 рік Офіційне інтернет-представництво (вебсайт) Національного банку відвідали 10,2 млн користувачів. Загальна аудиторія сайту виявилася меншою, ніж за підсумками 2022 та 2023 років, але все ж суттєво перевищила показники років, що передували повномасштабному вторгненню, коли вебсайт відвідувала лише українська аудиторія (наприклад, 4,7 млн користувачів за 2021 рік).

Нагадаємо, що в перші місяці повномасштабного вторгнення рф в Україну у 2022 році відбулося різке зростання аудиторії сайту, адже українці та міжнародна спільнота активно шукали актуальну інформацію про антикризові рішення регулятора та особливості роботи фінансової системи під час війни, у результаті чого відвідуваність сайту за рік сягнула 24,5 млн.

Найзатребуванішою на сайті стала інформація в розділі “Фінансові ринки” (34%), у тому числі показники офіційного курсу валют. Розділ “Новини” отримав 10,4% переглядів. Також серед лідерів за переглядами – розділи “Спецрахунки” та “Гривня” з частками переглядів 5,8% і 5,4% відповідно.

Збільшення кількості підписників сторінок Національного банку в соціальних мережах

Загалом за 2024 рік на сайті оприлюднено 654 пресрелізів та повідомлень. Крім того, відбулося понад 40 інтерв'ю вітчизняним та зарубіжним медіа, створено 32 колонки спікерів Національного банку, що також відображалися на сайті в розділі “Пряма мова”.

Системні, проактивні, послідовні та доступні комунікації забезпечили ефективну підтримку дій та рішень Національного банку під час повномасштабного вторгнення, сприяли стабільній роботі фінансової системи та підтримці довіри до національної валюти.

Моніторинг та аналітика медіаполя

Протягом 2024 року діяльність напряму моніторингу й аналітики медіаполя зосереджувалася на розвитку сформованих протягом 2022, 2023 років напрямів роботи, їх інституціалізації та посилення новим практичним досвідом відповідно до актуальних викликів.

За напрямом інформаційного забезпечення процесу ухвалення рішень в Національному банку протягом року:

- удосконалено систему оперативного інформування про результати медіамоніторингу, що забезпечило підвищення ситуаційної обізнаності керівництва Національного банку та прискорило реагування на виявлені виклики та проблемні питання;
- впроваджено практику підготовки експрес-аналітики щодо інформаційного фону за окремими темами;
- розширено моніторинг міжнародного

медіаполя за новими спеціалізованими джерелами, налагоджено систематичне інформування про актуальні практичні рішення, теоретичні напрацювання та результати досліджень іноземних центробанків та міжнародних фінансових інституцій;

- інтегровано інструменти штучного інтелекту в процеси моніторингу й оперативного інформування.

За напрямом забезпечення ефективності комунікацій Національного банку:

- удосконалено підходи до оцінки ефективності монетарних комунікацій, зокрема:
 - посилено аналіз монетарних очікувань у період між монетарними пресбрифінгами, що сприяло повнішому розумінню динаміки змін в очікуваннях та драйверів цих змін;
 - впроваджено експрес-оцінку резонансу щодо оголошених Правлінням Національного банку рішень з монетарної політики;
- розширено поле моніторингу громадської думки в соціальних мережах за сферами компетенції Національного банку – з метою раннього виявлення й оцінки суспільних реакцій і очікувань, своєчасного визначення комунікаційних бар'єрів у сприйнятті рішень та ініціатив Національного банку, оперативного вивчення альтернативних пропозицій і врахування конструктивної критики.

За напрямком антикризових комунікацій Національного банку основні зусилля спрямовувалися на:

- виявлення і нейтралізацію на ранніх етапах прояву підривних інформаційних заходів противника, дезінформаційних кампаній та фейкового контенту, спрямованих на послаблення фінансової стійкості України та підрив довіри до Національного банку, банківської системи та національної валюти України;
- посилення інформаційної стійкості українського суспільства і міжнародних партнерів до дезінформації, фейків та інформаційних операцій противника у сферах, що належать до компетенції Національного банку, шляхом:
 - проактивних роз'яснювальних комунікацій стосовно ключових рішень і заходів Національного банку та їх ролі у забезпеченні фінансової стійкості України під час війни;
 - взаємодії з громадськими інституціями, що сприяють дотриманню професійних етичних стандартів в українських медіа (Комісія з журналістської етики, Інститут масової інформації), та незалежними фактчекерами – з метою комплексної протидії дезінформаційним кампаніям та висвітлення в медіа повної, об'єктивної та достовірної інформації з питань, що стосуються підтримки макрофінансової стабільності України та діяльності Національного банку в умовах війни;
- систематизацію практичного досвіду з метою вдосконалення механізмів раннього попередження про ризики репутації Національного банку та інформаційні загрози фінансовій стабільності України.

Внутрішні комунікації Національного банку

Упродовж 2024 року діяльність внутрішніх комунікацій була зосереджена на кількох ключових напрямках та стратегічних векторах.

1. Формування єдиного інформаційного простору для всіх працівників Національного банку: системне та комплексне інформування про поточний стан справ, ключові події та важливі аспекти діяльності Національного банку, актуальні новини, результати роботи, здійснення ефективної комунікаційної підтримки та забезпечення обізнаності працівників.

Зокрема, запроваджувалися різноманітні освітні і навчальні активності та культурно-соціальні заходи.

Також колектив Національного банку активно залучався до благодійних і волонтерських проєктів, спрямованих як на підтримку сил оборони України, зокрема наших колег та їх рідних, які боронять Україну, так і людей, які постраждали від повномасштабної війни.

2. Організація заходів та впровадження нових форматів комунікацій:

- проведені дві традиційні щорічні зустрічі керівництва з командою щодо обговорення актуальних питань: поточних результатів, підбиття підсумків та окреслення перспектив і прогнозів на майбутнє, визначення пріоритетів;
- впроваджені нові формати комунікаційних заходів та активностей для працівників:
 - з метою підвищення рівня національної свідомості, патріотизму та популяризації

української культури було реалізовано проєкт “Пишаємося українським!”, у межах якого відбулася серія кінопоказів знакових українських фільмів та зустрічей з цікавими особистостями і творчими командами (“Будинок “Слово”, “Да Вінчі”, “Довбуш”);

- проведено перший воркшоп “Співпраця та зв’язок: творче вирішення проблем під час кризи” у межах серії трансформаційних заходів для управлінської команди Національного банку.

3. Сприяння розвитку корпоративної культури: проведено культурні та тематичні заходи для працівників Національного банку, здійснений комунікаційний супровід ініціатив з розвитку корпоративної культури профільного підрозділу, що сприяють згуртованості команди, натхненню та формуванню спільних цінностей.

Також було реалізовано низку заходів за такими напрямками:

- інформаційні кампанії:
 - “Допомога захисникам України”, “Допоможи колезі” – благодійні проєкти;
 - Mental Health у межах програми психологічної підтримки працівників Національного банку – проєкт “Mental Health”;
- спеціальні проєкти, присвячені:
 - підтримці безбар’єрної фінансової системи – працівники отримали комплексні знання про інклюзивність,

пройшовши спеціально розроблений навчальний курс щодо надання комплексних знань та інструментів про інклюзивність;

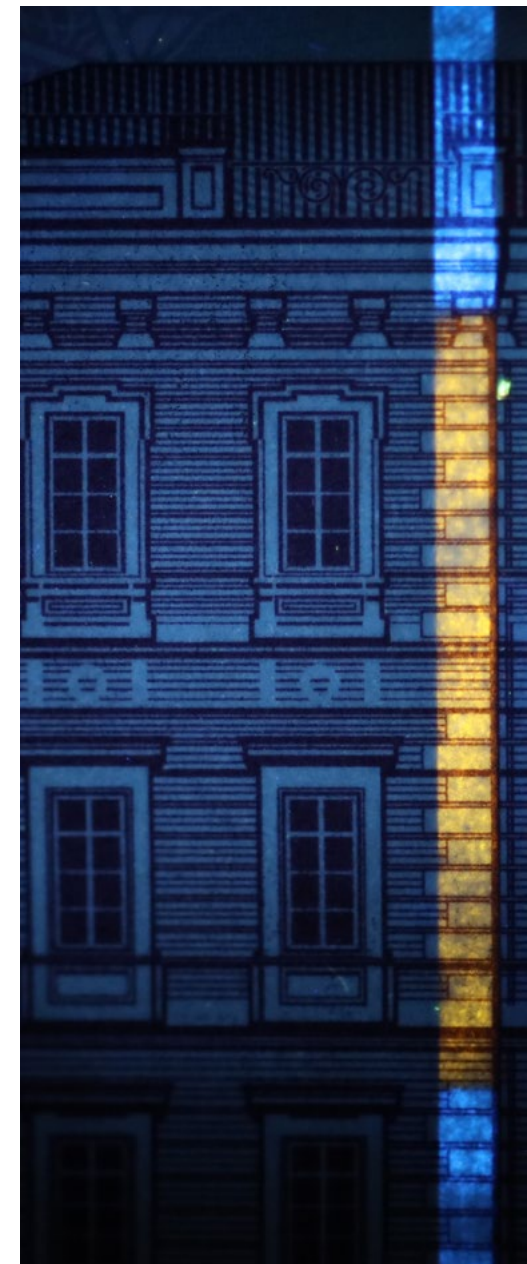
- підвищенню фінансової грамотності населення, популяризації національної валюти та підтримки масштабних культурно-просвітницьких ініціатив – була здійснена підготовка до реалізації в 2025 році національного виставкового проєкту “Гривня. Більше ніж гроші” у межах співпраці з державним підприємством “Національний центр ділового та культурного співробітництва “Український дім”;
- культурним та соціальним подіям, завдяки яким працівники можуть долучитися до суспільного контексту: провели 13 екскурсій до Музею грошей, які відвідали понад 260 працівників Національного банку, організовано екскурсії на ретроспективні масштабні виставки в Українському домі, Музеї історії міста Києва. Також працівники мали можливість брати участь у презентаціях нумізматичної продукції;
- формуванню та розвитку читацької спільноти Національного банку, що включає спілкування, взаєморозвиток, обмін книгами. Відбулося поповнення новими книжками корпоративного букросингу “МІЖ РЯДКАМИ”;
- популяризації здорового способу життя, правильного харчування, переваг спорту. Зокрема, здійснювалося постійне інформування працівників про діяльність

бігового клубу, можливість взяти участь у командних видах спорту (баскетбольна, футбольна корпоративні команди) тощо;

- організовані заходи для дітей працівників – FinCamp, інші освітні та святкові заходи:
- 44 дитини різних вікових груп пройшли навчання у літньому таборі “FinCamp 2024”, де дізналися багато цікавого та корисного, адже програма була максимально насиченою і пізнавальною: лекції, екскурсії, квести, IT-марафони з кібербезпеки, інтерактивні заняття і різноманітні ігри на тему фінансової грамотності. Діти власноруч зробили лепбуки з порадами стосовно протидії шахраям, опановували навички SMM-спеціаліста в програмі “Canva”;
- відбулося різдвяне свято для 100 дітей, які мали змогу поринути в стилізовану подорож до Гогвортсу в будівлі Національного банку. Захід був насиченим різноманітними конкурсами, майстер-класами з виготовлення власних чарівних паличок, розвагами з веселими аніматорами. Усі охочі могли подивитися фільм про Гаррі Поттера в затишній кінокімнаті.

4. Забезпечена комунікаційна підтримка підрозділів Національного банку: комунікаційний супровід як внутрішнє комунікаційне партнерство, а саме: формування, розроблення та реалізація комунікацій за запитом структурних підрозділів.

Упродовж року розширювалася функціональність таких ключових каналів внутрішніх комунікацій, як внутрішній портал Національного банку та його підпортали. Для інформування працівників також активно використовувалися такі комунікаційні засоби внутрішнього інформування, як поштове розсилання повідомлень і тижневих дайджестів засобами корпоративної електронної пошти (e-mail) Національного банку, а також розміщення в будівлях Національного банку тематичних інформаційних банерів та плакатів.

Європейська інтеграція та міжнародне співробітництво Національного банку

Європейська інтеграція

Національний банк є активним учасником євроінтеграційних процесів в Україні та продовжує модернізацію фінансового сектору відповідно до права ЄС. Питання європейської інтеграції завжди перебувають у фокусі уваги Національного банку. Адже відповідно до візії Національного банку бачимо його повноправним членом європейської спільноти центробанків, а однією зі стратегічних цілей

Національного банку є інтеграція фінансової системи України до фінансової системи ЄС.

Переговорний процес про вступ України до ЄС

Після рішення Європейської ради про початок переговорів про вступ України до ЄС 14 грудня 2023 року розпочалося проведення Європейською комісією офіційного скринінгу національного законодавства України.

У межах скринінгу Національний банк є координатором роботи з проведення зустрічей з Європейською комісією за переговорними розділами 4 “Вільний рух капіталу” та 9 “Фінансові послуги”, у тому числі

за формування, узгодження та представлення єдиної позиції України для Європейської комісії.

У межах першого етапу скринінгу відбулася низка роз'яснювальних зустрічей. Під час яких Європейська комісія надавала роз'яснення щодо ключових особливостей законодавства ЄС та його імплементації в національне законодавство, а також надавала відповіді на питання з боку України. Протягом березня – травня 2024 року представники Національного банку взяли участь у 15-и роз'яснювальних зустрічах з Європейською комісією, у тому числі зустрічах за переговорними розділами 4 “Свобода руху капіталу” та 9 “Фінансові послуги”.

Роз'яснювальні зустрічі – участь Національного банку

25 червня відбулася Перша міжурядова конференція ЄС і України, на якій було офіційно оголошено про початок переговорів про членство України в ЄС. Також було представлено переговорну рамку ЄС, яка визначає загальні підходи та принципи ведення переговорів.

3 липня 2024 року розпочався другий етап скринінгу – двосторонні зустрічі з Європейською комісією, під час яких держава-кандидат на вступ в ЄС представляє досягнутий прогрес в імplementації актів права ЄС.

20 листопада 2024 року відбулася двостороння зустріч за переговорним розділом 4 “Вільний рух капіталу”, який очолює Національний банк. Під час заходу українською стороною було представлено інформацію щодо поточного стану та планів імplementації відповідних актів права ЄС за такими сферами, як “Вільний рух капіталу та платежі”, “Платіжні системи” та “Протидія відмиванню коштів та фінансуванню тероризму”.

Загалом у 2024 році в межах другого етапу скринінгу представники Національного банку взяли участь як доповідачі в чотирьох двосторонніх зустрічах.

Для забезпечення переговорного процесу про вступ України до ЄС та адаптації законодавства України до права ЄС в Україні відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27.08.2024 № 987 створено міжвідомчу робочу групу, до складу якої входить заступник Голови Національного банку.

Для секторального супроводження переговорного процесу Національний банк визначено головуючим у робочих (переговорних) групах щодо підготовки переговорних позицій України під час переговорів з ЄС щодо укладення Угоди про вступ України до ЄС з питань фінансових послуг та з питань свободи руху капіталу.

Також для посилення спроможності Національного банку під час підготовки та в межах переговорного процесу про вступ України до ЄС в Національному банку створено робочу групу з питань європейської інтеграції, яка протягом 2024 року продемонструвала свою ефективність під час реалізації центральним банком України заходів з європейської інтеграції у фінансовій сфері.

Виконання рекомендацій Європейської комісії

Національний банк активно залучений до виконання рекомендацій Європейської комісії, представлених у Звіті про прогрес України в межах пакета розширення Європейського Союзу. Результати роботи Національного банку у сфері європейської інтеграції відзначено в Звіті Європейської комісії про прогрес України у 2024 році. Так, Європейська комісія відзначила певний прогрес щодо руху капіталу, вдосконалення регулювання небанківських фінансових послуг та поступового повернення до режиму гнучкого обмінного курсу та інфляційного таргетування.

Імplementація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

Виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС залишається важливим напрямом роботи Національного банку, зокрема це стосується зобов’язань щодо фінансових послуг, платіжних систем, лібералізації руху капіталу, боротьби з відмиванням грошей та фінансування тероризму, захисту прав споживачів.

Національний банк постійно залучається до роботи низки двосторонніх органів асоціації Україна – ЄС. Зокрема, було забезпечено участь у засіданнях Комітету асоціації Україна – ЄС у торговельному складі (05 листопада 2024 року) та Кластера 1 Підкомітету з питань економіки та іншого галузевого співробітництва Комітету асоціації Україна – ЄС (08 листопада 2024 року).

Двостороння зустріч з Європейською комісією	Дата зустрічі
Економічні критерії	08 жовтня
Розділ 32. “Фінансовий контроль”	08 жовтня
Розділ 18. “Статистика”	11, 12 листопада
Розділ 4. “Рух капіталу”	20 листопада

Також працювали над оновленням переліку актів права ЄС, який Україна має зобов'язання імплементувати в національне законодавство. У 2024 році Національний банк опрацював пропозиції Європейської комісії щодо оновлення Доповнення XVII-2 “Правила, що застосовуються до фінансових послуг” додатка XVII “Нормативно-правове наближення” Угоди про асоціацію.

Фінансова підтримка ЄС

План для Ukraine Facility. У межах підготовки до реалізації інструменту фінансової підтримки ЄС для України Ukraine Facility, який передбачає надходження коштів в обсязі до 50 млрд євро протягом 2024–2027 років, Національний банк взяв активну участь у розробленні передбаченого цим інструментом Плану України. Голова Національного банку Андрій Пишний виступив одним із підписантів необхідних для реалізації зазначеного інструменту ЄС міжнародних документів – Меморандуму про взаєморозуміння та Кредитної угоди для перехідного фінансування та Кредитної угоди для Ukraine Facility.

Національний банк визначив три індикатори Плану України, зокрема щодо оцінки стійкості банківської системи, затвердження Стратегії врегулювання непрацюючих кредитів (NPL) та ухвалення законодавчих змін для їх кращого врегулювання. Із схваленням 06 червня 2024 року Радою з фінансової стабільності Стратегії з розвитку кредитування, яка містить окремий розділ щодо заходів для врегулювання NPL, – один із індикаторів було достроково виконано. Робота над виконанням інших двох індикаторів триватиме у 2025 році.

Вчасне та повне виконання індикаторів Плану України у цілому дало змогу Україні отримати у 2024 році від ЄС фінансування у розмірі понад 16 млрд євро.

Макрофінансова допомога ЄС. У межах заходів для забезпечення міжнародної фінансової підтримки України Національний банк долучився до підготовки нової програми макрофінансової підтримки України ЄС на 2025 рік на загальну суму до 35 млрд євро. Голова Національного банку А. Пишний разом із Міністром фінансів України С. Марченком підписав необхідні для початку роботи цього інструменту Меморандум про взаєморозуміння та Кредитну угоду.

На виконання однієї з умов Меморандуму в кінці 2024 року Правління Національного банку схвалило Концепцію проведення оцінки стійкості банків та банківської системи України у 2025 році.

Технічна допомога ЄС

Протягом 2024 року Національний банк продовжував реалізацію заходів у межах Компоненту 3 “Фінансова звітність у єдиному електронному форматі” Проєкту ЄС “Впровадження практики ЄС з бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аудиту в Україні” та підготовка до реалізації Проєкту Twinning “Впровадження ефективного нагляду за небанківськими фінансовими установами”.

Інституційне співробітництво з установами ЄС

Національний банк, відповідаючи мандату центрального банку країни-кандидата на членство в ЄС, протягом року провів низку зустрічей, як на найвищому керівному рівні,

так і на експертному рівні з Європейською комісією, Європейським центральним банком, Європейським органом банківського нагляду та Європейською організацією зі страхування та пенсійного забезпечення. Головний акцент у відносинах – наближення національного фінансового законодавства до права ЄС, питання незалежності центрального банку, приєднання до Єдиної зони платежів в євро (SEPA), побудова системи страхування воєнних ризиків в Україні та підготовка до майбутніх переговорів з ЄС про членство України.

Міжнародне співробітництво

Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. Керівництво Національного банку та інші представники центробанку взяли участь у Весняних зборах МВФ та Світового банку 15–20 квітня 2024 року у м. Вашингтон (США) та Щорічних зборах МВФ та Світового банку 21–26 жовтня 2024 року в м. Вашингтон (США). Під час заходів значна увага приділялася питанням глобальних економічних викликів, спричинених війною в Україні, інфляцією та продовольчою кризою. На порядку денному також були питання щодо шляхів стабілізації фінансових ринків, забезпечення гендерної рівності та сприяння стійкому розвитку в умовах глобальної нестабільності. Також обговорювалися шляхи підтримки України та її економічного відновлення.

Програмна співпраця з МВФ залишалася для Національного банку пріоритетом. 31 березня 2023 року Виконавча рада МВФ затвердила нову чотирирічну програму для України “Механізм розширеного фінансування”. Обсяг цієї програми становить близько

15,6 млрд дол. США (11,6 млрд СПЗ). Транші за програмою надаються за результатами щоквартальних переглядів. Протягом 2024 року було проведено чотири перегляди цієї програми, які підтвердили спроможність України виконувати взяті зобов'язання, і були виконані як структурні маяки, так і інші важливі завдання, визначені у листах про наміри, меморандумах про економічну та фінансову політику та технічних меморандумах про взаєморозуміння. Завдяки успішному виконанню програми у 2024 році Україна отримала майже 5,28 млрд дол. США (4 млрд. СПЗ), які були спрямовані на поповнення загального фонду Державного бюджету України. Усього за програмою вже проведено шість переглядів, отримано сім траншів на загальну суму близько 9,76 млрд дол. США (7,34 млрд СПЗ).

Національний банк залучався до програмної співпраці Уряду України з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародною фінансовою корпорацією із групи Світового банку в межах системних проєктів, кошти яких спрямовуються на підтримку Державного бюджету України та реалізацію в Україні інвестиційних проєктів із метою розвитку фінансового сектору.

26 березня 2024 року Рада директорів Світового банку схвалила надання позики на підтримку політики розвитку “Основи зростання”, після чого Україна отримала кошти в розмірі 1,5 млрд дол. США, які були спрямовані на підтримку ключових пріоритетів Державного бюджету України. Фінансування складалося з гарантії Уряду Японії через

Цільовий фонд Світового банку (ADVANCE Ukraine) обсягом 984 млн дол. США та гарантії Великої Британії на суму 516 млн дол. США.

17 грудня Рада директорів Світового банку схвалила надання другої позики на підтримку політики розвитку “Основи зростання” за рахунок коштів МБРР з додатковим забезпеченням через Цільовий фонд ADVANCE Ukraine за підтримки Міністерства фінансів Японії та Уряду Великої Британії. У межах другої позики Україна отримала 1 млрд дол. США.

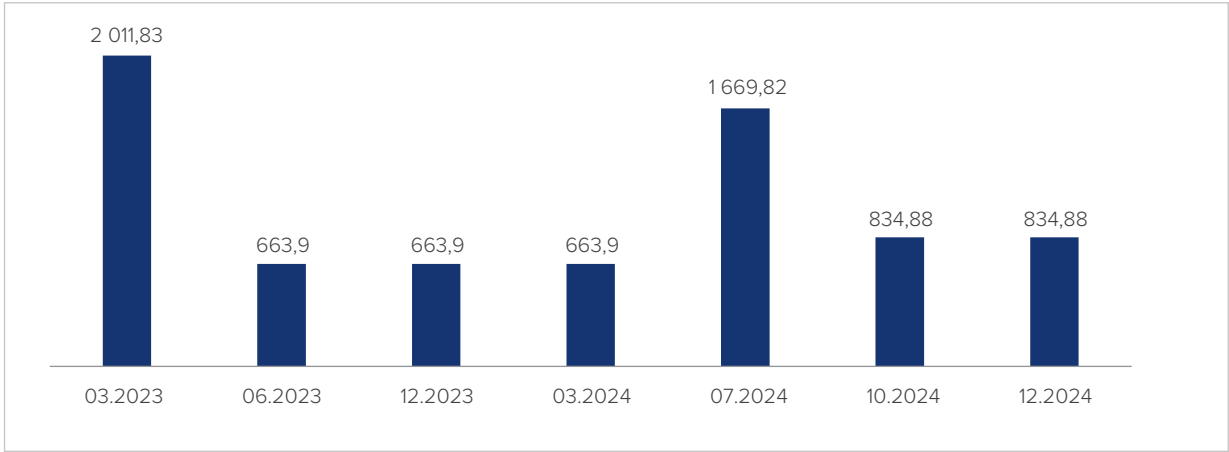
Також варто зазначити, що з початку повномасштабної агресії росії проти України Світовий банк разом із партнерами мобілізував для України кошти у загальному обсязі понад 57 млрд дол. США.

Співробітництво Національного банку з Європейським банком реконструкції

та розвитку продовжувалось у формі двосторонніх заходів, під час яких обговорювалася важливість продовження підтримки України через інвестування у приватний сектор, зокрема у фінансовий та банківський сектори, та допомогу в підтримці економіки через можливість підприємств працювати та платити податки. Європейський банк реконструкції та розвитку на Конференції з відновлення України у Берліні у червні 2024 року підписав численні угоди про фінансування та попереднє фінансування, завдяки яким загальний обсяг фінансування ЄБРР в Україні з початку повномасштабного вторгнення до кінця 2024 року досяг 6 млрд євро.

Важливим проєктом, над яким Національний банк працює разом з ЄБРР, є реалізація Меморандуму про взаєморозуміння між Національним банком України та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно співпраці на підтримку

Розмір траншу МВФ (млн СПЗ)

фінансової інклюзії та реінтеграції ветеранів війни в Україні, підписаного 9 квітня 2024 року. Метою Меморандуму є підтримка розвитку інклюзивних і доступних фінансових послуг та співпраця у сфері фінансової інклюзії та реінтеграції ветеранів у цивільне життя і економіку, а також долучення банків України до Хартії з фінансової інклюзії і реінтеграції ветеранів України. На кінець 2024 року Хартію підписали 38 банків України.

Крім того, упродовж 2024 року Національний банк брав активну участь під час підготовки набуття Україною членства в Організації економічного розвитку та співробітництва (далі – ОЕСР) та реалізації Програми ОЕСР для України на 2023–2027 роки, брав участь у заходах ОЕСР та в опрацюванні документів організації щодо України.

Членство Національного банку України в міжнародних організаціях

Національний банк є членом 19 міжнародних організації та ініціатив та протягом 2024 року продовжував розширювати міжнародну присутність та налагоджувати співробітництво з новими міжнародними організаціями.

У квітні 2024 року Національний банк став Premium членом в Центрі досліджень економічної політики (CEPR), а також розпочав процес вступу до Європейської асоціації автоматизованих клірингових центрів (EASNA).

Двосторонні зустрічі та діалог з міжнародними партнерами

Протягом 2024 року Національний банк продовжив спрямовувати зусилля на зміцнення двосторонніх партнерських відносин, використовуючи, у тому числі багатосторонні заходи за кордоном для високорівневої комунікації з ключовими міжнародними партнерами. Так, за рік відбулися двосторонні зустрічі з:

- керівництвом центральних банків Нідерландів, Хорватії, Бельгії, Швеції, Ізраїлю, Литви, Латвії, Швейцарії, Молдови, Данії, Великої Британії, Франції, Фінляндії, Німеччини, Туреччини, Південної Африканської Республіки, Індії, Канади, США;
- очільниками Європейського центрального банку, Європейської комісії, Державного департаменту США, міністерств фінансів Литви, Швеції та США, Парламенту Швеції;
- представниками дипломатичного корпусу іноземних країн, серед яких надзвичайні і повноважні послы США, Великої Британії, Франції, Швеції.

Під час кожної із зустрічей обговорювалися нагальні для України питання, зокрема, можливі шляхи посилення міжнародної ізоляції російської федерації та санкційного тиску на її банківські й фінансові установи, сприяння в отриманні Україною необхідної міжнародної фінансової підтримки, яка дасть змогу забезпечувати подальше протистояння російським загарбникам та післявоєнну відбудову. Від Національного банку міжнародні партнери натомість отримували актуальну

інформацію стосовно політики Національного банку, спрямованої на утримання макроекономічної та фінансової стабільності в Україні, подальших планів регулятора у сфері валютної лібералізації, ініціатив щодо залучення банківського сектору до підтримки економіки та процесів забезпечення її стійкості.

Також важливою темою високорівневих зустрічей були заходи Національного банку для забезпечення безперебійності роботи в умовах надзвичайних ситуацій. У межах візиту делегації Національного банку до Банку Швеції особливу увагу було приділено питанням завчасної підготовки до реалізації негативних сценаріїв та ключових принципів швидкого реагування на них. Ці самі питання стали об'єктом обговорення з керівництвом Комісії фінансового нагляду Польщі під час його візиту до Києва в грудні. Перебуваючи з візитом у Національному банку наші партнери на власні очі побачили особливості роботи центрального банку в умовах військового стану.

У звітному році Національний банк долучився до заходів, спрямованих на активацію та реалізацію механізму спрямування надприбутків від знерухомлених російських активів на користь України через “ERA Loans for Ukraine”, механізму, який має забезпечити фінансування післявоєнного відновлення країни. Діалог, що тривав протягом року з керівництвом ключових органів ЄС та США, залучених до прийняття відповідних рішень, став важливим чинником першого кроку партнерів на шляху використання на користь України знерухомлених російських активів, що на початку 2024 року вважалося неможливим.

З метою поліпшення бізнес-клімату на деокупованих територіях, зокрема забезпечення деблокування транскордонних платежів на користь українського бізнесу, зареєстрованого на неокупованих та/або деокупованих територіях Херсонської, Запорізької, Донецької та Луганської областей, Національний банк у 2024 році продовжував активну комунікацію із банківськими та страховими групами, їх дочірніми установами, а також з регуляторами інших країн. Крім того, разом з іншими органами державної влади Національний банк удосконалював єдине англомовне офіційне джерело інформації про підконтрольність територій Україні та інструкції для проведення її перевірки іноземними банками.

Для сприяння підтримці рівня суверенного рейтингу України Національний банк взяв участь у низці зустрічей з представниками рейтингових агентств S&P Global Ratings, Fitch Ratings, під час яких надав вичерпну та достовірну інформацію щодо питань монетарної, валютної політики, яка проводиться Національним банком в умовах військового стану, а також щодо забезпечення фінансової стабільності.

Міжнародні заходи

У 2024 році Національний банк залишався активно представленим на міжнародних заходах високого рівня. Керівництво Національного банку взяло участь у низці міжнародних заходів, серед яких:

- Конференція високого рівня Національного банку Бельгії та Нідерландського банку на тему

“Незалежність центрального банку в мінливому світі”;

- Круглий стіл високого рівня, організований спеціальною представницею США з питань економічного відновлення України Пенні Пріцкер на тему “Механізм зниження ризиків: забезпечення глобального (пере) страхового потенціалу для відновлення економіки України”;
- Форум з питань безпеки інформаційно-аналітичного центру “Друзі Європи” на тему “Переломний момент для безпеки і демократії в Європі”;
- Форум Європейського інвестиційного банку на тему “Європейська конкурентоспроможність у поляризованому глобальному контексті”;
- Регіональний форум високого рівня МВФ та Центрального банку Вірменії з питань управління центральними банками;
- Регіональний закритий обід голів центробанків та Конференція високого рівня МВФ та Банку Словенії; Конференція Національного банку Польщі на тему “100 Років Національному банку Польщі: історія успіху”;
- 23-я щорічна міжнародна конференція Світового банку, МВФ та Федеральної резервної системи США на тему “Виклики політики для фінансового сектору”;
- Конференція Федерального міністерства закордонних справ та Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку уряду Німеччини з відновлення України 2024;

- Європейський фінансовий конгрес Комісії фінансового нагляду Польщі;
- Конференція Національного банку Австрії на тему “Розбудова стійкості та управління фінансовими кризами”;
- Санкційна конференція Міністерства закордонних справ Польщі на тему “Navigating Sanctions Against Russia: Evaluating Effects and Identifying Challenges”;
- Форум країн Центральної та Східної Європи Euromoney 2024; міжнародна конференція Світового банку з питань регіональних карткових схем та інфраструктури роздрібного фінансового ринку;
- Конференція МВФ та Національного банку Молдови на тему “Сприяння управлінню центральним банком, управлінню ризиками і комунікаціями у мінливому ландшафті”;
- Щорічна економічна конференція Банку Литви на тему “Підвалини стійкості в умовах глобальних геополітичних змін”.

Співпраця у межах договорів Національного банку та України з іноземними партнерами

Продовжилося поповнення договірної бази двосторонніх договорів Національного банку з питань міжнародного співробітництва – з центральним банком Угорщини було укладено Меморандум про взаєморозуміння, співпрацю та обмін інформацією у сфері регулювання і нагляду та Меморандум про взаєморозуміння у сфері боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму.

Національний банк у 2024 році активно долучався до підготовки та опрацювання таких міжурядових угод:

- Угода між Урядом України та Урядом Французької Республіки про створення та діяльність Французького агентства з питань розвитку, Товариства сприяння та участі в економічному співробітництві (PROPARCO) та організації Expertise France в Україні;
- Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ;
- Угода про Всеосяжне економічне партнерство між Урядом України та Урядом Об'єднаних Арабських Еміратів;
- Угода між Україною та Японією про сприяння та захист інвестицій.

Крім того, Національний банк був залучений до виконання заходів з питань політичного співробітництва, впровадження реформ та санкційної політики, визначених у планах заходів з реалізації Угод про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Ірландії, Федеративною Республікою Німеччина, Францією, Данією, Латвійською Республікою, Нідерландами, Італією, Фінляндською Республікою, Канадою, Сполученими Штатами Америки, Японією, Європейським Союзом, Естонією, Литовською Республікою, Великим Герцогством Люксембург, Республікою Польща, Румунією, Чеською Республікою, Республікою Словенія, Ірландією.

Міжнародне технічне партнерство Національного банку

Міжнародне технічне партнерство (далі – МТП) Національного банку сприяє розвитку та зміцненню діалогу Національного банку з міжнародною фінансовою спільнотою. Це відбувається через залучення та впровадження кращого світового досвіду для посилення фінансового сектору України, обміну досвідом з найактуальніших тем, а також поширення унікальних спеціалізованих знань Національного банку, збагачених українськими реаліями.

Щороку Національний банк усе більше зміцнює свої позиції на міжнародній професійній арені, посилюючи співпрацю з державами членами – ЄС, кандидатами на членство в ЄС та країнами з розвинуеною економікою. У 2024 році був досягнутий найвищий показник реалізації міжнародного технічного партнерства за останніх сім років – 546 заходів (у середньому 2,1 заходу на робочий день), що на 12,3% більше, ніж у 2023 році.

Міжнародне технічне співробітництво

Підтримка ключових міжнародних партнерів у сфері розвитку залишається стабільно високою та результативною. Серед найбільших донорів – Міжнародний валютний фонд (МВФ), Група Світового банку (ГСБ), Європейський Союз, Європейський банк реконструкції та розвитку, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), Шведське агентство з міжнародної співпраці та розвитку (SIDA), Державний секретаріат

Швейцарії з економічних питань (SECO). Крім поточних проєктів та програм технічної допомоги, у 2024 році було започатковано Програму МВФ з розбудови спроможності України на 2024–2028 роки, а також низки проєктів, зокрема ЄБРР “Україна: Проєктний офіс НБУ Етап 2 – Реалізація стратегії фінансового сектору України під час війни”, ГСБ (Міжнародної фінансової корпорації) “Реформування компаній з врегулювання проблемних активів” (ARC) та “Розвиток цифрових фінансових послуг” (DFS), USAID “Зростання (GROW) в Україні” та Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) “Застосування та імплементація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною у сфері торгівлі/”EU4Business: конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП”, які підтримують Національний банк у досягненні стратегічних цілей та розвитку фінансового сектору.

Крім того, підтримка з боку центральних банків і регуляторів фінансових секторів держав – членів ЄС та країн із розвинуеною економікою продовжує зростати. Важлива допомога в набутті кращого міжнародного досвіду та спеціалізованих знань у 2024 році була отримана від 36 центральних банків та дев'яти інших регуляторів фінансового сектору. Найбільш активна співпраця спостерігається з Європейським центральним банком та регуляторами Англії, Італії, Іспанії, Латвії, Литви, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Франції та Швеції.

Міжнародне технічне та експертне співробітництво

Незважаючи на турбулентні часи та військову агресію РФ, Національний банк продовжує традицію проведення масштабних щорічних заходів міжнародного технічного та експертного співробітництва (МТЕС), попит і зацікавленість міжнародної аудиторії до них невпинно зростають: кількість учасників збільшилася в 2,5 рази порівняно з 2023 роком.

Зокрема, у 2024 році відбулося три важливих міжнародних заходи, що проводилися за ініціативи Національного банку:

- VIII Міжнародна конференція “Маневруючи у мінливому ландшафті: центральні банки в умовах нової реальності” (384 учасники з України та з-за кордону);
- VI Міжнародний круглий стіл “Стратегічний розвиток і управління змінами в центральних банках в умовах екстремальної невизначеності” (198 учасників з України та з-за кордону);
- Дослідницький воркшоп Національного банку “Монетарна політика в країнах з ринками, що розвиваються: створення інтегрованих рішень” (182 учасники з України та з-за кордону).

Крім того, експерти Національного банку активно беруть участь у заходах з обміну досвідом на запрошення міжнародних партнерів. Найбільш запитуваними темами стали: операційна, інформаційна та кібербезпека, регулювання діяльності НБФУ, монетарна політика, вплив комунікацій на макроекономічні результати, розбудова довіри та комунікація в умовах кризи, фінансова грамотність (включаючи цифрову), управління ризиками,

фінансова стабільність та антикризове управління, банківський нагляд, BankID НБУ, внутрішній аудит (включаючи аудит ESG) тощо.

Міжнародна технічна допомога від Національного банку

У 2024 році попит на експертні знання Національного банку серед країн ЄС, кандидатів на членство в ЄС, країн із розвинутою економікою та інших зріс у 2,1 рази порівняно з 2023 роком. Було проведено 21 захід, що стосувався таких тем:

- Безперервність діяльності та Power Banking (Норвегія, Молдова, Литва);
- Управління центральними банками під час війни (Швеція, Польща);
- Готовність до криз та фінансова стабільність, валютно-курсова політика та ЗВР ЦБ (Швеція);
- Пруденційні вимоги під час війни, імплементація Регламенту № 575/2013 (CRR) (Молдова);
- Зберігання готівки та логістика під час війни (Литва);
- Плани на випадок надзвичайних ситуацій, ISO 20022, комунікація та платежі (Норвегія);
- Кризові комунікації (Латвія, Ісландія, Данія, Фінляндія, Литва, Естонія, Швеція);
- Ведення протоколів засідань (Молдова);
- Кібер- та операційна стійкість (Данія);
- Операційна цифрова стійкість банків у рамках наглядового процесу (Швеція);
- Заходи впливу на банки та НБФУ (Азербайджан);

- Емісійні цінні папери та вимоги до страхових компаній (Єгипет);
- Платіжна стійкість та використання CBDC для її підвищення (МВФ).

Проектне управління

У 2024 році діяльність Національного банку у сфері проектного управління була зосереджена на підвищенні ефективності реалізації проектів та управлінні ризиками в умовах зростаючих викликів та обмежених ресурсів.

Портфель проектів Національного банку залишається збалансованим і включає чотири програми та 30 активних проектів. Усі проекти спрямовані на реалізацію стратегічних цілей, зокрема збереження стабільності фінансової системи, удосконалення наглядових функцій та впровадження інноваційних фінансових послуг.

Також протягом року тривав пілотний проект із застосування гнучких методологій управління проектами, які виявилися достатньо ефективними. Зокрема, використання підходів Agile та Scrum дало змогу оперативно створити прототип продукту проекту та швидко інтегрувати нові вимоги до продукту.

Загалом у 2024 році Національний банк зробив акцент на посиленні проактивного управління ризиками, адаптації проектів до динамічних змін і залученні нових інструментів для оптимізації процесів. Успішний досвід застосування інноваційних підходів Національний банк врахує для майбутніх ініціатив і масштабування в межах інших стратегічних проектів.

Система управління процесами Національного банку

Організація якісного виконання функцій та реалізація Стратегії, зокрема, ґрунтуються на процесному підході. Станом на кінець 2024 року в Національному банку виокремлено та функціонують 305 процесів. Структура процесів Національного банку постійно переглядається та актуалізується.

Одним із ключових показників ефективної діяльності Національного банку та важливим показником його розвитку є показник оцінки рівня зрілості процесного управління.

Оцінка рівня зрілості процесного управління у Національному банку проводиться відповідно до моделі оцінки рівня зрілості процесного управління BPMM (Business Process Maturity Model). Вона дає змогу визначити, наскільки процеси Національного банку ідентифіковані, погоджені, зрозумілі, вимірювані, контрольовані та спрямовані на реалізацію Стратегії.

Станом на грудень 2024 року рівень зрілості процесного управління у Національному банку становить 4,09 бала із п'яти можливих та згідно з моделлю BPMM визначається як "Передбачуваний". Зазначений рівень зрілості Національного банку підтверджує системність та ефективність функціонування процесів Національного банку, упровадження ефективного підходу до прийняття рішень щодо процесів на підставі кількісних показників.

Національний банк системно згідно з розробленим планом розвитку культури

управління процесами впроваджує заходи, спрямовані на підвищення рівня процесної культури та рівня зрілості процесного управління, удосконалення підходів до моніторингу та оцінки процесів задля забезпечення їх ефективного виконання та постійного вдосконалення.

Упровадження штучного інтелекту (ШІ) у Національному банку

У 2024 році Національний банк України посилив фокус на впровадженні інноваційних рішень, зокрема технологій штучного інтелекту (ШІ), з метою підвищення ефективності своєї діяльності. Інноваційні технології відкривають нові можливості для автоматизації та оптимізації процесів, пришвидшення обробки великих обсягів інформації, глибшого аналізу даних, виявлення трендів і управління ключовими ризиками.

Це, зокрема, сприятиме ухваленню ще ефективніших рішень та зменшенню негативного впливу зовнішнього середовища на діяльність регулятора, а також загалом підвищить ефективність виконання мандата Національного банку.

Тому Національний банк активно досліджує можливості застосування штучного інтелекту (ШІ) у своїй діяльності. Так, у серпні 2024 року в Національному банку була створена робоча група. У межах її роботи:

- відбулася низка зустрічей з обміну досвідом з центральними банками Нідерландів,

Франції, Англії, Ізраїлю, Бельгії та Європейським Центральним Банком;

- розроблено проєкт Політики відповідального використання ШІ в Національному банку з урахуванням міжнародних стандартів;
- впроваджена програма навчання та розвитку компетенцій працівників Національного банку щодо ШІ.

Національний банк планує, що практичні напрацювання робочої групи стануть значним активом для наступних кроків з інтеграції інноваційних технологій та сервісів на основі штучного інтелекту не лише в процеси Національного банку, але і забезпечення виваженого та безпечного використання цієї технології у фінансових послугах.

Система управління ризиками Національного банку

Метою системи управління ризиками Національного банку є сприяння досягненню стратегічних цілей та ефективному виконанню функцій Національного банку, визначених Законом України "Про Національний банк України", підтримка його інституційної спроможності та незалежності шляхом захисту активів, капіталу та репутації Національного банку, а також підтримка рівня довіри до Національного банку та до політики, яку він визначає та здійснює.

Система управління ризиками Національного банку є комплексною, ґрунтується на комплексному управлінні ризиками

Національного банку як систематичному та безперервному процесі, який здійснюється Правлінням Національного банку та працівниками Національного банку, починається під час розроблення Стратегії та охоплює всю його діяльність. Цей процес спрямований на виявлення подій, які можуть негативно вплинути на діяльність Національного банку та банківську систему України, управління ризиками, пов'язаними з цими подіями, у межах установленого ризик-апетиту для забезпечення виконання Національним банком його функцій та досягнення поставлених перед ним цілей.

Правління Національного банку забезпечує організацію процесу управління ризиками таким чином, щоб система управління ризиками Національного банку відповідала функціям, особливостям, ролі Національного банку як центрального банку України та особливого центрального органу державного управління, який визначає грошово-кредитну політику України.

Профіль ризику Національного банку формують фінансові та нефінансові ризики. До фінансових ризиків належать ризики Національного банку, що виникають у зв'язку з фінансовими інструментами. Фінансові ризики Національного банку поділяються на такі групи:

- фінансові ризики, пов'язані з політикою, що визначає та здійснює Національний банк, що виникають у зв'язку з фінансовими інструментами, визнання яких на балансі або поза балансом Національного банку пов'язане з виконанням Національним банком своєї основної функції та інших

функцій (відповідно до статей 6, 7 Закону про Національний банк, за винятком пункту 15 статті 7 Закону);

- фінансові ризики міжнародних (золотовалютних) резервів України;
- інші фінансові ризики.

Кожна група фінансових ризиків включає кілька видів ризиків, що визначаються залежно від чинників, що призводять до прояву відповідних ризиків. Зокрема, Національний банк виділяє ризик ліквідності, кредитні та ринкові ризики.

До нефінансових ризиків належать ризики Національного банку, що виникають у зв'язку з факторами ризиків нефінансового походження. Нефінансові ризики Національного банку включають такі види ризиків: операційний ризик, комплаєнс-ризик, стратегічний ризик та ризик репутації.

Політику управління окремими видами ризиків Національного банку, рівень толерантності до них та ризик-апетит визначено розпорядчими актами Національного банку з питань управління ризиками.

У Національному банку впроваджено єдиний та структурований підхід і вимоги щодо здійснення внутрішнього контролю з метою забезпечення ефективного виконання функцій Національного банку, стабільної та безперервної його діяльності, взаємодії підрозділів Національного банку на всіх організаційних рівнях і впровадження корпоративної культури щодо організації та розвитку системи внутрішнього контролю Національного банку.

У 2024 році Національний банк продовжував підтримувати в належному та робочому стані діючу систему управління ризиками, забезпечував прозоре та зрозуміле управління фінансовими та нефінансовими ризиками, концентрував зусилля на синхронізації підходів у частині власного управління ризиками з кращим світовим досвідом.

Імплементація методик та вимог Європейського центрального банку щодо бухгалтерського обліку та складання звітності в Національному банку

Національний банк постійно вдосконалює основи та зміст своєї фінансової звітності для кращого надання інформації, необхідної та корисної для користувачів, із урахуванням особливостей діяльності, взаємовідносин та впливу центрального банку, а також нашої стратегічної мети – вступу України в ЄС. Цей напрям діяльності узгоджений також із завданнями Національного банку в межах Меморандуму з МВФ про економічну і фінансову політику.

Так, Стратегією Національного банку в межах стратегічної цілі “Ефективний центральний банк” передбачено комплекс заходів з імплементації методик та вимог Європейського центрального банку (далі – ЄЦБ) щодо бухгалтерського обліку та складання звітності в Національному банку.

На виконання цієї стратегічної мети протягом 2024 року Національний банк реалізував комплекс заходів у межах реалізації проекту “Запровадження настанов ЄЦБ в обліку та звітності НБУ”. Зокрема, провели роботу щодо вивчення змісту вимог Керівництва (ЄС) 2016/2249 ЄЦБ про правові засади бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Європейській системі центральних банків (далі – Настанови ЄЦБ 2016/2249).

А саме, фахівці Національного банку (учасники проектної команди):

1) взяли участь у навчальних заходах із питань вивчення підходів, особливостей та методик бухгалтерського обліку, складання фінансової та статистичної звітності ЄЦБ (Workshop ЄЦБ) та центральними банками ЄС (KNF Польща, Данія, Швеція, Хорватія, Італія) (далі – ЄСЦБ);

2) здійснили порівняльний аналіз Настанов ЄЦБ 2016/2249 з Обліковою політикою Національного банку.

Для подальшої імплементації вимог ЄЦБ Національний банк протягом 2025 року планує продовжити вивчення вимог Настанов ЄЦБ 2016/2249 та пов'язаних документів, співпрацю з ЄЦБ, а також вивчення:

1) підходів, особливостей та методик бухгалтерського обліку та складання фінансової і статистичної звітності ЄСЦБ та ЄЦБ, аналіз досвіду ЄСЦБ щодо організації переходу на ведення обліку та складання звітності за стандартами ЄЦБ.

2) крім того, експерти Національного банку проводитимуть аналіз відмінностей (GAP-аналіз) методик бухгалтерського обліку, складу та змісту фінансової та статистичної звітності Національного банку та ЄСЦБ, аналіз потреб у зміні законодавства і розпорядчих актах Національного банку, доопрацюванні ІТ-систем.

На основі такого аналізу буде сформований верхнерівневий план заходів, необхідних для впровадження в Національному банку вимог ЄЦБ до обліку та звітності.

Внутрішній аудит

У 2024 році Департамент внутрішнього аудиту забезпечив неперервне виконання своїх завдань та функцій відповідно до вимог Закону України “Про Національний банк України”.

Упродовж 2024 року в Національному банку проведено 21 аудиторську перевірку ефективності процесів управління ризиками, внутрішнього контролю та виконання управлінських функцій, що забезпечуються структурними підрозділами Національного банку, за основними напрямками діяльності структурних підрозділів. Зокрема, це були перевірки відповідно до положень Меморандуму про економічну і фінансову політику з МВФ.

Перевірки здійснювалися відповідно до Плану проведення внутрішнього аудиту в структурних підрозділах Національного банку України у 2024 році, затвердженого Радою Національного банку.

Планові аудиторські перевірки охопили всі функціональні напрями діяльності Національного банку та здійснювались із застосуванням процесного та ризик-орієнтованого підходу до об'єктів аудиту.

У 2024 році Департамент внутрішнього аудиту регулярно взаємодіяв з Аудиторським комітетом Ради Національного банку, Радою Національного банку та Правлінням Національного банку – інформував про результати проведених перевірок. З метою оцінки ефективності системи внутрішнього контролю матеріали аудиторських перевірок упродовж 2024 року неодноразово долучалися до розгляду відповідних питань на засіданнях Аудиторського комітету Ради Національного банку.

У 2024 році методологічні документи з питань проведення внутрішнього аудиту у структурних підрозділах Національного банку були приведені у відповідність до Глобальних стандартів внутрішнього аудиту, які набрали чинності 09 січня 2025 року.

Слід зазначити, що зовнішніми незалежними експертами, а також місією МВФ за результатами оцінки захисних механізмів підтверджено та відзначено якість внутрішнього аудиту Національного банку.

Використання новітніх технологій для автоматизації визначених функцій Національного банку

В умовах повномасштабної російської агресії одним із головних викликів для нас є забезпечення стійкості та розвитку інформаційних систем Національного банку задля підтримки безперервності діяльності всієї банківської системи України.

Для розширення потужностей корпоративної хмари Національний банк провів закупівлю та ввів в експлуатацію додаткове сучасне обладнання систем збереження даних із технологіями Flash, здійснив модернізацію інфраструктури збереження даних, локальної обчислювальної мережі на локаціях Національного банку.

Упродовж 2024 року виконувалися процедури резервного копіювання даних інформаційних систем та їх відновлення відповідно до укладених угод про резервне копіювання, здійснювались усі регламентні роботи для формування, обліку, зберігання та знищення відокремлених електронних даних, отриманих за результатами роботи інформаційних систем.

З метою охоплення процесів Національного банку новітніми технологіями автоматизації протягом 2024 року виконано більше 1250 бізнес-вимог і запитів на зміни до програмного забезпечення щодо розширення можливостей автоматизації функцій Національного банку.

Застосовуючи сучасні IT-технології, Національний банк оновив функціонал багатьох інформаційних систем Національного банку, серед яких СЕП, САГО (підсистема “Скарбниця”), САІМП (ВЕБ-АІС “Електронна форма Державного реєстру банків”, ПК “Курси валют”), ПК “Стан валютного ринку”, АБС “БАРС Millennium”, Офіційне інтернет-представництво Національного банку, зовнішній вебпортал Національного банку, сховище даних та аналітична система, “Електронний архів Національного банку України”, АІС “Реєстр рахунків нерезидентів”, ІКС ЛКСЕВДЕІР “Трембіта”, “Поштово-портальне рішення Web-FD”, Комплексна інформаційна система Національного банку (КІС НБУ), АСКОД, САП НБУ.

Національний банк також оновив Кредитний реєстр Національного банку (версія 2.0), який завдяки вдосконаленій структурі даних та розширенню кола учасників забезпечує точніший моніторинг фінансового ринку та підвищує якість прийняття управлінських рішень.

З метою проведення Всеукраїнського тестування з фінансової грамотності оновлено налаштування та збільшено технічні можливості сайту “Гаразд”.

Використання сучасних передових технологій дало змогу Національному банку підвищити доступність, функціональність та захищеність інформаційних систем Національного банку та зміцнити стійкість усієї IT-інфраструктури Національного банку.

Підвищення мобільності робочих місць працівників

Упродовж 2024 року Національний банк наполегливо працював над поступовим збільшенням показника мобільності робочих місць працівників, що передбачено Стратегією.

Національному банку вдалося у 2024 році виконати планові значення і досягти показника мобільності на рівні 75,6%.

Працівники Національного банку насамперед ті, які відповідають за функціонування критичних процесів, забезпечені можливістю працювати з будь-якої локації та в будь-який час, у тому числі керівники самостійних підрозділів Національного банку та члени Правління Національного банку, що сприятиме їхній мобільності та підвищуватиме можливості безперервної діяльності Національного банку.

Людський капітал – основний актив

У 2024 році Національний банк продовжував роботу з пошуку та відбору кваліфікованих працівників для укомплектування команди Національного банку. Працевлаштування нових працівників відповідало потребам забезпечення безперервності процесів організації, а також виконання стратегічних цілей кожним підрозділом і Національним банком загалом.

Особлива увага приділялася процесу ефективної адаптації нових працівників, швидкого та ефективного включення їх до процесів у Національному банку, їх здатності адаптуватися до змін та ефективно працювати. За підсумками проведених заходів з адаптації та підтримки новоприйнятих працівників понад 96% респондентів високо оцінили рівень організації цього процесу.

Продовжувалася також робота, спрямована на розвиток та підсилення брэнда роботодавця. Зокрема, Національний банк приділяв увагу роботі з молоддю та залучав талановитих студентів приєднуватися до команди Національного банку:

- брали участь в ярмарках вакансій;
- співпрацювали із закладами вищої освіти України;
- проводили тематичні зустрічі та лекції за участю спікерів Національного банку;
- організовували стажування та практику студентів.

За підсумками 2024 року було працевлаштовано 16 студентів, які проходили практику та стажування в Національному банку. Сім студентів та випускників закладів вищої освіти приєдналися до Національного банку за результатами успішної співбесіди.

За результатами реалізації заходів, спрямованих на роботу з молоддю та просуванням брэнду роботодавця, Національний банк увійшов до трійки компаній банківської сфери та отримав відзнаку “Найкращий роботодавець 2024 року” за версією студентів України (рейтинг склали HR-бренд агенція UGEN).

Також впродовж 2024 року було забезпечено кадрове супроводження працівників Національного банку відповідно до вимог трудового законодавства України. Здійснювалися заходи з удосконалення автоматизації процесу кадрового обліку. Також було забезпечено виконання заходів з організації ведення персонального військового обліку призовників і військовозобов’язаних працівників Національного банку та заходів, пов’язаних з призовом працівників на військову службу під час мобілізації.

Для створення умов, спрямованих на відновлення та повернення до роботи ветеранів війни, затверджено Програму підтримки ветеранів війни в Україні в Національному банку, яка передбачає:

- надання ветеранам війни переважного права на працевлаштування під час прийняття рішення щодо відбору кандидатів на вакантні посади за рівних умов професійного досвіду, кваліфікації, знань і навичок, благонадійності та безпечності кандидата;

- надання додаткової оплачуваної відпустки працівникам, які приступили до роботи після повернення з військової служби.

Так, для сприяння адаптації демобілізованих працівників Національного банку, відновлення їх фізичного та психологічного стану, можливості отримання відпочинку та оздоровлення у 2024 році запроваджено додатковий вид відпустки (14 календарних днів) працівникам Національного банку, які приступили до роботи після завершення служби у лавах Збройних Сил України.

З метою сприяння регулюванню трудових відносин, узгодженню інтересів працівників та Національного банку як роботодавця у 2024 році було підписано новий Колективний договір між керівництвом (адміністрацією) і трудовим колективом центрального апарату Національного банку України на 2024 – 2028 роки. Колективний договір регулює виробничі, трудові і соціально-економічні відносини, узгоджує інтереси працівників і адміністрації щодо питань організації та оплати праці, гарантій і пільг стосовно житлово-побутового, соціального, медичного обслуговування, організації оздоровлення і відпочинку працівників Національного банку.

Мотивація персоналу

Протягом року Національний банк продовжував підтримувати та розвивати сучасну систему мотивації персоналу, спрямовану на утримання та стимулювання персоналу до якісного виконання цілей та завдань з метою забезпечення досягнення стратегічних цілей Національного банку.

У Національному банку продовжує діяти програма допомоги працівникам, житло яких зазнало пошкодження унаслідок бойових дій. Розуміючи важливість підтримки наших мобілізованих працівників у 2024 році, Національний банк забезпечив стабільну виплату матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань працівникам, призваним до лав Збройних Сил України. Національний банк продовжує підтримувати працівників та членів їх сімей і допомагає з лікуванням критичних захворювань.

Через військові дії, а також для безпеки та безперервності роботи Національного банку у 2024 році продовжено використання працівниками дистанційного формату роботи, який є складовою гібридного формату роботи, тобто моделі організації робочого часу, яка надає працівнику можливість працювати як в офісі на локаціях Національного банку України, так і дистанційно.

З метою турботи про здоров'я працівників та враховуючи кращий досвід на ринку страхових послуг, була оновлена програма добровільного медичного страхування для працівників Національного банку, яка зокрема передбачає комплекс заходів із психологічної підтримки. Програма психологічної підтримки реалізовується як у вигляді індивідуальних онлайн-консультацій з психологами, так і у вигляді групових вебінарів / лекцій для працівників. Крім того, значною перевагою програми добровільного медичного страхування є турбота про здоров'я мобілізованих та демобілізованих працівників – діюча програма передбачає додаткові опції саме для цієї категорії працівників.

Показник	2024	
	Центральний апарат Національного банку	Банкотно-монетний двір
Середній вік працівників	47,2	48,2
Середній стаж роботи в Національному банку	13	14,1
Жінок / чоловіків по банку	55% / 45%	34% / 66%
Чисельність (FTE) станом на 31.12.2024	3 365,5	1 191
Плинність персоналу	4,01%	0,74%
Керівники*	9,30%	3,80%
Фахівці**	75,10%	32,90%
Робітники***	15,60%	63,30%
Усього	100%	100%
Розподіл працівників за віковими групами:		
До 30 років	5%	5%
Від 30 до 50 років	56%	51%
Більше 50 років	39%	44%
Гендерний розподіл серед керівників, (жінок / чоловіків)	46%/54%	26%/74%

* До категорії керівників належать керівники структурних підрозділів.
** До категорії фахівці належать інші керівники, фахівці, професіонали.
*** До категорії робітників належать робітники та технічні службовці.

Навчання персоналу

Упродовж 2024 року відбулося зростання як кількості навчальних заходів та заходів розвитку, так і кількості працівників, які відвідали такі заходи. Загальна кількість проведених навчальних заходів, включаючи програми розвитку, за 2024 рік становила 648. Кількість повністю пройдених навчальних курсів учасниками збільшилася торік майже вдвічі порівняно з 2023 роком. Зокрема, завдяки обов'язковому проходженню всіма працівниками навчання із кібербезпеки, антикорупційної діяльності, безбар'єрного суспільства та інклюзії.

За підсумками 2024 року тенденція переважання “hard skills” над “soft skills” навчанням зберіглася: 462 та 161 захід відповідно. Навчальні заходи проводилися, у тому числі за підтримки міжнародних партнерів, – 100 слухачів отримали змогу взяти участь у навчальних заходах за кордоном (в Австрії, Німеччині, США). Загалом за участю міжнародних провайдерів відбулося 222 заходи, в яких взяло участь 1 345 слухачів.

Основну частину навчальних заходів “soft skills” провели внутрішні тренери Національного банку.

На 44% підвищилася інтенсивність обміну знаннями між працівниками Національного банку, які відвідали відповідне навчання та поділилися отриманим досвідом з іншими працівниками.

Крім того, працівники Національного банку провели 43 заходи для працівників банківського сектору та інших установ. Заходи проводили працівники Департаменту інтегрованого нагляду за банками, Департаменту фінансового моніторингу, Департаменту ліцензування, Департаменту грошового обігу та Юридичного департаменту.

У 2024 році розпочали навчання за відповідними програмами розвитку кадрового резерву дві групи, які були затверджені у 2024 році: наступники на керівні посади рівня В-1 (16 працівників); наступники на керівні посади рівнів В-2 (31 працівник) та В-3 (126 працівників). За 2024 рік учасники опанували більше 60% програми навчання.

У межах програми розвитку лідерів у 2024 році відбулися навчальні заходи з таких тем: персональний розвиток лідера та команди; підтримка психологічної командної стійкості, резильєнтність, профілактика емоційного вигорання; залучення та підвищення ефективності й мотивації команди; інновації у фінансовій сфері; інклюзивна комунікація, особливості комунікації в процесі реінтеграції ветеранів; особливості надання зворотного зв'язку під час війни для різних цільових аудиторій, зокрема ветеранів. У заходах взяли участь 311 керівників рівнів В-1, В-2 та кадрових резервістів на керівні посади рівня В-1.

Протягом 2024 року також проводилося навчання з інструментів наставництва для працівників, яких у 2024 році було затверджено до групи наставників (16 учасників). Зокрема, відбулися зустрічі в межах Клубу наставників на тему адаптації та взаємодії з ветеранами, реінтеграції працівників в робочі колективи в умовах війни, в яких взяли участь 112 працівників.

У межах оновленої Академії тренерської майстерності 12 слухачів пройшли три модуля навчання. А в двох піврічних зустрічах Клубу академії тренерської майстерності взяли участь майже 30 слухачів різних років випусків.

Корпоративна культура

У 2024 році Національний банк продовжував активно розвивати корпоративну культуру Національного банку, орієнтуючись на єдність, підтримку та взаємопоміч у часи війни, що сприяло збереженню морального духу, підтримці психологічного здоров'я та зміцненню соціальних зв'язків усередині організації.

Ключовим напрямом корпоративного волонтерства залишається допомога колегам-захисникам. Завдяки донатам працівників Національного банку за 2024 рік 73 працівники Національного банку, а також мобілізовані близькі родичи працівників, які несли службу в лавах ЗСУ, отримали допомогу на суму 1 640 000 грн. Загалом за рік працівники Національного банку задонатили на благодійний рахунок 1 566 188 грн.

Важливою частиною підтримки корпоративної культури також стало співробітництво з Київським міським центром крові. У 2024 році було організовано чотири акції “День донора” у приміщеннях Національного банку, завдяки яким вдалося зібрати 119 літрів крові. Ця кров була використана для надання допомоги пораненим бійцям, постраждалим від наслідків війни, а також людям з хронічними захворюваннями крові, пацієнтам з онкологічними захворюваннями та жінкам після пологів. Ці ініціативи стали важливим внеском у забезпечення медичних закладів необхідними ресурсами для порятунку життя та підтримки здоров'я наших українців.

У межах корпоративних соціальних ініціатив Національний банк разом із благодійним

фондом “Діти героїв” реалізував проєкт із підтримки дітей, які втратили одного або обох батьків через війну. Завдяки спільним зусиллям було здійснено 70 дитячих передноворічних мрій. Цей проєкт став яскравим прикладом того, як корпоративна культура може сприяти позитивним змінам у життя тих, хто опинився в найважчих життєвих обставинах через війну.

Ураховуючи важливість збереження психоемоційного здоров'я працівників в умовах війни, протягом року Національний банк проводив лекції від професійних психологів, тренінги з інформаційної гігієни та кіберзахисту, а також зустрічі з топовими спікерами на актуальні теми сьогодення.

Додатковим напрямом розвитку корпоративної культури стало створення умов для успішної інтеграції ветеранів війни в колектив. Цьому сприяло проведення навчальних заходів для працівників Національного банку щодо взаємодії з колегами-ветеранами; підготовка відповідних довідникових матеріалів; опанування тематики реінтеграції ветеранів війни в межах програм розвитку працівників Національного банку.

Ці заходи стали важливим аспектом підтримки працівників, допомагаючи їм ефективно справлятися з викликами, що постають перед ними як у професійній діяльності, так і в повсякденному житті в умовах стресу та невизначеності.

Розвиток досліджень

Національний банк продовжує активну дослідницьку діяльність, що дає змогу залишатися на передовій економічної думки, удосконалювати аналітичний інструментарій та залучати зовнішню експертизу. Поширення результатів досліджень сприяє підвищенню довіри до політики центрального банку, що є запорукою ефективності його впливу на економічні процеси.

Дослідницькі заходи у 2024 році

У 2024 році Національний банк провів повний цикл традиційних дослідницьких заходів. Основною науковою подією стало повернення Щорічної дослідницької конференції до Києва – уперше з 2019 року вона відбулася в офлайн-форматі. 20, 21 червня понад 300 провідних експертів, представників центральних банків, фінансових організацій, університетів та дослідницьких центрів із майже 30 країн світу обговорювали тему “Маневруючи у мінливому ландшафті: центральні банки в умовах нової реальності”. Головна увага конференції була зосереджена на стратегіях центральних банків для управління економічними наслідками війни в Україні та сучасними глобальними викликами. Ключовими спікерами стали перший заступник директора-розпорядника МВФ Гіта Гопінат та представник ЄЦБ Френк Сметс.

Крім того, Національний банк провів традиційний практичний семінар “Монетарна політика в країнах з ринками, що розвиваються: створення інтегрованих рішень”, який зібрав понад 150 учасників онлайн. Семінар був

присвячений розробленню комплексного підходу до економічної політики, що сприяє макроекономічній та фінансовій стабільності. Ключовою подією стала презентація Еспера Лінде та Марчіна Коласи (МВФ) про модель для інтегрованого підходу до політики, а також представлення напівструктурної моделі МВФ, що може застосовуватися центральними банками на практиці.

Упродовж року Національний банк провів сім відкритих дослідницьких семінарів, присвячених наслідкам російської агресії для економіки України, а також актуальним аспектам макроекономічного прогнозування та фінансової стабільності.

Робота з молодими дослідниками

24 травня 2024 року відбулася Сьома наукова конференція для студентів та молодих дослідників “Банківський сектор та монетарна політика: перспективи розвитку”, організована разом із Київською школою економіки. Уперше з 2019 року конференція пройшла у гібридному форматі в Києві. Для фінальної презентації Національний банк та Київська школа економіки відібрали вісім найкращих робіт, а автори робіт-переможців – Діана Цимбал (НаУКМА), Роман Солтисяк (НаУКМА) та Віталій Крамар (Прикарпатський національний університет) – були відзначені під час Щорічної дослідницької конференції Національного банку.

Крім того, було проведено традиційне всеукраїнське змагання “Монетарна політика: Виклик НБУ університетам”, у якому взяли участь 27 команд із 18 університетів. Перемогу здобула команда Київського

національного університету імені Тараса Шевченка, друге місце посіла команда Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, а третє – Одеського національного економічного університету.

Напрями досліджень та публікації

У 2024 році команда Національного банку здійснювала дослідження за пріоритетними напрямками, зосередженими на монетарній політиці, фінансовій стабільності, економічному відновленні та цифрових ринках з урахуванням коротко- та довгострокових наслідків війни. Серед ключових тем досліджень:

- 1) вивчення чинників формування інфляційних очікувань, ролі комунікації центрального банку та обізнаності громадськості;
- 2) аналіз особливостей ринку праці України під час війни;
- 3) прогнозування економічних показників в умовах обмежених даних та високої волатильності;
- 4) дослідження особливостей трансмісійного механізму в Україні;
- 5) розроблення інструментів моніторингу системних ризиків для фінансової стабільності;
- 6) визначення чинників кредитування та факторів стійкості банківської системи.

За результатами проведених досліджень було опубліковано 10 дослідницьких продуктів, зокрема:

- три випуски “Робочих матеріалів НБУ”;
- чотири статті у журналі “Visnyk of the National Bank of Ukraine”;
- три публікації у міжнародних рецензованих виданнях.

Національний банк продовжує розширювати аналітичний інструментарій та поглиблювати дослідницьку діяльність, що сприяє прийняттю ефективних рішень для забезпечення макроекономічної стабільності країни.

